

Ortaöğretim Kurumlarında

**MÜZİK ÖĞRETİMİ
VE
SORUNLARI**

**TÜRK EĞİTİM DERNEĞİ
YAYINLARI**

Ortaöğretim Kurumlarında

**MÜZİK ÖĞRETİMİ
ve
SORUNLARI**

**TÜRK EĞİTİM DERNEĞİ
VII. ÖĞRETİM TOPLANTISI
25-26 Mayıs 1989**

Baskı : Set Ofset Matbaacılık Ltd. Şti.
Tel : 133 20 65 -134 02 88
ANKARA-1990

TÜRK EĞİTİM DERNEĞİ
ÖĞRETİM DİZİSİ NO: 7

Yayına Hazırlayan:
Dr. A. Ferhan OĞUZKAN

İÇİNDEKİLER

Sunu	III
TED Bilim Kurulu Başkanı Prof. Dr. Kemal Güçlüoğlu 'un Açış Konuşması.....	III
TED Genel Başkanı Prof. Dr. Rüştü Yüce 'nin Konuşması	VII
Milli Eğitim Bakanı Avni Akyol 'un Konuşması	X
BİLDİRİ	I "Ülkemizde Müzik Öğretimine Genel Bir Bakış" (Prof. Dr. Ali Uçan)	3
BİLDİRİ	II "Müzik ve Kültür İlişkisi" (Dr. Ahmet Yürür)	43
BİLDİRİ	III "Müzik Öğretiminde Çağdaş Yaklaşımlar" (Dr. Erdoğan Okyay)	57
PANEL	I "Müzik Öğretiminde Başlıca Sorunlar" Oturum Başkanı Prof. Dr. Bozkurt Güvenç Panel Üyeleri: Salih Aydoğan Doç. Dr. Suna Çevik Yaşar Doruk Hülya Senin Doç. Dr Muammer Sun	73
BİLDİRİ	IV "Müzik Öğretiminde Yöntem ve Değerlendirme" (Doç. Dr. Edip Günay)	131

BİLDİRİ	V "Müzik Öğretimi ve Çağdaş Teknoloji" (Ertuğrul Bayraktar)	161
BİLDİRİ	VI "Müzik Öğretmenlerinin Yetiştirilmesi" (Dr. Ridvan Süer)	179
PANEL	II "Müzik Öğretimi Nasıl Geliştirilebilir?" Oturum Başkanı: Prof. Dr. Kemal Güçlüoğ Panel Üyeleri: Mahir Dinçer Gönül Oyman Nejdet Sezginer Prof. Dr. Ali Uçan Doç. Sadettin Ünal	209
Ek : 1	TED VII. Öğretim Toplantısı Programı	289
Ek : 2	Yayına Hazırlık Çalışmalarında İlgililere Gönderilen Yazı Örneği	295

SUNU

Bilindiği gibi, Türk Eğitim Derneği birkaç yıldır, her yıl, bir "Eğitim" bir de "Öğretim" toplantısı düzenlemektedir. Bu toplantılarda çeşitli eğitim sorunlarımız bilimsel olarak tartışılmakta ve bu çalışmaların sonuçları ülke ve meslek kamuoyuyla yetkililere yayın olarak da sunulmaktadır.

Bu yılki öğretim toplantısı "Müzik Öğretimi"ne ayrılmıştır. Ortaöğretimde müzik öğretimi amaçları, içerik ve uygulamaları, öğretmen yetiştirme ve karşılaşılan sorunlarıyla uzmanları, meslek mensupları ve ilgili üyelerce tartışılmış ve çeşitli öneriler geliştirilmiştir. Toplantı süresince tartışılan konularda geliştirilen öneriler bu kitapta toplanmış bulunmaktadır.

Belirlenen amaçlar doğrultusunda "iyi insan" ve "iyi vatan-
daş" yetiştirmeyi hedefleyen Millî Eğitim sistemimizde "Müzik Öğretimi" nin de özgün ve saygın bir yeri bulunması gereği gayet açıktır. Gerçekten "insanı insan yapan" nitelikler arasında Güzel Sanatlara ilişkin olanlar şüphesiz önemli bir yer almalıdır. Çünkü insanlar, yaşamlarını duyguları hiçe sayarak sürdüremezler, duygularından isteseler de kurtulamazlar. Bu duyguların kazanılması, gereğince kullanılması insanın mutluluğuyla da yakından ilgilidir.

Gerçekten yaşamımızda müziğin seçkin bir yerinin olduğu, olması gerektiği hususları ortaöğretim kurumlarımızda sürdürülen Müzik Öğretiminin başarılı olup olmamasına da bağlıdır.

Ancak, Ortaöğretim kurumlarımızda Müzik öğretimi, sorunları ve bazı çözüm önerilerinin uzmanlar, uygulayıcılar ve katılan ilgililerce açık yürekle ve bilimsel bir yaklaşımla tartışıldığı bu toplantıda, bu konuda çok daha dikkatli olmamız, daha çok çaba harcamamız ve Müzik Öğretimini daha ciddi bir yaklaşımla düzenleyip sürdürmemizin gerekli olduğu açıkça ortaya çıkmış bulunmaktadır.

Ortaöğretim kurumlarımızda Müzik Öğretimi konusunda mevcut durumun ne olduğu, sorunlarla olası çözüm önerilerinin neler olabileceği konularındaki tartışmalar bu kitapta sunulmaktadır.

Türk Eğitim Derneği Bilim Kurulu olarak amacımız bu konuda gerçekleri belirlemek ve Türk Millî Eğitimine katkıda bulunmaktır. Bu çabalarımızda bizi her yönden destekleyen Türk Eğitim Derneği Genel Kurul ve Merkez Yönetim Kurulu üyeleriyle toplantımıza katkıda bulunan ve katılanlara, emeği geçen tüm arkadaşlarımıza ve Türk Eğitim Derneği Bürosu görevlilerine teşekkür eder, saygılarımı sunarım.

Prof. Dr. Kemal GÜÇLÜOL
T.E.D. Bilim Kurulu Başkanı

**TÜRK EĞİTİM DERNEĞİ BİLİM KURULU BAŞKANI
PROF. DR. KEMAL GÜÇLÜOL'UN VII. ÖĞRETİM
TOPLANTISINI AÇIŞ KONUŞMASI**

SAYIN BAKANIM,
DEĞERLİ KONUKLAR,

VII. Öğretim Toplantımıza hoş geldiniz der, Türk Eğitim Derneği Bilim Kurulu adına, hepinizi saygı ile selamlarım.

Altmış bir yıl önce kurulmuş olan Türk Eğitim Derneği, kamuya yararlı bir dernek olarak, Türk Millî Eğitimi'ne önemli hizmetlerde bulunmuştur. 1977 yılında ise Bilim Kurulu'nu oluşturmuş, çeşitli eğitim konu ve sorunlarının bilimsel bir şekilde ele alınıp incelenmesine çalışmıştır. Bu amaçla oluşturulan Bilim Kurulu, her yıl, önemli ve güncel bir eğitim konusunu ele alarak bilimsel bir toplantıda incelenip işlenmesini sağlamaktadır. "Eğitim Toplantıları" adını verdiğimiz bu toplantıların on üçüncüsü önümüzdeki sonbaharda yapılacaktır.

Yıllık eğitim toplantılarımızın dışında, 1983 yılından beri, Türk Eğitim Derneği Bilim Kurulu'nca yıllık "Öğretim Toplantıları" düzenlenmektedir. Bu toplantılarda, genellikle, ortaöğretimimizde verilen derslerin öğretimi bilimsel bir yaklaşımla ele alınarak irde lenip işlenmektedir. Bugüne kadar gerçekleştirilen altı öğretim toplantısında şu konular ele alınmıştır: Yabancı Dil Öğretimi, Fen Öğretimi, Matematik Öğretimi, Türk Dili ve Edebiyatı Öğretimi, Sosyal Bilimler Öğretimi, Beden Eğitimi ve Sorunları.

Bunun dışında, Türk Eğitim Derneği'nce bilim adamlarımızın ve uygulamacılarımızın çalışma ve hizmetlerini değerlendirmek, çalışmalarına itici bir güç kazandırmak ve yetişmekte olan kuşakları özendirmek amacıyla, "Eğitim Hizmet Ödülü" verilmektedir. Bugüne kadar on bir kişiye bu ödül verilmiştir. Bu yılki Eğitim Hizmet Ödülü'nün Sayın hocamız Prof.Dr. merhum Selâhattin Ertürk'e verilmesi kararlaştırılmıştır.

Ayrıca, Türk Eğitim Derneği'nce, Bilim Kuruluna gönderilen, son beşyıl içinde bir veya birden çok kişi tarafından yapılmış araştırmalar arasından, Bilim Kurulunca seçilecek, eğitim bilimlerinin gelişmesine, ulusal eğitim ve öğretim sorunlarının çözümüne yardımcı olacak araştırma veya araştırmalara "Eğitim Araştırma Ödülü" verilmektedir.

Türk Eğitim Derneği'nce Bilim Kurulu'nun sorumluluğunda üç ayda bir yayımlanan Eğitim ve Bilim Dergisi'nin 72. sayısı basılmak üzere dir.

Ayrıca, yıllık eğitim ve öğretim toplantıları "Eğitim Bilim Dizisi" ve "Öğretim Dizisi" halinde yayınlanmaktadır.

İşte bugünkü yedinci Öğretim Toplantımız Müzik Öğretimi konusundadır.

İnsanı insan eden güzel sanatların başında yer alan "Müzik" ve Ortaöğretim Kurumlarımızda Müzik Öğretimi yetkili kişilerce tartışılarak, çocuklarımıza bu alanda da en iyi ve en güzeli götürme çabalarında bazı öneriler geliştirilecektir.

Sekiz oturum halinde iki gün devam edecek olan "Ortaöğretim Kurumlarında Müzik Öğretimi ve Sorunları" konulu yedinci Öğretim Toplantısı'nda altı bildiri ve iki panel yer almaktadır.

Amacımız, her zaman olduğu gibi Türk Millî Eğitimine karınca kararınca yardımcı olmaya çalışmaktır.

Bu çabamızda, yoğun işleri arasında bize de zaman ayırarak toplantımızı onurlandıran Millî Eğitim Bakanımız Sayın Avni Ak-yol'a, bu toplantının gerçekleşmesinde bizi yalnız bırakmayan bildiri sahibi ve panel üyesi uzman arkadaşlarımıza ve siz sayın konuklarımıza saygılarımızı ve teşekkürlerimizi sunarım.

Ayrıca, diğer toplantılarımızda olduğu gibi, bu toplantımızın gerçekleşmesinde maddi ve manevi desteklerini esirgemeyen Türk Eğitim Derneği Genel Kurulu ile Genel Merkez Yönetim Kurulu'na her çeşit düzenlemede değerli çalışmaları nedeniyle Türk Eğitim Derneği Bürosu görevlilerine teşekkürlerimizi sunarım.

Sayın Konuklar,

Hepinizi tekrar saygı ile selamlayarak konuşmasını yapmak üzere Türk Eğitim Derneği Genel Merkez Yönetim Kurulu Başkanı Prof.Dr.Sayın Rüştü Yüce'yi davet ediyorum.

TÜRK EĞİTİM DERNEĞİ GENEL BAŞKANI PROF.DR.RÜŞTÜ YÜCE'NİN VII. ÖĞRETİM TOPLANTISI KONUŞMASI

Saygıdeğer konuklar, Sayın Bakan, değerli eğitimciler, TRT ve basınımızın değerli mensupları, TED Yönetim ve Bilim Kurullarının sayın üyeleri ve TED mensupları;

Türk Eğitim Derneği'nin (TED) düzenlediği 7. Öğretim Toplantısına hoş geldiniz. Toplantıya gösterdiğiniz ilgi ve katılımınız için TED Yönetim Kurulu adına teşekkürlerimi sunuyorum. İki gün sürecek olan öğretim toplantısının, Türk eğitimine yararlı olmasını ve ortaöğretimimizin sorunlarına çözümler getirerek yön vermesini diliyorum.

TED amaçlarının ve tüzüğü'nün bir gereği olarak, kimsesizliği ve parasızlığı nedeniyle kendi başına okuma imkânı bulamayan ahlâklı, zeki ve çalışkan Türk çocuklarına burs vermenin, İngilizce dilinde öğretim yapan okullar açmanın, yurtlar kurmanın, Türk çocuklarının ulusal, sosyal, kültürel ve sportif eğitimlerini yüceltmenin yanı sıra, son yıllarda çaba ve çalışmalarını Türk eğitimine bilimsel yöntemlerle katkıda bulunmak konusunda yoğunlaştırmıştır. Bünyesinde oluşturduğu bir Bilim Kurulu kanalı ile bilimsel toplantılar ve seminerler düzenleyerek ve eğitim konularının işlendiği kitap ve dergiler yayınlarak, eğitimin sorunlarına tarafsız, fakat bilimsel bir biçimde yaklaşma ve çözümler getirme arayışı içine girmiştir. UNESCO Türkiye Millî Komisyonunun Genel Kurul üyesi olan TED 1986 yılından başlamak üzere "Eğitim Araştırmalarını Destekleme Programı"nı uygulamaya koyarak Bilim Kurulunun öncelik verdiği araştırma projelerini desteklemeye başlamıştır.

Oldukça geniş bir camiaya ve ismini taşıyan birçok yan kuruluşu sahip olan TED, amaçları ve çalışma ilkeleri doğrultusunda kültürel ve sportif faaliyetleri gerçekleştirmeyi ve üyeleri arasında dayanışmayı artırmayı hedefliyerek "TED Sosyal Tesisi" adı altın-

da bir tesisi hizmete sokmuştur. TED Sosyal Tesisi bünyesinde TED Yönetim ve Bilim Kurulu çalışma mekânları, TED üyelerine açık bir lokal, TED Mezunlar Derneği ve TED Spor Kulübü Başkanlıkları ve eğitim faaliyet mekânları ve farklı amaçlara hizmet verebilecek bir restoran bulunmaktadır. Bilim Kurulu'muz tarafından çalışma programı içine alınan eğitime yönelik sohbet toplantıları Sosyal Tesiste başarı ile yapılmakta ve eğitimcilerimiz tarafından rağbet görmektedir. TED Yönetim ve Bilim Kurullarınca Sosyal Tesis'te bir "Eğitim Kütüphanesi"nin hizmete sunulması ilke olarak benimsenmiştir. Bu anlamlı girişimin Derneğin maddî olanakları çerçevesinde yakın bir gelecekte gerçekleşmesi en büyük temennimizdir.

TED, genç Türkiye Cumhuriyetinin ilk yıllarına rastlayan 31 Ocak 1928 tarihinde kurularak o günden bu güne "Atatürk İlke ve İnkılâpları"nın kapsam ve doğrultusunda, toplumumuzun ve çağdaşlaşmanın gereksinmelerine yönelik, bilimsel ve teknolojik bilgi ve gelişmeleri değerlendiren, çağın gelişmelerini yakından izleyen gerçekçi, yararlı ve yaşama dönük eğitim sistemini savunarak bilime dayalı, çağdaş ve laik eğitim uygulamalarını desteklemiştir ve bundan sonra da desteklemeye devam edecektir.

Biraz sonra çalışmalarına başlayacak olan "Ortaöğretim Kurumlarında Müzik Eğitimi ve Sorunları" konulu 7. Öğretim Toplantısı yukarıda dile getirmeye çalıştığım TED'nin eğitim felsefesi ve uygulamaları zincirinin yeni bir halkasını oluşturmaktadır.

Kültür ve sanat, toplumsal ve evrensel yönleri ile insanları birbirine kaynaştıran, bağlayan ve yaklaştıran bir özelliğe sahiptir. Müzik bilimi ve teknolojisinin inanılmaz bir ivme ile ilerlediği çağımızda, sürekli gelişen ve çevresini etkileyen yapısı nedeniyle toplum yaşamının giderek vazgeçemeyeceği bir sanat etkinliği haline dönüşmüştür. Çocuklarımızın bu sanat etkinliğinden paylarını almaları, küçük yaşta bu yönde eğitilmeleri ile mümkün görülmektedir. Ortaöğretim çağı, müzik sanatına yönlendirilmenin yapılabileceği, yeteneklerin ve yetkinliklerin gözlenip filizlendirilebileceği uygun bir çağdır. Ortaöğretim kurumlarında, günümüzde sürdürülen eğitim ve öğretim koşullarının gençle-

rimizin yeteneklerinin ancak özel ilgi, yöntem ve uygulamalar kullanılarak ortaya çıkabileceğine inanmaktayız. Müzik dersi her nedense toplumumuzda yanlış bir yaklaşımla diğer derslere kıyasla önemsiz bir ders olarak nitelendirilmektedir. Dersin küçük sınıflarda mecburi, büyük sınıflarda ise seçmeli ders biçiminde programda bulunması bize göre doğrudur. Ne var ki seçmeli olarak verilen müzik derslerine bu sanat dalına yatkın öğrencilerin tesbit edilerek kaydırılması ve dersin tümü öğrencilerin arzu ve ilgi ile izlendiği bir ders haline getirilmesi zorunludur.

Bugünden başlayarak iki gün sürecek olan çalışmalarda "Ortaöğretim Kurumlarında Müzik Eğitimi ve Sorunları" tartışılarak eğitim ve öğretim hayatımızın çok önemli bir bölümünü teşkil eden ortaöğretimimizin temel sorunlarının değerlendirilmesine bir bütünlük getirilmiş olacaktır. 7. Öğretim Toplantısının bir aksaklık olmaksızın yürütülmesi ve sonuçlandırılması, toplantıda yapılan tartışmaların sentezlerinin ve büyük bir olasılıkla erişilecek ortak görüşlerin, ülkemiz eğitim ve öğretim sistemine katkılar ve yenilikler getirmesi en büyük temennimdir.

Bu duygularla, TED Merkez Yönetim Kurulu adına, bu öğretim toplantısını planlayan ve gerçekleştiren TED Bilim Kuruluna, tebliğ sunmak ve panellerde görev almak suretiyle toplantıya bilimsel bir çehre katan değerli eğitimcilerimize ve bilim adamlarımıza, toplantı için tesislerini tahsis eden TED Ankara Koleji Vakfı Yönetim Kuruluna, toplantının özlenen biçimde yürütülmesi için özveri ile hizmet veren TED Genel Merkez Bürosu mensuplarına şükranlarımı sunar, toplantıya gösterdiğiniz ilgi için hepinize teşekkür ederim. Saygılarımla.

MİLLÎ EĞİTİM BAKANI SAYIN AVNİ AKYOL'UN VII. ÖĞRETİM TOPLANTISIYLA İLGİLİ KONUŞMASI

Görüşlerinden, düşüncelerinden, eserlerinden, fikirlerinden, makalelerinden feyz aldığımız, onlarla kişiliğimizi geliştirdiğimiz ve onlarla yenilediğimiz, onlarla yaşama sevincimizi güçlendirdiğimiz değerli bilim adamları; değerli öğretmenler, sevgili dostlarım, tümünüzü en içten duygularıyla sevgi ve saygılarımla selamlıyorum.

Türk Eğitim Derneği'nin aslında gönüllü bir organizasyon ve kuruluş olarak Türk Millî eğitimine çok ciddi, bilimsel yaklaşımla yaptığı katkıları uzaktan değil, İstanbul'da bulunduğum sırada bazı dostlarım vasıtasıyla yakından izliyordum. Türk Eğitim Derneği'nin bu defa 7. Öğretim Toplantısını müziğe, millî kültürün en önemli, en çarpıcı bir alanına tahsis etmiş olmasından duyduğum mutluluğu da bu vesileyle arz etmek istiyorum.

Ve eskimeyen eski dostlar arasında olmaktan duyduğum onur ve mutluluğu da sözlerimin başında belirterek, seçkin topluluğunuza en iyi dileklerimi, sevgilerimi, saygılarımı sunuyorum.

Efendim şu anda ben huzurlarınızda bir meslek adamı değilim. Şu andaki statüm, politika statülü bir konumdayım. Oysa konumuz, toplantımızın amacı, benim statümle bağdaşmayacak şekilde farklı bir alan, müzik. Çünkü biri yararlılıkla ilgili, diğeri güzellikle ilgili. Birbirinden çok farklı iki alan. Biri yararlılığı arıyor, onun peşinde koşuyor, diğeri güzelliğin peşinde. Biri, kendisini herşey sanan, herşeye egemen olduğuna inanan, ama şüphesiz aldanan, aldandığını da ayrıldıktan sonra anlayan, diğeri de sadece kendini yaratana, yapana insan denen, sevene yarım insan diyen ve kendisini sevmeyene insan demeyen bir alan. Biri dediğim politika, diğeri dediğim müzik. Müzik sanatı.

Ticaret, kârlılığını arıyor, parayı arıyor, onun peşinde koşuyor. Bilim gerçeği, doğruyu arıyor. Politika yararlılığı, sanat ise güzelliği. Sözlerimin başında arzettiğim gibi. Ama olması gereken şu ki,

bilim, doğru içinde güzeli, gerçek sanat da, güzel içinde doğruyu aramalıdır, bulmalıdır, yaratmalıdır diye düşünüyorum.

Gerçekten bütün insanlığın kabul ettiği gibi, sanatın en yüce doruktaki amacı güzelliştir. Yüksek sanat ise, seçkin, işlenmiş, kültürün en doruğundaki yüksek sanat uç, bağımsızlıktır, hür olmaktır, öyle yaşamak, öyle davranmaktır.

Bazı düşünürler bu konuyu çok işlemişler. Bunlardan hoşuma giden Goethe'nin bir sözü. Diyor ki; "Dünyadan kaçmanın en emin, en geçerli yolu sanattır, ama dünyaya bağlanmanın da en sağlıklı yolu sanattır." Şimdi buradan hareket edecek olursak, demek ki sanattan da zor bir sanat var. Sanattan zor sanat, "Yaşama sanatı"dır. Hayatımız boyunca onun çabası, onun dalgaları arasında yüzüyoruz. Şu halde en güç olan yaşama sanatında, bizi, insanları, insanlığı, çirkinliklerden, katılıklardan, gerginliklerden, bunalımlardan, insanı insan yapan değerlerden uzaklaştıran güzel sanatlardır. İşte klasik anlamına, tanımına göre plastik ya da fonetik, ritmik sanatlar olsun, isterse çağdaş gruplandırmasına ve yorumlamasına göre, renk, hacim, ışık veya ses sanatları olsun, sanat olsun da ne olursa olsun. Yeter ki, gönlümüze, yeter ki gözümüze, yeter ki kulağımıza hoş gelsin. Bizi alsın bir yerlere götürsün, ama oralarda bırakmasın, yine gerçeklerimize döndürsün. Çünkü gerçekler içinde yaşıyoruz. Bu anlayışla, nasıl duygu ve düşüncelerimizin, inançlarımızın, gelenek-göreneklerimiz, daha kısa deyişle, duyuş, sezış ve yaşayış biçimimizin kaynağı olan millî kültürü, özünü koruyarak, değişim içinde, gelişim sürecine uygun biçimde çağdaşlaştırıyorsak, ona evrensel ortamda saygın, kendi kendisi olabilen, kendi kendisini savunabilen bilinçlenme ve kişilik kazandırabiliyorsak, sanıyorum kültürümüzün, bütün kültürlerin en önemli odak noktası olan, itici ve sürükleyici unsuru olan müzikte de aynı şeyi yapmak, en doğru, sağlıklı ve geçerli bir yoldur. Kültürün bir parçasıdır çünkü. Eğer hocalarımız kültür teorisi değişim teorisi diyorsa, eğer değişim amaç olmaktan çıkmış da gelişmeye yönelik değişim sağlıklı yol olmuşsa, yapılacak doğru yol da bilimsel yaklaşımda, müzikte de bu olmalıdır diye düşünüyorum. Bunu yapmak, doğruyu bulmak. Ön-

ce güzeli arıyorsak, güzele vararak, güzellikler içinde doğrulara varmak ve bunun için Millî eğitimde, özellikle Millî Eğitimde, her şeyin temeli olan, her şeyin, hayatımızın, hoşgörümüzün, yaşayışımızın, kalkınmamızın, yönetimimizin, insanlığımızın, sevgimizin, saygımızın temeli olan, onsuz gerçekleştirilmesi mümkün olmayan bir aracı, hem amaç, hem araç durumunda olan eğitimi bu anlayışla, müzik ve bütün dallara koyduğumuz takdirde, o toplum önce kendi kendisi olabilir. Kendi ürettiği kültürün bilinçli, kişilikli, bir üyesi olur. Bunu yapabilen kişi, hangi farklı kültür ortamına giderse gitsin, o kültür ortamında, kendine güven duyguları içinde, çağdaş ortamda yaşayabilir, başarabilir, gerçekleştirebilir diye düşünüyorum. Müzik konusundaki bu bilimsel toplantıda, bilim adamlarımızın, deneyimi olan arkadaşlarımızın, çok şeyi arkasında bulunan arkadaşlarımızın, bu doğrularla, en doğru değil şüphesiz, bu gerçeklerle, müziğe bir yön vereceklerini, tekrarda hiç hacet yok, işte müzik programında belirtilen amaçlara ve ilkelere de ışık tutacaklarını, eğer onlarda hata varsa, bunları da geliştireceklerine yürekten inanıyorum. Katkılarınızdan dolayı öncelikle şükranlarımı sunuyorum ve Bakanlık olarak her zaman yanınızda olduğumu, olduğumuzu, başlattığımız Millî Eğitim Seferberliğinde, bu gibi dernekler, birlikler, vakıflar, bilim çevreleri, muhalefetiyle iktidarıyla, gönüllüsüyle, gönülsüzüyle, resmisiyle, gayriresmisiyle, bütün kurum ve kuruluşların, el ele, gönül gönüle bir davranış, anlayış ve tutum içinde bulunmalarının, içinde bulunduğumuz çağda en ciddi konulardan bir olduğuna inanıyorum. Kültür adamlarımızı görüyorum, kültürel gecikmeyi çok iyi bilenleri görüyorum. Bilim-Teknik ve teknoloji'nin yarattığı sıkıntıları görüyoruz. Ve maddî kültürle manevî kültür arasındaki açılımın giderek farklılaştığını görüyoruz. Ve burada kendi kendinize olacaksınız ve mutluluğu bulacaksınız. Müzik en iyi mutluluk yollarından biri. Ama ya diğerleri? Çok makrodan meseleye bakıyorum. Bütün görüşlerinize açık olduğumu, eleştirilerinize yeni bir ruh, yeni bir heyecan; yeni bir kişilik, yeni bir kimlik kazandırmanın günümüzde şart olduğuna inanıyorum. Hiçbir politik mülahazayla, düşünce ve inançla ilgisiz olarak bu konuyu, görevde bulunduğum sürede temellerini atmaya çalışıyorum. Yardımlarınıza muhtacım, ilginize teşekkür ederim, saygılar sunarım.

I. OTURUM

ÜLKEMİZDE MÜZİK ÖĞRETİMİNE GENEL BİR BAKIŞ

(Bildiri: 1)

Prof. Dr. Ali UÇAN

Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi
Müzik Eğitimi Bölümü Başkanı

Oturum Başkanı: Prof. Dr. Özcan DEMİREL

ÜLKEMİZDE MÜZİK ÖĞRETİMİNE GENEL BİR BAKIŞ

GİRİŞ

Türkiye'de müzik öğretimi tür, düzey, süre, ortam, program, öğretmen, öğrenci, malzeme ve özellikle içerik yönünden üzerinde zaman zaman yoğun tartışmalar yapılan ve önemli görüş ayrılıkları beliren, bu vb. nedenlerle de Türkiye'nin sanatsal öğretim gündeminden hemen hemen hiç düşmeyen ve hatta son zamanlarda söz konusu gündemin ilk maddesini oluşturan başlıca kavram ve uygulamalardan biridir.

Konu günümüzde de güncelliğini korumaktadır. Türk Eğitim Derneği'nin VII. Öğretim Toplantısı'nı "Ortaöğretim Kurumlarında Müzik Öğretimi ve Sorunları" konusuna ayırması bu güncelliğin çok yeni ve somut bir göstergesidir.

"Türkiye'de Müzik Öğretimine Genel Bir Bakış" konulu bu bildiri, konunun temel gereği olarak müzik öğretimiyle ilişkili başlıca üst kavramlara ve bu kavramlar arasındaki temel ilişkilere kısaca değinildikten ve müzik öğretiminin niteliği açıklandıktan sonra, önce Türkiye'de müzik öğretiminin tarihsel gelişimi anlatılmakta, sonra Cumhuriyet döneminde müzik öğretimi alanında gerçekleştirilen başlıca atılımlar ve sağlanan önemli gelişmeler üzerinde durulmakta, daha sonra ise Türkiye'de ve ortaöğretim kurumlarında müzik öğretiminin son genel durumu ana çizgileriyle betimlenmekte ve ardından Türkiye'de ortaöğretim kurumlarında müzik öğretiminin temel sorunları sıralanmakta, ortaöğretim kurumlarındaki müzik öğretimine aktarılan "birikik sorun" vurgulanmakta ve varılan sonuçlar özetlenmektedir.

Bilindiği gibi bireyleri ve toplumları hazırlama, biçimlendirme, yönlendirme, değiştirme, yenileştirme, geliştirme ve yetkinleştirmede en etkili süreçlerin başında "eğitim" gelir.¹ Sağlıklı bir eğitim bireyleri bedensel(fiziki), devinişsel(hareki), duyuşsal(hissi) ve bilişsel(zihni) yapılarıyla dengeli birer bütün olarak ilgi ve yetenekleri doğrultusunda en uygun ve en üst düzeyde yetiştir-

meyi amaçlar. Bu amaçla yapılan bir eğitimin vazgeçilmez boyutları, beden ve sağlık eğitimi temel olmak üzere, bilim eğitimi, teknik eğitimi ve sanat eğitimidir.² İyi bir eğitimde bu boyutlar birbirlerini tamamlar, bütünlük ve zenginleştirirler. Bu boyutlardan sanat eğitimi kendi içinde çeşitli dallara ayrılır. Bu dalların başlıcalarından biri müzik eğitimidir. Müzik eğitiminin odağını müzik öğretimi oluşturur.

MÜZİK ÖĞRETİMİNİN NİTELİĞİ

Müzik öğretiminin niteliğini, "müzik eğitimi" kavramından yola çıkarak belirleyip açıklamak doğru olur.

Yalın ve özlü anlamıyla müzik eğitimi, "bireye, kendi yaşantıları yoluyla amaçlı olarak müziksel davranışlar kazandırma" ya da "bireyin müziksel davranışlarını kendi yaşantıları yoluyla amaçlı olarak değiştirme" sürecidir. Buna, kısaca, "müziksel davranış kazandırma süreci" ya da "müziksel davranış değiştirme süreci" denebilir. Bu sürece giren bireyin müziksel davranışlarında önceden belirlenen amaçlar(hedefler) doğrultusunda, kendi yaşantılarının ürünü kalıcı değişiklikler olması beklenir. Bu beklentinin gerçekleşmesiyle, bir bakıma, "müziksel öğretme ve öğrenme" de gerçekleşmiş olur.

Müzik eğitimi denilen "müziksel davranış kazandırma" ya da "müziksel davranış değiştirme" sürecine, davranış kazanmayı ya da davranış değişmesini sağlayan dış kaynak açısından bakıldığında olup biten şey "müzik öğretme" veya "müzik eğitimi", davranış kazanan ya da davranışı değişen birey açısından bakıldığında olup biten şey ise "müzik öğrenme" veya "müzik öğrenimi"dir.

Öyleyse müzik öğretimi, "belli bir amaç doğrultusunda müziksel öğretme ve öğrenmeyi planlama, başlatma,yönlendirme, kolaylaştırma, gerçekleştirme ve denetleme süreci" olarak tanımlanabilir.³

Müzik öğretimi, temelde, belli müziksel etkinlik ve etkileşimler

yoluyla bireyin ve giderek toplumun estetik gereksinimlerini karşılamayı, sanatsal yaratma güdüsünü doyurmayı, beğenisini (zevkini) geliştirmeyi, müziksel yaşamını daha sağlıklı ve daha etkili ve verimli kılmayı, böylece bireysel ve toplumsal düzeyde özel ve genel yaşamın daha mutlu olmasına katkıda bulunmayı amaçlar. Bireyin giderek toplumun içinde yaşadığı kültürel gerçekliği algılama, kavrama, betimleme, açıklama, yorumlama, değerlendirme, denetleme, değiştirme ve geliştirmede duyarlı, uyarlı ve yararlı olmasına katkı sağlar. Ayrıca, bireyin içinde yaşadığı doğal, toplumsal ve kültürel çevrenin yapıcı, yaratıcı, üretici, paylaşıcı ve tüketici bir ögesi olarak bilinçlenmesinde ve bilinçle davranmasında rol oynar.

Müzik öğretimi yoluyla, birey ile çevresi, özellikle müziksel çevresi arasındaki iletişim ve etkileşimin daha bilinçli, daha sağlıklı, daha düzenli, daha etkili ve verimli olması beklenir.

Müzik öğretimi "genel", "özengen"(amatör) ve "meslekî" (profesyonel) olmak üzere üç ana boyutta (türde) gerçekleştirilir; "bireysel", "grupsal" veya "bireysel-grupsal" öğretim biçiminde yapılır. Genel müzik öğretimi daha çok "grupsal öğretim", meslekî müzik öğretimi ise daha çok "bireysel öğretim" ağırlıklıdır. Hangi boyutta, hangi biçimde gerçekleştirilirse gerçekleştirilsin müzik öğretimi, temelde, "ilkeli, düzenli, planlı ve yöntemli" olmayı gerektirir. Bu gerekliliklerdir ki müzik öğretimi genellikle okullarda, okul niteliği taşıyan yerlerde veya onlara benzeyen çevrelerde veya ortamlarda, bu işin ehli, bu iş için yetiştirilmiş kimselerce, yani müzik öğretimcilerince yapılır ya da yapılmayı gerektirir.

"Genel müzik öğretimi", okul, bölüm, kol, dal ve program ayrımı gözetilmeksizin, her düzeyde, herkese yönelik olarak yapılan müzik öğretimidir. Bu bakımdan, "genel öğretim"in ana boyutlarından, müzik dışı "meslekî ve teknik öğretim"in ise tamamlayıcı-bütünleyici ve zenginleştirici boyutlarından(öğelerinden) biridir. "Özengen müzik öğretimi", müziğe veya onun belirli bir dalına genel ilginin ötesinde özel ilgi duyan ve onu biraz daha ileri derecede öğrenmeye istekli olanlara ve müziği bir kazanç

gözetmeksizin yalnızca zevk için yapmak isteyenlere yönelik olarak yapılan müzik öğretimidir. "Meslekî müzik öğretimi" ise, müzik alanını veya bu alanın belirli bir dalını meslek olarak seçen, seçmek isteyen, seçme eğilimi gösteren veya seçme olasılığı bulunan kimselere yönelik olarak yapılan müzik öğretimidir.

Genel müzik öğretimi temel-genel müzik bilgi, beceri, anlayış ve yaklaşımlarını; özengen müzik öğretimi özel ilgi ve istek duyulan daha ileri müzik bilgi, beceri, anlayış ve yaklaşımlarını; meslekî müzik öğretimi ise mesleğin gerektirdiği çok daha ileri ve köklü müzik bilgi, beceri, anlayış ve yaklaşımlarını kazandırmayı amaçlar.

Genel müzik öğretimi müziksel işitme-okuma-yazma, müziksel dinleme-çalma-söyleme, müziksel bilgilenme-bilinçlenme, müziksel duyarlılaşma-yaratma-yorumlama, müziksel beğenikşilik geliştirme ve kendini gerçekleştirme boyutlarından oluşur. Özengen müzik öğretimi, genel müzik öğretimiyle yetinilmeyen ve özellikle müziksel söyleme-çalma boyutlarında yoğunlaşan, daha çok müzik yapmaya ve daha üst düzeyde doyum sağlamaya dönük bireysel veya toplu çalışma ve etkinlikleri kapsar. Meslekî müzik öğretimi ise başlıca şu dallara ayrılır: Müzik öğreticiliği, müzik sanatçılığı (bestecilik, seslendiricilik/yorumculuk), müzikbilimciliği, müzik teknolojüsü veya alt dallara ayrılabilir. Söz gelişi "müzik öğreticiliği" dalı kendi içinde "genel müzik öğreticiliği", "ses/şarkı öğreticiliği", "çalgı öğreticiliği" ve "müzik kuramları öğreticiliği" diye adlandırılabilir.

İster "genel", ister "özengen" ve isterse "meslekî" olsun, müzik öğretimi okulöncesi, okul, okulsonrası dönemlerini kapsayacak biçimde düzenlendiği gibi, bazı durumlarda uzun, bazı durumlarda kısa süreli olmak üzere ara vererek, yetişkinlik dönemini kapsayacak ve hatta yaşlılık dönemine uzanacak biçimde de düzenlenebilir.

Genel, özengen ve meslekî müzik öğretimi etkinlikleri geçmişte önceleri birbirleriyle iç içeydi ve bu nedenle birbirlerinden ayrı düşünülmemen bir bütündü. Sonraları aralarında gittikçe be-

lirginleşen sınırlar ve giderek sınır çizgileri oluşmaya ve böylece birbirlerinden ayrı düşünölmeye başladı. Daha sonraları ise aralarındaki farklılık iyice belirginleşerek birbirlerinden ayrı düzenlenebilir ve hatta ayrı düzenlenmesi istenilir bir nitelik kazandı.

Müzik öğretimi bir öğreticinin aynı zamanda sadece bir öğrenciyi öğretmesi için hazırlanmışsa buna "bireysel müzik öğretimi", bir öğreticinin aynı zamanda bir öğrenci grubunu öğretmesi için hazırlanmışsa buna "grupsal müzik öğretimi" denir. Bazı durumlarda müzik öğretimi bireysel ve grupsal öğretim biçimlerinin her ikisini de kapsayacak biçimde hazırlanabilir. Müzik öğretiminde grup küçöldükçe grupsal öğretimden bireysel öğretime geçiş kolaylaşır.

Müzik öğretimi, daha çok "müziksel amaçla", "müzik dersi" ya da ona benzer bir "müzik etkinliği" adı altında, bu iş için ayrılan bir yerde ve zamanda, bu işin ehli ya da bu iş için yetiştirilmiş bir kimse (müzik öğreticisi) tarafından yapılıyor ise buna "dolaysız müzik öğretimi" denir. Eğer müzik öğretimi, daha çok müzik dışı bir amaçla, başka bir ders ya da etkinlik adı altında, bu iş için ayrılmayan bir yerde ve zamanda, aslında bu işin ehli olmayan ya da bu iş için yetiştirilmemiş bir kimse tarafından yapılıyor ise buna "dolaylı müzik öğretimi" denir. Bir müzik öğretiminin dolaysız veya dolaylı olma derecesi, belirtilen koşulları kapsama ya da belirtilen nitelikleri taşıma derecesine bağlıdır.

Müzik öğretimi geçmişte, önceleri daha çok "dolaylı" idi, sonraları yarı dolaylı/yarı dolaysız olmaya başladı, son zamanlarda ise daha çok "dolaysız" olma niteliği kazandı.

Müzik öğretimi, genellikle, daha çok dinsel amaçla ve dinsel müzik içerikli olarak yapılıyor ise buna "dinsel müzik öğretimi", daha çok dünyasal amaçla ve dünyasal müzik içerikli yapılıyor ise buna "dünyasal müzik öğretimi" denebilir. Müzik öğretimi geçmişten günümüze doğru, genel olarak, dinsel ağırlıklıdan dünyasal ağırlıklıya doğru bir gelişme gösterdi.

Müzik öğretimi daha çok göreneksel alışkanlıklara göre biçimleniyorsa "göreneksel müzik öğretimi", daha çok geleneksel

yöntemlere göre biçimleniyorsa "geleneksel müzik öğretimi", daha çok modern anlayış ve yaklaşımlara göre biçimleniyorsa "modern müzik öğretimi" olarak adlandırılabilir.

Müzik öğretiminin boyutu(türü), düzeyi, süresi, biçimi ve içeriği aynı zamanda onun "kendiliğinden(bizatihi) etkileyicileri"dir.

Boyutu (türü), düzeyi, süresi, biçimi ve içeriği ne olursa olsun müzik öğretimi şu temel öğelerden oluşur: (1) Öğrenci, (2) müzik öğretim programı ve öğretim planları, (3) müziksel öğretme-öğrenme ortamı, (4) müzik öğretim hizmeti, (5) müzik öğretimsi (öğretmeni) ve (6) fizikî-mimarî çevre. Bu altı öğe, aynı zamanda, müzik öğretiminin "temel belirleyicileri"dir.

Müzik öğretimi, gerçekleştirildiği yerin yönetici ve öbür öğretimcileri ile Millî Eğitim Bakanlığı'nın ilgili müzik denetimcisinin (müfettişinin) ve üst düzey yöneticilerinin müzik öğretimine ilişkin tutumlarından dolayı olarak etkilenir. Bu nedenle bunlar müzik öğretiminin "dolaylı özel etkileyicileri" olarak adlandırılabilir.

Müzik öğretimi toplumdaki (günlük) müzik yaşamına ve bu yaşama egemen olan müzik anlayışına bağımlı olduğundan ya da olması gerektiğinden onlara karşı duyarlıdır. Bu nedenle toplumdaki müzik yaşamında ve bu yaşama egemen olan müzik anlayışındaki değişme ve gelişmelerden ister istemez etkilenir. Bu bakımdan bunlar müzik öğretiminin "dolaylı genel etkileyicileri" olarak nitelendirilebilirler.

Müzik öğretimsinin (öğretmeninin), kendi asıl görevlerinin yanında, yukarıda belirtilen "kendiliğinden", "dolaylı özel" ve "dolaylı genel" etkileyicileri her zaman denetim altında tutabilmesi pek kolay değildir, oldukça zordur ve hatta bazı durumlarda olanaksızdır. Bu nedendir ki, müzik öğretimi, zaman zaman, söz konusu etkenlerden hemen ve kolayca etkilenebilmektedir.

TÜRKİYE'DE MÜZİK ÖĞRETİMİNİN TARİHSEL GELİŞİMİ

Türkiye'de müzik öğretiminin köklü bir geçmişi vardır. Bu

geçmişin başlangıcı Anadolu'ya ilk kez "Türkiye" denildiği ya da Anadolu'nun ilk kez "Türkiye" olarak adlandırıldığı zamandır.

Belli belgelere ve kaynaklara göre üzerinde yaşadığımız Anadolu'ya, bilinen belli tarihî, siyasî, kültürel ve ekonomik nedenlerle Selçuklular'ın buraya gelip yerleşmelerinde ve egemen olmalarından itibaren Türkiye denilmeye başlanmıştır. Batılı kaynaklarda bu tarih 12. yüzyılın ortalarıdır.⁴ Bu bakımdan Türkiye, Anadolu'ya yerleşip egemen olan Selçuklular'dan itibaren Türkiye'dir.

Türkiye'de müzik öğretimi Selçuklu döneminde başlamış, Osmanlı döneminde belirginleşip çeşitlenmiş, Cumhuriyet döneminde ise kökleşip sağlamlaşmış ve yaygınlaşma sürecine girmiştir.

Selçuklu döneminde(1071/1075-1299) Türk eğitim sistemi daha çok din temeline dayanıyordu. Bu sistem içinde müzik öğretimi, geleneksel askerî müzik öğretim kurumları dışında, daha çok "dinsel", "dolaylı" ve "göreneksel" idi. Selçuklu döneminde göreneksel/geleneksel eğitim sistemi içinde hem "genel", hem "özengen" ve hem de "meslekî" müzik öğretimi etkinliklerine yer veriliyordu. Genel müzik öğretimi daha çok sıbyan okullarında ve medreselerde, özengen müzik öğretimi daha çok belli tekkeler ve saraylarda, meslekî müzik öğretimi ise daha çok tabılhaneler ve belli tekkeler ile belli medreselerin belli bölümlerinde yapılıyordu.⁵

Osmanlı döneminde(1299-1920/1922) Türk eğitim sistemi ilk ve orta evrelerde, bazı özel durumlar dışında, daha çok din temeline dayalı bir sistem niteliği taşıyor, son evrede ise onun yanında fakat ondan ayrı olarak, daha çok lâik temele yönelik yeni (modern) bir eğitim sistemi daha kuruluyor ve böylece, ikisiyle birlikte düşünüldüğünde "ikili bir sistem" görünümü kazanıyordu. Bu bakımdan Osmanlı dönemi geleneksel eğitim sistemi içinde müzik öğretimi, geleneksel askerî müzik öğretim kurumları ile Saraydaki sivil müzik öğretimi birimi dışında daha çok "dinsel", "dolaylı" ve "geleneksel" iken; daha sonra buna eklenen yeni

(modern) eğitim sistemi içinde daha çok "dünyasal", "dolaysız" ve "yeni"(modern) idi. Her iki eğitim sistemi içinde hem "genel", hem "özengen" ve hem de "meslekî" müzik öğretimi etkinliklerine yer veriliyordu. Geleneksel eğitim sistemi içinde "genel müzik öğretimi" daha çok sübyan okulları ve genel medreseler ile Enderûn Okulunda; özengen müzik öğretimi daha çok belli tekkeler ve seslendirme takımları-geçme kümeleri ile son zamanlarda belli derneklerde, meslekî müzik öğretimi ise daha çok mehterhanelerde ve Enderûn Okulunun "konservatuvar" işlevi gören bölümü ile dar-ül huffaz ve dar-ül kurralarda ve ayrıca belli tekkeler ve zaviyelerde yapılıyordu. Yeni(modern) eğitim sistemi içinde ise genel müzik öğretimi daha çok rüşdiyeler ile kız ve erkek öğretmen okullarında ve belli ilkokullarda, özengen müzik öğretimi daha çok belli müzik kursları ve özel müzik dersleri ile belli seslendirme takımlarında, meslekî müzik öğretimi ise daha çok Muzika-i Humayûn ile Dar-ül Elhan'da ve belli seslendirme takımları ile belli özel müzik derslerinde gerçekleştiriliyordu. Ayrıca, yurtdışına (Avrupa'ya) müzik öğrenimine gönderme yolu da işletilmeye başlamıştı.⁶

Cumhuriyet döneminde (1920/1923'ten bu yana) Türk eğitim sistemi Ulu Önder Atatürk'ün yönlendiriciliğinde bütünüyle lâik temele dayalı modern(çağdaş,çağcıl) eğitim sistemine dönüştü. Modern eğitim sistemi içinde müzik öğretimi, birbirini izleyen köklü atılımlarla birlikte gerçekleştirilen yasal, tüzüksel, yönetmeliksel, yönergesel, genelgesel ve programsal düzenlemelerle "genel", "özengen" ve "meslekî" boyutların her üçünde, çok özel bazı durumlar dışında, bütünüyle "dünyasal", "dolaysız" ve "modern"(çağdaş/çağcıl) bir nitelik kazandı. Cumhuriyetle birlikte başlatılan ve o zamandan bu yana sürdürülen çok yönlü, kapsamlı ve kararlı çalışmaların sonucunda kökleşip sağlamlaşarak yurdun en ücra köşelerine kadar uzanan çağdaş Türk eğitim sistemi içinde hem "genel", hem "özengen" ve hem de "meslekî" müzik öğretimi etkinlikleri önemli ölçüde kurumlaştı ve kuruluşlaştı.⁷

1990'lara geçiş sürecindeki çağdaş Türk eğitim sistemi içinde

genel müzik öğretimi daha çok anaokulları/anasınıfları ile ilkokul ve ortaokullarda, öğretmen liselerinin belli kolları ile kız meslek liselerinin çocuk gelişimi bölümlerinde, genel liseler ile imam-hatip liselerinde ve üniversitelerde; özengen müzik öğretimi daha çok üniversiteler, belli ortaöğretim kurumları ve ortaokullar olmak üzere TRT, belli kamu kuruluşları, belli özel kuruluşlar, belli dernekler, müzik dersaneleri, belli müzik kursları, belli seslendirme takımları ve çalışma kümelerinde; meslekî müzik öğretimi ise üniversitelerin sosyal ve fen bilimleri enstitüleri, devlet konservatuvarları, eğitim fakülteleri müzik eğitimi bölümleri, Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Müzikbilimleri Bölümü, Devlet Orkestra-Koro-Opera ve Baleleri ile belediye konservatuvarları ve seslendirme takımları, TRT'nin belli seslendirme takımları, kısmen eğitim fakülteleri, eğitim yüksek okulları ile belli üniversitelerin çocuk gelişimi ve eğitimi bölümleri, kısmen kız meslek liselerinin çocuk gelişimi bölümleri ile öğretmen liselerinin müzik kolları ve imam-hatip liselerinde yapılmakta; Askerî Mızıka Astsubay Sınıf Hazırlama Okulu ile Türk Silâhlı Kuvvetlerinin belli askerî bando ve mızıka takımlarında gerçekleştirilmektedir. Ayrıca, yurt dışına müzik öğrenimine gönderme yolu da sürekli işletilmektedir.⁸

TÜRKİYE'DE CUMHURİYET DÖNEMİNDE MÜZİK ÖĞRETİMİ ALANINDA GERÇEKLEŞTİRİLEN BAŞLICA ATILIMLAR

Türkiye'de Cumhuriyet dönemine, müzik öğretimi alanında Osmanlı İmparatorluğu döneminde sağlanan belirli bir birikimle girilmiştir. Cumhuriyet döneminin başlarında müzik öğretimi bu birikime dayalı olmakla birlikte, asıl, Gökalp ve özellikle ATA-TÜRK'ün görüş ve düşüncelerine temellenmiş, onların görüş ve düşüncelerinden kaynaklanıp yönlendirilmiştir. Bu temel ve yönlendirici görüş ve düşüncelerin müziksel ereği, "Türk ulusal müzik varlığının derlenip-toplanıp değerlendirilmesi, Türk ulusal müziğinin modern(yeni, çağdaş, çağcıl) ilke, yöntem ve tekniklerle işlenerek geliştirilmesi ve bu yolla evrensel müzikte yerini alabile-

cek bir niteliğe kavuşturulması, Türkiye'de müzik yaşamının ülkenin gerçekleri, çağdaş Türk bireyinin ve toplumunun gereksinim ve beklentileri ve çağın gerekleriyle tutarlı bir yapıya kavuşturulması, bu çerçevede oluşan müziksel değişme ve gelişmelerle "çağdaş uygarlık düzeyine erişme" yolunda gösterilen çabaların güçlendirilip pekiştirilmesi" olarak özetlenebilir.⁹ Nitekim, Türkiye'de Cumhuriyet döneminde müzik öğretimi, genellikle, bu erek doğrultusunda düzenlenip gerçekleştirilmeye çalışılmıştır.

Türkiye'de Cumhuriyet döneminde müzik öğretimi alanında çok önemli atılımlar gerçekleştirilmiştir. Bu atılımlardan başlıcalarını "genel", "özengen" ve "meslekî" müzik öğretimi olmak üzere üç alt alanda kümeleyerek belirtmek yerinde olur.

Genel müzik öğretimi. Bu alanda gerçekleştirilen başlıca atılımlar şöylece özetlenebilir: (1) 1924 yılında yasallaşmış yürürlüğe giren Tevhid-i Tedrisat Kanunu'yla (Öğretimi Birleştirme Yasası'yla) birlikte oluşan çağdaş Türk eğitim düzeninin bir gereği olarak genel müzik öğretim programlarını çağdaş anlayışla yeniden düzenleme çalışmalarına başlanması ve bunu 1930'lu, 40'lı, 50'li, 60'lı, 70'li ve 80'li yıllarda yapılan program geliştirme çabalarının izlemesi, (2) 1929 yılından itibaren "Kız Enstitüsü" programlarına müzik dersinin konulması, (3) 1948 yılından itibaren müzik dersinin köy ilkokul programlarında yer alması, (4) 1952 yılından itibaren "genel lise" programlarında müzik dersine yer verilmesi, (5) 1981 yılında yasalaşmış yürürlüğe giren 2547 Sayılı Yükseköğretim Yasası'yla birlikte müzik dersinin tüm yükseköğretim kurumlarının önlisans ve lisans programlarında yer almaya başlaması, (6) 1981 yılında yayınlanan Onuncu Millî Eğitim Şûrası dokümanında yer alan "Anasınıfı Programları"nda müzik öğretiminin belirginleştirilmesi.¹⁰

Özengen müzik öğretimi. Bu alanda gerçekleştirilen başlıca atılımlar arasında şunlar belirtilebilir: (1) Cumhuriyet'in ilk evrelerinden itibaren belli orta ve yüksek öğretim kurumlarında ders dışı etkinlikler çerçevesinde koro ve çalgı toplulukları çalışmalarına yer verilmesi, (2) 1930'lu yıllardan itibaren halkevle-

rinde belli müzik kurslarının düzenlenmesi ve müzik topluluklarının oluşturulup çalıştırılması, (3) Cumhuriyet'in ilk evrelerinden itibaren belli müzik derneklerinde bireysel ve toplu müzik kurs ve çalışmalarının düzenlenmesi, (4) 1940'lı-1950'li yıllardan itibaren belli folklor derneklerince yürütülen belli müzik çalışmalarının yoğunlaşmaya başlaması, (5) 1950'li ve özellikle 1960'lı yıllardan itibaren belli okullarda özengen müzik çalışmalarına ve etkinliklerine yönelişin belirgin bir hız ve yoğunluk kazanmaya başlaması, (6) 1974 yılından itibaren ortaokul prgramlarında, zorunlu müzik dersine ek olarak, "koro, çalgı ve çalgı toplulukları" adıyla seçmeli derslere yer verilmesi, (7) belli kamu kuruluşlarında ve özel kuruluşlarda düzenli özengen müzik çalışmalarına yer verilmeye başlanması.¹¹

Meslekî müzik öğretimi. Bu alanda gerçekleştirilen başlıca atılımlar ise şöylece özetlenebilir: (1) Çağdaş anlamda müzik öğretmeni yetiştirme işine ilk kez 1924 yılında Ankara'da kurulan Musiki Muallim Mektebi'nde (Müzik Öğretmen Okulu'nda) başlanması (Bu okulun zamanla daha çok ve giderek yalnızca sanatçı yetiştiren bir kuruma dönüştürülmek istenmesi üzerine müzik öğretmeni yetiştiren kolu 1937-38 öğretim yılında Gazi Orta Muallim Mektebi ve Terbiye Enstitüsü'ne Müzik Bölümü olarak bağlanmış, onu 1960'lı, 70'li ve 80'li yıllarda açılan yenileri izlemiştir.), (2) 1925 yılından itibaren Millî Eğitim Bakanlığınca açılan sınavlarla müzik alanında Devlet adına öğrenim görmek ve uzman olarak yetiştirilmek üzere yurt dışına öğrenci gönderilmeye başlanması (bu uygulama 1929 yılında yürürlüğe giren 1416 Sayılı Yasa'yla daha belirgin ve kesin kurallara bağlanmış ve 1943 yılında yürürlüğe giren 4489 Sayılı Yasa'yla biraz daha genişletilmiş, 1948 yılında yürürlüğe giren 5245 Sayılı Yasa'yla müzik dalında olağanüstü yetenekli (harika) çocukların yurtdışında Devletçe yetiştirilmeleri olanağı sağlanmış ve bu yasa yerini 1956'da yürürlüğe giren daha kapsamlı 6660 Sayılı Yasa'ya bırakmıştır.), (3) İstanbul'da 1923'de yeniden açılan Darüelhan'ın 1926'da Konservatuvara dönüştürülmesinden on yıl sonra çağdaş anlamda besteci ve seslendirici/yorumcu yetiştirme işine 1936'da Ankara'da kurulan Devlet Konservatuarı'nda başlan-

ması (onu 1950'li, 70'li ve 80'li yıllarda açılan yenileri izlemiştir), (4) askerî bandocu yetiştirmek üzere 1939 yılında Askerî Mızık Okulu'nun açılması, (5) çalgı yapımcısı yetiştirmek üzere Erkek Teknik(Yüksek) Öğretmen Okulu'na bağlı İkinci Erkek Sanat Enstitüsü'nde 1943 yılında Müzik Aletleri Yapımı Bölümü'nün açılması (onu 1970'li ve 80'li yıllarda belli Devlet Konservatuvarlarında açılan Çalgı Yapım ve Onarım Bölümleri izlemiş, ayrıca Gazi Eğitim Enstitüsü Müzik Bölümü'nde bu alanda öğretim elemanı yetiştirmek üzere "Asistanlık" sistemi uygulamaya konulmuştur), (6) müzikbilimci yetiştirmek üzere 1975 yılında İzmir'de Ege Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesine bağlı Müzik Bilimleri Bölümü'nün açılması (onu 1970'li ve 80'li yıllarda belli Devlet Konservatuvarlarında açılan Müzikoloji Bölümleri izlemiştir), (7) hem "müzik ağırlıklı sınıf öğretmeni" yetiştirmek hem de eğitim enstitülerinin müzik bölümlerine nitelikli aday öğrenci hazırlamak üzere 1951'de İstanbul ve 1963'de Ankara İlköğretmen Okullarında iki "Müzik Semineri"nin açılması, (8) meslekî müzik öğretimi yapılan tüm yükseköğretim kurumlarının 1982'de yürürlüğe giren 41 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ve 1983'de onun yerini alan 2809 Sayılı Yasa ile üniversitelere bağlanması ya da üniversiter sistem içine alınması (bu atılımla birlikte meslekî müzik öğretimi dallarında "lisans", "yüksek lisans", "doktora" ve ona eşdeğer "sanatta yeterlik" derecelerine yönelik bilimsel/sanatsal akademik öğretim olanakları sağlanmıştır), (9) ayrıca, 1930'lu yıllardan itibaren özellikle Ankara Devlet Konservatuvarı'nda ve Gazi Eğitim Enstitüsü Müzik Bölümü'nde yoğun olmak üzere yurtdışından getirtilen yabancı uzmanlardan yararlanılması, (10) 1970'li yıllardan itibaren bilimsel yaklaşımla program geliştirme anlayışının belli meslekî müzik öğretimi programlarına yansıtılması ve bu doğrultuda ciddi çalışmaların başlatılması (bu çalışmalar 1970'li yılların başlarından itibaren oluşan ön ürünlerin ardından 1980'li yılların başlarından itibaren asıl ürünlerini vermeye başlamıştır).¹²

TÜRKİYE'DE MÜZİK ÖĞRETİMİNİN SON GENEL DURUMU

-Türkiye'de müzik öğretiminin son genel durumunu "genel", "özengen" ve "meslekî" boyutlarda ele alarak betimlemek yerinde olur.

Genel müzik öğretimi, örgün eğitim sisteminin her düzeyinde kapsamakta; okulöncesi ve ilköğretim düzeylerinde "zorunlu", genel lise ve benzeri programlarla sınırlı olmak üzere ortaöğretim düzeyinde "seçmeli" veya "zorunlu-seçmeli", yükseköğretim düzeyinde ise "zorunlu-seçmeli" olarak yer almakta; genellikle, okulöncesinde "anaokulu", ilkokullarda "sınıf", ortaokul ve liselerde "müzik" öğretmenlerince, üniversitelerde ise "müzik öğretim elemanları"na gerçekleştirilmektedir.

Özengen müzik öğretimi, örgün eğitim sistemi içinde genellikle ilköğretimin ikinci kademesi ve sonrası düzeylerde, izlenen genel müzik öğretimi programları dışında ilgi ve isteğe bağlı olarak yer almakta ve ilgili öğretmen, öğretim elemanı veya müzikçilerce uygulanmaktadır.

Meslekî müzik öğretimi, örgün eğitim sistemi içinde bazı dallarda kısmen ilköğretim kısmen de ortaöğretim düzeylerinde başlatılmakta; yükseköğretim düzeyinde ise müzik sanatçılığı (bestecilik, seslendiricilik/yorumculuk), müzik eğitimciliği ve müzikbilimciliğine ilişkin anasanat/anabilim dallarında "önlisans", "lisans", "yüksek lisans", "doktora" ya da ona eşdeğer "sanatta yeterlik" derecelerine yönelik akademik programlar biçiminde düzenlenmektedir.

Türk örgün eğitim sisteminin her düzeyinde genel müzik öğretiminin kapsamakta olması, müziğin, bir "düzeylerarası ortak genel kültür ögesi" olduğunu göstermekte, bir başka deyişle, müziğin, düzeylerarası ortak genel kültürün başlıca boyutlarından biri olma özelliğini yansıtmaktadır.

Gerçekten de müzik, hem düzeylerarası hem de her düzeyde programlararası ortak genel kültürün başlıca boyutlarından

(öğelerinden) biridir. Günlük yaşama bakıldığında orada da durum böyle değil midir? Toplumumuzda müziğin, hem toplumsal katmanlararası, hem toplumsal kesimlerarası, hem de her bir katmanda ya da kesimde toplumsal kümelerarası ortak genel kültürün başlıca öğelerinden biri olduğunu her gün görmüyor, yaşamıyor muyuz? Bu durumun yalnızca kendi toplumumuz için değil, başka toplumlar için de geçerli olduğunu bilmiyor muyuz? Elbette görüyor, yaşıyor ve biliyoruz.

Bir eğitim-öğretim sistemini ya da alt sistemini müzik öğretimi açısından inceleyip değerlendirirken yapılması gereken ilk iş, bu gerçeğin sisteme yansımış olup olmadığını ya da sistemin bu gerçeği yansıtmakta olup olmadığını belirlemektir. Bir bakıma bu iş, "Var mı, yok mu?" sorusunu sormak ve cevabını bulmak demektir.

"Çağdaş Türk Millî Eğitim Sistemi"ne bu açıdan bakıldığında bu gerçeğin, sistemin düzeylerarası boyutuna yansımış olduğu ya da sistemin, bu gerçeği düzeylerarası boyutta yansıtmakta olduğu görülmektedir.

Bir eğitim-öğretim sistemini ya da alt sistemini müzik öğretimi açısından inceleyip değerlendirirken yapılması gereken ikinci iş, bu gerçeğin sisteme nasıl yansımış olduğunu ya da sistemin bu gerçeği nasıl yansıtmakta olduğunu belirlemektir. Bir bakıma bu iş, "Nasıl var, nasıl yok?" sorusunu sormak ve cevabını bulmak demektir.

"Çağdaş Türk Millî Eğitim Sistemi"ne bu açıdan bakıldığında bu gerçeğin, sistemin düzeylerarası boyutuna alt düzeylerde "zorunlu", üst düzeylerde ise "seçmeli" veya "zorunlu-seçmeli" biçimde yansımış olduğu ya da sistemin, bu gerçeği alt düzeylerde "zorunlu", üst düzeylerde ise "seçmeli" veya "zorunlu-seçmeli" biçiminde yansıtmakta olduğu görülmektedir.

Sistemin bütününe yönelik olarak izlediğimiz bu yaklaşımı, şimdi, sistemin "ortası"na, yani "ortaöğretim"e yönelerek izleyelim.

TÜRKİYE'DE ORTAÖĞRETİM KURUMLARINDA MÜZİK ÖĞRETİMİNİN SON GENEL DURUMU

Ortaöğretim kurumlarında müzik öğretiminin son genel duru-
munu betimlerken, önce, ortaöğretimin, müzik öğretimi açısından
önem taşıyan konumu, kapsamı, amaç ve görevleri ve işlev-
leri ile ortaöğretim çağı gencinin müzik öğretimi açısından önem
taşıyan belirgin özelliklerini kısaca vurgulamak yerinde olur.

• Türk Millî Eğitim Sistemi içinde Ortaöğretim; İlköğretim(Temel Eğitim) ile Yükseköğretim arasında yer alan, ilköğretime dayalı, en az üç yıllık öğrenim veren "genel", "meslekî" ve "teknik" öğretim kurumlarından oluşur. Öğrencilere ortaöğretim düzeyinde "asgarî ortak genel kültür verme"yi ve bu yolla "yurdun kültürel kalkınmasına katkıda bulunma bilincini ve gücünü kazandırma"yı, öğrencileri ilgi ve yeteneklerine göre "yükseköğretime veya hem mesleğe hem yükseköğretime veya yaşama ve iş alanlarına hazırlama"yı amaçlar. Ayrıca, ilköğretimde başlayan yöneltmeyi sürdürür, güzel sanatlar alanında özel yetenekleri beliren öğrenciler için ayrı düzenlemelere olanak sağlar. Ortaöğretime giren her öğrenci ilgi ve yetenekleri ölçüsünde ortaöğretim olanaklarından yararlanma hakkına sahiptir. Yasada açıkça belirtilmemiş olmakla birlikte ortaöğretimin, genel olarak 15-18 yaş grubunu kapsadığı söylenebilir.¹³

Ortaöğretim çağı genci genel olarak ergenlik çağını yaşar. Ergenlik çağı genci, genellikle kimlik arayan, sevilip beğenilen ve değer verilen bir kişi olmak isteyen, bunun için dışa dönük eğilimler taşıyan, coşan, çeşitli etkinliklerde bulunan, bulunduğu etkinliklerde kendini göstermek ve başarılı olmak isteyen, içine girdiği benzer ilgileri olan kişilerden oluşan kümenin(grubun) istediği biçimde davranmaya ve yeteneklerini bu yolda kullanmaya çaba harcayan, imrenen, özengen ve özgeci bir kişilik özelliğine sahiptir. Bu özelliklerin oluşup gelişmesinde müzik öğretiminin genel, özengen ve meslekî boyutlarıyla bir bütün halinde çok önemli bir yeri ve rolü vardır.

Ortaöğretim kurumlarında müzik öğretiminin son genel duru-

munu da "genel", "özengen" ve "meslekî" boyutlarda ele alarak betimlemek yerinde olur.

Ortaöğretim kurumlarında genel müzik öğretimi, yürürlükteki programlara göre, genel liseler ile benzer program uygulayan liselerde "seçmeli", "zorunlu-seçmeli" veya "koşullu-seçmeli", müzik dışı meslekî liselerin bazılarındaki bazı programlarda "zorunlu", "seçmeli" veya "koşullu-seçmeli" olarak yer almakta, fakat bir çoğunda yer almamakta; teknik liseler veya endüstriyel liselerin ise hiçbirinde yer almamaktadır. ¹⁴ Bu durum, ortaöğretim kurumlarında genel müzik öğretiminin, öğrencilerin tümüne değil, ancak bir bölümüne sağlanmakta olduğunu, böylece, öğrencilerin çok büyük bir bölümünün genel müzik öğretimi olanaklarından yararlandırılmadıklarını göstermektedir.

Ortaöğretim kurumlarında özengen müzik öğretimi, yürürlükteki programlara göre, ders dışı etkinlikler çerçevesine girmektedir. Bu durum, özengen müzik öğretiminin ancak çok az sayıdaki lisede öğrencilerin çok az bir bölümüne sağlanabilmekte olduğuna ilişkin önemli bir işarettir. Ancak, son yıllarda gittikçe yoğunlaşmaya başlayan liselerarası koro, hafif müzik vb. müzik toplulukları yarışmalarına gösterilen ilgi, özengen müzik öğretiminin liselerde yeni boyutlar kazanmakta olduğunun umut verici bir belirtisidir. Ayrıca, bazı konservatuvarların uygulamaya koydukları yarızamanlı programlar da bu yolda anlamlı bir katkı niteliği taşımaktadır. ¹⁵

Ortaöğretim kurumlarında meslekî müzik öğretimi, yürürlükteki programlara göre, esas olarak Devlet Konservatuvarlarının lise kısımları ile Askerî Mızıka Astsubay Sınıf Hazırlama Okulu'nda yapılmakta; kısmen ise, kız meslek liseleri çocuk gelişimi bölümlerinde ve öğretmen liselerinin müzik kollarında "zorunlu", imam-hatip liselerinde ise "seçmeli" olarak kapsamaktadır. Durum, müziğe yetenekleri belirmiş olan ortaöğretim öğrencilerinin hiç olmazsa bir bölümünün kendileri için gerçekleştirilen ayrı düzenlemelerden yararlanabildiklerini göstermektedir. Kız meslek liseleri çocuk gelişimi bölümleri ile imam-hatip liseleri hem mesleğe hem yükseköğretime hazırlayıcılık işlevini kısmî-meslekî

müzik öğretimi açısından yerine getirmede henüz yeterli değildir. Öğretmen liseleri müzik kolları ise, esas itibarıyla eğitim fakülteleri müzik eğitimi bölümlerine aday öğrenci hazırlayıcı bir işleve sahip olmaları gerekirken bu işlevini hemen hemen hiç yerine getirememektedir. ¹⁶

Genel müzik öğretimi yapılan genel liseler ile fen, Anadolu ve öğretmen liselerinde okutulan seçmeli müzik dersi haftada 2 saattir. Bu ders genel liseler ile Anadolu ve öğretmen liselerinde, genel olarak, I. sınıfta 10, II. sınıfta 12-13, III. sınıfta 13-16, fen liselerinde ise her sınıfta 8 seçmeli ders arasından seçilir. Ancak, söz konusu liselerde seçmeli olarak okutulması gereken ders sayısı I. sınıfta 1, II. ve III. sınıflarda ise 2'dir. Üstelik, belli kollarında III. sınıftaki iki seçmeli dersten biri, müzik dışındaki üç seçmeli dersten biri olmak zorundadır. ¹⁷ Bu durum, genel liseler ile fen, Anadolu ve öğretmen liselerinde seçmeli olarak okutulan müzik dersinin seçilme olasılığının gerçekte ne denli düşük olduğunu ya da düşük olabileceğini açık-seçik bir biçimde göstermektedir.

Özengen müzik öğretimi daha çok genel ve belli meslekî liselerde günlük zorunlu ve seçmeli ders saatleri ile rehberlik ve eğitici çalışmalar dışında kalan zamanlarda yapılabilmektedir. Liselerde haftalık ders yükü genel olarak 32-38 saat arasında değişmekte olup, rehberlik ve eğitici çalışmalar bu ders süresi dışındadır. Bu bakımdan, özengen müzik öğretimi için kalan zaman ve yararlanılabilecek olanaklar son derece sınırlıdır. ¹⁸

Meslekî müzik öğretimi için gerek konservatuvarlarda ve gerekse Askerî Müzik Astsubay Sınıf Hazırlama Okulu'nda ayrılan zaman yeterlidir. Öğretmen liseleri müzik kolunda zorunlu müzik dersleri için ayrılan zaman II. ve III. sınıflarda olmak üzere haftada 6'şar saat olup, gerektiğinde 2'şer saatlik seçmeli müzik dersi de buna eklenebilir ve böylece 8'er saate çıkarılabilir. Kız meslek liseleri çocuk gelişimi bölümlerinde zorunlu olan "Okulöncesi Eğitimde Müzik" dersi II. sınıfta 4, III. sınıfta 2 saattir. İmam-hatip liselerinde seçmeli olan "Dini Müzik Dersi" ise her sınıfta haftada 2'şer saattir. Öğretmen liselerinin "sınıf öğretmenliği" kolunda

zorunlu müzik dersi II. sınıfta 2, III. sınıfta 3 saat; "spor" kolunda ise sadece II. sınıfta olmak üzere haftada 1 saat olup gerektiğinde 2'şer saatlik seçmeli müzik dersi de buna eklenebilir. ¹⁹ Bu durum, meslekî müzik öğretimi yapılan ortaöğretim kurumlarında bu iş için ayrılan zamanın genellikle pek yetersiz olmadığını göstermektedir. Ancak, bu zamanın yeterince tutarlı, etkili ve verimli bir biçimde kullanılmadığı ya da kullanılmadığı yolunda ciddi belirtiler bulunmaktadır.

TÜRKİYE'DE ORTAÖĞRETİM KURUMLARINDA MÜZİK ÖĞRETİMİNİN TEMEL SORUNLARI

Türkiye'de ortaöğretim kurumlarında müzik öğretiminin sorunları vardır. Bu sorunlar çok ve çeşitlidir. Ancak, burada bunların tümü üzerinde değil, daha çok temel sorunlar üzerinde durulacaktır. Bu temel sorunları "genel", "özengen" ve "meslekî" müzik öğretimi boyutlarında ele alarak incelemek yerinde olur.

Ortaöğretim kurumlarında genel müzik öğretimine ilişkin temel sorunlardan ilki, genel müzik öğretiminin tüm liselerde kapsanmaması ve zorunlu olmamasıdır. Oysaki müzik her düzeyde olduğu gibi ortaöğretim düzeyinde de "asgari ortak genel kültür"ün vazgeçilmez bir ögesidir ve bu nedenle ister genel, ister meslekî ve teknik olsun, her lisede veya lise programında tüm öğrenciler için zorunlu olarak yer almak durumundadır. Ne var ki lise programlarına bakıldığında durum böyle değildir. Bu noktada ya ilgili yasa maddesindeki "ortaöğretim düzeyinde asgari ortak genel kültür" tanımında bir yanlışlık veya eksiklik var ve programlardaki durum bu yanlışlık veya eksiklikten kaynaklanıyor ya da ilgili yasa maddesindeki tanım doğru, fakat yorumunda bir yanlışlık veya eksiklik var ve programlardaki durum bu yorum yanlışlığı veya eksikliğinden kaynaklanıyor. Kısacası, ya ilgili yasa maddesi doğru, yorumu yanlış ya da hem yasa maddesi yanlış hem de yorumu. İlgililere yöneltilen sorulara alınan yanıtlardan da anlaşılıyor ki, müzik, Millî Eğitim Temel Kanunu'nun 28. maddesinde yer alan "ortaöğretim düzeyinde ortak genel kültür"ün kap;

samı dışında düşünülüyor. Çünkü müzik, asgari ortak genel kültürün "dil ve edebiyat"tan sonra en temel, en vazgeçilmez ögesi olma niteliği taşıyor ve ister genel, ister meslekî ve teknik olsun, bir ortaöğretim programının ulusal(millî) olup olmadığının iki üç temel belirleyicisinden birini oluşturuyor. Öyleyse, ilgili yasa maddesindeki tanım doğru. Bu durumda sorun, ilgili yasa maddesinin kendisinden değil, yorumundan kaynaklanıyor demektir. Burada yeri gelmişken şu gerçeği vurgulamakta yarar var: Müzik, bir sistemde düzeylerarası asgari ortak genel kültür ögesi ise, bir düzeyde programlararası asgari ortak genel kültür ögesi de olmak zorundadır.

Ortaöğretim kurumlarında genel müzik öğretimine ilişkin temel sorunlardan ikincisi, yürürlükteki "Lise Müzik Dersi Öğretim Programı"nda "genel çerçeve ve dayanılan temel ilkeler", "program modeli", "genel kapsam ve konu dağılımı", "öğretim yöntemleri ve stratejisi" ile "dil ve anlatım" yönlerinden çok önemli yanlışlık, eksiklik ve tutarsızlıkların bulunmasıdır. Şöyle ki: (1) Program hazırlanırken "ortaokul ile lise bir bütündür" görüşünden yola çıkılarak her ikisi için aynı amaçlar belirlenmiş, büyük bölümüyle aynı açıklamalarda bulunulmuş ve ortaokul düzeyindeki müzik öğretimi ile lise düzeyindeki müzik öğretimi bir bütün olarak düşünülmüştür. Oysaki Türk Millî Eğitim Sistemi içinde ortaokul bir "temel eğitim" ya da "ilköğretim", lise ise bir "ortaöğretim" kurumudur ve bu bakımdan sistem içindeki konumları, kapsamaları, amaç ve görevleri ile işlevleri itibarıyla bir bütün olmaktan çok, birbirinden farklı iki alt sistemin farklı birer ögesi durumundadırlar. Bu nedenle yürürlükteki lise genel müzik öğretimi programı, dayandığı temel görüş ve genel çerçeve bakımından, Türk Millî Eğitim Sistemi'yle yeterince tutarlı değildir. (2) Programda öğrenciye kazandırılacak özellikleri içeren "hedefler"(amaçlar) ve "hedef davranışlar", hedef davranışları kazandırmak için gerekli "öğretme durumları" ile hedef davranışların kazandırılıp kazandırılmadığını ortaya çıkarmak için gerekli "sınama-ölçme durumları", öğrenci, öğretim, program ve öğretmen hakkında yargıya varmak için gerekli "değerlendirme işlemleri" belirgin olarak yer almamaktadır. Bu bakımdan program, kapsadığı öğeler ve öğelerarası

ilişkiler bakımından "çağdaş öğretim programı modeli"ne uygun değildir. (3) Programda geleneksel müziklerimize yer verilmiş olması olumlu bir yaklaşım olmakla birlikte "millî müziğimiz" veya "Türk müziği", uluslararası sanat müziği kurallarıyla da tutarlı olarak, daha çok, çokseslilik doğrultusunda oluşup gelişen "modern (çağdaş) Türk müziği" dışarıda bırakılarak, sadece "geleneksel Türk sanat ve halk müzikleri"ni kapsayacak biçimde tanımlanmıştır. Oysaki Türk müziği, yerel, ulusal ve evrensel boyutlarıyla ve bu boyutların her birinde oluşan eski yeni, geleneksel modern, tek sesli çoksesli, hafif ciddi, tüm tür ve çeşitleriyle bir bütündür." Bu bakımdan programdaki "Türk millî müziği" tanımı büyük ölçüde eksiktir ve bu eksiklik özellikle ortaöğretim düzeyindeki genel müzik öğretiminde çok önemli boşluklar ve sakıncalar doğuracak niteliktedir. (3) Programda Ulu Önder Atatürk'ün ulusal müziğimizin korunması, zenginleştirilmesi ve geliştirilmesine ilişkin görüşlerine yer verilmesi çok olumlu bir yaklaşımdır. Ancak burada önemli olan nokta, Atatürk'ün söz konusu görüşlerinin bir bütün halinde eksiksiz işlenmesidir. (4) Programda belli konulara ilişkin bazı sınırlama, adlandırma, sıralama ve alt-konu dağıtımlarında önemli sayılması gereken bazı yanlışlık, terslik ve tutarsızlıklar görülmektedir. Söz gelişi, "Türk Millî Ekolü, Türk Beşleri, Çağdaş Türk Bestecileri, Elektronik Müzik Bestecilerimiz" başlıklı alt konular "Batı müziği tarihi" içine sokulmuştur. Oysaki bunlar "Türk müzik tarihi" içinde "çağdaş dönem" olarak yer alması gereken evreye ilişkin alt konu başlıklarıdır. (5) Programda makamların öğretilmesine "rast" makamından başlanmış olmasının kuşkusuz belli tarihsel-mantıksal temelleri vardır. Ancak, ilk makam olarak "mi hüseyini" ya da "re hüseyini", "do çargâh" veya başka bir makam alınmış olsaydı bunların da kuşkusuz belli tarihsel-mantıksal temelleri olacaktı. Öyleyse öğretilecek ilk makamı belirlerken konuya daha çok yönlü ve daha geniş çerçeveli yaklaşmak doğru olur. Böyle bir yaklaşımla ele alındığında ilk öğretilecek makamın (a) hem bir ana veya temel makam niteliği taşıması, (b) hem ilgili öğrencilerin ortalama ses alanına uygun olması, (c) hem Türk müziğinin "geleneksel" ve "modern(çağdaş)" türlerinden çocuklar -genç-

ler-yetişkinler için özenle seçilerek oluşturulan olabildiğince çeşili-çokyönlü ve zengin bir "eğitim müziği dağarı"na (repertuvarına) yönelik olması, (ç) hem de olabildiğince açık, yalın ve kesin bir biçimde saptanıp yazılabilir ve yazıldığı perdeden söylenip çalınarak tınlatılabilir olması büyük önem taşır. (6) Programda yer yer yanlış, eksik, karışık ve ters anlamalara yol açan ifadelere rastlanmaktadır. Oysaki bir müzik öğretim programının tüm ilgililerce aynı biçimde anlaşılmasını sağlayacak bir dil ve anlatımla yazılmış olması gerekir.

Ortaöğretim kurumlarında genel müzik öğretimine ilişkin temel sorunlardan üçüncüsü ise, hem Türkiye'nin gerçeklerine, hem çağdaş genel müzik öğretiminin ilkelerine ve hem de ortaöğretim düzeyinin gereklerine uygun bir müzik ders kitabının heniz hazırlanmamış olmasıdır. Eldeki ders kitapları, belli yönleriyle yararlı olmakla birlikte, bu alanda duyulan gereksinimi tümüyle karşılayıcı nitelikte değildirler. Ayrıca, gelişkin müzik ve müzik eğitimi teknolojilerinden yararlanma oranı ve düzeyi son derece düşüktür. Bunlara fizikî-mimarî çevre ve donanımın da son derece yetersiz oluşunu eklemek gerekir.

Ortaöğretim kurumlarında özengen müzik öğretimine ilişkin temel sorunlardan ilki, lise programlarında bu tür öğretim için elverişli seçmeli derslerin bulunmaması ve buna bağlı olarak özengen müzik öğretiminin bu okullarda öteden beri akademik belirsizlik içinde yürütülmesidir. Nitekim, liselerde özengen müzik öğretimi ancak ders dışında yapılabilen koro, orkestra, bireysel veya toplu çalgı, ses vb. müzik çalışmaları çerçevesinde gerçekleştirilmektedir. Bu durum, bir yandan bu çalışmaları yürüten müzik öğretmenlerinin bu görevlerine karşılık çoğu kez herhangi bir ücret almamalarına, öbür yandan bu çalışmalara katılan öğrencilerin çalışmalarda gösterdikleri başarıları akademik başarılarına katamamalarına neden olmaktadır. Bu da ilgili öğrenen ve öğrencilerin özengen çalışmalarını zaman zaman olumsuz yönde etkilemektedir.

Ortaöğretim kurumlarında özengen müzik öğretimine ilişkin temel sorunlardan ikincisi meslekî müzik öğretimi yapılan belli

ortaöğretim kurumlarındaki olanaklardan özengen müzik öğretimi için yeterince yararlanılamamasıdır. Oysaki meslekî müzik öğretimi kurumlarında hafta içinde ve hafta sonlarında yarı-zamanlı programlar yoluyla özengen müzik öğretimini gerçekleştirmek, bazı bakımlardan öbür öğretim kurumlarından hem daha kolay, hem daha etkili ve hem de daha verimli olur. Nitekim bazı konservatuvarlar bu tür düzenlemeler yaparak umut verici uygulamalara yönelmişler ve daha şimdiden başarılı sonuçlar almaya başlamışlardır²⁰. Benzer düzenleme ve uygulamalara durumları elverişli öğretmen liselerinde açılacak müzik kollarında da başlanmasında yarar vardır.

Ortaöğretim kurumlarında meslekî müzik öğretimine ilişkin temel sorunların biri öğretmen liselerindeki müzik kollarının eğitim fakülteleri müzik eğitimi bölümlerine aday öğrenci hazırlamada yeterince etkili ve verimli olabilecek bir yapıya ve işlerliğe henüz kavuşturulamamış olmasıdır. Oysaki bu sorunun çözümü Türkiye'de müzik öğretmenliği eğitimine ilişkin belli sorunların çözümünde can alıcı bir yer ve öneme sahiptir.

Ortaöğretim kurumlarında meslekî müzik öğretimine ilişkin temel sorunlardan bir diğeri ise yükseköğretimdeki "müzik bilimleri" ya da "müzikoloji" programlarına uygun aday öğrenci hazırlamak üzere belli liselerde belli programların düzenlenmemiş olmasıdır. Çünkü bu amaca hizmet ettiği düşünülen Devlet Konservatuvarlarının lise kısımlarında yapılmakta olan öğretim yükseköğretim düzeyindeki müzikbilimleri (müzikoloji) programlarına nitelikli aday öğrenci hazırlamada özellikle bilimsel-akademik yönden pek yeterli olmamaktadır.

Türkiye'de ortaöğretim kurumlarında müzik öğretiminin burada belirtilen temel sorunları tümüyle "çözülebilir sorunlar"dır. Çözüm için de gerekli her türlü birikim vardır. Önemli olan ise, çözüm yolunda olmak ve bu yolda eldeki birikimden en iyi biçimde yararlanmaktır.

TÜRKİYE'DE ORTAÖĞRETİM KURUMLARINDAKİ MÜZİK ÖĞRETİMİNE AKTARILAN BİRİKİK SORUN

Türkiye'de ortaöğretim kurumlarında müzik öğretimi kendi temel sorunları yanında bir de ilköğretimden ve hatta okulöncesinden aktarılan bir "birikik sorun"la karşı karşıya bulunmaktadır. Şimdi bu birikik sorununun ne olduğunu, nereden ve nasıl kaynaklandığını kısaca açıklayalım.

Bilindiği gibi Türkiye'de okulöncesi eğitim kurumlarında müzik öğretimi öngörülmuş olmakla birlikte uygulamada henüz istenilen ölçüde, istenilen etkililik ve verimlilikte olmaktan çok uzaktır. Bunun doğal sonucu olarak, öğrenci, ilköğretim kurumlarının beş yıllık birinci kademesini oluşturan ilkokula büyük bir "müzik eğitimi açığı" ve dolayısıyla büyük bir "müzik eğitimi gereksinimi" ile girmektedir. Bu açık ve gereksinim ilkokullardaki müzik öğretimi uygulamalarının gerçekte, genellikle son derece yetersiz, yanlış ve hatta belli yönleriyle yok denilebilecek bir sınırlılıkta olması nedeniyle daha da büyümekte ve âdeta katlanarak üç yıllık ikinci kademeyi oluşturan ortaokula aktarılmaktadır. Ortaokul Türk millî eğitim sistemi içinde müziköğretimi uygulamalarının genellikle en düzenli, en etkili ve verimli biçimde yürütüldüğü kurum görünümündedir. Ancak, ortaokullardaki uygulamalarda ortaya konulan müzik öğretimi, acaba, nitelik ve düzey olarak gerçekten ortaokullarda gerçekleştirilmesi gereken ya da öngörülen müzik öğretimi midir? Bu sorunun yanıtı, kuşkusuz, "evet" olmaktan çok "hayır"dır. Çünkü, uygulamalara bakıldığında ortaokullardaki müzik öğretiminin çok büyük bir bölümünün, temelde, ya ilkokul düzeyinde konularla sınırlı olduğu, ya da ilkokuldan aktarılan müzik öğretimi açığı ve gereksiniminin giderilmesine yönelik olduğu görülmektedir. Bu durumda ortaokullarda gerçekleştirilmesi öngörülen müzik öğretiminin çok büyük bir bölümünün uygulamada gerçekleştirilmesine olanak bulunamamaktadır. Böylece, uygulamada, ta okulönceki eğitim kurumlarında başlayıp ilkokulda katlanarak büyüyen müzik öğretimi açığı ve gereksi-

nimi ortaokulda kısmen giderilmeye çalışılıyorsa da olanaklar ya da koşullar buna tam elvermediğinden, ister istemez biraz daha büyüyerek ortaöğretim kurumlarına aktarılmaktadır. İşte, Türkiye'de ortaöğretim kurumlarındaki müzik öğretimine aktarılan "birikik sorun" budur. ²¹

Türkiye'de ortaöğretim kurumlarındaki müzik öğretimine aktarılan bu birikik sorunun bu kurumlarda çözümü öbür temel sorunların çözümünden çok daha zordur. Çünkü, belli yaşlarda ve düzeylerde giderilmesi gerektiği halde giderilmeyerek bir müzik öğretimi açığı ve gereksiniminin sonraki yaşlarda ve düzeylerde giderilmesi daha güç ve geç olmaktadır. Üstelik önceki açık ve gereksinimin giderilmesi sonrakinin giderilmesi için bir önkoşul niteliğindeyse -ki müzik öğretiminde durum çoğu kez böyledir- sorunun çözümü daha da zorlaşır ve hatta bazı durumlarda olanaksızlaşır.

Görülüyor ki, Türkiye'de ortaöğretim kurumlarındaki müzik öğretiminde karşılaşılan birikik sorun bu kurumların kendi asıl işlevlerinden çok, ilköğretim ve okulöncesi düzeylerdeki müzik öğretiminin eksiklik ve yetersizliklerinden kaynaklanmaktadır. Bu sorun ortaöğretim kurumlarındaki müzik öğretiminin kendi asıl işlevlerinin yerine getirilmesinde karşılaşılan temel sorunların çözümünü de olumsuz yönde etkilemektedir. Bu sorunun çözümü, birikik olarak aktarılıp yansıdığı ortaöğretim düzeyinde aranmaktan çok, asıl kaynaklandığı ilköğretim ve okulöncesi eğitim düzeylerinde aranmalıdır. Böyle bir yaklaşım bu birikik sorunun kaynağında çözümüne yol açacağı gibi, ortaöğretim kurumlarında müzik öğretiminin kendi temel sorunlarının çözümüne de yardımcı olacaktır.

SONUÇ

Türkiye'deki müzik öğretimi tür, düzey, süre, ortam, program, öğretmen, öğrenci, malzeme ve özellikle içerik yönünden üzerinde hemen her zaman önemle durulan başlıca kavram ve uygulamalardan biridir.

Müzik öğretimi müzik eğitiminin odağını oluşturur. Bu bakımdan "müzik öğretimi" kavramını, "müzik eğitimi" kavramından yola çıkarak ele almak doğru olur.

Müzik eğitimi "bireye, kendi yaşantıları yoluyla amaçlı olarak müziksel davranışlar kazandırma" ya da "bireyin müziksel davranışlarını kendi yaşantıları yoluyla amaçlı olarak değiştirme" sürecidir. Bu süreçten geçen bireyin müziksel davranışlarında, önceden belirlenen amaçlar(hedefler) doğrultusunda, kendi yaşantılarının ürünü kalıcı değişiklikler olması beklenir. Müzik eğitimi süreci denilince "müziksel öğretme ve öğrenme" akla gelir.

Yalın ve özlü anlamıyla müzik öğretimi, "belli bir amaç doğrultusunda müziksel öğretme ve öğrenmeyi planlama, başlatma, yönlendirme, kolaylaştırma, gerçekleştirme ve denetleme süreci" olarak tanımlanabilir. Müzik öğretimi 'genel', 'özengen' ve 'meslekî' olmak üzere üç ana boyutta gerçekleştirilir. Hangi boyutta gerçekleştirilirse gerçekleştirilsin müzik öğretimi, temelde "ilkeli, düzenli, planlı ve yöntemli" olmayı gerektirir.

Genel müzik öğretimi okul, bölüm, kol, alan, dal ve program ayrımı gözetmeksizin her düzeyde herkese; özengen müzik öğretimi müziğe veya onun belli bir dalına özel ilgi duyan ve onu herhangi bir kazanç gözetmeksizin yalnız zevk için öğrenip yapmak isteyenlere; meslekî müzik öğretimi ise müziği veya onun belli bir dalını meslek olarak seçen, seçmek isteyen, seçme eğilimi gösteren veya seçme olasılığı bulunan kimselere yöneliktir.

Genel müzik öğretimi, özengen ve meslekî müzik öğretiminin temelidir. Özengen müzik öğretimi genel müzik öğretimi ile meslekî müzik öğretiminin âdeta "kesişim alanı"dır. Meslekî müzik öğretimi ise genel ve bir ölçüde özengen müzik öğretime dayalıdır.

Bireysel ve toplumsal müzik yaşamının gelişmesi genel, özengen ve meslekî müzik öğretiminin birlikte gelişmesiyle sıkı sıkıya ilişkilidir.

Türkiye'de müzik öğretiminin köklü bir geçmişi vardır. Türkiye'de müzik öğretimi Selçuklu döneminde başlamış, Osmanlı döne-

minde belirginleşmiş ve çeşitlenmiş, Cumhuriyet döneminde ise kökleşip sağlamlaşmış ve yaygınlaşma sürecine girmiştir.

Türkiye'de müzik öğretimi Selçuklu döneminde bütünüyle daha çok "dinsel, dolaylı ve göreneksel" idi; Osmanlı döneminde ilk ve orta evrelerde daha çok "dinsel, dolaylı ve geleneksel" iken, son evrede "dinsel dünyasal, dolaylı/dolaysız ve geleneksel/modern" olmak üzere ikili bir görünüm içine girdi; Cumhuriyet döneminde ise, bazı çok özel durumlar dışında, bütünüyle "dünyasal, dolaysız ve modern" bir nitelik kazandı.

Türkiye'de müzik öğretimi geçmişten günümüze doğru bazen yavaş, bazen hızlı, fakat, bazı özel durumlar dışında genellikle sürekli bir gelişme göstermiştir. Başlangıçtaki "dinsel-dolaylı-göreneksel/geleneksel" nitelikli müzik öğretiminden günümüzdeki "dünyasal-dolaysız-modern" nitelikli müzik öğretimine doğru bir değişim çizgisi izleyen bu gelişme özellikle Cumhuriyet döneminde belirgin bir hız ve yoğunluk, anlamlı bir çeşitlilik ve zenginlik kazanmıştır. Ancak, gözlenen bu gelişmeler bazı yönlerden beklenenin gerisinde kalmıştır. Ne var ki, bu durum karşısında karamsarlığa düşmemek gerekir. Çünkü, ülkenin içinde bulunduğu tarihsel, toplumsal ve kültürel koşullar birlikte göz önünde bulundurulduğunda, sağlanan gelişmelerin küçümsenmeyecek ve bazı yönlerden yüz ağartacak boyutlarda olduğu kolayca anlaşılabilir. Bu bakımdan "dün"den onurlu, "bugün"den güvenli ve "yarın"dan umutlu olmak için yeterli nedenler vardır.

Türkiye'de Cumhuriyet döneminde başta Ulu Önder Atatürk'ün yönlendiriciliğinde olmak üzere genel, özengen ve özellikle meslekî müzik öğretimi alanlarında çok önemli atılımlar gerçekleştirilmiştir. Bu atılımların bir sonucu ya da ürünü olarak genel müzik öğretimi örgün eğitim sisteminin bazı düzeylerinde istenen ölçüde olmamakla birlikte her düzeyinde kapsamakta, özengen müzik öğretimi gittikçe daha çok ilgi ve istek duyulan bir etkinlik haline gelmekte, meslekî müzik öğretimi de gittikçe belirginleşen sanatsal, bilimsel, teknolojik ve eğitimsel boyutlarıyla üniversiter ve akademik bir öğretim alanı niteliği kazanmaktadır.

Türkiye'de müzik öğretimi, tüm bu olumlu gelişmelere karşın henüz istenilen ölçüde etkili ve verimli olamamaktadır. Bunun okulöncesi, ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim düzeylerinde yansıyıp somutlaşan belirli nedenleri vardır. Bu olumsuz nedenler yerinde ve zamanında uygun biçimde olumluya dönüşürüldükçe müzik öğretiminin etkililik ve verimliliği de kuşkusuz artacaktır.

Türkiye'de müzik öğretimi açısından örgün eğitim sistemi içinde "okulöncesi" düzey ilk alışkanlıkların kazandırılıp temel davranışlara hazırlayıcı yaşantıların geçirildiği, "ilköğretim" düzeyi temel davranışların kazandırıldığı, "ortaöğretim" düzeyi temel davranışların belirli yeni davranışlarla geliştirilerek çeşitlendirilip zenginleştirildiği ve daha ileri düzeye ulaştırıldığı, "yükseköğretim" düzeyi ise daha önce kazanılmış olan ileri davranışların sağlamlaştırılıp kökleştirilerek yetkinleştirildiği ve bunların belirli çalışmalar yoluyla olabildiğince boyutlandırılıp derinleştirildiği birer aşama konumundadır. Ancak her aşamada öngörülen işlevlerin önemli bir bölümü uygulamada henüz yeterince gerçekleştirilememektedir. Bu durumun en yoğun biçimde gözleendiği aşamalardan biri "ortaöğretim"dir.

Türkiye'de ortaöğretim kurumlarında müzik öğretimi henüz yeterince yaygın, etkin ve verimli değildir. Çünkü öğrenci ortaöğretime ilköğretimden kaynaklanan önemli bir temel müzik eğitimi açığı ile girmekte ve bu açık ortaöğretim düzeyinde eklenenlerle birlikte daha da büyümektedir. Genel müzik öğretimi henüz ortaöğretim kurumlarının tümünde zorunlu veya seçmeli hale getirilememiştir. Özengen müzik öğretiminin gerektirdiği koşullar henüz yeterli olmaktan çok uzaktır. Meslekî müzik öğretimi için sağlanan olanaklar ilk bakışta belirli ölçüde yeterli gibi gözüküyorsa da beklenenin oldukça gerisindedir. Bu bakımdan ortaöğretim kurumlarında müzik öğretiminin, bazıları ivedi çözüm bekleyen birçok temel sorunu vardır. Bu sorunların çözüme kavuşturulmasıyla birlikte ortaöğretim kurumlarında müzik öğretimi Türkiye'nin gerçekleri, Türk bireyinin ve toplumunun gereksinim ve beklentileri, çağın ve çağdaş müzik öğretiminin

gerekleşmeleriyle daha tutarlı bir yapı, işleyiş ve nitelik kazanacaktır. Bunun gerçekleşebilmesi için müzik öğretiminin sürekli geliştirilmesi gerekmektedir.

KAYNAKÇA VE NOTLAR

1. Ali Uçan, "Gençliğin Sanat Eğitimi" **Gençlik ve Sanat Sempozyumu** (14-18 Ekim 1985). İstanbul: Mimar Sinan Üniversitesi 1985, s.50.

2. **Aynı.** s. 51.

3. Bu tanımın oluşturulmasında özellikle şu beş kaynaktan yararlanılmıştır:

Selâhattin Ertürk, **Eğitimde "Program" Geliştirme**. Ankara: Yelken-tepe Yayınları No 4 1972, s. 83-84.

Durmuş Ali Özçelik, **Eğitim Programları ve Öğretim** (Genel Öğretim Yöntemi). Ankara: ÖSYM Eğitim Yayınları No 8 1987, s. 129

Özcan Demirel ve Kâmile Ün, **Eğitim Terimleri**. Ankara: Şafak Matbaası 1987, s. 127-128.

Ferhan Oğuzkan, **Eğitim Terimleri Sözlüğü** (Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş İkinci Baskı). Ankara: TDK Yayınları No 393 1981, s. 119.

Nurettin Fidan, **Okulda Öğrenme ve Öğretme**. Ankara: Kadioğlu Matbaası 1986, s. 17-18, 33-38 ve 85-104.

4. Osman Turan, **Selçuklular Tarihi ve Türk-İslâm Medeniyeti** (İkinci Baskı). İstanbul: Turan Neşriyat Yurdu 1969, s. 281 ve 372.

5. **Aynı.** s. 319-327.

Tuncer Baykara, **Türkiye Selçukluları Devrinde Konya**. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları No 614 1985, s. 78 ve 86-92.

6. Ali Uçan, "Son 100 Yılda Türkiye'de Müzik Eğitimi (1883-1983)" **Sempozyum '83: Son 100 Yılda Ülkemizde ve Dünyada Sanat ve Mimarlık** (17-21 Ekim 1983). İstanbul: Mimar Sinan Üniversitesi 1983a, s. 60-61.

H. Ali Koçer, **Türkiye'de Modern Eğitimin Doğuşu ve Gelişimi**(İkinci Basılış). İstanbul: Millî Eğitim Basımevi 1974

Yahya Kemal Kaya, **İnsan Yetiştirme Düzenimiz**. Ankara: Nüve Matbaası 1974, s. 61-79.

İlhan Başgöz ve Howard E. Wilson, **Türkiye Cumhuriyetinde Eğitim ve Atatürk**. Ankara: Dost Yayınları 1968, s. 15-31, 34 ve 41.

Ülker Akkutay, **Enderûn Mektebi**. Ankara: Gazi Üniversitesi Yayınları 1984, s. 15-23, 30, 86-88 ve 158.

Mitat Enç, **Üstün Beyin Gücü**. Ankara: A.Ü. Eğitim Fakültesi Yayınları No 83 1979, s. 285-338.

7. Ali Uçan, "Türkiye'de Cumhuriyet Döneminde Müzik Eğitimi" **Millî Eğitim** (Cumhuriyetimizin 69. Yılı Özel Sayısı 62) (Temmuz-Ağustos-Eylül 1983), s. 36-39.

Ali Uçan, "Music Education in Turkey in Republican Period" **Turkish Review: Quarterly Digest**. 2, 8 (Summer 1987), s. 75-98.

8. **Aynı**. (1983) ve **Aynı** (1987).

9. Gültekin Oransay, **Atatürk ile Küğ** (Genişletilmiş ikinci basım). İzmir: Küğ Yayını 1985.

A.Adnan Saygun, **Atatürk ve Türk Musikisi**. Ankara: Sevdâ-Cenap And Vakfı Yayını (1982).

Necati Gedikli, "Atatürk'ün Millî Müzik Anlayışının Son Altmış Yıldaki Uygulanışı". İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müzik Bilimleri Anabilim Dalı 1989. (Doktora Tezi)

Paul Hindemith, **Türk Küğ Yaşamının Kalkınması İçin Öneriler**(Çev.: Gültekin Oransay). İzmir: Küğ Yayını 1983.

Ziya Gökalp, **Türkçülüğün Esasları**. İstanbul: Varlık Yayını 1973.

Muammer Sun, **Türkiye'nin Kültür-Müzik-Tiyatro Sorunları**. Ankara: Ajans Türk Kültür Yayınları No 2 1969.

BÜTMK (Boğaziçi Üniversitesi Türk Müziği Klübü), **Atatürk Devrimleri İdeolojisinin Türk Müzik Kültürüne Doğrudan ve Dolaylı Etkileri**. İstanbul: BÜTMK Yayınları No 1 1980.

10. Ali Uçan, "Türkiye'de Cumhuriyetin İlk Altmış Yılında Müzik Eğitimi" **G.Ü. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi** 5,1 (1989).

Uçan, **Ön. Ver.** (1987)

11. Özellikle son yıllarda çeşitli yayın kuruluşları, kamu kurum ve kuruluşları ile özel kuruluşlar eliyle "yerel", "ulusal" ve "uluslararası" düzeylerde açılan çeşitli yarışmalar, düzenlenen çeşitli festivaller ve şenliklerde "özengen müzik öğretimi etkinlikleri"nin ürünlerine gittikçe daha çok yer ve önem verilmeye başlanması da yeni bir atılımın belirtileri olarak görülebilir.

12. Uçan, **Ön. Ver.** (1989) ve **Ön. Ver.** (1987).

Ali Uçan, "Türkiye'de Cumhuriyetin İlk Altmış Yılında Müzik Eğitiminde Program Geliştirme" G.Ü. **Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi** 4, 1 (1988).

Ali Uçan, "Türkiye'de Müzik Eğitimi Yetiştiren Yükseköğretim Kurumlarındaki Eğitim Sisteminin Çözümlemesi" **Birinci Müzik Kongresi Bildiriler** (14-18 Haziran 1988). Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğü 1988, s. 470-480 veya **Orkestra** 19 (26), 187 (Mart 1989), s. 23-45.

Ali Uçan, "Türkiye'de Müzik Öğretmenliği Eğitiminin Dünü-Bugünü-Yarını" **Öğretmen Yetiştiren Yükseköğretim Kurumlarının Dünü-Bugünü-Geleceği Sempozyumu** (8-11 Haziran 1987). Ankara: Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim-Mesleki Eğitim-Teknik Eğitim Fakülteleri 1987, s. 535-552.

Ali Uçan, "Müzik Eğitiminde Program Geliştirme: Kuram ve Türkiye'deki Uygulama" **I. Ulusal Müzik Bilimleri Sempozyumu Bildirileri** (7-9 Mayıs 1984) İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Yayınları 1984, s. 304-332.

Ali Uçan, "Gazi Yüksek Öğretmen Okulu Müzik Bölümü Müzik Alanı Birinci Yıl Yetiştirme Programının Değerlendirilmesi" Ankara: Hacettepe Üniversitesi Mezuniyet Sonrası Eğitimi Fakültesi (MESEF) 1982. (Doktora Tezi)

Cornelia Zimmermann-Kalyoncu, **Deutsche Musiker in der Türkei im 20. Jahrhundert**. Frankfurt am Main: Verlag Peter Lang GmbH, Europäische Hochschulschriften 36 1985.

Yetkin Özer, "Musiki Muallim Mektebi". İzmir: Ege Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi 1982. (Lisans Tezi)

Evin Atik, "Gazi Yüksek Öğretmen Okulu Müzik Bölümü Tarihçesi". İzmir: Ege Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi 1982. (Lisans Tezi)

Rıdvan Süer, "Müzik Öğretmeni Yetiştiren Kurumlarda Öğretim" Ankara: A.Ü. Eğitim Fakültesi 1980 (Doktora Tezi)

Cahit Kavcar, "Cumhuriyet Döneminde Müzik Eğitimi" **Eğitim ve Bilim** 6, 35 (Ocak 1982), s. 18-26.

Murat Katoğlu, "Cumhuriyet Devrinde Güzel Sanatlar Eğitimi ve Sanat Kurumları". Ankara: A.Ü. Eğitim Fakültesi 1982. (Doktora Tezi)

Erdoğan Okyay, "Die Schulmusikerziehung in der Türkei: Ihre geschichtliche Entwicklung und ihr heutiger Zustand" **Mitteilungen 12 der Deutschen Gesellschaft für Musik des Orients**. Berlin: 1973/74, s. 6-39.

Gültekin Oransay(Yayına Hazırlayan), **Ankara Devlet Konservatuvarı**. Ankara: Şark Matbaası 1966.

Orhan Şaik Gökyay, **Devlet Konservatuvarı Tarihçesi**. Ankara: Maarif Matbaası 1941.

13. Millî Eğitim Temel Kanunu No 1739, 14.06.1973, Madde 26-33.

14. MEGSB (Millî Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı), **Tebliğler Dergisi** 50, 2240 (10 Ağustos 1987), s. 346-347.

MEGSB, **Lise Müfredat Programı**. Ankara Millî Eğitim Basımevi 1987, s. 373-384.

MEGSB, **Tebliğler Dergisi**. 48, 2200 (2 Aralık 1985)'e EK, s.43-53.

MEGSB, **Kız Meslek Liseleri Öğretim Programları**. Ankara: 1987, s.4 ve s. 59-71.

MEGSB, **Tebliğler Dergisi** 48, 2198 (4 Kasım 1985), s. 452-453.

15. Söz gelişi Ankara'da H.Ü. Devlet Konservatuvarı'nın bir süreden beri yürütmekte olduğu "yarı-zamanlı program" uygulamaları bu tür katkılara somut bir örnek oluşturmaktadır.

16. Örneğin, Ankara'da Hasanoğlu Öğretmen Lisesi Müzik Kolu aynı il içindeki G.Ü. Gazi Eğitim Fakültesi Müzik Eğitimi Bölümü'ne aday öğrenci hazırlama işlevine sahip olabilecek iken, çeşitli nedenlerle henüz böyle bir işlevsellik kazanamamıştır.

17. MEGSB, **Lise Müfredat Programı** (1987), s. 383.

18. Aynı., s. 374-380. "Genel Liseler"deki bu sınırlılığın "Akşam Liseleri" ile çeşitli "Meslekî Teknik Liseler"de çok daha belirgin olduğu gözlenmektedir.

19. Buna, "zorunlu" ve "seçmeli" ders saatleri dışında yapılan bireysel veya toplu müzik çalışmaları ile konser vb. etkinlikler için ayrılan zaman da katılabilir.

20. Ortaöğretim öğrencilerine dönük "özengen müzik öğretimi" uygulamalarının Eğitim Fakülteleri Müzik Eğitimi Bölümlerince de düzenlenmesinde birçok açıdan büyük yarar vardır. Bu doğrultuda Ankara'da G.Ü. Gazi Eğitim Fakültesi Müzik Eğitimi Bölümü'nde belirli kurslar düzenlenerek çevreye hizmet edilmesine ilişkin hazırlıklar son aşamasına gelmiş bulunmaktadır. Bir süre önce İstanbul'da M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Müzik Eğitimi Bölümü'nce çevreye yönelik olarak yürütülmeye başlanmış olan müzik kursları da bu çerçevede değerlendirilebilir. Bu tür çalışmalar ve etkinliklerin yakın bir gelecekte öbür Müzik Eğitimi Bölümlerinde de başlayacağı .

21. Bu sorun, temelde, anaokulu ve ilkokul öğretmenlerinin görevli oldukları okullarda yürütmekle sorumlu oldukları "müzik çalışmaları ve etkinlikleri" ile "müzik dersleri"nin yeterince üstesinden gelebilecek niteliklerle donanık olarak yetiştirilmemeleriyle de sıkı sıkıya ilişkili bulunmaktadır.

GENEL TARTIŞMA

BAŞKAN: Teşekkür ederiz, Sayın Uçan, gerçekten başlangıç bildirisi olarak sorunları ortaya koydunuz, toparlamış oldunuz; ikinci günde bu sorunların cevabına gireceğiz.

Bu arada sayın konuşmacıdan soru sormak isteyenler varsa lütfen kürsüye buyursunlar, katkı olabilir, yalnız uzun olmamak koşulu ile.

Sayın Bircan, buyurun.

ISMAL BIRCAN - Sayın hocama benim iki küçük sorum var. Müzik eğitiminin Türkiye'de lisans ve lisansüstü düzeyde ve ortaöğretim düzeyinde yapıldığını söylediler, değerli konuşmaları için kendilerine teşekkür ediyoruz. Birinci sorum şu: Devlet olarak 1930'lu yıllardan beri 1416 Sayılı Kanuna göre yurt dışına öğrenci göndererek ve ayrıca yurt içinde de müzik ve sanat eğitimini teşvik ettik ve böylece Suna Kan, İdil Biret gibi uluslararası sanatçılarımız yetişti. 1416 Sayılı Kanun hâlâ yürürlüktedir. Sayın Hocam belirttiler ve kendilerinin de özellikle sorulmasını istedikleri bir soru var, gizli olarak lisans üstü eğitim nedir? Bunun açıklanmasını istiyorum. Teşvik varken ve üniversitelerimizde lisansüstü programlar değişik alanlarda yapılıırken, niçin müzikte lisansüstü programlar az sayıda yapılmaktadır?

İkinci sorum, özellikle 1739 Sayılı Millî Eğitim Temel Kanununun 28. maddesine ilişkindir. Kanun'da, ortaöğretimin amaçları arasında-kendileri de belirttiler- asgarî ortak genel kültür vermek ilkesi vardır. Acaba bu asgarî ortak genel kültürün içine müzik kültürünü dahil edemez miyiz? Aslında 12. Millî Eğitim Şûrasında ortaöğretimin sorunları konusunda 28. madde çok tartışıldı. Bunun eksik ve yetersiz olduğu katılımcılar tarafından vurgulandı. Asgarî ortak kültür kavramı içine müzik kültürünü de dahil etmek gerekmez mi? Teşekkür ederim.

BAŞKAN: Biz de teşekkür ederiz.

Sayın Rauf İnan.

RAUF INAN - Müzik konusunda ortaöğretimde amaçlar neden saptanmamıştır? İkincisi, acaba sayın konuşmacı bugünkü müzik öğretimini yeterli buluyorlar mı, kanaatleri nedir? Durum nedir?

BAŞKAN: Teşekkür ederiz.

Sayın Oğuzkan, buyurun.

FERHAN OĞUZKAN - Sayın Başkan, sayın arkadaşlar, önce sayın konuşmacıya çok teşekkür ederim. Konuşmasının özellikle son bölümünde işin özüne indi; sanırım, bundan sonraki tartışmalar bu noktadan başlayacak. Yalnız, benden önce söz alan arkadaşımız Millî Eğitim Temel Kanunu'ndaki "asgarî ortak genel kültür" sözünün üzerinde bundan önceki Şûra'da çok durulduğundan ve o maddenin biraz yetersiz olduğundan bahsetti. Şimdi, adı geçen Kanunun hazırlanmasında emeği geçen bir kimse olarak kısa bir açıklama yapmak istiyorum.

Bu kanun üzerinde çok çalıştık. O yıllardan bu yana, yeni kurulan her hükümet veya yeni gelen her bakan eğitim işlerini yürütürken başlıca dayanağın bu kanun olduğunu ileri sürdü. Öyle sanıyorum ki bu dayanıklılık ve süreklilik bu yasanın genel oluşundan, ayrıntılara pek fazla yer vermeyişinden kaynaklanmaktadır. Kanunlarda her şey o günün şartları içinde ince ince, ayrıntılara kadar belirlenmek istenilirse sıkıntılar yaratıyor, sürekli değişiklik isteklerine yol açıyor.

Biliyorsunuz, bu kanun hazırlanırken Bakanlığın yaklaşımı şu idi: Ortaöğretileri bir bütün olarak ele almak, öğrencilere hangi tür ortaöğretim kurumuna devam ederlerse etsinler gerek düşünsel, gerek bedensel, gerek ruhsal bakımdan ortak davranışlar kazandırmak. Gençleri, ister meslek liselerine, ister genel liselere gitsinler ileride toplum hayatına katıldıkları zaman birlikte paylaşacakları ve bundan zevk alacakları ortak bir kültür içeriğine sahip kılmak. Şüphesiz, bu ortak kültürün, programlara konulacak çeşitli derslerin yardımı, katkısıyla oluşturulması amaç edinilmişti.

Kanun hazırlanırken, meslekî ve teknik okullarda müzik dersi okutulmasını diye bir fikir ileri süren herhangi bir arkadaşımız

çıkmadı. Ancak, ilerleyen zaman içinde bu kanunun ruhunu anlamakta güçlük çeken bazı kimseler, "asgarî ortak kültür kavramı" nı türlü açılardan yorumlamaya başladılar, örneğin "müzik" dersi yerine daha yararlı(!) olacağı düşüncesiyle başka derslere yer verdiler.

Daha önce çok güzel açıklandı; çoğu arkadaşlar da aynı şeyi düşünüyorlar, biz müziği ortaöğretimde müzikçi yetiştirmek için okutmuyoruz. Müzik mademki bizim yaşayışımızın içine girmiş, radyo dinlerken, televizyon seyrederken, yolculuk yaparken karşılaştığımız bir olgu, hattâ kendimiz de buna mırıldanarak veya yüksek sesle katılıyoruz. Yaşayışımızın, insan oluşumuzun bir gereği müzikten anlamak, müziği değerlendirmek. Bu anlayışı, değerlendirilişi nereden öğreneceğiz veya bunu nerede öğreteceğiz? Şüphesiz öğretimin her aşamasında ve doğal olarak liselerde de.

Toplantımızın başlarında bir konuşmacı "ortaöğretimde müziğin seçmeli ders olmasını doğru karşılıyor" dedi. Bence bu da yanlıştır. Mademki müzik, kültürün başlıca öğelerinden biridir, her öğretim programında müzik dersi seçmeli değil, zorunlu dersler arasına girmelidir. Ve bu dersin temel amacı, müzikçi yetiştirme değil, gençlere müziği anlayabilme, yorumlayabilme, zevkle dinleyebilme alışkanlık ve becerisini kazandırmak olmalıdır.

Kısaca, ben Millî Eğitim Temel Kanunu'nda bunları gerçekleştirmek için engelleyici veya tereddüt uyandırıcı bir eksikliğin bulunmadığı düşüncesindeyim. İlgili maddeyi çağdaş ve şartlarımıza uygun bir anlayışla yorumlarsak öyle tahmin ediyorum ki yalnız müzik dersiyle ilgili olarak değil, fakat "asgarî ortak kültür" kavramı içine giren birçok derslerle ilgili olarak daha doyurucu programlar geliştirmek mümkün olabilir.

Bunu belirtmeye çalıştım, teşekkür ederim.

BAŞKAN - Biz de teşekkür ederiz, sağolun.

Sayın Uçan, kısa olarak açıklama yaparsanız teşekkür ederiz.

ALİ UÇAN - Gerek sorular gerekse açıklamalar oldukça yararlı ve katkı getirici oldu. Bu nedenle de hem soruları yöneltten-

lere hem de açıklamaları yapanlara teşekkür ediyorum. Yöneltilen sorulara, fazla uzatmadan, kısa açıklamarda bulunarak cevap vereceğim.

Sayın Bircan'ın ilk sorusu "önlisans ve lisans"la ilgili. Sanıyorum "önlisans ve lisans" konusuna ilişkin sözlerim yanlış anlaşıldı. Hemen belirteyim ki lisans için değil, önlisans için "gizli" dedim. Çünkü, biliyorsunuz Türkiye'de ne eğitim fakülteleri müzik eğitimi bölümlerinin, ne güzel sanatlar fakülteleri müzik bilimleri bölümlerinin ve ne de devlet konservatuvarlarının ortaöğretime dayalı ikişer yıllık yükseköğretim sununda önlisans diplomasına yönelik ayrı programları yok. Eğer olsaydı, "gizli önlisans" yerine, kuşkusuz, "açık önlisansa yönelik" diyecektim. Ama şu anda böyle bir durum yok. Ancak, bilindiği üzere, öteki benzer yükseköğretim kurumlarında olduğu gibi eğitim fakülteleri müzik eğitimi bölümlerinin dört yıllık lisans programlarını bitirmekte güçlük çeken ve sonunda bitiremeyen öğrencilere, eğer ilk iki yılın tüm derslerini başarmışlarsa, istedikleri takdirde, müzik eğitimi alanında iki yıllık yükseköğrenim gördüklerine dair birer belge veriliyor. Bu belge bazı açılardan veya belirli özlük hakları bakımından öbür iki yıllık önlisans bölümlerini ya da programlarını bitirme belgeleriyse denk haklar ya da olanaklar sağladığı için önemli bir belge niteliği taşıyor. İşte bu niteliği nedeniyle ki, eğitim fakülteleri müzik eğitimi bölümlerinin ilk iki yıllık dilimine "gizli önlisans" dedim. Demek ki bu deyiş, söz konusu bölümlerdeki dört yıllık lisans öğretiminin ilk iki yılının, açık-seçik bir "önlisans diploması"na yönelik olarak düzenlenmemiş olmakla birlikte, bazı bakımlardan böyle bir diplomayla eşdeğer nitelikte bir bilgeye yönelik olarak değerlendirilmesinden kaynaklanmaktadır.

Sayın Bircan'ın ikinci sorusu, "ortaöğretim kurumları için belirlenen asgarî ortak genel kültür kavramı içinde müzik yer alamaz mı?" şeklinde. Böyle bir soruya en kısa cevabım şudur: Elbette yer alır, yer almalıdır. Nitekim, bu oturumda sunmuş olduğum bildirimin ardından yapılan tartışma ve konuşmalarda bu asgarî ortak genel kültür kavramı içinde müziğin kaçınılmaz bir biçimde yer alması gerektiği noktasında birleştik. Zaten ben de başından beri

ayrı kanıdayım. Bu kanım, aslında daha geniş olup burada sadece genel bir özetini sunabildiğim bildirimde ayrıntılıca açıklanıyor.

Sayın İnan'ın ilk sorusu, ortaöğretim programlarında müzik öğretiminin amaçlarının nasıl olduğu ya da nasıl olması gerektiği ile ilgili. Önce şunu hemen belirteyim ki benim bildirim "Türkiye'de Ortaöğretim Kurumlarında Müzik Öğretimine Genel Bir Bakış" olarak sınırlandırıldığından, sunuşumu, söz konusu müzik öğretiminin temel niteliğini ve sorunlarını, sizin yönelttiğiniz sorunların da kaynağını oluşturan en genel ve en temel noktaya getirip bırakarak bitirdim. Bu en genel ve en temel nokta özetle şudur: "Müzik, Türk Milli Eğitim Sistemi'nin her düzeyinde olduğu gibi ortaöğretim düzeyinde de "asgarî ortak genel kültür"ün vazgeçilmez bir ögesidir ve bu nedenle, ister genel, ister meslekî ve teknik olsun, her lisede veya lise programında tüm öğrenciler için zorunlu olarak yer almak durumundadır." Müziğin yerel (yöresel), ulusal ve evrensel olmak üzere üç boyutu ve bu boyutların her birinde "eski-yeni", geleneksel-modern, tek sesli-çoksesli, hafif-ciddî vb. tür ve çeşitleri vardır. Sekiz yıllık ilköğretimin ile yükseköğretim arasındaki bir konumda olan ortaöğretim kurumlarının programlarında müzik öğretimi, bir yandan yerel müziklerimize, öbür yandan evrensel müziklere açık ve onları dengeleyecek biçimde, fakat genel olarak daha çok ulusal müziğimiz ağırlıklı olmalıdır. Ulusal müziğimizin ağırlığını ortaöğretimden yükseköğretime doğru ulusallıktan yerelliğe yeterince açarak ya da açık tutarak sağlıklı bir biçimde yeniden dengelemek gerekir. Bu dengelemede "Türk müziği, yerel, ulusal ve evrensel boyutlarıyla ve bu boyutların her birinde oluşan eski ve yeni, geleneksel ve modern, tek sesli ve çoksesli, hafif ve ciddî, tüm tür ve çeşitleriyle bir bütündür" görüşünden yola çıkılmalıdır. Böyle bir yaklaşım esas alındığında, ortaöğretim programlarında müzik öğretiminin amaçları yeterince geniş bir müzik alanına temelendirilmiş ve yeterince çağdaş bir çerçeveye oturtulmuş olur. Ortaöğretim programlarındaki müzik öğretiminin şimdiki amaçları bundan sonraki oturumlarda ve panellerde yeri geldikçe tartışılacak. Bu nedenle şimdiden ayrıntılarına inmeyi gereksiz görüyorum.

Sayın İnan'ın ikinci sorusu, ortaöğretim kurumlarındaki müzik öğretiminin durumunun nasıl olduğuyla ilgili. Gözlemlerimize ve izlenimlerimize göre ortaöğretim kurumlarında müzik öğretiminin durumu genel olarak iyi değil, hatta bazı açılardan son derece kötü. Üstelik belli tür liselerde müzik öğretimine hiç yer verilmiyor. Bu bakımdan ortaöğretimin kendisi de kötü durumda. Müzik öğretimine genel liselerinde kısmen ve meslek liselerinde oldukça az yer veren, teknik ve endüstriyel liselerde ise hiç yer vermeyen bir ortaöğretimin Türk milli eğitim sistemi içinde ne ölçüde milli olduğu bile tartışılabilir. Çünkü, müzik, kültürümüzün dil ve edebiyatla birlikte en temel ve en vazgeçilmez öğelerinden biridir. Kısaca belirtmek gerekirse ortaöğretim kurumlarında müzik öğretimi yetersiz, eksik, tutarsız ve yanlışlarla dolu. Peki, ne yapmalı? Bundan sonraki oturum, tartışma ve pannelerde bu vb. soruların cevapları verilmeye çalışılacak. Benim bildirimim işlevi bütün bunları başlatan bir "ti" işareti vermektir. Bildirimiz ve onu izleyen tartışma ile böyle bir "ti" işaretinin verildiğini sanıyorum.

Hem soru yöneltenlere, hem açıklamada bulunanlara, hem de beni ve söz alanları sabırla dinleyenler teşekkür ediyorum. (Alkışlar)

BAŞKAN - Teşekkür ederiz.

Siz "ti" işaretini verdiniz ama, "es" işareti verenler de var, onun için toplantıyı burada kapatıyorum. İkinci oturumu yönetmek üzere Sayın Gül Aydın'ı davet ediyorum.

Hepinize saygılar, hoşça kalın.

II. OTURUM

MÜZİK VE KÜLTÜR İLİŞKİSİ (Bildiri:2)

Dr. Ahmet YÜRÜR

Hacettepe Üniversitesi
Devlet Konservatuvarı
Öğretim Üyesi

OTURUM BAŞKANI : Doç. Dr. Gül AYDIN

MÜZİK VE KÜLTÜR İLİŞKİSİ (Zaman-Değişim-Müzik)

"Kültür" bir insan topluluğunun özgün değişim sürecidir. Böyle bir sürecin içerisinde durağan değerler kalmaz. Tutuculuğu kültürle bağdaştırmak isteyenler "ulusal kalarak batılılaşma" gibi hedefler gösteriyorlarsa da, bu mümkün değildir, çünkü "ulusallık" da, kültür de, yalnız özgün bir yaratıcı değişim ortamında varolur. İlle de ulusal kültür hedefleri göstermek gerekiyorsa, olsa olsa "ulusallaşmak için kültürel değişim süreci"türündeki bir formül ileri sürülebilir.

Yeni kuşaklar kültür değişimini gerçekleştiren gücün kaynağıdır. İlkokulları, ortaokulları, liseleri, üniversiteleri tutsak kampına çevrilen bir toplum kültürünü yitirir. Türkiye'de 80'li yıllarda piyasa müziğinin yaygınlaşması karşısında "ulusal kültürümüz elden gidiyor!.." diye feryat edenler, müzik için muzur yasası çıkarılmasını önerenler, aynı zamanda gençliğe "eşkiya" gözüyle bakmakta, okullardaki jandarma ve gizli polis yığınaklarının yasallığını savunmaktadırlar. Ulusal kültür ancak bir nedenle yok olabilir; o da ulusal kültürü yaratacak yeni kuşaklara düşman gözüyle bakılmasıdır. Ulusal kültür zamanı durdurmak çabasıyla değil, zamanın özü olan değişim süreciyle özdeşleşerek var edilebilir.

Değişim denilince Batı kültürünün peşinden koşmayı anlayanlar da vardır. Eğer bu doğru olsa, yani herkes Batının peşinden koşacak olsa, peşinden koşacağı bir toplum bulamayan Batı toplumlarının hiç değişmemesi gerekirdi. Bizim Batıdan öykünmemiz gereken ne, Ziya Gökalp'in önerdiği gibi, yalnız ileri teknolojidir, ne de, Batılı-olmayan kültürleri "barbar" sayan görüşün önerdiği gibi "evrensel" olduğuna inanılan Batı kültürünün özgül değer yargılarıdır. Ulusallığa giden yolda geçirmemiz gereken değişim bu saydıklarımızdan daha evrensel değerlerle tanımlanmalıdır. Bunlardan biri barış olabilir; E.W. Dubois'in dediği gibi,

yeryüzünün hiçbir ülkesinde "barışın kökü-dışarda kavram olduğu iddia edilemez..." Katılmağa çalıştığımız Avrupa Topluluğu'nda da, başka birçok ülkelerde de, okullardaki müzik dersleri yeni kuşakların zihnini kendi kültürlerinin etnosantrizminden arındırmağa, sosyo-kültürel alandaki düşüncülerini "evrimci"liğin yanılğılarından kurtarmağa yönelik metotlarla okutulmaktadır.

Eğitim kurumlarımızın müzik dersleri müfredatında yer alan konular ikili bir etnosantrizmi yaygınlaştırmağa yöneliktir: Avrupalılık ve Osmanlılık. Ulusal kültürün gereği olan değişme ise açık düşünceli bir toplum olmağa yöneldiğinden, müzik müfredatları tedricen değiştirilmeli, şimdiki müfredata, ya da eski müfredata hizmet etmek üzere Avrupa, ya da Osmanlı etnosantrizmi içerisinde yetiştirilmiş müzik öğretmenlerimizden kendilerini yeni, daha çağdaş uygulamaya hazırlamaları istenmelidir.

Çağdaş bir müzik müfredatında öğrencileri ya Avrupa, ya da Osmanlı geleneklerinin özgül tekniklerini öğrenmeye zorlamaktan kaçınılması gerekmektedir. Okul, ders dışı saatlerde, bir kültür kulübü gibi işleyeceğinden, öğrenciler arasında kurulacak çoksesli korolar, oda müziği, senfonik müzik, hafif müzik, geleneksel müzik, vb. toplulukları özgül kültürel alanlarda, icra yoluyla, yaygın eğitimin amaçlarını gerçekleştirmekte kullanılabilir. Ama örgün eğitimde, müzik öğretmenin sınıfta izleyeceği müfredat yeryüzünün kültürlerini tanıtmaya yöneliktir.

Bu tür bir müzik öğretiminin yürütülmesindeki başarı, doğal olarak öğretmene sağlanan duysal-görsel araç-gereçle orantılı olacağından, yeryüzünün çeşitli kültürleri içerisinde müziğin yerini belgeleyen bol sayıda materyalin, her yerleşme biriminde kurulacak merkezlerden, okullara dağıtılması gerekecektir. Televizyon kullanımıyla, merkezlerin oluşmasından önceki süre içerisinde de "yeryüzünün müzik kültürleri" öğretimine girişilebilir.

"Biz sanki kendi müziğimizi öğrendik te başka kültürlerin müzikleri kusur kalmıştı!..." ya da, "Biz gençliğimize hâlâ uygar toplumların müzik kültürünü iletememişken, bizden bile geri düzeydeki toplumların yaşayışını örnek vermek sakıncalıdır!..."

yolundaki eleştiriler, etnosantrizm gereği, dile getirilecektir. Bir kez, "yeryüzünün müzik kültürleri" dersinin kapsamına kuşkusuz yurdumuzun ve Batı'nın müzik kültürleri de girmektedir. İkincisi, kültürün müzikle ilişkisini inceleme çabasında bulunmuş herkesin bildiği gibi araştırmacının toplumla organik bağları olması nesnelleğe zararlıdır; antropologların kültür-aşırı araştırmaları yeğlemelerinin nedeni budur. Müzik-kültür ilişkisi öğrencinin bağlı olmadığı bir toplumla ilgili olarak araştırıldığında, bilinç kazanma süreci çok daha etkili olacaktır.

Anlaşılabacağı gibi, bu tür müzik öğretiminde öğretmenin, müzik pratiğinin yanısıra, müzikoloji formasyonu da edinmesi sorunu ortaya çıkmaktadır. Öğretmen müziği bir sosyal olgu olarak ele alabilmeli, yani müzik olgusunun içindeki etnomüzikolojiyi görebilmelidir. Bu formasyonu verebilecek her öğretim kurumunun ortaöğretime müzik öğretmeni sağlamasına engel olan Gazi Eğitim tekelliliği giderilmeli, gerek konservatuvarların, gerekse tüm üniversitelerin müzikoloji ve etnomüzikoloji öğretimi veren dallarının mezunlarına, sınavsız, asaleten, genel öğretimde müzik öğretmenliği yapma, "yeryüzünün müzik kültürleri" dersleri okutma fırsatı tanınmalıdır.

Bu arada, ders dışı çeşitli müzik uygulamalarını yönetecek personelin seçimi rastlantıya bırakılmamalı, okul yönetimleri müzik öğretmenlerine bu çalışmalarını yürütmeleri için ek ücret verilmeli, eğer ders dışı çalışmalar bir öğretmenin yetiştirebileceğinden fazlaysa, ya da, kurulacak topluluğun türü öğretmenin uzmanlık alanının dışındaysa, bunları yürütecek ehliyetle yeni kadrolu personel arayabilmelidir.

Etnosantrizm şu üç adımı kapsayan öznel bir mantığın üzerine kuruludur: "a) bizim kavramlarımız en doğrusudur; b) bizim davranışlarımız bizim kavramlarımıza uyduğu halde, başka kültürlerin bunlara uymayan davranışları vardır; c) demek bizim kültürümüz doğru, başkalarınınkiler yanlıştır..." Etnosantrizmden kaçınan bir kimse ise, her kültürün kendi sosyo-estetik temeliyle tutarlı olduğunu, zaman içinde kültürlerin değiştiğini, bu değişim süreçlerinin ulusallaşmasının özü olduğunu anımsayıp, kendi

öznel yargısına göre "kültür denecek yanı olmasa" bile, beğenmediği kültürleri dışlamayacak,"çevre kirliliği" olarak tanımlamayacaktır. Bu nesnellik düzeyi kendi kendine elde edilmez: eğitimle kazandırılmasına gerek vardır. Eğitim otoritelerimizin **müziğin evrenselleri**'nden söz etmeye başlamadan önce, yeni kuşakların evrensel düzeyde bir nesnelliğe kavuşmalarına yardımcı olmalarını istemek hakkımızdır. İşte, Batı'dan öykünebileceğimiz bir uygulama alanı: müzik derslerinin **evrensellik, değişim ve barış** kavramlarını benimsetecek yolda modernleştirilmesi!

Müziği oluşturan öğeler içersinde tek vazgeçilmeyecek olanı zamandır. Müzik de, zaman gibi, değişimden ibarettir-müzik eğitiminde değişimin zamanıdır...

GENEL TARTIŞMA

BAŞKAN - Çok teşekkür ediyoruz Sayın Ahmet Yürür.

Soru sormak isteyen, katkıda bulunmak isteyenlere söz vereceğim.

Buyurun Sayın Kâzım Eke.

KAZIM EKE (Emekli Öğretmen) - Sayın Başkan, Sayın dinleyenlerim, hepinizi sevgi ile, saygı ile selamlıyorum. "Müzik, ruhun gıdasıdır." sözü, atasözü haline gelmiştir. Müzik, yaşayan ve yaşatan bir dildir. Müzik eğitici dir. Ben, bunu denemiş imdir, yaşamış imdir. Yıllar önce bir sanat okulu'na (bugünkü adıyla Endüstri Meslek Lisesine) Müdür olarak atanmış tım. O zaman müfredat programında müzik dersi yoktu. Ancak, program dışı sabahları bir saata yakın Beden Eğitimi dersi vardı. Okul, yeni açılmış tı. Ortaokul'da, lisede sınıfta kalmış olan öğrencilerin hemen hepsi, yeni açılmış olan Sanat Okulu'na kaydolmak için müracaat etmiş lerd i. Bunlardan bir kısmı dışarıda beklemiş, okul disipl inini unutmuş, eğitilmeleri oldukça zorlaşmış çocuklardı. Bunları okuldan, öğrenimden mahrum etmemek, topluma ve ailesine yararlı birer insan olarak yetiştirmek için, bazı sorumlulukları da göze alarak, hepsini okula kaydettim.

Dersler başlamış tı. Yıllarca sınıfta kalmış, dışarıda beklemiş olan bu öğrenciler okulda büyük huzursuzluklar, geçimsizlikler, kavgalar, gürültüler yaratıyorlardı. Olaylar devam ediyordu. Sabahları derslerden önce yapılan Beden Eğitimi dersi verimli ve yararlı olmuyordu. Bu alanda yetişmiş bir Beden Eğitimi öğretmeni de yoktu. Okulun özelliği itibariyle öğrenciler atölyelerde zaten hareket halinde idiler. Sabahları Beden Eğitimi yerine "MÜZİK" dersi yaptırmayı kararlaştırdık. Orta Okul'un müzik öğretmenini, ekders ücreti ile, okula Beden Eğitimi öğretmeni olarak tayin ettirdik. Bu öğretmen her sabah Beden Eğitimi yerine müzik dersi yaptırıyordu. Çocuklar isteyerek ve severek müzik dersine devam ediyorlardı. Bir ay içerisinde okulun çehresi değişti. Öğrenciler arasında kavga, gürültü ve disiplinsiz-

lik hareketleri kalmadı. Bunun, müzik sayesinde olduğu kesindi. Müzik bu çocukların ruhlarını eğitmişti. O sırada okula gelen müfettişler de büyük anlayış göstermişlerdi. Ve Beden Eğitimi yerine müzik yaptırılmasını normal karşılamışlardı. Tabii sorumluluğu üzerime almıştım. Sabahları güzel müzik sesleri okulu ve civarını neşelendiriyordu.

Ne yazık ki müzik dersleri okullarda ihmal edilmektedir. Sevdirmemektedir. Bir çok ilkokulda müzik dersi yerine başka dersler yaptırılmakta, bununla öğrencilerin müzik sevgileri, müzik yetenekleri, müzik kültürleri körletilmektedir. Müzik, gerçekten ruhun gıdasıdır. Çocuk doğar doğmaz annesinin, ninesinin söyledikleri ninnilerle karşılaşır. Ninniler de bir nevi müziktir. İlk ve orta dereceli okulların çoğunda müzik derslerine yeteri kadar önem verilmemektedir. Bazı okullarda da hiç müzik yaptırılmamaktadır. Müzik öğretmeni yetersizliği vardır. Her okula, özellikle ilkokullara iyi bir müzik kültürü almış öğretmenlerin atanması gerekir. Müzik Öğretmen Okulları açılmalıdır. Okullarda müzik eğitimi bir bütün olarak kabul edilmeli, dersler bu bütünlüğe uyacak biçimde yürütülmelidir. Şarkı ve çalgı öğretimi, kulak eğitimi, solfej, dikte, yaratıcılık yeteneğini geliştirme çalışmaları ve müzik dinletme gibi etkinlikler, müzik derslerinde ayrı ayrı değil, bütünlük halinde ele alınmalıdır. Birbiri ile kaynaştırılmalı, birbiriyile bağlanmaları sağlanmalıdır.

Eğitimde, dinlendirme, eğlendirme ve güçlü bir anlatım aracı olması bakımından müzikten, müzik derslerinden en geniş ölçüde yararlanılmalıdır. Hem şarkı, hem çalgı eğitiminde çocukları yaratıcılığa yöneltecek yollar uygulanmalıdır. Şarkı seçiminde çevre müziği örneklerine de yer verilmelidir. Sınıf ve okul müzik koroları kurulmalıdır. İstiklâl Marşı, millî ve kahramanlık marşları, halk türküleri, Türklük şuurunu, vatan, millet, bayrak, Atatürk sevgilerini geliştirici şarkı ve türkülere geniş yer verilmeli ve çok iyi öğretilmelidir. İstiklâl Marşımızı doğru dürüst söyleyemeyen okullarımız vardır. Aklımda kaldığına göre, Marmara Üniversitesi Profesörlerinden müzik bölümü Başkanı sayın Nihat ŞENER, bir yazısında yanılmıyorsa şöyle diyordu: "Müzik eğitimi'nin amacı, kişilikleri oluş-

muş, sosyal yaşayışın hazzını duymuş, millî ve evrensel müzik sanatına yönelerek bilim, teknik ve güzel sanatların diğer dallarıyla birlikte müzikte çağdaş uygarlığın yaratıcı, uygulayıcı ve yaşayıcı ortağı durumuna gelmiş, genç kuşakların yetişmesini sağlamaktır." Bu amaç kısa da olsa müzik eğitimi anlamını kapsıyor, sanıyorum. Dinlediğiniz için teşekkür ediyor, hepimize sevgiler, saygılar sunuyor, sürekli sağlık, mutluluk ve başarılar diliyorum. (ALKIŞLAR)

BAŞKAN - Sayın Eke'ye katkıları için teşekkür ediyoruz.

Buyurun efendim.

NIYAZI ALTUNYA (Öğretmen) - Müzik öğretmeni değilim. Sayın konuşmacının konuşmalarının büyük bir çoğunluğunu onaylıyorum. Evrensel kültür, sanat-kültür ilişkisi ve müzik eğitimimizin genel sorunları konusundaki özgün bildirisine katılıyorum. Ancak bir konuya değineceğim; müzik öğretmenlerinden önce. Gazi Eğitim Enstitüsü tekeli gibi bir konu gündeme geldi. Biz yalnız müzik öğretmenliği konusunda değil, bütünüyle öğretmenliğin meslek olması konusunda ısrarlıyız. Benim okulumda ODTÜ mezunları da dahil beş-altı mühendis arkadaşım öğretmen olarak çalışıyor. Kuşkusuz yetişecekler, gelecekte onlar da iyi öğretmen olacaklar, ama bugün başarılı değiller. Doğrusu Türkiye'nin sınama yanılmaya o kadar tahammülü yok.

İkinci olarak, Türkiye'de müzik öğretmenliğinin çok uzun bir geçmişi var, çok iyi deneyim kazanmış durumdayız. Şu anda ben 1930 yılında yapılmış bir "müfettiş-i umumîler toplantısı"nın konuşma metnini hatırlıyorum. Türkiye, o zaman iki grup öğrenci göndermiş sanat alanında Avrupa'ya. Bir kısmını müzik eğitimcisi, resim eğitimcisi yetiştirmek üzere, bir kısmı da doğrudan doğruya sanatçı yetiştirmek, sanat üreten, yaratan insan yetiştirmek üzere, O tartışmanın özü şu idi: Biz Batıya sanat alanlarında gönderdiğimiz elemanlardan iyi sonuç alıyoruz, yalnız eğitimle ilgili alanlara, müzik eğitimi, müzik pedagojisi ve resim pedagojisi alanına gönderdiklerimiz sürekli olarak sanatçı olmak eğilimindedir; bu ciddi bir sorundur diye bir tartışma olmuş. Bunun üzerinden

buca yıl geçtikten sonra konservatuvar, üniversite gibi, kendi alanlarında son derece yararlı işlevler gösteren kurumların yan ürünlerinin öğretmen olarak görevlendirilmesine karşıyım. Eğer gerçekten bu alanlarda eleman eksikliği varsa elbette söz konusu kurumların ürünlerinden yararlanılıyor ama, bir koşulla; yine öğretmen yetiştirilen kurumlarda eğitim formasyonu almak koşuluyla, kuşkusuz bu değerli gençler değerlendirilir.

Ayrıca benim bir kaygım var: Acaba konservatuvarı bitiren, iyi derece ile bitirmiş gençlerimizden kaç tanesi müzik öğretmenliği istedi ve bunların isteklerine cevap verilmedi? Bu da araştırmaya değer bir konu. Ben özür dileyerek bu noktayı belirtmek istedim. Çünkü günümüzde, zaten son on-beş yıldır öğretmen yetiştirmede ciddi bunalımlarla karşı karşıyayız. Bunca iyi deneyimimiz var, öğretmen yetiştirme konusunda. Daha biz 1909'larda, 1910'larda dünyanın gelişmiş ülkeleri ile boy ölçülecek durumda iken, bugün bu birikimimizi büyük ölçüde heder etmiş durumdayız. Gelişme bekliyoruz, şu anda iyi gelişmeler var. Üniversite-Bakanlık ilişkisi ile öğretmenliğin yeniden saygınlık kazanacağı ümidini taşıyoruz. Ama yersiz bir ocakçılığın gündeme gelmesi, bu kadar güzel bir konuşmanın arasında hiç iyi oturmadı. Onu özellikle belirtmek istiyorum.

Saygılar (Alkışlar)

BAŞKAN - Buyurun Sayın Uçan.

ALİ UÇAN - Belirttiğiniz görüş, kuşkusuz, sizin kendi görüşünüzdür. Ancak, doğru mudur, yanlış mıdır veya ne derecede doğrudur ya da yanlıştır. Bu, kuşkusuz tartışmayla ve kanıtlamayla ortaya çıkarılır. O ayrı bir konu. Ben burada o konuya girmeyeceğim, sadece, küçük bir katkıda bulunmakla yetineceğim.

Değerli konuşmacı arkadaşımız müzik öğretmenliği eğitiminin boyutları konusunda önemli bir noktayı işaret etti. O nokta şudur: Müzik öğretmenliği eğitimi sadece müziksel işitme, okuma, yazma, çalma, söyleme eğitimi ile sınırlı olmamalı; müzik, öğretmenlik bilgisi ve genel kültür dersleri yanında antropoloji (insan ve kültür), müzik antropolojisi, etnoloji, etnomüzikoloji gibi ders ya

da konular da programlarda yer almalı. Bu görüş, müzik öğretmenlerinin kültür anlayışlarının, kültür görüşlerinin bilimsel bir temele oturarak çok daha sağlam ve geniş bir çerçeve kazankası yönünden çok doğrudur. Nitekim çoktandır bunun bilincine varılmış ve bu yönde çaba gösterilmeye başlanmıştır. Daha önce Gazi Eğitim Enstitüsü Müzik Bölümü'nde uyguladığımız ve 1982'den bu yana yeni adıyla Gazi Eğitim Fakültesi Müzik Eğitimi Bölümü'nde uygulamakta olduğumuz programlara bir bakılırsa bu durum açıkça görülür. Programlarımızda önemli bir bölümü genel halkbilim konularından oluşan "Türk Halk bilimi" dersimiz, bu dersle de bağlantılı çalışmalarımız, söz konusu ders ve çalışmaları yürüten "etnoloji" lisans ve yüksek lisanslı ve "halkbilim" doktoralı bir öğretim elemanımız var. Şunu kıvançla belirtmeliyim ki, böyle bir elemanı Türkiye'deki müzik (eğitimi) bölümleri arasında ilk kez "Gazi Eğitim" in Müzik Bölümü almıştır. Bu kurum bu yönde ihtiyaç belirtmiş, o zamanki Millî Eğitim Bakanlığı yetkilileri bu ihtiyacı ve giderebilme önerisini uygun karşılamışlar ve "etnoloji" alanında yetişmiş bir değerli arkadaşımızı Bölümümüze kazandırmışlardı. Sayın Konuşmacının, amaçlamamış bile olsa, yanlış veya istenmedik olumsuz anlaşılmalara yol açabilecek ya da o yönde izlenim uyandırabilecek biçimde betimler görünüp "Gazi Eğitim Tekelciliği" olarak nitelediği uygulamaların gerçekleştirildiği Bölüm'ün, Sayın Altunyay'ın da belirttiği ve benim de vurgulamaya çalıştığım olumlu boyutlarından biri de bu idi. Öyle sanıyorum ki, Sayın Konuşmacının belirtmek istediği söz konusu eksikliklerle ilgili son duruma ilişkin bir bilgi eksikliği var. Çünkü o tür eksiklikler çoktandır farkedilip giderilmeye başlanmış bulunuyor.

Bu bilgiyi getirerek küçük bir katkıda bulunmak için söz almıştım. Teşekkür ederim. (Alkışlar)

BAŞKAN - Biz de teşekkür ediyoruz Sayın Uçan.

E'ndim, zamanımız giderek daraldığı için daha fazla soru almayalım; yalnız Sayın Yürür'e söz vermek istiyorum.

AHMET YÜRÜR - "Gazi Eğitim tekelliliği" deyimini kullanır-

ken, kimseye karşı kırııcı tavır almak istemedim. Üzerinde durmak istediğim nokta, G.E. Müzik Eğitimi Bölümünün mezunlarından başka hiçbir müzisyenin orta öğretimde görev almasına müsaade edilmeyişidir. Bu benim de başımdan geçti: İstanbul Eğitim Enstitüsü Müzik Bölümünde birkaç yıl öğretmenlik yaptım; yurdun çeşitli yerlerinde müzik öğretmenliği yapmakta olan yüzlerce öğrenci yetiştirdim. Ama, M.E. Bakanlığı beni bile ortaokul müzik öğretmenliğine almıyor, çünkü, Bakanlık yöneticileri okullardaki kadroları kendileri gibi Eğitim Bölümleri mezunları için rezerve olarak tutmağa çalışıyor.

Böylesi bir gayretkeşlik, ilk bakışta, bir topluluğa dayanışma yoluyla yarar sağlıyormuş gibi görünebilir. Ama, sonuçta, bu tür bir dayanışma tekelleşmeye dönüşür ve öğretmenlik mesleği bir "sosyal kast" haline gelir. Öğretmenler başka gruplarla kaynaşmaktan kaçınan ayrıcalıklı bir grup oluştururlarsa, toplumsal yapıdan dışlanırlar ve buradan kendileri zararlı çıkar.

M.E.B.'nin, genellikle Gazi Üniversitesi kökenli olan yöneticileri her ne kadar bu ayrıcalıkları korumağa çalışıyorlarsa da son zamanlarda, müzik dışındaki bir çok alanda çeşitli üniversitelerin mezunlarının ortaöğretime öğretmen olarak girdikleri gözlenmektedir. Gelgelelim, ortaokul müzik öğretmenliği "kastlaşma"nın hâlâ sürdürüldüğü alan olma niteliğini korumaktadır.

Gazi Eğitim'li müzik öğretmenlerinin dayanışması, temelde, olumlu bir düşünüşe dayanıyor, ama durum artık bir bunalım noktasına gelmiş bulunuyor: 1) Türkiye'de müzik öğretmeni açığı var. Şu anda boş geçmekte olan müzik derslerini doldurmak için, müzik öğretmeni mevcudunun birkaç katı kadar uzmana gereksinme vardır. 2) Demin, sayın Ali Uçan'ın söz ettiği, "Gazi Eğitim'deki öğrencilere Türk Müziği dersleri konulmuş olması" bu bunalımı çözmek şöyle dursun, etnosantrik bir yaklaşımla daha da karmaşık hâle getirecektir. Bu daha fazla, Türkiye'deki bazı sağcı akımların ağızını kapatmak için, "işte, biz sadece gâvur müziği değil, Türk-İslam müziği de öğretiyoruz!..." diyebilmek için alınmış bir geçici önlemdi. Benim sözünü ettiğim çözüm bu değil. Türk kültürüne olsun, başka kültürlerle olsun, yeryüzündeki in-

sanların çeşitli müzik kültürlerine gerçekten birer sosyal olgu olarak bakabilen, bunun için gerekli disiplini kazanmış müzik öğretmenleri yetiştirilmesi gereğine değindim.

Türkiye'de etnomüzikoloji, müzikoloji çalışmaları çok yeni başladığından, nereden bir mezun bulunabilirse hemen ortaöğretimde görev alması için öneride bulunulması gerekir. Böyle bir uygulamanın iki yönlü yararı olur: (1) Etnomüzikoloji, müzikoloji gibi alanlarda üniversite öğrenimi yapmış gençlere iş olanakları sağlar; (2) ortaöğretimdeki müzik öğretmeni açığının kapatılmasına doğru bir katkı sağlar.

RAUF İNAN - Saray müziği bizim ulusal müziğimiz midir?

AHMET YÜRÜR - Bildirimde "ulusal kültürden, ancak, toplumumuzun değişim sürecinin kendimize özgü bazı özellikleri anlaşılabilir; değişim sürecimizin dışında kalan bir ulusal kültür olamaz" demiştim. Eğer, saray kültürünün bizim toplumumuzda bir sosyal yeri, sosyal işlevi varsa kuşkusuz, o da ulusaldır. Toplumumuzun kendine özgü değişme sürecinde yeri olmayan, hatta yeri ve önemi azalmakta olan herşey ulusallığını da o denli yitirmiş sayılır. Birakalım saray kültürünü, içinde yaşadığımız yıllarda toplumsal önemi azalan köy kültürümüz bile ulusal açıdan eskisi kadar ağırlık taşımamaktadır.

Folklorumuz bir tarım folklorudur, kırsal bir folklorudur. İki yıl önce Devlet İstatistik Enstitüsü'nün yayımladığı bir raporda, Türkiye tarihinde ilk kez, kentsel kesimdeki nüfusun %51'i aştığı bildiriliyor. Yani, Atatürk döneminde benimsenen "Türkiye bir tarım ülkesidir" tanımının yavaş yavaş geçerli olmamağa başladığı bir dönemde yaşıyoruz. Sosyal değişimin en hızlı olduğu yerler olan kent merkezleri, Türkiye'de, ulusallığın odak noktalarıdır. Saray kültürü de, köy kültürü de, bizim için çok değerli anılar, onuru yadigârlar, ilginç belgelerdir, ama ulusal kültürümüz kent kültürüdür. Toplumsal değişmemizi saray kültürünün, ya da kırsal kültürümüzün eğilimlerine kurallarına uymağa zorlayamayız.

Taşekkür ederim.

BAŞKAN - Efendim, tüm katkıda bulunan değerli üyelerimize

ve Sayın Yürür'e teşekkür ediyoruz. Zamanımız sona erdi, belki bu tartışmaların bir kısmına bir sonraki oturumda devam etmek mümkün olabilir, öğleden sonraki toplantımızda da.

III.OTURUM

MÜZİK ÖĞRETİMİNDE ÇAĞDAŞ YAKLAŞIMLAR (Bildiri:3)

Dr. Erdoğan OKYAY
Müzik Eğitimsi

Oturum Başkanı: Doç. Dr. Nizamettin KOÇ

MÜZİK ÖĞRETİMİNDE ÇAĞDAŞ YAKLAŞIMLAR

"Ortaöğretim Kurumlarında Müzik Öğretimi ve Sorunları"nın tartışılacağı bu öğretim toplantısında, benim sunmak ve tartışmak istediğim bildiri, "Müzik Öğretiminde Çağdaş Yaklaşımlar" başlığını taşıyor.

Konuya girmeden önce, "müzik eğitimi" ve "müzik öğretimi" kavramlarının biraz açılması gerektiğini sanıyorum.

Geleneksel ve geçerli tanımıyla eğitimi kısaca, "bireyleri ve giderek toplumları bilinçli kazandırılan yaşantılar yoluyla değiştirme ve yönlendirme süreci" olarak tanımlayabilirsek, sanat eğitimine de bu değişme ve yönlendirmeyi sanatsal etkinlikler ve etkileşimler yoluyla gerçekleştirmeye yönelik bir süreç olarak bakabiliriz. Sanat eğitiminin amacı, bu süreç içinde bireylerin ve toplumların yaratma duygularını işlemek, onlara sanatsal bir doyum sağlamak ve onların beğenilerini geliştirmek, giderek kişiliklerini yüceltmektir. Sanat eğitiminin en etkili alt alanlarından biri olarak müzik eğitimi de okullarda, en azından yakın bir geçmişe kadar bu tür amaçları gerçekleştirecek biçimde planlanıyor, uygulanıyor ve değerlendiriliyordu. Ülkemizdeki müzik eğitimi programlarına ve uygulamalarına bakıldığında bu çerçeveye bugün de pek aşılımış görünmüyor.

Ancak konuya uluslararası bir düzeyde baktığımızda, başka bir deyişle, batı ülkelerinde son on beş yıldaki yeni yönelmeleri izlediğimizde, okullardaki müzik eğitiminin amaç ve kapsamında genişlemeler ve değişimler görüyoruz. Müzik artık salt bir "eğitim aracı" olarak ele alınmıyor; tam tersine müziğin kendisi artık okullardaki müzik derslerinin asıl konusu, eksen, amacı olmuştur, olmaktadır. Müzik bugünün okulunda öğrencilere kazandırılması gereken bir "teknik" bir "dil", bir "beceri"dir; bilinmesi ve tanınması gereken bir "tüketim malı", bir "endüstriyel ürün"dür.

Bu kapsamda ele alındığında, artık sadece müzik eğitiminden, ya da müzik yoluyla bir "duyuşsal eğitim"den değil, en az onun kadar, hatta ondan da çok müziğin öğretiminden, müzik öğretiminden söz etmemiz gerekiyor. Burada söz konusu olan

müzik öğretimi, pek tabii profesyonel müzikçi yetiştiren bir meslek öğretimi değil, genel eğitim çerçevesi içinde bir dalın, bir branşın öğretimidir. Tıpkı yabancı dil öğretimi, tıpkı matematik öğretimi gibi.

Müzik dersinin bu yeni açılımı, müzik derslerinde işlenecek konulara da yenilikler, genişlemeler getirdi. Bu zenginleşmeyi belirli bir sistem içine oturtma zorunluluğu da kendiliğinden ortaya çıktı. Öyle ki, 1980'li yılların başlarından itibaren müzik dersinin konuları alan olarak beşli bir sınıflandırma içinde toplandılar. Hemen bütün batı ülkelerinde görebildiğimiz bu sınıflandırma şu beş alanı içeriyor:

1. **Produksiyon:** Müzik üretme, müzik yaratma. Yani besteleme, doğaçlama, taklit etme, düzenleme, çalgılama, tınılarla denemeler yapma, seslerle oynama.
2. **Reproduksiyon:** Müzikleri seslendirme, çalma, söyleme; genel olarak müzik yapma.
3. **Resepsiyon:** Müziği dinleme, algılama, sindirme.
4. **Transpozisyon:** Müziği başka anlatım biçimlerine dönüştürme; hareketle, sözle, resimle yorumlama ve anlatma.
5. **Refleksiyon:** Müzik hakkında konuşma, düşünme; müziğin kuramını, yapısını inceleme, öğrenme.

Bu alanların her birinden oluşturulacak konular müziğin, müzik tarihinin, müzik türlerinin, çalgıların, müzik araçlarının, müzikçilerin, müzik kurumlarının ve müzik yaşamının bütün boyutları ile müzik derslerinde işlenmesi olanağını bize veriyor.

Bu sınıflandırmaya uygun olarak geliştirilen müzik öğretim programları, günün ihtiyaçlarına, elektronik sanayi alanındaki gelişmelere ve müzik yaşamındaki değişmelere uygun olarak sürekli biçimde gözden geçirilip zenginleştirilmektedir. Bu öğretim programlarına uygun düşecek konu önerileri, zengin ve sürekli bir yaygın etkinliği içinde müzik öğretmenlerinin seçimine sunul-

maktadır. Bu konulara Federal Almanya'daki okullardan gelişigüzel seçilmiş birkaç örnek vermek isterim.

1. Çalgılarla ilk tanışma (İlkokul 1. sınıf müzik dersi konusu, 5 ders saatinde işlenecek biçimde plânlanmış)
2. Bir resimli masalın müziklenmesi (doğaçlama) (İlkokul 3. sınıf müzik dersi konusu, 5 ders saatinde işlenecek)
3. Bir filme müzik uydurma (Dinlenen müziklerden seçme) (İlkokul 3. ve 4. sınıfları için 2 ders saatinde işlenecek)
4. Şarkılara ek yapma veya şarkıdaki müzik cümlelerinin yerini değiştirme (İlkokul 4. sınıfları için 8 ders saatinde işlenecek)
5. Televizyondaki bir "pop-music" programını taklit yoluyla benzer bir program üretme (Hitparade) (9. sınıflar için)
6. "Sun of Jamaica"-öğrencilerle birlikte yapılan şarkı düzenlenmesi (7. sınıflar için)
7. Yıldız sanatçıların sahne arkası yaşamı (10. sınıflar için)
8. Müzik kuramının temel terimleri (11. sınıflar için sözlük çalışması)
9. Arap ve Avrupa müziğinin yapıtaşları arasında karşılaştırma (13. sınıflarda seçmeli müzik kursu için)
10. Biz de bir müzik kaseti dolduralım (11. sınıflar için)

Gelişigüzel seçilmiş bu örnekler, müzik derslerinde işlenebilecek konular hakkında bir fikir verebilir kanısındayım.

Verilen bu konularla birlikte öğretmenlere, konuların işlenmesinde gereksinim duyacakları çeşitli eğitim araçları da (kitap, nota, resim, ses kaseti, video-kaset vb.) önerilmekte, davranışa dönüştürülmesi istenen hedefler verilmekte ve öğretim yöntemleri hakkında bilgiler sunulmaktadır. Öğretim yöntemleri konusunda en çok dikkat çeken husus, konuların bir tür açık ders, bir tür proje-ders biçiminde işlenmesidir. Dersin işleniş plânını öğrenciler tartışarak saptamakta, öğretmen geri plânda kalmaya özen göstermektedir.

Son yıllarda batı okullarındaki müzik dersleri, salt sanat müziğinin ya da sanat müziğine dayandırılmış bir okul müziğinin yaşandığı, söylendiği, çalındığı, dinlendiği bir etkinlik olmaktan çıktı. Toplumda yaşanan her tür müzik, hatta kitle iletişim araçları yardımıyla ulaşılabilen pek çok yabancı kültürlerin müzikleri bile okullara, müzik derslerine girdiler, burada söyleniyor, çalınıyor, dinleniyor, inceleniyorlar. Böyle olması da çok doğal. Çünkü çocuk, kendisini kuşatan ve her gün biraz daha zenginleşen bir ses ve tını evrenine doğuyor. Doğal seslerin ve tınların yanına, elektronik aygıtların ürettiği yepyeni tınlar ekleniyor. Kendi kültür birikimimizin süzüp günümüze getirdiği müziklere yepyeni, değişik kültürlerin müzikleri ekleniyor. Salt sanatsal ölçütlerle yaratılmış müzikler, gündelik tüketim ve boşalım müzikleriyle iç içe geçmiş durumda.

İnsanın bu grift müzik evrenini algılamayı, çözümlmeyi ve işlevlerine uygun bir biçimde tüketmeyi ve yaşamayı öğrenmesi gerek. Bunun için de onun yapıtaşlarını ayrıştıracak, yazısını çözümleyecek ve varsa içindeki yaratıcı kıvılcımları duyumsayacak yetilerle donatılması gerek.

İşte müzik öğretiminin başta gelen işlevi, öğrencilere bu ses ve tını evreninin kapılarını açmak olmalıdır.

Bugün, evrensel boyutta bir müziksel çevre kirliliği söz konusudur. Bir yanda tınların gürlüğü ile ilgili ve gürültü diye tanımla-

dığımız türde niceliksel bir çevre kirliliği, diğer yanda da müziği müzik yapan estetik ölçütlerden yoksun ucuz, yoz ve bayağı müziklerin oluşturduğu niteliksel bir çevre kirliliği.

Okul müzik öğretiminin bir işlevi de, öğrencileri her türde müziksel çevre kirliliğine karşı duyarlı bir hale getirmektedir. Elindeki ya da evindeki radyoyu son gürlük derecesine kadar açmış olan bir kimse, ister yoz bir piyasa müziği, ister bir Beethoven ya da Saygun senfonisi dinliyor olsun, müzik öğretiminden nasibini almış sayılamaz.

Diğer yandan müziği sadece tüketen insan da iyi bir okul müzik öğrenimi görmüş sayılmamalıdır. Günümüzün insanı, iç dünyasını yenilemek ya da en azından boşalmak için müzik yapmalıdır, hatta müzik yaratmalıdır. Müzik sesle yapılır, çalgıyla yapılır, elektronik aygıtlarla, hatta bugün bilgisayarla yapılır. Okul müzik öğretiminin işlevleri arasında bizzat müzik yapmak, yani ses çalğı eğitimi ve müzik yaratmak önemli bir yer tutar.

Müzik dilinin bir yazısı vardır. Çağdaş müziğin grafik yazısından, geleneksel nota yazısına, evrensel işaretlerden, örneğin bizim müzik kültürümüzdeki özel işaretlere dek çok çeşitli müzik yazıların sınırlı bir süre içinde çocuklara öğretmek mümkün değildir, ama tanıtmak mümkündür.

Aynı şekilde müzik tarihine, müzik coğrafyasına ve müzik kurumlarıyla ilişkili en temel bilgiler de okul müzik öğretiminin konuları içinde yer alır.

Tüm bu boyutları ile plânlanacak bir okul müzik öğretimi;

- geliştirilmiş müzik öğretim programlarını,
- geliştirilmiş müzik öğretim araçlarını ve destekleyici ortamları,
- iyi yetişmiş müzik öğretmenlerini,
- uygulayıcı ve araştırmacı müzik uzmanları yetiştirecek yüksek öğrenim kurumlarını gerekli kılmaktadır.

Hattuki bugün Türkiye'de, örneğin ortaöğretim kurumlarındaki müzik öğretimi uygulamasına bir göz atmak bile, bu tür çağdaş yallaşimlardan ne kadar uzağa düştüğümüzü göstermeye yeter:

Müzik Öğretim Programları:En son geliştirilerek kabul edilen 21.4.1980 günlü "Ortaokul ve Lise Müzik Dersi Öğretim Programı" amaçları, açıklamaları ve konularıyla bilimsel program geliştirme tekniklerinin en küçük bir ögesine bile içinde barındırmayan boş bir belge niteliğindedir. Üzerinde tartışmaya bile değmeyen bu öğretim programı, müzik öğretimindeki geriye gidişin ve geriye bakışın çarpıcı bir örneğidir.

Müzik Öğretim Araçları:Müzik öğretmenlerinin yararlanmasına sunulacak öğretim aracı hiç yok denecek kadar azdır. Birkaç şarkı kitabı, çalgı metodu ve müzik kaseti dışında, ne program uygulamalarına ve öğretim yöntemlerine ilişkin yayınlar, ne de öğretici açıklamalarla zenginleştirilmiş müzik kayıtları, video-film'ler, dia serileri vb. araçlar yoktur. Doğrudan ders içi öğretime yönelik radyo ve TV yayınları da yoktur.

Müzik Öğretmenleri:Genel öğretmen yetiştirme politikaları içinde, müzik öğretmeni yetiştirmede de 1970'lerden bu yana adım adım geriye gidiş söz konusudur. Üniversiteler içinde yer alan öğretmen yetiştirici kurumların, hem okullarla ilişkisi çok zayıflamış, hem de bu kurumlar program geliştirme çalışmalarından koparılmıştır...

Üniversitelerde yapılan araştırmalar da, kuramsal düzeyin ötesinde, uygulamaya ışık tutacak bir tabana oturtulamamıştır. Yorumcu sanatçı ve müzik araştırmacısı yetiştiren yüksek öğretim kurumlarının da okullarda yapılan müzik öğretimi ile uzaktan yakından hiçbir ilişkileri yoktur.

Sonuç: Okullarımızdaki müzik öğretimi köklü bir reforma ihtiyaç göstermektedir. 1940'larda çağı yakalayan Türk Okul Müziği'nin 1990'lara çağın çok gerisinde girmesini Türk Eğitim Sistemi'nin genel gidişinden soyutlamak mümkün değildir.

Saygılar sunarım.

GENEL TARTIŞMA

BAŞKAN - Efendim, biz de Sayın Dr. Erdoğan Okyay'a çok teşekkür ediyoruz.

Şimdi oturumumuzun tartışma kısmına geldik, tartışma kısmında sorular ve katkılara yer vereceğiz ve eğer Sayın Okyay da uygun görürse önce katkı getirmek, soru sormak isteyenlerin isimlerini almak, soruları alıp topluca cevap vermek yöntemini izleyelim.

Sayın Güvenç Hocamıza söz veriyorum, buyurun efendim.

BOZKURT GÜVENÇ - Teşekkür ederim, Sayın Başkan. Bu sabahki oturumda çok değerli fikirler dinledik: Müzik-kültür ilişkisi, kültür-eğitim ilişkisi gibi. Özellikle, müzik kültürü ve eğitimi konusundaki son konuşmada değerli arkadaşımızın dile getirdiği üç boyutu hatırlarsak, sanırım, öğlenden sonraki işimiz kolaylaşabilir. Kültür alanında olduğu gibi, müzik alanında da yapılması gerekenlerin üç boyutu vardır. Hayatın üç boyutu olduğu gibi. Hayatımızın bir geçmişi, şu anda yaşadığımız bugünü var, bir de geleceği var. Birey olarak, toplum olarak, kurumlar ve gruplar olarak bunlardan bir tanesinin daha önemli olduğunu düşünebiliriz. Geçmiş ne kadar büyük , yaşadığımız şu günler ne kadar önemli, gelecek ise ne kadar mutlu olabilecek diyebilirsiniz. Ancak hayatın gerçeği ki yaşam dediğimiz şey geçmişten geleceğe sürer. Yalnız geçmişi gündeme getirerek, yalnız bugünün sorunlarını düşünerek ya da yarını unutarak yaşayamayız. Öyle ise kültür sorunlarımızı geçmişten geleceğe doğru alırsak, o zaman hem kültürün, hem müziğin, hem eğitimin, koruma, yayma ve de yaratma fonksiyonlarını hatırlarız. Türkiye'deki kültür, müzik, sanat alanındaki verimsiz(sonuçsuz) tartışmalarımızın çözümü, hayata, dünyaya, kültüre bu türlü bir bakış açısında bulunabilir: Geçmişten geleceğe süreklilik. Kültürümüzün de, müziğimizin de bugünden yarına yaşayabileni yaşayacaktır. Bugünkü müzik onu yayıyor, ama, bugün eğer müzik yaratmazsak yarınımız yoktur, yarın müziğimiz olamaz. Bir taraftan yaşatırken yaratacaksınız.

İki akşam önce (TV'de) önemli bir maç vardı. Bizim televizyonumuz da verdi. Pek çok sanat ve kültür olayını vermeyen televizyonumuz bize Milan ile Stau-Bükreş'in şampiyonluk maçını verdi. Yorumcular dediler ki stadyumda 80 ile 100 bin İtalyan seslerini duyuruyor. Bu maçı izlerken ilkokul yıllarımdan birinci, ikinci yıllarıma döndüm. O zaman bize bir şarkı öğretmişlerdi: "Artık savaş bitti ey şen arkadaş" diye başlıyordu. Bildiğiniz gibi Verdi'nin Ayda operasından alınmış bir aryadır, bir zafer şarkısıdır; Verdi yazmıştır, İtalya bunu söylemiştir, hâlâ da söylüyor. Opera Süveyş Kanalı'nın açılması münasebetiyle Kahire'de yapılan bir opera binasının ilk temsili olarak bestelenmiştir. Bakınız olay ne-relerden geliyor. Tabii ben "Artık savaş bitti ey şen arkadaş" şarkısını öğrendiğimde bunları hiç bilmiyordum, çok sonradan öğrendim, dün akşam, evvelki akşam o spor olayını izlerken o günleri yaşadım. Tarihi yaşadım, müziğin birleştirici büyüğü buradadır. Sözleri unutabilirsiniz ama bilinç altındaki melodiyi unutmuyorsunuz. İşte müziğin bir tarafı da yalnız yayma, yaratma değil. Eğer kültürün amacı insanları bir araya getirmekse, insanlar niçin bir araya gelir? Ortak amaçlar için gelir. Bugün buradasınız, müziğe ilgi duyduğunuz için.

Başka bir fonksiyonu daha var müziğin. Hiç aynı ilgiyi duymayan insanlar, ortak bir şarkıyı söyleyerek paylaşırlar, bir grup oluşturabilirler. O hiç tanımadığımız Japonya'da okul ve okulöncesi çocuklarının belki bin çeşit şarkısı vardır. Okula gitmekten eve dönmeye kadar, bayram tatiline çıkmaktan, tatilden sonra okula dönmeye kadar, trenle gezmeye çıkmaktan, ormanda çiçek toplamaya kadar, insanlar birlikte neyi yapıyorlarsa, çocuklarda o işin şarkısı var. Peki, bütün bu şarkıları müzik dersinde mi öğretiyorlar? Hayır. Ne iş yapıyorlarsa okulda, okul dışında, ailede, eğitimde, o yaptıkları işin bir şarkısı vardır. Demek istediğim, eğer biz müzik yapmak istiyorsak müziği sevmek, sevdirmek istiyorsak, müzik dersi değil yalnız, müzik dersi müesseseseleştirilebilir; ama kültürel yolu, yaptığımız işin şarkısını birlikte söylemektir.

Hollanda'da idik birkaç hafta önce; Hollandalılar bize bir iki şarkı söylediler, bizden de bir iki şarkı söylememizi istediler. İnanır

mısınız, eğitimciler birlikte söyleyecek şarkı bulamadık. Sporcuların başına gelmiştir olimpiyatlarda, "Hamsi koydum tatatavaya"yı söylemişlerdir. Küçümsemeyelim, hiç olmazsa "hamsi koydum tatatavaya" varmış ya olmasa idi, ne yapacaklardı ki? Demek istediğim, müziği sadece müzik olarak değil, ama kültürün bir çimentosu, eğer birlikse istediğiniz, insanları bir araya getirmenin simgesi olarak düşünmekte yarar var. Bu da sadece geçmiş, sadece biz, sadece onlar değil. Bu müzik insanları, hiç birbirini tanımayan, hiç birbirini duymamış kültürlerin müziği, insanları bir araya getirir. Festivallerin, sanat festivallerinin, müzik festivallerinin anlamı, yaşamasının nedeni budur. Hiç tanımadığınız bir topluluk, hiç dilini anlamadığınız bir kültürün müziğini dinler ve ondan haz alabilirsiniz, oradaki duyguyu hissedersiniz, bu hüznü müdür, yoksa sevinçli midir bilirsiniz.

Üstat konuşmasında güzel örnekler verdi. Almanya'da bir film seyrediyorsunuz, birkaç müzik parçası var, acaba ona uygun olanı nedir. Bunda bir analiz var, ama burada bir sentez de var. Bu ikisini çiftleştirmek, bu ikisini birleştirmek için, müzik bir oyun da olabilir. Sadece bir dinlenme, sadece bir eğlence değil ama biliyoruz ki en etkili eğitim, oyunla başlar, oyunla sürer, oyunla bitmez; oyuna yeni oyunlara açılır. Onun da örneğini verdi değerli konuşmacı. Dedi ki yazılmış besteler üzerinde, müzik metinleri üzerinde oynayarak yeni besteler yapmak. Kendisini takdir etmemiz ve de teşekkür etmemiz gerekiyor, böyle gelişigüzel seçilmiş örneklerle bize ne kadar güzel bir müzik dersi verdi, çok teşekkür ediyoruz. (Alkışlar)

BAŞKAN - Sayın Güvenç hocamıza biz de çok teşekkür ediyoruz katkıları için.

Buyurun Edip Günay Bey.

EDİP GÜNAY(M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Müzik Bölümü Öğretim Üyesi)- Efendim, değerli bildiriye hep beraber izledik, ben birkaç katkıda bulunmak istiyorum. Birisi doğaçlama konusudur. Bildiride Almanyadaki okullardaki müzik eğitimi ve doğaçlamadan söz edildi. Bizim Türkiye'de müzik eğitiminde en eksik

olan noktalardan birisi budur. Sayın konuşmacının kendileri de bir süre çalışmışlardır Ege Üniversitesi Müzik Bilimleri Bölümünde, programda bir doğaçlama dersi vardır. Fakat diğer müzik okullarımızın hiçbirinde maalesef yoktur. Belki bestecilik okullarında vardır. Ben orada görevli iken, müzikolojide, doğaçlama dersini birkaç dönem okuttum ve böylece ne kadar enteresan bir ders olduğunu yakından gördüm. Bu derste öğrencilerin yeteneklerini sonuna kadar ortaya dökebileceklerini, yetenekleri ölçüsünde dökebilecekleri için de ak koyundan kara koyunun ayrıldığını da çok yakından gördüm. Çok da faydalı olduğunu o şekilde gözlemiş oldum.

Diğer taraftan müzik yaratmaya gelirsek, bizim bırakınız okullarımızı, yeni adıyla eğitim fakültelerinin müzik eğitimi bölümlerinde dahi en eksik olan noktalardan biridir. En eksik olan çalışma alanlarından biridir. Hemen hemen yok denebilecek kadar. Bu konuya ağırlık verilmemektedir. Teori dersleri veya başka adla da verilse onlar geçmişin çok seslendirme örneklerinden hız almaktalar, fakat bu derslerin öğrencileri kendi kültürler için, kendi ihtiyaçları için bir şeyler yaratacak düzeye hemen hemen gelememektedir. Gazi Eğitim bu konuda belki ilerde olabilir, fakat benim tanıdığım bazı müzik eğitimi bölümlerinde bu son derece yetersiz dersler halinde sürdürülmektedir. Oysa bırakalım yetiştirdiğimiz öğrencileri, öğretim üyelerinin bizzat kendileri, eğitim için çok şey üretmek zorundalar, hem kendi öğrettikleri dersler için hem de eğitim müziğimiz için. Başkaları bizim için beste yapıveremeyceklerdir. Bu işe sıvanmış olan insanların sürekli bir biçimde çalışmadığını da görüyoruz. Yani bestecilerimizin. Bu işi yapacak olan biziz. Başı zannediyorum Gazi Eğitim Enstitüsü çekiyor ve öğretim üyeleri kendi aralarında bestecilik çalışmalarını yapıyorlar.

Müzik dinleme ve zevk eğitimine gelince. Her çeşit müziğin tanıtılması, ama seçimin öğrenciye bırakılması taraftarıyım. Bu demokratik eğitimin, insana saygının bir ölçüsüdür. Bu hafta sona erdirdiğimiz müzik tarihi dersinde, İstanbul Atatürk Eğitim Fakültesinde, son dersimde, öğrencilerime şunu söyledim sonuçta, "Gregor Ezgileri'nden, İttri'nin Nevakârı'na, oradan Schubert'e,

çağdaş bestecilerimizden Cengiz Tunç'un eserlerine kadar birçok örneği dinlettim size" dedim. "Siz kendiniz de hayatta daha birçok eseri tanıyacaksınız." Bu arada hafif müzikten de onlara sözetmiş, halk müziği örnekleri dinletmişim. "Yapacağınız şey korkmadan öğrencilerinize her çeşit müziği tanıtmak, ama seçimi onlara bırakmak, zaten başka çaremiz yok."

Diğer taraftan ritmik cimnastik konusu 1940'lı yıllarda müzik eğitimi bölümlerinin programlarında vardı ama uygulanmayan bir ders idi, sonunda uygulanmadığı için kaldırıldı, oysa uygulanmalıydı ve bugün ritmik cimnastikten halk oyunlarına giden bir grup dersin eğitim fakültelerinde okutulması, konulması herhalde çok uygun olacaktır. Bu görüşlerden yola çıkarak ben özetle şunu söylemek istiyorum: Batılıların yaptığını biz Türkiye'de şurada burada demek ki görmüşüz, biraz yaşamışız ama sistematik değil, yaygın değil. Bunu uzmanlar eliyle, sistematik bir biçimde programlara da yansıtarak eğitimin kapsamı içine alırsak ve giderek bu çalışmalarını ortaokul ve liselerin programlarına da yansıtarak çocuklarımızı bu anlayışla yetiştirmeye çalışırsak zannediyorum, müzik dersi üstüne ölü toprağı serpilmiş bir durumdan herhalde kurtulacaktır.

Saygılar efendim. (Alkışlar)

BAŞKAN - Efendim, biz de Sayın Edip Günay'a katkıları için çok teşekkür ederiz. Ayrıca bir bildirisi var, sanırım orada da bu katkılarına daha zenginleştirerek devam edecek.

Son olarak Sayın Leylâ Şahin'e söz vermek istiyorum. Yalnız olabildiğince kısa tutmasını talep ederek.

LEYLA ŞAHİN (Namık Kemal Ortaokulu Müzik Öğretmeni) - Sayın Erdoğan Okyay'ın çağdaş yaklaşımlarını dinlerken bir an tatlı hayallere dalmışım. Bu arada Hocamın bir sözü aklıma geldi. "Hayal kurarken gidiş dönüş biletinizi alınız" derdi. Geri dönüş tatsız, sevimsiz de olsa zorunluymuştu, gerçektir.

Ben gerçeklerle iç içe yaşayan bir müzik öğretmeniyim. Bir süre sonra sınıfımın başında olacağım. Altmış beş kişilik sınıfta ancak kırk dakika. Müzik salonum, piyanom var. Bu olanakları bu-

lamayan nice meslektaşım var. Kendisine ait çalgısı olmayan, evine piyano alamayan, müzik dinleme olanağından yoksun, konser, opera izleyemeyen, (bilet bulamayan), bu toplantıya izin alamadığı için gelemeyen müzik öğretmenleri...

Demek ki ben şanslıyım!

Sayın Okyay'ın "çağdaş yaklaşımları"na yürekten katılıyorum. Ama çağdaşlık, düşüncede, yürekteyse yetmez. Uygulayabildiğiniz, yaşama dönüştürebildiğiniz zaman çağdaşsınız. Siz bildiri sahipleri, otoriteler, şöyle aşağılara inip: "Ey siz Müzik Öğretmenleri! Bu güzel düşünceleri, yüreğinizdekileri önemsiz sayılan(!) müzik derslerinde nasıl uyguluyor, ne çabalar, özveriler, savaşimler veriyorsunuz?" diye soruyor musunuz?

Bakınız, bir örnek vereyim: Sömestr tatilinde öğrencilerimden operayı tanımalarını, izlemelerini istedim. Çok olumlu tepkilerin yanında olumsuzları da vardı. Demokratik bir yaklaşımla olumsuz tepkileri de saygıyla karşılıyordum; ancak biri beni yürekten üzdü. Millî Eğitim Bakanlığında müfettiş, sanırım unvanının başında bir de BAŞ sözcüğü var. Başkentte ve bir eğitimci... Buna karşı çıkışı çok üzücü. Ne var ki savaşımım sürüyor. Ama kendimi yalnız hissediyorum.

İşte müzik öğretmenleri! Dile getirilmesi zamana sığmayacak nice sorunlarıyla. Şimdi söyler misiniz, nasıl çağdaş yaklaşımlara yaklaşabilirim?

Ne güzel olurdu prodüksiyon, reproduksiyon!...İşin gerçeği şu: Her yıl geriye dönüp baktığımda; kendimi tarttığımda, yapamadıklarına bakıp neden yapamadım diyeceğime, yaptıklarına bakıp "KIRK DAKİKADA SEN BUNLARI BAŞARDIN" diyorum.

Saygılar sunarım.

BAŞKAN - Sayın Şahin'e çok teşekkür ediyorum.

Son olarak da oturumun bildiri sunucusu Sayın Erdoğan Okyay'a söz vermek istiyorum. Ortaya konanlara tepkilerini dile getirmesini isteyerek.

DR.ERDOĞAN OKYAY - Efendim, tabii somut bir soru olmadığı için soruya yanıt biçiminde değil de, burada gerçekten dile getirilen her üç konuşmacının dile getirdiği hususlar kendi içlerinde hem benim söylediklerimi çok zenginleştiren boyutlara götürdüler, hem de tamamladılar. Ayrıca benim değinmediğim konulara burada değinme fırsatını yarattılar. Ben kendilerine çok teşekkür ederim. Son konuşmacı arkadaşımın, müzik öğretmeni arkadaşımın tabii derdini en iyi hissedebilen, duyabilen insanlar yine müzik öğretmenleridir. Onlar isimsiz kahramanlar, yani Türkiye'nin bu konumunda müzik dersi yapmak, yapıyor olmak, başlı başına bir olaydır; ama bizim burada konuştuğumuz konular acaba el ele verirse, engelleri de aşabilirsek, devleti, hükümetleri, yani bakanlıkları, bürokrasiyi de yanımıza alırsak, araştırmacı kurumları yanımıza alırsak, müzik ortamlarını, müzik kurumlarını yanımıza alırsak ve yola çıkmak istersek hangi boyutlara yönelebiliriz. Onlar konusunda burada belki çok hayalperest birtakım görüşler belirttim, ama her şey hayalle başlıyor. Tabii bugün biletler belki yalnız gidiş bileti ama, inşallah bir gün gidiş dönüş biletimiz cebimizde olur.

Teşekkür ederim. (Alkışlar)

BAŞKAN - Efendim, ben Sayın Okyay'dan başlayarak sorularıyla ya da katkılarıyla oturuma katılanlara teşekkür ediyorum. Oturuma son vermeden önce şunu belirtmek isterim "öğleden sonraki paneli 14.30'da başlatmayı uygun gördük", ikincisi saat 20.00'de müzik gösterisi var, burada programı dağıtmak mümkün olmadı, ancak giriş kapılarında programı ayrıntılı olarak görebileceksiniz.

Son olarak hem panele, hem de müzik gösterisine davetli olduğunuzu belirtir, tekrar teşekkürlerimi sunar, iyi günler dilerim.

IV. OTURUM

MÜZİK ÖĞRETİMİNDE BAŞLICA SORUNLAR (Panel: 1)

Panel Üyeleri

Salih AYDOĞAN

(50. Yıl Lisesi Müzik Öğretmeni)

Doç.Dr.Suna ÇEVİK

(G.Ü. Müzik Eğitimi Bölümü Öğretim Üyesi)

Yaşar DORUK

(Kültür ve Turizm Bakanlığı

Güzel Sanatlar Genel Müdür Yardımcısı)

Hülya SENİN

(G.Ü. Gazi Eğitim Fakültesi Müzik Eğitimi Bölümü

Son Sınıf Öğrencisi)

Doç.Dr. Muammer SUN

(H.Ü. Devlet Konservatuvarı Öğretim Üyesi)

Oturum Başkanı: Prof. Dr. Bozkurt GÜVENÇ

A. PANEL ÜYELERİNİN KONUŞMALARI

BAŞKAN: Efendim, hoş geldiniz. TED Yedinci Öğretim Toplantısının Dördüncü Oturumu ve Birinci Panelini açıyorum. Bu giriş gereksiz gibi görünebilir ama sabahki toplantıya katılmayan arkadaşlarımız için bir yönelim, bir oryantasyon da olabilir. Sabah oturumlarında yani ilk üç oturumda bildiri veren, görüşlerini bizimle paylaşan arkadaşlarımız müzik öğretiminin belli başlı sorunlarını dile getirdiler, bir envanter bile yapmadılar, bu sorunların konuşulmasını, açılmasını, tartışılmasını öğlenderi sonraki bu oturuma bıraktılar.

Benim sabah oturumunda tespit edebildiğim kadar müzik öğretiminin amaçları, araçları, programları, yöntemi, öğretmenleri ve uygulamaları dile getirildi. Bu sorunların daha ayrıntılı olarak tartışılması, adlandırılması işi bize bırakıldı. Bildiğiniz gibi sabah oturumunda bir yarım saatlik kayma vardı, bu yüzden öğlenden sonraki oturumu 14.00 yerine 14.30'da başlatıyoruz. Toplantıyı düzenleyen arkadaşlarımız rica ettiler, öğlenden sonraki oturumda bir kayma olmasın dediler, çünkü bu akşam bize müzik gösterisi sunacak olan genç arkadaşlarımız en geç saat 17.30'da burada bir prova yapmak istiyorlarmış. Salonu en geç 17.15 civarında boşaltmamız gerekiyor. Bu bakımdan bu panelde arkadaşlarıma söz vereceğim ve saat 16.00'da panelin birinci kısmını bitirmiş olacağız. 15 dakikalık bir çay molasından sonra panelimizi zamanında bitirmiş olacağız.

Programı düzenleyen arkadaşlarım, sizlere kolaylık olsun diye konuşacak arkadaşlarımızı soyadlarına göre sıraya koymuşlar.

Tabii bu konuda herkesin ne diyeceğini önceden bilmediğimiz ve de prova yapmadığımız için, yani canlı yayın yaptığımız için, galiba bu alfabetik sıra en makul olanı, en adil olanı diye düşündüm. Şimdi, beş konuşmacı var, ben sözü açıyorum, ondan sonra susacağım için kendimi saymıyorum. Ortalama her konuşmacıya 18 dakika düşüyor, tabii isterlerse konuşmacılar bu 18 dakikayı tümüyle kullanırlar, ama benim tavsiyem öyle ki eğer

ilk konuşmalarını 8 ile 10 dakika arasında bitirirlerse ikinci turda bir o kadar şansları olabilir. Ayrıca diğer arkadaşların, paneldeki diğer üyelerin düşüncelerine katıldıkları veya katılmadıkları hususları belirtme şansına sahip olabilirler. Bu suretle çay molasından sonra size geniş bir tartışma çerçevesi de sunmuş oluruz. Yani söylemek istediklerimizi söylemek için yeterli zaman ise birinci turda, bir ona yakın zamanımız olacak ikinci turda, yine olmazsa çay molasından sonraki tartışma saatinde herhalde sorular gelecektir, tamamlama fırsatı olacaktır. Onun için ben saatimi çıkartıp buraya koyuyorum, arkadaşlardan da rica ediyorum, dokuz-on dakikayı aşmamak üzere müzik öğretimindeki başlıca sorunları nasıl görüyorsunuz? Buyurun söz sizin, sayın Aydoğan.

SALİH AYDOĞAN - Sayın Başkan, değerli müzik öğretmenleri, öncelikle bizim sorunumuz olan "MÜZİK EĞİTİMİ"ni kendi sorunlarının parçası olarak görüp, böyle bir organizasyonu gerçekleştiren T.E.D.'in değerli yöneticilerine ve üyelerine tüm müzik öğretmenleri adına teşekkür etmeyi bir borç bilirim.

Müzik eğitimimizin sorunları şu başlıklar altında toplanabilir:

1. Müzik öğretmenimizin ekonomik durumundan kaynaklanan sorunlar,
2. Müzik öğretmeni yetiştirme modelinden kaynaklanan sorunlar,
3. İlköğretimdeki mevcut olumsuz durumdan kaynaklanan sorunlar,
4. Öğretmenlerin hizmet içi eğitimine alınmamasından kaynaklanan sorunlar,
5. Müzik eğitimi alanındaki araç ve gereçsizlikten kaynaklanan sorunlar,
6. Müzik eğitimi programlarından kaynaklanan sorunlar,
7. Müzik öğretmenlerinin örgütsüzlüğünden kaynaklanan sorunlar,
8. Okul yönetimlerinin tutum ve davranışlarından kaynaklanan sorunlar,

9. Denetimden kaynaklanan sorunlar,

10. Müzik öğretmenlerinin tutum ve davranışlarından kaynaklanan sorunlar.

1. Müzik öğretmenin ekonomik durumundan kaynaklanan sorunlar. Ülkemizde devletin öğretmenlere verdiği ücretin ölçüsü, eğitime verdiği önem ölçüsünde olmaktadır. Tüm iş kollarında, çalışanlar işverenin kendilerine ödediği ücrete uygun bir güçle çalışırlarken, öğretmenler konunun önemi nedeniyle asla ücret düşünmeksizin tüm sorunlara karşın güçlerinin üstünde bir tempoyla çalışmaktadırlar.

Ancak, bilindiği gibi öğretmenlere ödenen ücretin, günün koşullarına göre son derece yetersiz olması, müzik öğretmenlerini mesleklerini gerektiği biçimde sürdürebilmelerine ne yazık ki olanak veremez duruma getirmiştir. Çünkü müzik öğretmenleri bugün kendi yaşamsal sorunlarını çözme çabası içindedirler.

Nasıl ki diğer öğretmenler yaşamlarını sürdürebilmek için ek bir takım gelir bulma çabasıyla, defter tutuyor, kimileri limon satıyor, kimileri günün diğer yarısında bir şirkette pazarlama elemanı olarak çalışıyorlarsa, müzik öğretmenleri de buldukları yerin özelliğine , öğretmenin cinsiyetine göre, kimi okulunda resmi olarak çalgı öğretimi kursları düzenlemekte, kimi çevre ilkokullarında hâlâ oldukça rağbette olan flüt-mandolin kurslarında özel dersler vermektedirler. Kimileri ise, org, piyano, gitar,bağlama vb. özel dersler vermektedirler.

Ancak, müzik öğretmenlerinin içinde işi en zor olanları ise, kuşkusuz gece kulüplerinde, düğün salonlarında ya da çeşitli restoranlarda yemek müziği yapan meslektaşlarımızdır. Eleştirmek için söylemiyorum, bu öğretmenlerin gündüzün okullarında yoz müziklerin toplum üstündeki kötü etkilerinden söz edip, akşam işin gereği olarak şu ya da bu yoz müziği çalar ve söylerken, okullarındaki bir öğrencisiyle göz göze gelmelerinin ne denli zor bir durum olduğu, benim yarattığım bir fantazi olmayıp zaman zaman yaşanan acı gerçeklerdir.

Bunların dışında, sayıları daha az olmakta birlikte, bir müzik mağazasında tezgâhtar olarak, çalgı yapımı ve onarımı ustası olarak, kendi adını kullanmayıp başka bir adla arabesk türü kaset yaparak geçimini sürdürmeye çalışan öğretmenler olduğunu da burada açıklamak istiyorum.

Eğitimin rastlantısal olmayıp, birçok etkene bağlı olarak gerçekleşebilecek bir olay durumunda bulunmasına karşılık, bırakın planı, akşam işi gereği geç saatlere dek filanca düğün salonunda ya da gazinoda çalmış söylemiş olup uykusunu alamadan ya da hafta sonunu kurslarda geçirmiş bir öğretmenin dinlenmeden yeni haftaya başlamasıyla ne denli başarılı olabileceğinin takdirini de sizlere bırakıyorum.

Kısacası, gücünün bir kısmını okulun dışındaki çalışma hayatına da ayırmak zorunda kalan müzik öğretmenlerinin sayılarının giderek artacağını, bu durumun ise adeta işareti verilmemiş bir işi yavaşlatma eylemi anlamına geldiğini tüm açıklığıyla gözler önüne sermek istiyorum.

2. Müzik öğretmeni yetiştirme modelinden kaynaklanan sorunlar. Televizyondaki son "Forum" programında da izlediğimiz gibi, gençlerden öğretmenliği meslek olarak seçenlerin sayısı, giderek hızla düşmektedir. Bu durum müzik öğretmenliği için de böyledir. Lise ya da meslek liselerinden mezun olan gençler, üniversite sınavlarının sonuçlanmasına dek bu alanı düşünmemektedirler.

Son bir çare olarak yetenek sınavlarında şanslarını deneyip sınavı kazanan öğrenciler, "Müzik Bölümü" öğrencisi olurlar. Ancak bu öğrencilerin ortalama yaşları on sekizdir. On sekiz yaş herhangi bir müzik aleti çalmak için oldukça ileri bir yaştır. Gençin ilgisi ve isteği çok sınırlıdır. Kendinde bulunan müzikal yeteneklerden habersizdir. Olan yeteneği, hemen hemen hiç işlenmemiştir. Alanı yeterince tanımamaktadır.

Zaten öğretmen olmayı düşünmeyen müzik öğretmeni adayı, dört yıl boyunca aldığı "anadal" eğitimiyle orkestralardan birinde

kemancı ya da opera korosunda korist olabileceği düşüncesiyle çalışır.

Mezuniyetinden sonra hayallerini gerçekleştiremeyen bu genç, kırılgan bir öğretmen olarak taşrada bir yere atanır. Kendine göre yeri İzmir Senfoni Orkestrasında kemancı olması gerekirken, Anadolu'nun bir ilçesinde müzik öğretmeni olmayı bir türlü kabullenemez.

Bu öğretmen, dört yıl boyunca keman öğrenmiştir. Ancak kendine ait bir kemanı yoktur, Olsa bile çevresinde kemanını dinlemediği, hele hele orkestraya da giremediği için artık keman çalışmasının bir gereği kalmamıştır. Dolayısıyla bu SANATÇI ÖĞRETMEN, koşulların gereği sanatçılığını iptal edip bir müzik öğretmeni olarak, tekdüzeliğini ancak sorunların çeşidinin değiştirdiği meslek yaşamına başlar.

Şimdi gerçeklere dönelim: Hepsi aynı göreve atanıp aynı programı uygulayacak öğretmenlerin, bir kısmının keman, bir kısmının viyola, bir kısmının viyolonsel, diğer bir kısmının ise şan ya da piyano eğitimi almalarının ülkenin müzik yaşamıyla ne denli bağdaştığını bilemiyorum. Doğrusu benim kuşkularım var. Kaldı ki öğretmenin gittiği çevrede koşulların kendini zorlaması üzerine, bağlama da öğrendiğini, gitar da öğrendiğini, piyanoda öğrendiklerini orga transfer etmeye çalıştığını da hepimiz biliriz, hatıta yaşarız, Öyle sanıyorum ki bunlar da kuşkularımı doğrular niteliktedir.

O halde, "Müzik Eğitimi Bölümleri"nde SANATÇI ÖĞRETMEN yetiştirme modelinden artık vazgeçelim. Çünkü bu durumda mezunlar ne sanatçılığa, ne de öğretmenlikte yeterince başarılı olamamaktadırlar. Ben sanatçılığı konservatuvarlara bırakarak "sebare" yerine "dört dörtlük" müzik öğretmenleri yetiştirelim dırım.

3. İlköğretimden kaynaklanan sorunlar. İlköğretim müzik eğitimi bakımından son derece elverişli bir ortamken Bakanlığın sanat eğitimine bakışı nedeniyle bu beş yıl bizim için kararlık bir dönem olmaktadır. Dolayısıyla hiçbir zaman müzik

öğretmeni yaptığı işin zevkine varamamaktadır. Çünkü, her yıl alt yapısı olmayan yeni bir yaş grubuyla karşılaşmaktadır. Bunun da ortaöğretimde müzik eğitimi olumsuz olarak etkilediğini görmekteyiz. Bu, öğretmen için olduğu kadar, öğrenci için de böyledir. Boşa geçen beş yıl!

4. Hizmet içi eğitim yapılmamasından kaynaklanan sorunlar. Herşeyin baş döndürücü bir hızla değiştiği günümüzde, müzik eğitimi alanında da olumlu olumsuz birtakım değişiklikler olmaktadır. Bu değişiklikleri öğretmenlere aktarabilmek ise ancak mezuniyet sonrası, hem de özellikle müzik eğitimi bölümlerinde düzenlenecek hizmet içi eğitimiyle mümkündür. Müzik Eğitimi Bölümlerinin üniversitelere bağlanmasından sonra, bu bölümlerin giderek müzik eğitimi adına müzik eğitiminden koptuklarını görüyoruz. Böylelikle düzenli olarak müzik öğretmenleriyle birlikte olacak bu bölümler, ülkenin somut müzik eğitimi gerçeklerini bilen , günü gününe izleyen, bir yandan yenilikleri öğretip, diğer yandan öğretmesi gerekenleri öğrenen kurumlar haline gelebileceklerdir.

Doğrusu ben hizmet içi eğitimi bir revir gibi, hastane gibi görmekteyim. Eğitimle cehalet arasında yüzyıllardır süregelmekte olan bu zorlu savaşta, çeşitli biçimlerde yara almış öğretmenlerin yaralarının sarılarak ellerine daha güçlü silâhlar verip onları yeniden cepheye göndermek gibi algılıyorum. Dolayısıyla bırakın yeni değişmelerden, gelişmelerden onları haberdar etmeyi, eski bilgilerini onlara yeniden hatırlatmak, onları yeniden bilemek bile son derece önemli bir görev olacaktır.

5. Araç-gereç ve özellikle ders kitabının yokluğundan kaynaklanan sorunlar. Hazır söz cepheden açılmışken, ona uygun bir örnek vermek isterim. Öğretmeni eline hiçbir silah vermeden cepheye gönderiyorsunuz, sonra da cepheden iyi haberler bekliyorsunuz. Bu mümkün mü? Devlet öğretmene çalgısını vermeli, vermeyecekse onu borçlandırmalı, destek olmalıdır. Müzik öğretmeni olacaksınız ve elinizin altında kullanacağınız bir çalgınız olmayacak. Bu bir ayıptır ve bu ayıp

müzik öğretmenin ayıbı değildir... İstiklâl Marşı'nın, halk çalgılarının, orkestra çalgılarının, geleneksel Türk Müziği çalgılarının ses kayıtlarının bulunduğu kasetler de öğretmenin elinin altında olmalıdır. Çünkü halk çalgılarından "tulum"u öğretiyorsanız, onun resmini göstermekle öğretemezsiniz. Mutlaka tulumla çalınan bir halk ezgisi dinletilmelidir ki o öğrenme kalıcı olsun.

Çağdaş Türk müziğinin öğretilmesi bestecilerin yaşam öykülerini anlatmakla olmaz. Bu, ancak bestecilerin yapıtlarını öğrencilere dinletilmesiyle sağlanabilir. Form bilgilerinden söz edilecekse, yorumcularımız, orkestra yönetmenlerimiz tanıtılacaksa yine bu ancak müzik dinletmekle sağlanabilir. Bu ses kayıtlarının bulunduğu kaset takımı en kısa zamanda hazırlanarak bu bölümlerden mezun olacıklara mezuniyetlerinde devredilmelidir.

Yıllardan bu yana çoksesli müziği öğrencilere aşılatabilmek için çırpınıp dururuz. Biz bizyiz. Soruyorum, nereye varabildik, kaç kişiye aşılatabildik? Bizimki havanda su dövmekten başka nedir? Sınıflarımızda çoksesli müzik söyletebilmek, çaldırabilmek için didiniriz. Uzun bir çalışmanın ardından dersin sonuna doğru eh işte, kırık dökük çoksesli bir şey çaldırır ya da söyleriz. Çocuk ya da genç bunu nasıl yaşama geçirebilir? Bunun - tek yolu değil ama- en iyi yollarından biri, öğrencilere müzik dinleme alışkanlığını kazandırabilmektir. Evet, bizler bu yöntemi uygulamaya hazırız, ancak elimize bu araçların ne zaman verileceğini bilmiyoruz, bekliyoruz.

Ders kitabı olmadan ortak bir şarkı dağarcığı oluşturamayız, ortak bir müzik kültürü oluşturamayız, Diğer yandan, ayrı dönemlerde yetişmiş arkadaşlarımız var, ayrı anlayışlara sahip arkadaşlarımız var, ayrı kaynaklardan mezun olan arkadaşlarımız var, onları bir çizgide birleştirecek olan ancak ders kitabıdır.

6. Öğretim programlarından kaynaklanan sorunlar. Okulun amacı, yeni kuşakları yarına hazırlamaktır. Ancak, zaman zaman öğretim programlarında millî kültürümüzü öğretme adına, yarına hazırladığımız gençlere geçmişi öğretmekten öte bir şey veremez duruma düşülmektedir.

1986 da yürürlüğe konulan "Ortaokul ve Lise Müzik Programı'nda da yer yer bu yanlışlığa düşüldüğünü, hatta bunun hedeflendiğini görüyoruz. Geleneksel "Türk Sanat Müziği"nin o güne değin verilmemiş olması, belki de bir eksiklikti. Ancak bu, âdeta eskiden okutulmamış olmasının acısını çıkarır mahiyette programa konulursa "kaş yapayım derken göz çıkartmak" olur ki öyle de olmuştur.

Amaç, eğer geleneksel "Türk Sanat Müziği" öğretmekse bu makamı, usulü, ezgisel yapısı, formu, bestecileri ve yapıtları ile tümü lisenin bir sınıfına 7-8 haftalık bir süreyle konulabilirdi. Ancak böyle olmayıp ortaokuldan başlayıp lisenin sonuna değin bunu işlemeyi hedeflerseniz bunun altından başka bir anlam çıkar.

Bu, bile bile eskiyi diriltmek, eskiyi yaşatmak olur. Kaldı ki Türkçe ve edebiyat derslerinde de bu böyledir. Amaç, "Divan Edebiyatı"nı yaşatmak değil tanıtılmak olmalıdır.

7. Örgütlenememekten kaynaklanan sorunlar.
Anayasada tüm mesleklere bugün "Odalar" diye bildiğimiz yasal meslek birlikleriyle örgütlenme olanağı tanınırken, öğretmenlere örgütlenme hakkının verilmemiş olması anlaşılır bir durum değildir. Ben müzik öğretmenlerinin bir dernekte bir araya gelmeleriyle, bir yayın organı çıkarabilmeleriyle maddî manevî birçok şey elde edebileceklerine inanıyorum. Eğer böyle bir örgütümüz olsaydı, Millî Eğitim Bakanlığı bizim dışımızda böyle bir programı yürürlüğe koyabilir miydi? Mutlaka bizim görüşümüzü almak durumunda olurdu.

8. Okul yönetimlerinden kaynaklanan sorunlar.
Okullarda bir dershanenin müzik dershanesi olarak müzik öğretmenin hizmetine verilmemiş olması, öğretmenin o noktada işini güçleştirir, çıkmaza sokar. Dizekli tahtasıyla, araç-gereci ile o dershanenin öğretmen için ne denli önemli bir mekân olduğu hepimizce kabul edilmektedir. Bunu sağlayacak olan okul yönetimidir.

Öğretmene gerekli olan araç-gereç ve kitapların alınması, ya

da alınmaması yine okul yönetimine bağlıdır. Öğretim programlarından yönemeliklere değin, birçok konuda müzik eğitimi lehine karar verilip verilmemesi yine okul yönetimini ilgilendiren bir konudur.

Haftalık ders programından kol etkinliklerine, gezilerden, seçmeli derslerin belirlenmesine kadar birçok konuda yine okul yönetiminin olumlu ya da olumsuz rol oynadığını kabul etmek zorundayız. Hatta birçok müzik öğretmeninin okul yönetimi izin vermediği için bu toplantıları izleyemediğini bilmeliyiz.

9. Denetimden kaynaklanan sorunlar. Ülkemizde müzik müfettişlerinin sayısı yeterli değildir. Çoğu zaman herhangi bir dersin müfettişi müzik öğretmenlerini denetleyebilmektedirler. Müzik öğretmenini, müzik müfettişi denetlemelidir. Denetimlerde rehberlik önemsenmelidir. Oysa denetimlerde çoğu kez rehberlik görevi unutulmaktadır. Müfettişler gördükleri genel yanlışları her yıl "Tebliğler Dergisi"nin bir sayısında öğretmenlere duyurmalıdırlar. Aksi halde, aynı hatanın düzeltilmesi için tek tek öğretmenleri izlemeleri gerekecektir. Oysa çoğu kez beş-altı yıldan önce denetim görmek mümkün olmamaktadır.

10. Müzik öğretmenlerinin tutum ve davranışlarından kaynaklanan sorunlar. Bunları şöyle özetleyebilirim:

(a) Okullarda araç-gereç edinmek için yeterince çaba harcamadığımız, bütün olanakları seferber etmediğimiz kanısındayım.

(b) Birçoklarımız müzik eğitiminin amaçları ile araçlarını karıştırmaktayız. Asıl amaç özetle, öğrencinin sesini, kulağını, zevkini eğitmek, geliştirmek iken, bunları sağlamada araç olan nota öğretimi abartılmakta, çoğu kez amaç durumuna getirilmektedir.

(c) Diğer yandan birçok müzik eğitimcisi tarafından kabul edilmiş olan "Çalgı Destekli Müzik Eğitimi" ne birçok meslektaşımız kuşkuyla bakmaktadır. Öğrenciye çalgı çaldırmaktan kaçınılmaktadırlar.

(ç) Diğer bir konu da kullandığımız yöntemlerde arayış içine

girmediğimizdir. Buna ek olarak kendimizi yetiştirmek için bir çabada da bulunmamaktayız.

(d) Bize ters düşen olumsuz durumlara kayıtsız kalmaktayız. Örneğin, hangimiz uygulanan programın tutarsızlıklarını, tek ya da zümre öğretmenleri olarak, bir raporla Bakanlığa ulaştırdık?

(e) Televizyon programlarından yeterince yararlanabildiğimizi söyleyemiyorum. En azından bazı müzik programlarının öğrencilerimiz tarafından izlenmesi, ödev verme yöntemiyle sağlanabilir.

(f) Müzik öğretmenleri olarak birbirimizin deneyimlerinden habersiz kalıyoruz, yeterince yararlanamıyoruz. Amerika'yı hepimiz yeniden keşfediyoruz.

Sözlerimi, koşullara bakmaksızın, yılgınlığa düşmeksizin ülkemizin tüm müzik eğitimi sorunlarını yiğitçe göğüsleyen müzik öğretmenlerini selamlayarak bitiriyorum.

BAŞKAN- Çok teşekkür ederim, efendim.

İkinci olarak Sayın Doç.Dr. Suna Çevik, buyurun efendim.

DOÇ.DR. SUNA ÇEVİK- Sayın Başkan, sayın dinleyiciler, konuşmama hepinizi saygıyla selamlayarak başlıyorum.

Müzik sanatı, kültürün temel öğelerinden biridir, ulusal kültürün oluşmasında ve zenginleşmesinde önemli bir yeri vardır. Evrensel yönü nedeniyle de uygarlığın temel boyutlarından biri sayılmaktadır. Günümüze gelinceye değin müziğin değişik tanımları yapılagelmiştir. Bunlardan biri, "müzik, duygu düşünce, tasarım ve izlenimleri belirli bir güzellik anlayışına göre düzenlenmiş seslerle anlatan bir bütündür. " şeklinde yapılagelen tanımdır. Müzik dil gibi, plastik ve fonetik sanatlar gibi anlatım aracıdır. Müziğin işlevi, insanın özünde var olan estetik duyarlılığı ön plana çıkarmak ve onu sürekli ve sağlıklı kılmaktır. Müzik eğitiminin amacı ise insandaki bu ilgi ve duyarlılığı geliştirmek ve eğitmektir. Bilimsel alanda bilim adamının araştırmalarda dayandığı temelde bilimsel bulgular yer alırken, güzel sanatlar eğitiminde bir müzik eğitimcisinin dayanağını da estetik değerler oluşturmaktadır.

Müziğin eğitim aracı ve eğitim alanı olarak önemli iki işlevi vardır. Müzikle eğitim ve müzik yoluyla eğitim uygulamaları örgün ve yaygın eğitimin her tür ve basamağında etkili ve verimli bir eğitim aracıdır. Eğitim alanı olarak ise müziğin insan yaşamındaki yeri daha farklıdır. İnsanların eğitiminde müzikten yararlanmanın yanında müzik alanının belli dallarında yetiştirilmeleri ve uzmanlaşmaları gerekmektedir. Eğitim, bireyi ve toplumu biçimlendirme, yönlendirme ve geliştirmede en etkili yoldur. Müzik eğitimi yoluyla bireyde bir müziksel davranış değişikliğinin oluşması amaçlanmaktadır. Bireyde var olan sanatsal duyarlılık eğitim yoluyla geliştirilirken, kazanılan yeni değerler giderek geniş bir sosyal çevrenin de ortak malı olur.

Müzik eğitimi ve özellikle müzik etkinlikleri bireyin çevresi ile etkileşimini yoğunlaştırır, sosyal ve eğitsel amaçlı bu ilişkilerin daha sağlıklı ve düzenli olmasını sağlar; ayrıca bireyin algılama ve beğeni düzeyini geliştirir, sadece belli bir türe koşullanmak yerine çok yönlü bir bakış açısı ile değerlendirmeyi, eleştirmeyi ve nitelikli müziği diğerlerinden ayırt edebilmeyi öğrenir. Müzik eğitimi sadece şarkı söylemek, çalgı çalmak veya bu alandaki kuramsal bilgilerin bir bölümünün öğretilmesi ile sınırlı tutulamaz. Bu eğitimin bireye kültürel ve sosyal boyutlar yanında müzikte hedeflenen davranış değişikliklerini kazandırması da büyük önem taşımaktadır.

Davranış değişikliği boyutunda müziksel işitme, okuma, yazma, çalgı çalma, müzik dinleme, müziksel beğeni yer alır. Müzik zamana ve içinde yer aldığı çevreye göre şekillenmektedir. Müzik konusunda önemli yanılgılardan biri, geleneksel müziklerimizin çağımızın ulusal müziği olarak kabul edilmesi veya gösterilmeye çalışılmasıdır. Oysa geleneksellik, geçmişle birlikte yaşadığımız çağı içine alan ve geleceğe uzanan tarihsel bir süreçtir. Kalıplaşmış bir gelenek anlayışı kültürün yalnızca geçmişte yaşanmış olan bir bölümünü ifade edebilir. Yoksa uygarlık tarihinden söz etmek mümkün olmazdı. Bütün toplumlar uygarlık tarihinin belli dönemlerini aynı zamanda yaşayamazlar ve her toplum bu hızlı yarışta aynı sırada yer alamaz. Bu yarışta geri kalanlar,

çağdaşlığın ölçülerine ayak uyduramayanlar, günümüze gelinceye dek kazanmış oldukları değerleri de yitirmek tehlikesi ile karşı karşıyadırlar.

Her alanda olduğu gibi müzik alanında da çağdaş düzeye ulaşabilmenin temel koşulu, yeni teknik ve yöntemleri benimsemektir. Olaya bu açıdan bakıldığında geleneksel yaklaşımın değerlendirilmesi daha bir önem kazanmaktadır. Ancak, bu değerlendirmede en önemli sorumluluğun eğitim politikalarını belirleyen kişi ve kurumlarda olduğu bir kez daha anımsanmalıdır. Çağımızda her geçen gün yaratma tekniklerinin hızla geliştiğine tanık olduğumuz müzik sanatı, bilim gibi toplumların önünde gitmektedir. Kullanım koşullanması nedeniyle edinilmiş alışkanlıklardan vazgeçilmesi ve yeniliklerin algılanması pek de kolay olmayan bu sanatın öğretiminde teknik, ekonomik ve kültürel pek çok sorunla karşılaşmaktadır. İyi bir meslek eğitimi görmüş ve alanında iyi yetişmiş bir öğretmen bu sorunun çözümlenmesinde başarılı olabilmektedir.

Ortaöğretimde müzik öğretiminin başlıca sorunlarını şu başlıklar altında sıralayabiliriz: Program, yöntemler, repertuar, araç, gereç ve derslikler, öğretmen, öğrenci ve yönetici.

Programdan kaynaklanan sorunlar. Ortaöğretimde eski müzik dersi programlarında, daha çok, genel müzik kurallarına ve aktarma şarkıların öğretimine ağırlık verildiği, çalgı öğretimi ve yaratıcılığın geliştirilmesine ilişkin konulara yeterince yer verilmediği bilinmektedir. 1987 yılında yürürlüğe konan yeni programda da kuramsal bilgilerin öğretimine gerektiğinden çok yer ve zaman ayrıldığı görülmektedir. Yeni programın amaçlar bölümünde beşinci maddede yer alan ifadeyi olduğu gibi buraya aktarıyorum: " Öğrenciye içinde bulunduğu toplumun etkin bir üyesi olması için, klasik ve folklorik türleri ile bir bütün olan millî musikimizin teknik özelliklerini ve değerlerini yeterince kavratmak, bu sanatı uygulamalı olarak tanıtmak." Bu ifade ile bu derslerde öngörülen amaç, genel hatlar ile belirlenmiş olmaktadır.

Ancak, ilk bakışta anlamlı ve tutarlı gibi görünen bu ifadenin

bugüne değin var olan batı müziği, türk müziği zıtlaşmasını artıracığı görülmektedir. Türk müziği batı müziği karşıtlığının kutuplaştırılması yerine müzik sistemleri arasında kuramsal bir çözümlenme ile ortaya konarı eğitim müziği ürünlerine, ortaöğretim ağırlıklı olarak yer verilmesine eğitim alanında olduğu kadar kültürümüzün zenginleşmesi yanında her alanda gelişen modern bir Türkiye'nin yaratılması için de ussal bir zorunluluk vardır. Bu soruna herkesin önyargısız bir yaklaşımla ve titizlikle eğilmesi, doğru yargılara varması, gelecek açısından öneri taşıyan tarihsel bir görev sayılmalıdır. Türk müziğinin tek ve çoksesli örnekleriyle bir bütün olduğu anlatılmalı, klasik Türk müziği ve halk müziğinin batı müziğindeki ölçülere uyup uymadığının tartışmasını sürdürmek yerine çağdaş eğitim müziği bir hedef olarak kabul edilmelidir.

Geleneksel halk ve Türk müziğinin türleri, biçimleri, önemli yapıtaşları ve çalgıları en iyi örneklerle çocuklarımıza ve gençlerimize tanıtılmalıdır. Onların geleneksel müzik beğenilerini canlı tutarken, öte yandan ulusal temellerden yola çıkarak müziğin çağdaş ve evrensel boyutu ile tanışmalarını sağlamak izlenecek en tutarlı yoldur. Ancak bunu yaparken müzik öğretiminde geleneksel sanat müziğinin perde sistemi ile yazılmış şarkılarını ve nota sistemini öğretmek çok sayıda sorunu da beraberinde getirecektir. Bu müziğin dili veya yaşantısı yerine onu dinleme ve beğeni alışkanlığı kazandırılmalıdır. Çağdaş bir eğitimi amaçlamak kültürümüzün köklerinden kopmak değil, onu yenilemek ve geliştirmek demektir. Çağlar öncesinin değer ölçüleri ile çağdaş kültür ve sanatı anlamak ve açıklamak olanaksızdır. Ayrıca eski değerlere sahip çıkmak yenilerini reddetmeyi gerektirmez. Her kültürel değer, onu algılayan bireylerin bilgi birikimleri ile sınırlıdır.

Son yıllarda ortaöğretim müzik dersi programlarında geleneksel Türk müziğinin de yer alması müzikteki ses sistemleri tartışmasını gündeme getirmiştir. Türk müziğinde bir gamın birbirine eşit olmayan 24 aralıktan oluşan perde sistemi ile batı müziğinin yalınlaştırılmış 12 çeşit aralıklı sistemi tartışmanın odak noktasını oluşturmaktadır. Ses sistemleri amaç değil , araçlardır.

Batıda da Bach'a gelinceye kadar eşit olmayan ses aralıklarına bölünen diziler kullanılıyordu. "Tampere" sistemden sonra da başka ses sistemleri kullanıldı. Bu arayışlar sürüp giderken, tüm dünyada "Tampere" sisteme yönelme eğilimi görülmekte ve her ulus majör minör tonları kullanan besteciler yetiştirmektedir. buna rağmen Alman müziği, İspanyol müziği, Rus müziği kendi özgün yapısını koruyabilmiştir. Bu nedenle ses sistemi ne olursa olsun esinini kendi toprağının köklerinde bulan bir Türk bestecisinin şarkısı Türk müziğidir. Bir toplum çağdaş toplumlar yanında yer almak istiyorsa, kendi özünden kaynaklanan yeni değerler yaratmak zorundadır. Bu yeni değerler ile hem ulusal kimliğini kanıtlaması , hem de uluslararası geçerlilikte olması gerekmektedir.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN- Çok teşekkür ederim, Sayın Çevik, hatta vaktinizi tam kullanmadınız, ikinci kısımda konuşmak istiyorsunuz. Bu davranışı ve bu eğilimi kuvvetle ve açık yürekle teşvik ettiğimi açıklıyorum.

Sayın Yaşar Doruk henüz gelmedikleri için, Hülya Senin arkadaşısına söz veriyorum, buyurun efendim.

HÜLYA SENİN- Sayın Başkan, sayın konuşmacılar, değerli izleyiciler, bilimsel yöntem, insan oluşumunun bir yönünü işliyor, eğitiyorsa diğer yönünü de sanat eğitimi işlemelidir. Çünkü insan yalnız akıl ve zekâ değildir, aynı zamanda ve belki de her şeyden önce duygunluktur. Yaşamımız boyunca edindiğimiz deneylerin niteliğini değerlendirmemize olanak veren duyum ve duyguları bir yana bırakamayız, onlar da akıl ve düşünce gibi iç varlığımızın vazgeçilmez parçalarıdır. Gerçekçi bir eğitim, bilim ve sanatın ayrılmaz işbirliğine dayanmalıdır. İnsanda köklü bir gereksinimi karşılayan sanatın, kişiliği eğiten en önemli etmenlerden biri olduğu unutulmamalıdır.

Müzik eğitimi daha ziyade insanın sanat alanında kendini yetiştirdiği, geliştirdiği bir bölümdür. "Daha ziyade" dedim, çünkü müzik eğitimi aslen sanat alanında olmakla beraber, sağlıklı bir

bağlantı kurulabilirse, diğer alanlarda da insanın gelişmesine katkıda bulunan en önemli etkenlerden birisidir. Bu alanda öğrendiklerini başka alanlara da aktarmasını bilen insan daha sağlıklı ve başarılı bir kişiliğe sahip olur, toplum içinde daha sağlam bir yere gelir. Müziğin, böylesine boyutları geniş bir olgunun insan üzerindeki etkilerini çok kısa olarak biraz önce özetlemeye çalıştım.

Eğitimin her alanında olduğu gibi sanat alanının bir bölümü olan müzikte de sorunlarımız var. Ben, bu sorunları daha derli toplu gözler önüne sermek açısından sınıflandırmak istedim: Öğretmenden kaynaklanan sorunlar, öğrencinin derse karşı tavır ve tutumu ile müfredat programından kaynaklanan sorunlar ve diğerleri.

Öğretmenden kaynaklanan sorunlar. Öğretmen, yani öğretecek, bilgilerini öğrencisine aktaracak insan, birçok yönden kendisini yetiştirmiş, öğrencisine gerçekten bir şeyler kazandırabilecek duruma gelmiş olmalıdır. Sanıyorum bu konuda hepimiz hemfikiriz. Öyle ise bundan hareketle önce şu soruları kendimize sormalyız. Gerçekten iyi bir öğretmen olabilme niteliklerine sahip miyiz? Bir insanın yetiştirilmesinde ona gereken yardımı yapabilecek yeterlilikte hissediyor muyuz kendimizi? Bunu hissedemiyorsak nedeni ya da nedenleri neler olabilir? Ben de hâlâ öğrenciyim, öğrenci arkadaşlarımla bir aradayım. Şu ana kadar gözlemediğim ve ilk olarak belirtmek istediğim durum genel olarak bizlerin arasında rekabet ve araştırma duygusunun zayıflığıdır. Rekabet derken, aşırı hırs ve ihtirası kastetmedim. Elbette ki her konuda aşırı uç noktalarda olmak insanı bir gün hayal kırıklığına uğratabilir. Ama azmin de insanın bir yerlere gelmesinde çok önemli bir rol oynadığı inkâr edilemez. Aramızda öğrenme ve araştırma alanında ufuklarını genişletmek için gerçekten büyük gayretler sarf eden arkadaşlarımız var, onlar kendilerini zaten belli ediyorlar. Eminim, hayata atıldıkları zaman da iyi kariyetlere sahip olacaklar; ama maalesef bu arkadaşlarımız azınlıkta kalıyor.

Birçoğu da konuşmamın devamında sunacağım nedenlerden ötürü öğretmenlik yapmıyor. Geriye kalan arkadaşlar yurdun dört

bir yanına görev yapmak üzere dağılıyoruz. Öğretmen,yani bizler, daha kendimizi gereken yeterlikte hissedemiyorsak, nasıl yeni bir insan yetiştirebiliriz? Hele o insanın yetişmesinde en önemli unsurlardan birini teşkil edeceksek. Genelde fazla araştırmaya ve gayrete gerek duymadan orta seviyede mezun olmak zihniyeti var. Öncelikle şunu belirteyim. Not için çalışalım demiyorum, araştırmacı, yaratıcı ve öğrenmek-altını çiziyorum-öğrenmek için gayret gösteren insanın notları da doğal olarak iyi olacaktır. Ama vasat bir şekilde öğrenme çabası içinde olan, hem öğrencilik yaşantısında, hemde meslek yaşantısında bir süre sonra toplum içinde pasifize olup sıradanlaşacaktır. Halbuki bizim amacımız toplum ve ülke olarak daha iyiye, güzele, ulu önder Atatürk'ün de belirttiği gibi çağdaş ülkeler seviyesine çıkmaktır. Bu da ancak başarılı bir topluma sahip olmakla sağlanabilir.

Öğretmenin yetiştirme süresinin kısalığı. Lisans eğitimini yapmadan önce yaşantısında iyi bir müzik eğitiminden geçerek gelen öğrenci sayısı maalesef çok azdır. Bu konuda size kendimden örnek vermek istiyorum. İlkokul ve ortaokulda gördüğümüz müzik eğitimine dair hiçbir şey hatırlamıyorum. Lisans da müzik eğitimi almadım, çünkü Ticaret Lisesi mezunuyum. Gazi Eğitim Fakültesi Müzik Bölümüne girdiğim zaman bildiğim tek şey, kalın do'dan ince do'ya notaların dizek üzerindeki yeri idi. Sadece dizek üzerindeki yeri. Ses aralıklarını bilinçli olarak kavrayamamış, ezberlemiştim. Tabii ki her öğrencinin durumu benim gibi değildir. Ama benden daha iyi bir eğitimci olarak gelen öğrenci de hemen hemen yok gibidir. Durum böyle iken bizler dört yıl içinde bir çok şeyi bir arada öğrenerek iyi bir eğitimci olmaya çalışıyoruz. Ama temel zayıfken üzerine kurulacak binanın kalıcı olabileceği düşüncesi de zayıf bir ihtimal gibi görünüyor bana, böyle bir görüntünün biz öğretmen adaylarının ilerideki meslek yaşantımızın herhangi bir yerinde bir aksaklık çıkarabileceği olasılığı da yine bizleri düşündüren konulardan birisi.

Dersimize gereken önemin verilmemesi. Öğretmeni en fazla etkileyen sorunlardan birisi belki de budur. Gerek veliler, gerek öğrenciler ve gerekse yöneticiler maalesef bu dersi

bağlantı kurulabilirse, diğer alanlarda da insanın gelişmesine katkıda bulunan en önemli etkenlerden birisidir. Bu alanda öğrendiklerini başka alanlara da aktarmasını bilen insan daha sağlıklı ve başarılı bir kişiliğe sahip olur, toplum içinde daha sağlam bir yere gelir. Müziğin, böylesine boyutları geniş bir olgunun insan üzerindeki etkilerini çok kısa olarak biraz önce özetlemeye çalıştım.

Eğitimin her alanında olduğu gibi sanat alanının bir bölümü olan müzikte de sorunlarımız var. Ben, bu sorunları daha derli toplu gözler önüne sermek açısından sınıflandırmak istedim: Öğretmenden kaynaklanan sorunlar, öğrencinin derse karşı tavır ve tutumu ile müfredat programından kaynaklanan sorunlar ve diğerleri.

Öğretmenden kaynaklanan sorunlar. Öğretmen, yani öğretecek, bilgilerini öğrencisine aktaracak insan, birçok yönden kendisini yetiştirmiş, öğrencisine gerçekten bir şeyler kazandırabilecek duruma gelmiş olmalıdır. Sanıyorum bu konuda hepimiz hemfikiriz. Öyle ise bundan hareketle önce şu soruları kendimize sormalyız. Gerçekten iyi bir öğretmen olabilme niteliklerine sahip miyiz? Bir insanın yetiştirilmesinde ona gereken yardımı yapabilecek yeterlilikte hissediyor muyuz kendimizi? Bunu hissedemiyorsak nedeni ya da nedenleri neler olabilir? Ben de hâlâ öğrenciyim, öğrenci arkadaşlarımla bir aradayım. Şu ana kadar gözlemediğim ve ilk olarak belirtmek istediğim durum genel olarak bizlerin arasında rekabet ve araştırma duygusunun zayıflığıdır. Rekabet derken, aşırı hırs ve ihtirası kastetmedim. Elbette ki her konuda aşırı uç noktalarda olmak insanı bir gün hayal kırıklığına uğratabilir. Ama azmin de insanın bir yerlere gelmesinde çok önemli bir rol oynadığı inkâr edilemez. Aramızda öğrenme ve araştırma alanında ufuklarını genişletmek için gerçekten büyük gayretler sarf eden arkadaşlarımız var, onlar kendilerini zaten belli ediyorlar. Eminim, hayata atıldıkları zaman da iyi kariyetlere sahip olacaklar; ama maalesef bu arkadaşlarımız azınlıkta kalıyor.

Birçoğu da konuşmamın devamında sunacağım nedenlerden ötürü öğretmenlik yapmıyor. Geriye kalan arkadaşlar yurdun dört

bir yanına görev yapmak üzere dağılıyoruz. Öğretmen,yani bizler, daha kendimizi gereken yeterlikte hissedemiyorsak, nasıl yeni bir insan yetiştirebiliriz? Hele o insanın yetişmesinde en önemli unsurlardan birini teşkil edeceksek. Genelde fazla araştırmaya ve gayrete gerek duymadan orta seviyede mezun olmak zihniyeti var. Öncelikle şunu belirteyim. Not için çalışalım demiyorum, araştırmacı, yaratıcı ve öğrenmek-altını çiziyorum-öğrenmek için gayret gösteren insanın notları da doğal olarak iyi olacaktır. Ama vasat bir şekilde öğrenme çabası içinde olan, hem öğrencilik yaşantısında, hemde meslek yaşantısında bir süre sonra toplum içinde pasifize olup sıradanlaşacaktır. Halbuki bizim amacımız toplum ve ülke olarak daha iyiye, güzele, ulu önder Atatürk'ün de belirttiği gibi çağdaş ülkeler seviyesine çıkmaktır. Bu da ancak başarılı bir topluma sahip olmakla sağlanabilir.

Öğretmenin yetiştirme süresinin kısalığı. Lisans eğitimini yapmadan önce yaşantısında iyi bir müzik eğitiminden geçerek gelen öğrenci sayısı maalesef çok azdır. Bu konuda size kendimden örnek vermek istiyorum. İlkokul ve ortaokulda gördüğümüz müzik eğitime dair hiçbir şey hatırlamıyorum. Lisans da müzik eğitimi almadım, çünkü Ticaret Lisesi mezunuyum. Gazi Eğitim Fakültesi Müzik Bölümüne girdiğim zaman bildiğim tek şey, kalın do'dan ince do'ya notaların dizek üzerindeki yeri idi. Sadece dizek üzerindeki yeri. Ses aralıklarını bilinçli olarak kavrayamamış, ezberlemiştim. Tabii ki her öğrencinin durumu benim gibi değildir. Ama benden daha iyi bir eğitimci olarak gelen öğrenci de hemen hemen yok gibidir. Durum böyle iken bizler dört yıl içinde bir çok şeyi bir arada öğrenerek iyi bir eğitimci olmaya çalışıyoruz. Ama temel zayıfken üzerine kurulacak binanın kalıcı olabileceği düşüncesi de zayıf bir ihtimal gibi görünüyor bana, böyle bir görüntünün biz öğretmen adaylarının ilerideki meslek yaşantımızın herhangi bir yerinde bir aksaklık çıkarabileceği olasılığı da yine bizleri düşündüren konulardan birisi.

Dersimize gereken önemin verilmemesi. Öğretmeni en fazla etkileyen sorunlardan birisi belki de budur. Gerek veliler, gerek öğrenciler ve gerekse yöneticiler maalesef bu dersi

ders yerine koymamaktadırlar. Genel olarak çevremizdeki bütün insanlar müzik dersine hoşça vakit geçirilecek, deyim yerinde ise, garnitür ders gözüyle bakmaktadırlar. Staj yaptığım süre, şu ana kadar kafamda oluşan şeyleri daha belirgin hale getirdi. Önce şunu gördüm. Öğrenciler derse karşı son derece ilgisiz, fırsat bulurlarsa başka derslerle ilgili ödevlerini bu derste yapmaya çalışıyorlar. Bu dersin de matematik, fen ya da edebiyat dersi gibi çalışma gerektiren bir ders olduğunu akıllarına bile getirmiyorlar. Öğretmen bu düşünceyi zamanla öğrenciden atabilmeyi hedeflerken, bu sefer de veli çıkıyor karşısına. Veli toplantısında öğrencisinin notlarını okurken, veliler öğretmeni lütfen dinliyorlar. Öğretmenin okuduğu notlar arasında durumu iyi olmayan öğrencilerin velileri ya doğrudan öğretmenle bağlantı kurup onu ikna etmeye çalışıyorlar, ya da yöneticelere gidip, onlardan yardım istiyorlar. Bu durumda da öğretmen yöneticileri ile karşı karşıya kalıyor. Çünkü onlar da genellikle bu dersin önemi konusunda fazla duyarlı olma çabası içinde değiller. Şimdi bana söyler misiniz öğretmen böyle bir durumda ne yapabilir? Bu alana yardımcı olunmadığı gibi herkes çok da rahat müdahale edebilmektedir. Okulundan mezun olduğunda ne kadar da idealist olursa olsun, çevresinden yardım alamayınca, öğretmenin bireysel çabaları da bir müddet sonra eriyip yok olmaktadır.

Maddî yetersizlik. Öğretmenlik son derece saygı duyulması gereken kutsal bir meslek. İnsan yetiştirmek gerçekten çok zor bir iş. Hangi alanda görev yapıyor olursa olsun, bir öğretmen tiyatro, sinema, konserler, seminerler, sergiler gibi kültürel ve sosyal faaliyetleri imkânları dahilinde mutlaka izlemeli, gerektiğinde katılmalı, kitap gazete okumalıdır. Bir eğitimcinin bu faaliyetleri yoğun olarak yaşaması, yetiştirdiği insanlara faydalı olma oranındaki başarısı açısından çok önemlidir. Oysa, maddî açıdan gerçekten son derece yetersiz bir ücret alan öğretmen, bırakınız kültür faaliyetlerini izlemek, karnını zor doyurmaktadır. Her yıl sürekli müzik öğretmeni açığı olmaktadır. Ama sizler de takdir edersiniz ki durum böyle iken ilgi başta alanlara kaymak zordur, oysa neden mesleğimi çok sevdiğim halde bu gibi olanaksızlıklar yüzünden ilgi alanımdan, branşımdan uzak yerlerde

görev yapayım? İşte her müzik öğretmeni adayının bu gibi düşünceler yüzünden görevinden uzaklaşması, onların yerine başka branşlardan eğitimcilerin boşluk doldurması, her zaman müzik öğretmeni açığının olması da bence bu alanın önemli sorunlarından biridir.

Öğrencinin derse karşı tavrı ve tutumu. Bu başlık altında söylemek istediğim en önemli sorun, öğrencinin derse karşı son derece ilgisiz olduğudur. Staj yaptığım sırada öğrencilerle de konuşmuştum. Bu derse karşı neden bu kadar ilgisiz olduklarını sorduğumda verilen cevaplar hemen hemen birbirine yakın. İlk olarak getirdikleri düşünce, üniversite sınavlarında müzikle ilgili bir şey sorulmadığı idi. Bu sebeple müziğe özel ilgi duyanların dışında kalan öğrenciler, müzik dersine fazla çalışma gereği duymuyorlardı. Getirdikleri bir başka düşünce, diğer derslerde çok yoruldukları, bu derste ise biraz rahatlama arzusunda oldukları idi. Ailenin müzik zevki ve anlayışı da öğrenciyi çok etkiliyordu. Okul dışında yaşadığı ortamda, müzik dersinde gördükleri ile doğru orantılı bir müzikle etkileşim halinde olan öğrenci derse karşı daha ilgili ve duyarlı idi. Ama eve gittiği zaman yozlaşmış müziklerin dinlendiği bir ortamda kalan öğrenci, elbette öğretmenin vermeye çalıştıklarını anlamakta güçlük çekecekti.

Nota öğretimine liseden başlanması durumu. Müfredat programında şöyle bir madde var: İstiklâl Marşı'nın ve sınıf seviyesine uygun diğer marşlarla tek ve çoksesli şarkı, türkü, ninni ve bunun gibi parçaların kulaktan öğretilmesi. Ortaokul üçüncü sınıfa kadar kulaktan, lisede notaları ile. Bir dilin alfabetini bilmeyen o dili sağlıklı olarak ne konuşabilir, ne de okuyabilir. Notalar da müzik dilinin alfabetidir. Öyleyse lise çağı bu alfabeti öğrenmek için geç değil midir? Belki de bir daha hayatı boyunca bilimsel olarak müzik eğitime dair hiçbir şey görmeyecek olan, her alanda en iyi şekilde yetiştirmeye çalıştığımız gençlerimiz için üç yıllık müzik eğitimi yeterli midir? Normal zekâyâ sahip her insanın eğitime küçük yaşta başlanılır. Bu müzik için de geçerlidir. Hatta müzik eğitime ne kadar küçük yaşta başlanılırsa o kadar sağlıklı bir gelişme sağlanabilir. Sonuç bellidir: Çocuklarımız,

ilkokulda ortaokulda nota öğrenemeyecekler; lisede müziğe aşırı ilgi duyan ve yetenekli olan az sayıda öğrenciler dışında gençler başka dersleri seçecekler ve müziğin alfabesini bilmeyen milyonlarca genç yetiştireceğiz.

Müfredat programına Türk sanat müziği konulması durumu. Müfredat programına öğrenilmesi istenen birçok "makam" konulmuştur. Ayrıca Türk ve Batı müziği "solfeji"nin birlikte verilmesi gerektiğine dair bir madde vardır. Önce şu soruları soralım kendimize: "Tampere" sistemine göre ses üretmeye, solfej yapmaya çalışan öğrenci, bir anda bizim koma seslerimize adapte olabilecek midir? Profesyonel sanatçıların ancak ayırımsayabildiği bu koma sesleri öğrenci de ayırımsayabilecek midir? Ayırımsayabilse bile ses organı gereken olgunluğa erişmemiş, henüz gelişmekte olan öğrenci bu sesleri çıkartabilecek midir? Öğretmenin, bir parçanın gerek söz ve gerekse müzik unsuru açısından orjinalliğini bozma hakkı yoktur. Ama bir örnek verecek olursak, "*Müheyya oldu meclis sakiya peymaneler dönsün/ Gel işvebazım, gel çaresazım terdilli tenenen/ Bu bezmi ruhbahşın şevkine mestaneler dönsün.*" Bu şarkıda geçen sözcüklerden bazılarının Türkçe anlamı şöyle: Sakiya, Ey içki dağıtan kadın; peymane, şarap bardağı;bezm, içkili, eğlenceli topluluk; mestane, sarhoşça, sarhoşçasına. Bu tür sözlerden oluşan bir parçayı söyler misiniz bana öğretmen nasıl eğitim malzemesi olarak kullanabilirsin. En cıvıl cıvıl, en hareketli oldukları, kişiliklerinin oturmaya başladığı bir çağda öğrenci müfredat programının ikinci maddesinde belirtildiği gibi nasıl iyiye yönlendirilsin, yaşama sevinci ile güçlendirilsin.

Konuşmamda yaptığım sınıflamalara dahil etmediğim, ama alanımızı çok yakından ilgilendiren ve yine olumsuz olarak etkileyen sorunlara kısaca değinerek devam etmek istiyorum. Millî Eğitim Bakanlığının belirlediği müzik dersi ders saati okullarımızda haftada bir, liselerde, seçmeli olanlarda iki saatir. Belirlenen bu saatler müzik öğretmenin kendisinden beklenen şeyleri yapabilmesi için çok yetersizdir. Hasan Toraganlı, Aylık Flarmoni Müzik ve Fikir Dergisinde çıkan bir yazısında (sayı 76, Kasım

1972) bu konuyu bakınız nasıl dile getirmiş: "Dünyâ ve bugünkü koşullar altında haftada bir yapılan müzik dersinden ne beklenir. Program hazretleri çok şey bekliyor. 45 dakikalık bir derste, bugün benim gördüğüm kadarıyla 40 dakika idi, eski solfej parçaları tekrar edilerek bir yenisi çalıştırılacak. Yeni şarkılar öğretilecek, eskileri tekrarlanacak. Genel müzik bilgisi verilecek, teyp veya pikaptan klasik parçalar dinletilerek müzik sevgisi aşılacak. Çalgı çalan öğrenci varsa isteklendirme için dinlenilecek, karne notları için sözlü ve yazılı yoklamalar yapılacak. Bütün bu işler için haftada bir saat yeter de artar bile".

Hasan Torganlı'nın düşüncesine ben de şunu eklemek istiyorum. Bu ders saatinin en az 15 dakikası, sınıf yoklaması, yumuşama hareketleri ve ses açmaya gitmektedir. Bu durumda 1972 tarihi ile 1989 tarihini karşılaştıracak olursak bu bölümle ilgili sorunlar hâlâ güncelliğini korumaktadır. Demek oluyor ki, aradan geçen 17 yıllık süre içinde bu sorunun çözümü ile ilgili hiçbir olumlu gelişme olmamıştır. Çoğu meslek okullarımızda müzik dersi yoktur. Acaba bu okullarımıza müzik dersi koymamakla ticaretle uğraşacak muhasebeci olacak insanların müzik eğitimi almasına gerek görülmediği mi anlatılmaya çalışılmaktadır? O zaman hangi alanda olursa olsun çocuklarımızı, gençlerimizi, yani insanımızı her bakımdan mükemmel bir şekilde yetiştirme çabamızın ne anlamı kalır! Karamsarlık, umutsuzluk, kadere boyun eğme, elem, tembellik temalarının işlendiği arabesk, maalesef toplumumuzun çok büyük bir bölümünü sarıp sarmalamış durumda. Evlerde arabesk, dolmuşlarda arabesk, en dinamik oldukları çağda çocuklarımızın, gençlerimizin dilinde arabesk. Öğretmen en iyi olanaklara sahip olsa bile, alanında son derece yeterli bir insan olsa bile, bu durum öğretmenin amaçlarına ulaşmasını güçleştiren bir durumdur. Öğretmen elbette yine mücadelesine devam edecektir. Ama ilerleme çok zor ve yavaş olacaktır.

Sürenin sonuna gelmiş olmam dolayısıyla bazı şeyleri keserek konuşmamı şöyle bitirmek istiyorum. Bugüne kadar müzik eğitim ve öğretimi alanlarındaki sorunların üzerine birçok yazılar yazıldı, düşünceler dile getirildi. Bu görev bana verildiği zaman

biz müzik öğretmeni adaylarının düşüncelerinin de dinlenilmek , öğrenilmek istendiğini bilmek bana çok büyük bir gurur ve heyecan verdi. Amacım, şu ana kadar bu işe gönül vermiş, doğruya, güzele, iyiyeye bir adım daha yaklaşabilmek için çırpınmış insanlarınımızdan olduğumuzu herkese duyurabilmektir. Emin olunuz ki bu kadar zorluğa ve engele rağmen görevimizi en iyi şekilde yapmak için verdiğimiz mücadeleden asla vazgeçmeyeceğiz; yeter ki, sorunlarımızın çözümü için bütün toplum olarak bilinçlenelim, güçlerimizi, düşüncelerimizi birleştirip elele verelim.

Teşekkür ederim (Alkışlar)

BAŞKAN- Çok teşekkür ediyoruz.

Sizlerinde tanık olduğunuz gibi Sayın Hülya Senin sonuna kadar gitmedi ama gerekirse gitmeye kararlı olduğunu bize gösterdi, teşekkür ediyoruz.

Efendim, bu arada panelin kompozisyonu ile ilgili bir haber geldi, o haberi aynen sizinle paylaşıyorum. Yaşar Doruk, yani Sayın Senin'den önce konuşmasını beklediğimiz arkadaşımız ki, elimdeki kayıtlara göre Kültür ve Turizm Bakanlığı Güzel Sanatlar Genel Müdür Yardımcısı olarak katılıyor. Tabii Bakanlığın temsilcisi değil ama ilgisi dolayısıyla bu panele katılacaktı. Ankara Festival Vakfının toplantısına Bakanlık temsilcisi olarak görevlendirildiği için panelimize katılamayacağını telefonla bildirmiş bulunuyor. Tabii bu bizim için bir üzüntü kaynağıdır. Ama bir dosyada tahkiyat yapmaktansa, hiç olmazsa bir festival vakfında görevlendirilmesi de bize teselli kapısını açmaktadır. Bu haberi verdikleri için teşekkür ediyoruz Sayın Yaşar Doruk'a.

Şimdi, Sayın Muammer Sun, buyurun.

Doç.Dr. MUAMMER SUN- Sayın Başkan, sayın dinleyiciler, sizleri saygı ile selamlıyorum. Türk Eğitim Derneğini de müzik eğitimini bu ölçüde önemsemesi ve bu toplantıları düzenlemesini takdirle anarak kutlamak istiyorum. Ben konuşmama başlamadan önce kısa bir anekdot nakletmek istiyorum size. 1960'da Ankara Devlet Konservatuvarının Kompozisyon bölümünü bitirmiştik. 1964'de o zaman Millî Eğitim Bakanlığına bağlı idik. Millî

Eğitim Bakanlığı İstanbul'da birinci M¼zik ve Sahne Sanatları Kongresini d¼zenlemiřti. Ben de o zamanın gen¼çlerinden biri olarak b¼y¼k isimlerin yanında oraya ¼ađırılmıř bir kişi idim. Kendi başıma s¼z¼m¼ dinletemeyeceğimi d¼ř¼nd¼m, o zamanın gen¼çlerinden ¼nde gelen tanıdığımız isimleri bir araya getirerek bir bildiri hazırlamayı ¼nerdim. Oraya ¼zdemir Nutku, Metin And, İlhan Usmanbaş, Faruk G¼ven¼, şimdi aklımda olmayan 11 kişi bileceğiniz isimlerden bir bildiri hazırladık sunduk. Bildiride her şey ¼ok iyi tasarlanmıştı, somut, uygulanabilir ¼neriler getirilmışti.

Toplantı İstanbul'da oluyordu, toplantının arka sıralarında da rahmetli Ertuğurul Muhsin oturuyordu. Ben o gen¼liđin verdiği heyecanla konuşmaları bitirip bildiriyi sunduktan sonra onun yanına gittim, bu konuda g¼r¼ř¼, kişiliği hepimizce bilinen bir kişi, fikrini almak istedim, "nasıl buldunuz?" dedim, "iyi iyi" dedi, "bunlar olursa g¼zel olacak değil mi?" dedim heyecanla, "hi¼bir şey olmaz" dedi, "merak etme" dedi bana; "ben" dedi, "şimdiye kadar ¼ok toplantıya katıldım, ¼ok g¼zel s¼zler s¼ylendi, ben de s¼yledim, ¼ok g¼zel kararlar alındı, benim de katkım var, fakat hi¼birisi uygulanmadı. Bu da uygulanmaz" dedi. "Yok" dedim, bu sefer Mill¼ Eğitim Bakanlığı bu işi ele aldı, (o zaman İbrahim ¼ktem Mill¼ Eğitim bakanı idi, Nuri Kodamanoğlu da hem Mill¼ Eğitim m¼steřarı idi, hem de Planlamada eğitim işleri ile g¼revli idi, daha ¼nce oradan gelmişti ve kararlı g¼r¼n¼yorlardı) olacak" dedim.

Kısa bir s¼re sonra h¼k¼met değişti, başka bir iktidar geldi, bizi b¼y¼k bir heyecanla topladı, bir toplantı yaptık, orada alınan kararlardan birisi s¼rekli m¼zik ve sahne sanatları danışma kurulu kurulması idi, bu kurulun başkanı C¼neyt G¼k¼er, genel sekreter de bendim, topladı bizi ¼ok g¼zel şeyler s¼yledi Cihat Bilgehan ve sonra bir daha toplantıya ¼ađırmadı, hi¼bir şey olmadı. Bu bir anekdot.

İkincisi de TRT kurumu, ki ben orada y¼netim kurulu ¼yesi olarak da bir s¼re g¼rev aldım, iyi şeyler yapmak istedi. Daha sonraki yıllarda da ben ayrıldıktan sonra da m¼zik danışma kurul toplantıları yaptı, oralarda hep g¼zel s¼zler s¼ylendi, b¼yle burada

olduğu gibi banda alındı, sonra yazıya geçirildi, kitap haline getirildi ve onların hiçbirisi demeyeceğim ama büyük çoğunluğu kaale alınmadı TRT yayınlarında. Şimdi bu toplantının sonuçlarının da böyle havaya gitmemesini diliyorum. Yine gideceğinden de kuŐkum yok, kusura bakmayın.

Burada eğitim konusu ile ilgili o demin söylediğim bildiri ve kararları içeren bir kitap var, eğitim konusu ile de ilgili 22 sayfalık etdm vardı, bilen arkadaşlarım bilirler, maalesef bu ettte ne sürülen önerilerin hiçbirisinin henüz zamanı geçmedi, keşke hepsi geçersiz kılınsa idi, Şu sorunlar ozmlenmiŐ olsa idi. Gözlenen sorunlar ve ozm yolları vardı. Şimdi ben bu konuşmamda oradan başka Şeyler söylemek istiyorum. Birisi genel konu, birisi de bir öneri paketi sunmak istiyorum. Orada bulunmayan. Genel konu, Őunun için gerekli, herhangi bir soruna sadece o sorun göz önünde tutularak ozm bulunamaz. Eğitim müziği sorunu kendi başına ele alınırsa ozmlenemez. Eğitim müziği sorunu, Türkiye'nin müzik sorunundan soyutlanamaz, Türkiye'nin ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasal yapısından soyutlanamaz ve dünyadaki müzik geliŐmesinden soyutlanamaz. Bunların hepsi açısından konuya baktığımızda daha iyi kavrayabiliriz, uygulamaya aktarmasak bile teorik ozm daha doğru ölçülerde bulabiliriz. Bunun için biraz dünya müziğinden bahsetmek istiyorum.

İlkel topluluklar halinde iken insanlar müzik yaratmıŐlar ve onu yaŐamlarına katmıŐlar, geliŐtikçe köleci toplum da feodal toplum da, kapitalist toplum da, ki kapitalist toplum bugün de geçerli olan müzik türlerini yaratmıştır, çeşitli müzik türleri yaratmıŐlar ve yaŐayıŐlarına katmıŐlar. Bildiğiniz gibi oksesli müzik sekiz, dokuzyuncu yüzyıllarda Avrupa'da doğmuş, bir Rönesans müziği döneminden sonra kaba hatlarıyla söylüyorum barok müziği diye bir dönem yaşanmış, örneklerinden bir kaç isim Vivaldi, Bach, sonra klasik dönem diye bir dönem yaşanmış, müziği öncekinden farklı ama onun doğal bir gelişmesi, bildiğiniz rnekler Mozart, Haydn, Beethoven, sonra romantik dönem gelmiş, o müzik de aŐılmıŐ, orada hem opera alanında Wagner, Verdi gibi kişiler hem de öteki senfonik müzik alanında Schumann, Brahms gibi besteciler kmıŐlar.

Daha sonra empresyonist müzik gelişimi olmuş, Rusya'da Mussorgsky ondan etkilenecek Debussy ve arkadaşları empresyonist müziği yaratıp yaygınlaştırmışlar, müziğin daha gelişmiş bir aşamasında atonal müzik denilen tonsuz müzik gelişmiş ve nihayet Arnold Schönberg 1920'ler civarında 10-20 arasında 12 ton sistemi diye yeni bir sistem öne sürmüş, müziğin bir ileri aşaması, 12 ton sistemi olmuş, o sırada ulusal okullar güçlenmişler, Rusyada Stanilski'nin önder olduğu bir akım, Macaristan'da Bartok ve öteki ülkelerde de çeşitli ulusal besteciler İspanya'da Manuel de Faliye gibi, Sinetana gibi Çekoslavakya'da ve benzeri, ulusal okullarda gelişmiş ve özellikle İkinci Dünya Savaşından sonra elektronik müzik gelişmiş, bu arada da müziğin ilerlemesinin başka örnekleri var, raslamsal müzik gibi başka türlü yazı şekilleri çıkmış. Müzik dünyada bugün çok gelişkin bir yere varmış.

Bizim musiki yapımıza da kısaca değinmek gerekirse, bizim yerel ve bölgesel müziklerimiz vardı bundan 100-200 yıl önce; yani halk türkülerimiz oyun havalarımız, halkın yarattığı günlük yaşama katılan, ayrıntıya girmiyorum, çok derin konular bunlar, hatırlatıp geçeceğim, bir de divan musikimiz vardı, saray ve konaklarda yaşanan müzikle, mehter müziğimiz vardı, biraz sonra değineceğim, 1826'da kaldırıldı, yerine başka müzikler kondu, dinsel müziklerimiz vardı, tekkelerde, camiide yaşama katılan müzikler. Bu müzikler tıpkı Osmanlı toplumunun kendine özgü fakat geri kalmışlığının simgesi idiler. Biz 1826'da Nizam-ı Cedid ordusunun kaldırılması ile ordunun Batı karşısında savaşı kazanabilmek amacıyla yenilenmesi hareketleri içinde mehter kaldırıldı, yerine Batı tipi bando kuruldu. 1826'dan sonra hızlı bir gelişme oldu, 1860'larda İstanbul'da operalar oynandığını görüyoruz. 1860'lardan itibaren, saray orkestrası kuruldu, 1914'de Osmanlı Millî Konservatuarı kurulmak istenildi, savaş dolayısıyla o ertelendi, 1922' de Darül Elhan Namelerevi kuruldu Türk musikisi öğretimi için ve nihayet 1924'de Cumhuriyetten sonra Musiki Muallim Mektebi kuruldu.

Cumhuriyetten önce İstanbul'da saray mızıkası aynı zamanda bir senfonik orkestra kimliğinde idi ve 1918'de yani Atatürk'ün Samsun'a çıkmasından önce senfonik orkestra Avrupa turuna çıkmış, İngiltere'ye kadar konser vermeye gitmişti. Cumhuriyet o birikimi devir teslim aldı. 1924'de Musiki Muallim Mektebi kurulduktan sonra 1933'de senfoni orkestrası ve armoni mızıkası Ankara'ya taşındı, askerî bando ve sivil filarmoni orkestrası olarak isim değiştirdi, Türk Musiki Heyeti, İstanbul belediyesine bağlı kaldı. 1936'da Ankara Devlet Konservatuarı Musiki Muallim Mektebi binasında onun yerine kuruldu. Çünkü senfoni orkestrası devir alınmıştı, armoni mızıkası devir alınmıştı, oraya adam yetiştirecek mekanizma kurulmamıştı. Musiki Muallim Mektebinin 24-36 arasında yetişen elemanları bu iki kurumda çalıcı olarak değerlendirildi çoğu, müzik öğretmeni yetiştirmesi işi savsaklanmış oldu. 1936'da konservatuvar kurulup orkestraya, bandoya adam yetiştirmek amacı öne çıkınca 1939'da Musiki Muallim Mektebi konsertavardan ayrılarak Gazi Eğitim Enstitüsünde kuruldu, aynı yıl bandolara adam yetiştirilmek üzere Askerî Mızık Okulu kuruldu ki, ben 1946-1947 yılında oraya askerî müzik öğrenmek üzere öğrenci olarak girmiştim ilkokulda, sonra oranın son sınıfından konseratuvar kompozisyon bölümüne geçtim, derken 1949'da opera kuruldu, biliyorsunuz gelişmeleri bütün bu batı musikisi 1826'dan başlayan batı musikisi kurumlaşması Ankara'ya özgü kaldı öncelikle, daha sonra İstanbul ve İzmir'e sıçradı.

Bugün Türkiye'nin hiçbir yerinde batı müziği ile ilgili adam yetiştiren kurumlar yok. Bu çok önemli bir saptamadır ve Türkiye'nin tümü benim yurdumsa Türk milletinin insanları ise onun güzel sanatlara, müzik alanında yararlanmayı istiyorsa bütün ülke çapında olması gerekir, olmazsa kaos oluşur, hem de müzik kendisi ile ilgili halk her gün yeni müzik istiyor bizim müziğimiz eğlence, sanat, ordu müziği, hangi müzik türlerinde, eğitim müziği, eğlence müziği, sanat müziği, ordu müziği alanlarında yeni müzikler bestelemek lâzım. Biz öyle bir politik hazırlık içinde olduk ki besteci yetiştirmedik. Sakın bunu siyasî bir düşüncenin müzik alanına yansımaları olarak saptamayın, benim düşüncemin değil de ikti-

dar, siyasî iktidarların engellemesi sonucu bu olmadı. Siyasî iktidarların hepsi bu alanları korumuşlardır. Hiçbirisi bu alanlara, özellikle adam yetiştirme mekanizması konusunda açıkça karşı çıkmamıştır, gizli olarak da karşı çıkıldığını bilmiyorum. Biz kendimiz müzisyenler besteci yetiştirecek mekanizmayı iyi kuramadık. Çalgıcı yetiştirme, icracı yetiştirme mekanizmasını da iyi kuramadık, hâlâ konservatuvarlarda birçok konuların kitabı yoktur, çevrilmemiştir.

Hâlâ biz 17, 18, 19'uncu yüzyılın Orta Avrupa musikisini kötü ve eksik bir şekilde öğretmeyi amaç edinmiş gibi eğitim yaparız. Yani iğneyi kendimize çuvaldızı başkalarına batıralım. Bu ortamda elbette besteci yetiştirmeyince yine eser öğretilmiyor. Çalgıcı çok sayıda olup, icracı çok sayıda olup bütün ülkeye yetecek ölçüde değerli olmayınca, yerine müzik konmayınca, eski müziklerin, eski müzikten vazgeçemiyor; yani ekonomik, sosyal gelişmelerin dışında gelişmemelerin dışında musikinin kendisine ilişkin eksiklerimiz de var, bunu unutmamalıyız. Bunun sonucu bugünkü kaos içinde halk müzikleri otontisileri bozulmuş vaziyette yaşatılmakta, klasik Türk musikisi yaşatılmak istenmekte, Türk musikisinin kuyruğuna takılmış görünen Türk sanat musikisi dedikleri piyasa musikisi yaygınlaştırılmakta ve bunların içerisinde çağdaş Türk sanat musikisinin eserleri günlük yaşama girememektedir. Bugün burada konuşan Salih Aydoğan ve başka arkadaşlarım bir sürü çocuk şarkıları yazmışlardır, ben de yazdım çocuk ve gençler için. Burada bulunmayan daha birçok kişiler yazmıştır. Ben bir arkadaşımın evine giderken çocuk eserleri kasetimi götürüremiyorum, kaseti yok, dolmuş müziğinin, yoz müziğin kaseti o kadar çok ki, istediğiniz yerde bulursunuz. Ben Beethoven kaseti götürüremiyorum, yahut Yurt Renkleri kasetimden bir kaset kimseye veremiyorum. Yani bir müzik piyasasını, yoz müziklerin işgal ettiği ticari ölçülerde de değerlendirememişiz. Hem adam yetiştirme bakımından, kurumlaşma bakımından eksiklerimiz var, hem de günlük yaşama bunları katma bakımından eksiklerimiz vardır.

Bu yoz ortamda biz okul musikisi eğitimini tartışıyoruz, bu yoz

ortam göz önüne alınmadan okul musikisinin sorunları tam kavranamaz, çözüm yolları uygulanma için olmasa bile teorik olarak doğru bulunamaz. Önce bunu belirtmek istiyorum, sonra arkadaşlarım önemli konulara değindiler, özellikle Salih Beyin sıralamasını ve değindiği konuları çok beğendiğimi söylemeliyim, benim kitabımda da vardı daha önce o konular, başka birçok arkadaşlar da o konularda bildiriler sunmuşlar, görüş öne sürmüşlerdir. Bu konularla düşünsel olarak ilgilenen herkes Salih'in söylediği, benim söylediğim konuları tahmin ediyorum biliyorlardır ve kimbilir kaçınıcı kez dinliyorlardır.

Ben şimdi size o çözümlerin dışında daha önce dinlemediğinizi umduğum bazı konularda öneriler getirmek istiyorum. Biri müzik öğretmeni yetiştiren kurumlarla ilgili öneriler. Önce eleştirimi belirtiyim. Müzik öğretmeni yetiştiren kurum önceden Ankara'da sadece Gazi Eğitimdi, şimdi İstanbul'da da Atatürk Eğitim Enstitüsüne bağlı bir yer var, Bursa'da var, İzmir'de var, bir de Konya'da açıldı, bunlar müzik öğretmeni yetiştiriyorlar, eskiden belli bir politikaları vardı, üniversite içerisinde bu politika iyice yanlışa girdi. Yanlışın önemli kaynağı şu: Eğitim bir model tesbit edilerek yapılır. İmam yetiştirmek istiyorsanız, ona göre eğitim verirsiniz. İki uç örnek. Biz müzik öğretmeni yetiştirmek istiyorsak ona göre eğitim vermeliyiz. Öncelikle şu dünya ve Türkiye koşulları içinde benim demin özetle anlattıklarımı daha derinleştirerek lütfen düşünün, bu koşullar içinde Türkiye'de nasıl bir müzik eğitimine ihtiyaç vardır. Bunun belirlenmesi lâzım. Örneğin Gazi Eğitim Enstitüsünde ve öteki okullarda özellikle Gazi Eğitimde anadal klarnet oldu bir ara, müzik öğretiminde klarnetin ne işi var, anadal flüt oldu, anadal viyola, viyolonsel; müzik öğretmeni viyola ile viyolonsel ile müzik dersi yapamaz ki ve biraz önce Salih'in belirttiği gibi gittiği yerde öğreteceği birçok şeyi öğretemedi. Hepsi yanlış eğitim sonucu orkestraya girmeyi, operaya girmeyi ideallerinde yaşattılar, girenler koptu, niye öyle ise onlara müzik okulunda eğitim verdik. Giremeyenler de küskün öğretmenler oldu Salih'in deyişi ile ve buna hakkımız yok.

Onun için bir müzik öğretmeni tipi seçip müzik eğitim fakülte-

lerindeki programı buna göre yapmalıyız. Anadal, klarnet, piyano, şan filan değil, anadal müzik öğretmenliğidir. Programın buna göre yapılması lâzım. Bunun için 1981'de Atatürk Eğitim Enstitüsünde kısa bir süre ücretli derse girmişt看, orada arkadaşlar bir program geliştirme çalışması yapmıştık, onun bir örneği var, şimdi okuyup zaman kaybettirmek istemiyorum; ama tamamem pratiğe yönelik, ama işi felsefi açıdan da ele alan bir konu idi. Bunun yanı sıra meselâ dünyada "S.M" suzuki metot denilen Japonların çok geliştirdikleri bir eğitim metodu var. "Kodai Metodu" var Macaristan'da çıkmış, Amerika onun üzerine enstitüler kurmuş, "Tonikado Metodu" var, "Barlof Metodu" var, benzer birçok şeyler var. Ne Gazi Eğitim Enstitüsü, ne İstanbul, ne İzmir, hiçbir okul, bunların ne olduğunu açık seçik bilmiyor, araştırmamış. Bir birim kurulabilir, yabancı ülkelerdeki müzik eğitim metotları incelenir bir yandan bizdeki uygulamalardan çıkabilirse bir metot çıkarılır, yoksa yeni metotlar geliştirilmesi için kafa yorulur, yayınlar yapılır, bu çok önemli. Benzeri, yani bir ana konu, müzik öğretmeni yetiştirmenin programı iyi yapılmalı, ikincisi bütün dünyaya açık bir müzik eğitimi yöntemlerinin araştırılmasını ele alan birim kurulmalıdır.

Bunun yanı sıra müzik bölümleri her bölümün bulunduğu ilde bir müzik eğitimi merkezi durumuna gelebilir. Bunun için bir çocuk korusu kurulabilir, bir müzik eğitimi kurumuna bağlı, öğrenciler için pratik olabilir, o programda öyle pratiklere ihtiyaç var, bir gençlik korusu kurulabilir, hatta bir müzik öğretmenleri korusu kurulabilir. Bunlardan her biri çalışmalarını öğrencilere, velilere ve halka sunabilir. Her müzik bölümünde mutlaka kendi istekleri ve üniversitenin desteklemesi sayesinde olabilecek bir şey, geniş bir genel müzik kitaplığı, plak, kaset, video kaset birimi, teyp arşivi bulunmalı, yerli yabancı kültür deneyimi birikimini içeren birimler kurulmalı, her olanaktan yararlanarak hatta olanaklar zorlanarak bu birimler her yıl biraz daha geliştirilmeli, zenginleştirilmeli. Ankara, İstanbul, İzmir, Bursa, Konya müzik eğitim bölümleri arasında bilgi, deneyim, iletişim kurulmalı, tez alışverişi kurumlaştırılmalıdır.

Konu ile ilgili çok şey var, önemli bir iki şeyi söyleyeyim, Milli

Eğitim Bakanlığının bu konu ile ilgili yapacağı işler var, o konuya değinmek istiyorum. Gerekçe açıklamaksızın sadece önerimi syluyorum. Un var, yağ var şeker var. Türkiye'de beş bin civarında müzik ğretmeni var, bunların hepsi yalnızlığa terk edilmiş desteksiz kimseler, bunları müzik öğretmenleri korusu adı altında toplamak mümkün. 1981-1983'de İstanbul'da müzik öğretmenleri korusu kurulmuştu, bu da Filarmoni Derneği, ben ayrıldım sonra, kaldı, burada Filarmoni Derneği bir ağrı yaptı, Ankara müzik öğretmenlerine 155 müzik ğretmeni geldi toplantıya her cumartesi, pazar 155 müzik ğretmeni şimdi senfoni orkestrası salonunda prova yapıyor, 2 haziranda da konser verecek. Müzik ğretmenleri çok büyük bir potansiyeldir. 20 den fazla müzik ğretmeni bulunan her ilde 100'den fazla müzik ğretmeni bulunan Ankara, İstanbul, İzmir gibi kentlerde ise iki, hatta  müzik ğretmeni korusu kurulması mümkündür. Bunu yaşatmak için basit bir şey, bir yönetmelik hazırlanabilir, yönetmeliğin şartları var ama söylemeyeceğim bunu, bir önemli husus beden eğitim ğretmenlerinin ders dışı çalışmaları için haftada 6 saatlik ders creti veriyorlar, müzik öğretmenlerine de bu verilirse hallolabilir. Çok ayrıntısı var, burada Millî Eğitim Bakanlığı temsilcisi var mı bilmiyorum, merak ederlerse yardımcı oluruz.

İlk, orta ve liselerin öğrencilerinden seçme her ilde ocuk korusu ve gençlik korusu kurulabilir. Büyük eğitimci Hsn Cırtlı Beyin müsteşar olduğu sırada ben onun yanında danışman olarak çalışıyordum, bir talimat çıkardı, bütün ilkokul ve ortaokul öğrencilerine seçme ile her ilde bir ocuk korusu ve gençlik korusu kurulması için, 166 tane ocuk ve gençlik korusu kuruldu, iki yıl çalıştı bunlar, müzik öğretmenleri de iki yaz tatil aylarında kursa tabi tutuldular, çok önemli bir gelişme idi, 1970'de nedense ek ders creti kesilerek gelişmesi nlendi. ocuk ve gençlik koroları da bir yönetmelikle çıkarılabilir, Millî Eğitim temsilcisi varsa ya da bunlar yazıya geçerse okur ilgilenirlerse yardımcı oluruz, hazır yönetmeliği var. Bir de çok önemli bir konu çeşitli arkadaşlarımızın söylediği, bütün müzik ğretmenlerinin de bildiği gibi eskiden Gazi Eğitim Enstitüsüne girmeden önce seminerler vardı okullarda, oradan müzik eğitimi alarak geliyordu öğrenciler,

onlar içinden seçiyorlardı, şimdi yok, yeniden o sistem de kurulamaz ama ilk ve ortaöğretimde meslek okulları gibi öteki meslek okulları gibi müzik mesleğine yöneltecek okullar kurulabilir. 1974'teki Dokuzuncu Millî Eğitim Şûrasında bu konuda önerimiz karar haline gelmişti, Şûra kitabında var, o konuda da bir gelişme olmadı. Özet şu, ilk müzik okulu, orta müzik okulu, lise müzik okulu kurulabilir meslek okulu olarak, bunlar yarım gün kültür derisi, yarım gün de uygulama saatlerinde müzik eğitimi yapabilirler. Burialardan yetişenlerden yetenekli olanlar şimdi sayısı üç, dört olan eğitim enstitüsülerine ki, yarın daha çok çoğalmasa lâzım, bütün Türkiye'yi düşünürsek kaynak teşkil ederler, konservatuvaya kaynak teşkil ederler.

Hepinizin bildiği bir şeyi yineleyeyim, Türk toplumu bireyleri müziğe çok yeteneklidir. Biz onları boşa akan su gibi kendi hallerinde bırakıyoruz, bunları alıp geliştirecek mekanizma öneriyorum. Birisi çocuk ve gençlik koroları, birisi de ilkokul, ortaokul liselerde müzik lisesi, müzik ortaokulu, müzik ilkokul gibi okulların kurulması. Bir de müzik öğretmenlerini müzik öğretmenleri korusu şeklinde çalıştırmak. Bu çalışmanın en önemli faydası şu: Sürekli bir hizmetiçi eğitim niteliği taşıyor, mesela biz orada okulda öğrettikleri şarkıların en güzellerini bir kez daha öğretiyoruz. Öğretmenler kendilerini yeniliyorlar, hem okul repertuarı açısından hem de genel müzik repertuarı açısından yeniliyorlar. Hepsi hiçbir karşılık beklemezsiniz, 8 Nisan'da kuruldu bu koro, cumartesi, pazar günleri işlerini bırakıp geliyorlar. Yani imkân olsaydı da toplantının sonunda ya da başında müzik öğretmenlerini getirebilseydik, çok güzel bir müzik öğretmenleri korusu konseri dilerdiniz. Yine isim listeniz benim elime yöneticiler tarafından geçerse hepimize konserimiz için davetiye göndermek isterim. Tekrar ediyorum, temennim, bu toplantılarda ortaya çıkacak, değerli arkadaşlarımdan değerli görüşlerinin uygulama yetkisini elinde bulduranlar tarafından değerlendirilmesi ve uygulamaya aktarılması; yoksa havanda su döver yine Ertuğrul Muhsin'in kaybedildiğini söylediği uzun zaman gibi, biz de uzun zaman kaybedeceğe benziyoruz.

Teşekkür ediyorum. (Alkışlar)

BAŞKAN- Efendim teşekkür ediyoruz. Hem tarih, hem sorunlar, hem çözümler, bilmiyorum ama yarınki panelin işi sanki bir hayli zorlaşacak gibi geliyor. Sayın Sun anekdotlardan bahsederken, bizim de onunla bir müşterek anekdotumuz var, galiba. 1974 ile ilgili. Bütün bir yaz çalışıp yönetmelik hazırladık, uygulanmadı. Daha dogrusu yönetmelik yayımlandı, 15 gün sonra yünürlükten kaldırıldı.

Yani anılar çok, fakat ben sayın Sun'un karamsarlığını paylaşmıyorum. Hiçbir şey yapılmamış değil, çok şeyler yapılmış, yapılıyor. Uygulamada eksikliklerimiz olabilir, ama burası bir bakanlık değil, burası bir okul da değil. Burası okul çatısı altında bir dernek toplantısı! Bizim yapacağımız hizmet uygulama değil, bizim yapacağımız hizmet uygulayıcılara buradaki konuşmaları aktarmak, sabah oturumlarında da belirtildiği gibi bu çalışmalarını dernek olarak yayımlıyoruz. Bütün ilgililerin, bakanlıklar yetkililerinin politikacılar dahil herkesin yararına sunuyoruz.

Bütün çabalarım rağmen ikinci tur için 10 dakikamız kaldı. Birinci turda zamanını en ekonomik biçimde kullanan, en az kullanan sayın Çevik arkadaşım öncelik tanıyorum, buyurun Sayın Çevik.

Doç.Dr. SUNA ÇEVİK- Konuşmamın başında programdan kaynaklanan sorunlara değinmiştim, yöntemler sorunu ile devam etmek istiyorum. Günümüzün müzik öğretimi, müzik öğretisi yöntemleri öğrencideki yaratıcı niteliği ön plana çıkaran ve geliştiren, aynı zamanda beğeni düzeyini yükselten nitelikte olmalıdır. Anadilin öğretimininden yola çıkarak ezbere dayalı kalıplaşmış yöntemlerden kaçınmak gerekir. Müzik öğretiminin çoğu zaman yalnızca bir şarkı öğretimine dönüştüğü görülmektedir. Nota ile öğretim yöntemlerine göre öğretilen şarkıların teknik güçlüğü olmayan, içerik yönünden ortaöğretimdeki öğrencinin istek ve beğenilerine cevap vermeyen, basit anlamlı, kolay ezgilerin seçilmesi sonucunda müzik dersi çekici olmaktan uzak, bazı soyut kavram ve şekilleri tanıtan sıkıcı bir ders durumuna gelmektedir.

Öğrencinin daha önceki müzik yaşamı gözardı edilerek müziğe tekerleme ve saymacalardan başlanması, nota öğretimini âdeta bir amaç haline getirmektedir. Oysa ortaöğretimde müzik derslerinin asıl amacı işitme yeteneğini, beğeni düzeyini geliştirmek, öğrencinin sesini eğitmek, farklı türleri kendi estetik ölçüleri ile değerlendirip eleştirebilen bir dinleyici yetiştirmek, yaratıcı yöntemlerin gelişmesine yardımcı olmaktır. Üniversiteye giriş sınavlarında sorular arasında müzik eğitimi yoluyla kazanılan bilgi ve becerileri değerlendirecek soruların yer alması bu dersleri amaçsız ve gereksiz bir uğraş olarak kabul edilmesine neden olmaktadır.

Repertuar sorunu. Müzik derslerinde kullanılacak sözlü ezgi, ya da çalgı müziği örneklerinin yeterli olduğu söylenemez. Kaynak kitap olarak önerilen kitaplardan bazıları, oldukça eski olup, içerik olarak günümüzün müzik beğenisine cevap verememektedir. TRT çocuk koroları eğitime başladığında eğitim müziğinde kullanılacak repertuar sınırlı idi; bu korolar için verilen siparişler ve açılan yarışmalarla biraz önce sayın hocamın da belirttikleri gibi bizzat kendilerinin, diğer bestecilerimizin ve eğitimci arkadaşlarımızın katkıları ile bu repertuarın da teknik düzeyi göz önüne alınarak artırıldı, geliştirildi. Bundan sonra yine TRT ile birlikte Millî Eğitim ve Kültür Bakanlıklarının, çeşitli özel ve kamu kuruluşlarının desteği sağlandığı takdirde bu alandaki repertuar daha da gelişecektir.

Geleneksel müziklerimizin öz ve biçim bakımından uygun örnekleri, "tonal" ya da "modal" şarkılar, pop müziğinin iyi örnekleri, doğru güzel ve etkili söyleme biçimiyle öğretilir. Ülkemizde yaşayan müzik türlerinin çokluğu aslında bir zenginlik ve renkliliktir, ancak yeni yaratıların evrensel müzik standartlarına ulaşması ve onlarla yarışabilmesi hedef alınmalıdır. Günümüzde çocuklar ve gençler için hafif müzik çok önem taşımaktadır. Müzikte bu türden yararlanmayı da göz ardı etmemeliyiz. Öğrenciye tarih ve ulus bilincinin kazandırılmasında tarihsel türkü ve marşlara da yer verilmelidir. Repertuarın okul öncesinden başlayarak, gençlerin ve yetişkinlerin beğenisine ve öz ile biçim bakımından çağdaş normlara uygun bir anlayışla oluşturulması, müzik öğreti-

minin en önemli sorunlarından biri olarak kabul edilmelidir.

Araç, gereç ve derslik sorunu. Müzik yapmaya yarayan en güzel ve doğal araç insan sesidir. Ses müziği bireysel ya da toplu yapıldığında dilin anlatım gücünden yararlanarak müziğin etkisini daha da artırmaktadır.

Sesin eğitimi kadar korunması ve sağlıklı kalması da önemlidir. Bu nedenle öğrencinin ses sağlığına özen göstermesi ve onu koruması bilinci yalnız müzik dersinde değil konuşma ve spor etkinlikleri sırasında da verilmelidir.

Müzik öğretiminin araç gereçleri içinde org, piyano, radyo, teyp, pikap, plak diskoteği gibi araçlar işitsel araç-gereçler sınıfına ya da grubuna; müzik yayınlarından oluşan bir kitaplık, dizekli yazı tahtası ve nota dağırcığı görsel araç-gereçler grubuna; televizyon, video gibi araçlar da görsel, işitsel araç-gereçler grubuna girmektedir.

Ortaöğretim kurumlarında kurulan çocuk ve gençlik koroları da ayrıca müzik eğitiminin en önemli ve en etkili araçlarıdır. Çalgı topluluklarının oluşturulması için vurmali, üflemeli ve telli çalgılar da müzik öğretimini geliştiren, zenginleştiren başlıca araçlardır. Ayrıca müzik derslerinin yapılacağı, akustiği iyi olan ve basit bir podyumda rahatça oturulup kalkılabilecek sandaleyeleri bulunan dersliklere ihtiyaç vardır. Bunlar, belki Türkiye gerçekleri içinde lüks bazı gereçler olarak görünüyor ama en iyisini istemek, dilemek ve gençlerimize, çocuklarımıza sunmak hakkımız, gençlerimizin, çocuklarımızın hakkıdır; o bakımdan lüks saymıyorum.

Öğretmen yetiştirme.Türkiye'de çağdaş anlamda müzik öğretmeni yetiştirmeye 1924 yılında başlanmıştır. Aynı yıl Ankara'da açılmış olan ortaöğretim düzeyindeki Musiki Muallim Mektebi'nde,1937-1938 öğretim yılında Gazi Öğretmen Okulu ve Eğitim Enstitüsünde, 1982-1983 den bu yana üniversitelerin eğitim fakülteleri müzik eğitim bölümlerinde müzik öğretmenleri yetişmiş ve halen de yetişmektedir. Günümüzde müzik eğitimciliği yalnızca müzik öğretmenliği alanı olması ötesinde üniversiter anlamda sanatsal, bilimsel bir araştırma, bir uygulama alanıdır.

Bu alanlar arasında kurulan sağlıklı bir denge ile müzik öğretmeni yetiştirmede bazı temel sorunların çözümü, eksiklik ve tutarsızlıkların giderilmesi de sağlanabilir.

Müzik eğitimi bölümlerine ÖSS sonuçlarına göre göre herhangi bir programa girmeye hak kazanamayan öğrenciler arasından müzik yetenek sınavı ile öğrenci alınmaktadır. Nitelikli öğretmen yetiştirebilmek için ÖSY sonuçlarına göre hiçbir programa giremeyenlerin alınması yerine başarılı öğrencilerin girebilmelerine imkân veren bir sistemin uygulamaya konulması bir çözüm yolu olarak düşünülebilir.

Ayrıca öğretmen yetiştiren kurumların, yani üniversiteye bağlı fakültelerin müzik eğitimi bölümlerinde öğrenci seçmede müzik yetenek sınavlarında ölçütler giderek daha gerçekçi yaklaşımlarıyla ve her gün gözden geçirilerek yeniden saptanabilir. Müzik eğitimi bölümü programlarının yeniden ele alınması, çok sayıda değişik çalgıyı öğretme yerine Sayın Sun'un da belirttikleri gibi ses eğitimi temel alan, bir çalgıyı ağırlıklı olarak ele alan ve özellikle okul çalgılarına ağırlık veren bir eğitimin yanında eğitim müziğinde "emprovizasyon" dediğimiz yaratıcılığı geliştiren veya isteklendiren eşlikleme gibi, ses ve çalgı topluluklarını eğitme, yönetme uygulamaları gibi derslere daha çok yer verilmesi önerilebilir.

Bundan başka, müzik öğretmenleri arasında haberleşmeyi sağlayan, gelişen teknik ve yöntemlerden onları haberdar eden, onları sorunlarını dinlemek için zaman zaman bir araya getiren, yani örgütlemeye yardımcı olan bir servis, belki üniversiteler bünyesinde bir haberleşme servisi kurulması yararlı olur kanısındayım. Fakat, bütün bunlarla birlikte, öğretmenlik mesleğinin niteliğinin düşmesine neden olan kültürel, sosyal ve siyasal sorunlar kalkmadıkça müzik öğretmenlerinin ortaöğretime yansıyan sorunları da devam edecektir.

Öğrenci sorunları. Öğretimin ilk yıllarında müzik derslerinde karşılaşılan en önemli sorunların başında "mütasyon" sorunu gelmektedir. Tüm arkadaşlarım, müzik eğitimcisi arkadaşlarım

sanıyorum bundan yakınıyorlar. Dokuzuncu yaşa kadar kız ve erkek çocukların seslerinin bir problem arz etmediği, ama daha sonra problemin başladığını görüyoruz. Aslında 9-13 yaşları arasındaki dönem, sesin en fazla geliştiği, en fazla renk kazandığı bir dönemdir. Yani "vokal" in temelini oluşturduğu yaşlardır. "Mütasyon" döneminde bizde yanlış bir düşünce olarak çocuk şarkı söylemekten uzak bırakılırdı, sesine zarar vermemesi açısından. Ama biz çocuğa oyun anında veyahut diğer derslerinde konuşurken kontrol edemediğimize göre ve en iyi gözetim yine bizim rehberliğimizde yapılacağından korolarla şarkı söylemesine izin verilmelidir. Bu dönemde şarkı söyleyen çocukların ilerde seslerini çok daha iyi kullandıkları görülecektir; ancak alt ve üst ses sınırlarını zorlanmadan kullanmaları önerilmelidir.

Sınıf ve okul korolarında karşılaşılan diğer sorunlar ise monoton sesler, konuşma kusurları, ses organı hastalıkları, işitme zorluğu gibi şarkı söylemeyi engelleyen olumsuz durumlardır.

Sınıf korolarında ses kalitesini geliştirmek oldukça zordur. Ancak seçilerek alınan materyallerle oluşturulan okul korolarında daha iyi bir ses eğitimi ile doğru, temiz ve etkili bir şarkı söyleme alışkanlığı kazandırabiliriz.

Yöneticilerin tutumu. Örgün ve yaygın eğitimin her tür ve basamağında yetiştirilmiş müzik eğitimcisi kadar çağdaş nitelikteki eğitimin gereğine inanan, müzik eğitimini kültürün ve gelişmenin önemli bir aracı kabul eden, buldukları okullarda sanatsal etkinliklerin yaratılmasında önder olabilen yöneticilerle müzik eğitimi sorunlarının büyük ölçüde azalacağına inanmaktayım.

Saygılarımla . Teşekkür ederim. (Alkışlar)

BAŞKAN- Teşekkür ediyorum Suna Çevik arkadaşımıza. Benden ek zaman istemişti, fakat saat 16.00'da bitirdi.

Hemen ara moladan sonra hepinizi tartışmaya davet ediyorum.

B. GENEL TARTIŞMA

BAŞKAN- Değerli arkadaşlarım, panelimizin tartışma bölümünü açıyorum.

Bu panelimiz üzerinde, ele alınan konular üzerinde görüş bildirmek, soru sormak isteyen arkadaşları saptamak istiyorum. Önce soru soracakları tespit edeceğim.

BORA YAZICIOĞLU (Öğrenci)- Ben şunu sormak istiyorum, özellikle Sayın Muammer Sun hocama. Bir yandan üniversite müzik eğitimi bölümlerinde çoksesli evrensel müziği yerleştirmeye çalışırken, öte yandan çalgı, özellikle yaylı çalgılar gibi çoksesli müzik icrasına yönelik çalgı derslerini azaltıp eğitimin niteliğini başka yönler kaydırarak zaten çoksesli müziğe alışık olmayan kulaklara sahip öğrencilere bu çoksesli müzik eğitimini acaba nasıl verebiliriz? Bu alışkanlığı nasıl yerleştiririz? Bunu öğrenmek istiyorum.

BAŞKAN- Çok teşekkür ederim.

Buyurun efendim.

SONER ÖZTAŞKIN (TED Orta Kısım Müzik Öğretmeni)- Sayın Çevik'e sormak istiyorum. Davranış değiştirmek, dedi. Sanıyorum müzik eğitimin temelinde olan sorun, tabii, davranış değiştirmekle ilgilidir. Ama bu nasıl, niçin ve neden, yani kimin adına yapılacaktır?

BAŞKAN- Bu genel eğitim felsefesinden kaynaklanan bir sorundur, müziğe de yansımış ama, niyetleri başka türlü.

Buyurun Sayın Oğuzkan.

FERHAN OĞUZKAN - Efendim, "okul müziği" diye bir kavram, bir terim vardır. Belki salt müzikçiler arasında pek benimsemeyenler bulunabilir. Ancak pedagojiyle uğraşanlar, bu "okul müziği" üzerinde durmuşlardır. Acaba sayın konuşmacılar "okul müziği"nin belirgin birkaç özelliğini sayabilirler mi? "Okul müziği" terimini nasıl tanımlayabiliriz?

BAŞKAN- Efendim, sorular soruldu. Şimdi Sayın Sun'dan rica ediyoruz, galiba soru şu: Çoksesli müziğe alışık olmayan kulakları nasıl etkileyeceksiniz?

MUAMMER SUN- Gazi Eğitim öğrencisi arkadaşım şöyle sordu: " Çoksesli evrensel müziği yerleştirmeye çalışırken biz çalgı derslerini azaltıp eğitimin niteliğini başka yönlere kaydırarak zaten eksik gelen öğrencilere bu zevki nasıl verebiliriz" dedi. Ben bu zevkin verilmesi için sizin, tabirimi mazur görün, yarım yamalak keman öğrenmenizle, yarım yamalak viyolonsel öğrenmenizle bu zevki alabileceğiniz kanısında da hiç değilim. Doğru dürüst dört yılda siz bu çalgıları öğrenemezsiniz zaten. Çok anormal çalışmalarla iyi olursanız o zaman da müzik öğretmenliğinden ayrılır, opera ve orkestraya geçersiniz. Müzik eğitimi bölümünün görevi nerede kaldı? Bunun yanı sıra benim önerdiğim şu: İstanbul Müzik Bölümünde yaptığımız program taslağından bir iki şey okuyacağım. Müzik öğretmenliği temel meslektir, ana meslek dalı olmalıdır, temel müzik eğitimi ağırlıklı bir ders olmalıdır. İçinde solfej, bona, dikte, deşifre, kuram, analiz ve yaratma olmalıdır.

İkincisi piyano baştan sona kadar bütün sınıflarda ve dönemlerde haftada bir saat piyano, ses eğitimi, şarkıyı çocuklara onunla öğreteceksiniz, baştan sona bir saat ses eğitimi, çok değil, opera şarkıcısı olmayacaksınız, müzik öğretmeni olacaksınız, onun için yeter bu. Bunun yanı sıra çoksesli müziği tanımak için piyano, bireysel ders olarak baştan sona kadar her sömestirde iki saat, piyanoyu doğru dürüst çalmayı öğrenirseniz, çoksesli müziğin her şeyi onun içinde var, kemanla çok sesli müzik eğitimi yapılmaz güzelim, ama keman, viyola, viyolonsel, kontrbas bir araya gelerek oda müziği yapabilirsiniz; ama bir tek o eksiğiniz olsun; yani yaylı çalgılar orkestrasının üç beş eserini tanıyacaksınız o müzik çalışması sırasında, onu dinleyerek de tanıyabilirsiniz.

Piyanoyu, çok sesli müziği piyano çalarak öğrenebilirsiniz. O da benim programımda baştan sona kadar var. Bunun yanı sıra şimdi olmayan ve olması gereken bir şey var. Gidiyor müzik öğretmenleri bir okula okul idaresi ya da aile kurumu diyor ki " bana bir okul şarkısı yazar mısın?"

Müzik öğretmeni okul şarkısı yazmak için hiçbir beceri kazanmamış oluyor. Oysa solfej dersinden başlayarak yüksek sınıflarda da adı konarak kompozisyon dersi konulur. Burada analiz ve yaratma dersi öğretilir, müzik türleri, biçimleri, tek sesli besteleme, tek sesli bir ezgiye eşlik yazma, prozodi, söze ezgi yazma, ezgiye söz yazma, müzikal analiz, kuramsal ve uygulamalı olarak yapılabilir. Bunun için son yıllarda verilecek dört sömestr ders yeter solfeje ek olarak. Koro eğitimi var, yardımcı çalgı, blok flüt, mandolin, gitar, bağlama, keman yine öğretilir, yardımcı çalgı olarak öğretilmeli. Zaten bunların hepsini bir öğrenci almalı. Çalgı toplulukları kurulmalı, okul müziği çalgı toplulukları, Gazi Eğitim Enstitüsü gibi öğretmen yetiştiren okullarda okul çalgısı toplulukları yok, o olmalı, öğretmen adayı orada uygulamalı, hem çalarak, hem de son sınıflarda o toplulukları yöneterek.

Ayrıca Türkiye müzik tarihi, çağdaş Türk müziği tarihi ve dünya tarihi gösterilmeli ki, gittiğiniz yerde bir iki çocuk şarkısını, okul şarkısını derleyip söyletebilirsiniz, okul şarkısı değil, çocuk şarkısını ya da halk türküsünü. Sonra biraz armoni öğrenmelisiniz işe yarayacağı kadarıyla, ama tek sesli ezgi yazmayan öğrenci, yazmasını beceremeyen öğrenci bugün Gazi Eğitimde öğrendiği armoniyi hiçbir yerde kullanamaz, kullanabileceğiniz şeyleri öğrenmelisiniz. Program uzun, daha merak edersen fotokopisini veririm, tabii tartışmaya açık, çok sesli müzik eğitimini yarım yamalak çaldığınız yaylı çalgılarla, klarnetle falan değil, piyano ile öğrenebilirsiniz, koro içinde söyleyerek öğrenirsiniz, bir de o orkestra eserlerini dinleyerek öğrenebilirsiniz, burada müzik analiz dersleri var, onun içinde öğrenebilirsiniz, hiçbir eksiklik olmaz.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN- Çok teşekkür ederim, efendim.

Sayın Oğuzkan'ın okul müziği ile ilgili bir ekleme olur mu?

MUAMMER SUN- Okulda kullanılan müziklere bakarak, şimdi bir tanım yapmaya çalışayım. Sözleri eğitici olan, müziği kolay belenebilir olan, akılda kalıcı müzikler okul müziği, bu sözlü olduğu

gibi çalgısal da olabilir, org çalışları için müzikler, bizde pek kullanılmıyor ama ayrı bir repertuardır, ayrıca başka vurma çalgılar katarak da yapılabilir; yani amacı eğitim olan, profesyonel müzik eğitimi almayan öğrencilerin amatör olarak kolayca öğrenip kendilerini geliştirmede yararlanabilecekleri müzik çeşitleri, daha geniş bir tarif yapılabilir.

BAŞKAN- Teşekkür ederiz.

Buyurun Sayın Çevik..

Doç.Dr. SUNA ÇEVİK- Bana yöneltilen soru, "davranış değişikliği, kimin adına, nasıl, neden yapılmalıdır". Eğitimin günümüze gelinceye değin yapılagelen tanımlarından biri de öğrencinin önceden belirlenen istendik davranışlarının kasıtlı olarak gerçekleştirilmesi ve bunların geliştirilmesidir. Pek çok tanımdan biri de budur. Burada saptanan hedef davranışlar, öğrencideki davranışlardır. Bu davranışlar nelerdir? Örneğin müzik eğitimine gelen bir öğrenci daha önce hiç müzik eğitimi almamışsa, okula başladığı günlerde müziğe ilişkin becerileri nelerdir, bu beceriler çalgıda nedir, seste nedir, koro yönetmede nedir, uygulamada nedir? Birinci sınıftan itibaren öğrenciyeye her gün verilen teknik ve eğitimin katkıları ile düzey, eğitim düzeyi dördüncü sınıfın sonuna kadar belli bir yere gelmektedir. Soner de bu davranışlarını, bu birinci sınıftan itibaren dördüncü sınıfa kadar geliştirdi. Başladığı zaman uygulanan tekniklerle son sınıfta kazandığı teknikler sonucunda müzik öğretmeni formasyonluğunu da kazanarak bugün müzik eğitimi öğretmeni olarak aramıza katıldı. Burada belirtmek istediğim, öğrencinin gerek beceri, gerek kültür alanlarındaki gelişme sürecidir. Bu davranışlara hedef davranışlar diyoruz ve bu hedef davranışları da eğitim yoluyla gerçekleştirmeye çalışıyoruz.

BAŞKAN- Kendime bir iki cümle veriyorum, bu bir eğitim anlayışıdır. Bizim alıştığımız eğitim anlayışında öğrenmek öğretmek var. Biz, öğrenmek ve öğretmeyi biraz bellek gibi anlıyoruz ve onu belleğimize yüklüyoruz. Bu eğitim anlayışı biraz daha davranışsal, biraz daha modern bir şey. Diyor ki insan bellediği şey-

leri unutulabilir, ama davranışa geçirebiliyorsanız bu değişiklikler onlarda kalabilir demek istiyor; yani cümlelerin muradı bir, söyleyiş biçimi değişik. Yoksa insanı alıp yeni bir insan dökmek değil. İnsana arzu edilen yeni beceriler, yeni davranışlar kazandırmak anlayışının müziğe tercümesini ifade etti hocamız.

Teşekkür ederim.

Galiba sorularımız bitti, sabah oturumundan kalmış bir vaadimizi yerine getirerek Sayın İnan Hoca'yı davet ediyorum.

M.RAUF İNAN- Konuşmacılara teşekkür ederim. Benim yaşım da olanların geçmişi var; bu uzun geçmişten kendilerini, isteseler de kurtaramazlar. Önce sorularımı sorayım. Birçok soru yazmıştım ama, bunları sorarsam söyleyeceklerime zaman kalmaz. Bu sorularımdan yalnız ikisine değineceğim. Birisi şu: Alaturka müzik gerçekten Türk Müziği midir? Sayın Muammer Sun'a soruyorum. Alaturka'da Bizans müziğinin etkisi nedir? Bu konuda benim bazı yaşantılarım var. İkincisi, açıklamalarında oldukça belirttiler, daha fazla açıklarlarsa memnun olurum. Bizim Gazi Eğitim de Resim-İş Bölümü vardı, Beden Eğitimi ve Müzik Bölümleri de. Resim-İş Bölümü'nden mezun olanlar, oradan çıkanlar Türkiye'de geniş bir resim etkisi ile gelişme sağladılar. (Oysa İslam Dini'nde resim haramdır diye bilinir. Böyle bir şey yok, hocaların uydurmasıdır o.) Halkımız resmi haram sandığı halde, şimdi Ankara'da herhalde beş, on yerde sergi vardır, hem de çok değerli. Resim etkinliği yurdun her yanına yayıldı. Uluslararası çocuk resimleri yarışmalarında birincilikler kazanıyoruz. Neden bu başarıyı müzikte göstermiyoruz?

Katkılarıma gelince. Biz, hep "millî" deriz; Millî Eğitim Bakanlığı, "millî kültür", "millî dil, millî edebiyat" ki onlar için hep "ulusal" sözcüğünü kullanmak lâzım. Ama acaba bunlar gerçekten millî mi, ulusal mı? Doğru dürüst Türkçe konuşamazsak, millî olur mu? Milliyet üç şeyde açıkça gösterir kendisini, biri dilde, biri müzikte, biri de edebiyatta, yazında. Yazık ki yazında milliyetçiliğimiz yoktur. 100 sene önceki bir şiiri birlikte okuyabilir miyiz? Bizim evin

yakınındaki bir sokakta Birleşmiş Milletler bürosu var. İranlılar o büroya geliyorlar. Klasik-kökleşik- İran edebiyatı ile biraz ilişkim var. Bakıyorum, İranlılar Hafız'dan, Sadi'den, Hayyam'dan şiirler biliyorlar. Buyurun, Yunus Emre'den kaç şiir bilirsiniz? Bir tek Yunus Emre vardır bizde eskilerden anlayabileceğimiz. Demek ki, Divan Edebiyatımız millî değil, anlayamadıktan sonra.

Size bir önerim var: Buyurun birlikte bir şarkı söyleyelim. Hepimiz diplomalı insanlarız. Ceplerimizde diploma var; söyleyebilir miyiz? Neresi millî bunun?

BAŞKAN-"Dağ Başını Duman Almış"ı söyleyebiliriz.

M.RAUF İNAN- Onu da düzgün söyleyemeyiz. "Çıktık Açık Alınla"yı belki. Demek ki, öğretilir. Buradaki bu bilimsel açıklamaların hesi çok değerli, onu yapanlara çok teşekkür ederim. Ancak, Allah rızası için hiç olmazsa bir araya gelince söyleyebileceğimiz şarkılar üzerinde dursunlar. Televizyonu şu tekke müziğinden, tekke olmaktan kurtaralım. Radyo bize "Onuncu Yıl Marşı"nı öğretmişti, şimdi neden yeni şarkılar öğretmiyor?

Birçok sene önce idi, ilköğretim Genel Müdürü'ne, Talim ve Terbiyesi Dairesi Başkanı'na önerdim: Konservatuvarda ilk ve ortaokulların her sınıfı için düzeylerine uygun en az beş, mümkünse on şarkı teyplere alınsın, çoğaltılarak okullara gönderilsin, Radyo'da, TV'de bunlar öğretilsin. Ben hayatımda en zor durumu düzgün bir şarkı söyleyememekten duydum. 1929'da idi. Viyana'da çeşitli ulustan bir grup öğrenciyi Viyanalı bir öğrenci arkadaşımız kendi evinde toplamıştı. Bütün toplantı süresi müzikle doldu, bütün eğlenme müzikle oldu. (Köy enstitülerinde eğlenme eğitimi verirdik. Bu enstitülerde disiplin diye bir şey yoktu; disiplinden, otoriteden, böyle şeylerden söz edilmezdi bile. Çünkü bol müzik vardı. Müzik ve öğretim yöntemleri yaşamın hem tadı, hem disiplini, her şeyi idi.)

O toplantıda herkes kendi ülkesinden bir şarkı söylesin önerisi oldu. Çekoslovakyalılar, Polonyalılar, Kuzey Avrupalılar kendi ülkelerinden birer şarkı söylediler. Sıra bana geliyor diye eziliyordum. Ne yapacağım diye düşünüyordum. Bereket, ben-

den önce sıra İtalyan doktor olan kişiye geldi. O; "Ben bilemiyorum, söyleyemeyeceğim" dedi. O zaman ben aydım: "Benim sesim iyi değil, ben size müzikal bir şiir okuyayım" dedim." Oooo! çok iyi!" dediler. Ben de Yahya Kemal'in "Leyla"sını okudum. Dört sene önce İstanbul Erkek Öğretmen Okulu'nda ondan bir müsa-merede dinlemiştim. "Odalar inledi Leyla, Leyla!... "Tıpkı onun okuduğu gibi sesime ton vererek. Almancaya çevirisini yaptım; bir de masallaştırdım. İlgi arttı, çok da makbüle geçti. Dahası, Türk olduğumu öğrenince Polonyalılar bana çok ilgi i ve saygı göster-diler. İtalyan doktor da benden örnek aldı. "Ben de size Comedia Divina'dan bir şiir okuyayım" dedi; okudu. İtalyanca gerçekten bir şiir dili, müzik dili.

İlginç olanı, 1963'de Hamburg'da UNESCO Enstitüsünde uluslararası beş günlük bir bilimsel toplantının sonunda düzenlenen eğlence yine müzikle oldu. Sizi temin ederim, Liberyalı Öğretmen Okulları Genel Müdürü üye, şişman, kapkara bir bayan kendi dilinde şarkı söyleyebildi. Çok beğenildi. Ben de yine Viyana'daki yöntemimi kullandım: "Size bir müzikal şiir okuyayım" dedim ye okudum, böylece kurtuldum.

Allah aşkına; müzik hocalarımız, müzik uzmanlarımız, müzik bilginlerimiz ne yaparlarsa yapsınlar da şu Konservatuvar'ımızın belediye dairesi olmaktan kurtarılması için bütün güçlerini toplansınlar. Ben Cumhurbaşkanına yazdım, Cumhuriyet gazetesinde yazım çıktı, bir bakana da yazdım; Devlet Sanatçısı Necil Kâzım Akses'e-Viyana'dan arkadışımdır-telefon ettim, ağırlığını kullanmasını rica ettim. Oralı olmadı.

Alman müzik uzmanı Pretorius gelirdi, sayın Canselen de, Hanoğlan Köy Enstitüsü Yüksek Kısmının Müzik koluna derse. Ona sormuştum, alaturka müziği nasıl buluyor diye. "Hiç anlamıyorum, fakat sizin halk müziğiniz gelecek zamanın müziğidir" demişti, "Avrupa artık kendi hammadesini bitirmiştir; sizde zengin bir hammadde var, ona dayanmalısınız, onu kullanmalısınız."

Şunu da acıklı olarak söyleyeyim: Urfa'nın Birecik ilçesinde ilkökulda bir org vardı. Kimse onu çalmasını bilmediğinden suskun,

suskun dururdu, Bu org, Ermeniler güney illerine göç ederken onların okulundan getirilmiş. Onlar dönünce orgu bizim okuldan aldılar. Kayseri'nin Zincirdere köyünde "Öksüzler Yurdu"nda öğretilmiş; orada iki güzel org vardı. Onlar da Yunanistan'a göç eden Rumlardan kalmıştı. Okuduğum yazılardan öğrendim ki, Kore'de köy okullarında piyano, org varmış. Oraya giden bir subayımız yazmıştı. Türkiye bunu düşünmeli, acı acı düşünmeli.

Millî Eğitim Bakanlığında burada kim var? Kimse yok mu? Buradaki bütün bu heyecanlar, coşkular, bütün bu konuşmalar, açıklamalar nereye gidiyor, hiç bir işe yaramayacak mı bu durumda? Türkiye eğitim alanında çağdan 200 yıl geridedir. Osmanlı Devletinde nasıl 200 yıl geride idikse, şimdi de 200 yıl gerideyiz. Kırk sene önce bu kadar geri değildik, o zaman, o yıllarda hızlı bir atılım vardı. Korkunç bir geriliğe düştük. Nedenini, nasıldığını açıklamaya kalksam çok uzun sürer. Burada bırakıyorum, sağolun, teşekkürler. (Alkışlar)

BAŞKAN-Efendim, bütün çalışmalarını ve eserleriyle tarih olmuş bir eğitimcinin sözünü kesmek ne kadar zor, benim sesim de müsait değil, Yahya Kemal'in uygun bir şiirini de bulamadım, ama beni bağışlayacağınızı umuyorum. Eğer biraz ileriye gideceksek, genç arkadaşları da dinlemek zorundayız, lütfen bağışlayınız hocam.

Buyurun efendim.

MEHMET EMİRALLOĞLU- Efendim, birinci konuşmayı yapan Sayın Salih Bey hocamız müzik öğretmenlerinin dernekleşemediğini ifade ettiler. Ortada aslında sadece müzik öğretmenlerinin değil, Türkiye'nin bir öğretmen örgütlenmesi sorunu var. Bir de müzik öğretmen okulunun olmadığından dert yanıldı; veya üniversiteye kaydırılmasından şikayetçiyiz, haklı olduğumuza da inanıyoruz. Bir de Türkiye'de öğretmen okulları sorunu var. Tabii müzik öğretmenleri de bunların içinde. Benim inancım şudur: Arkadaşlar örgütlenmek isteyen öğretmen bugün örgütlenebilir. Örnek istiyorsanız, öğretmenler derneği demezsiniz, eğitimciler derneği dersiniz örgütlenirsiniz. Eğitim-Der olursunuz. Bugün Be-

den Eğitimi ğretmenleri derneği vardır, hem de bu dernek kamu yararına hizmet eden dernek niteliğindedir. Bakanlar Kurulu kararı ile, bütçeden de yardım alır. Teknik Öğretmenler Derneği de var, alışıyor. Müzik ğretmeni arkadaşlarımız, ğretmen örgütlenmesinde müzik öğretmenlerinden örgütçü olarak saygıyla andıklarımız var. Tanıdıklarımız var, minnettar kaldıklarımız var, ama müzik öğretmenleri, bir örgütçü olarak izin verirseniz söyleyeyim, ğretmen örgütlenmesine soğuk bakmışlardır. Yaklaşmamışlardır, kitlesel yer almamışlardır. Bunları söyleyelim ki bundan sonra ona göre tavrımızı alalım. Federasyonunu, TS'n, TB-DER'in genel kurullarını, kurultaylarını yaparken, İstiklâl Marşını söyletecek müzik ğretmeni bulamadığımız olurdu.

Bu itibarla müzik eğitimcileri derneği kurar ve orada öğretmenler müzik eğitimi konusunda tıpkı beden eğitimi öğretmenleri ve teknik öğretmenler gibi hem de kamusal hizmet görerek pekâlâ dernekleşebilirler. Tüm yelerinin ğretmen olması da engellenecek bir husus değildir yasalara göre. Ben Muammer Sun hocamın söylediğine katılıyorum. Öğretmen içinde politikacılardan en çok hoşgörü gören müzik öğretmenleri olmuştur. şimde şöyle hatırlayalım. Biyoloji ğretmenine "Darwinci" diye, Beden Eğitimi ğretmenine, "Kızları soydu, oğlanlarla kol kola getirdi" diye, edebiyat, Türkçe ğretmenlerine "komünizm propagandası yaptı" diye tavırlar alınmıştır; ama müzik ğretmenlerinin müziğine, yaptığı müziğe resmî politikacılarla halkımızdan öylesine öteki ğretmelere gelen dirençler gibi dirençler gelmemiştir. Bu itibarla müzik öğretmenleri halkın içine en çok girmek imknını bulabilen arkadaşlarımızdır ve bunu örgütlenme konusunda da gerçekleştirebilirler. Ama ğretmen örgütlenmesi tek tek değil topluca sendika biçiminde oluşturulmalıdır.

Saygılar sunuyorum. (Alkışlar)

BAşKAN-çok teşekkür ediyoruz, efendim.

Efendim, bir kopya vereyim, dernek kurmak zor ama biraz para bulunursa vakıf kurulabilir.

Sayın Feyzi z, buyurun!

FEYZİ ÖZ- Sayın Başkan, yetkili panel üyelerinin konuşmalarını büyük bir zevk ve heyecanla dinledik, teşekkür ediyorum. Türk Eğitim Derneği Bilim Kurulunun da bu konuda böyle bir seminer düzenlemesi fevkalâde takdire değer bir olaydır, teşekkürle anıyoruz.

Çağdaş müzik konusunu incelerken bu yöndeki önderliği ile büyük Atatürk'ü saygıyla ve şükranla anıyoruz. Değerli konuşmacılar hem müzik alanındaki gelişmeleri, hem de sorunları dile getirdiler. Müzik alanında nereden gelip nerede olduğumuz göz önünde bulundurulursa Cumhuriyet döneminde ne kadar önemli gelişmeler olduğunu hatırlamış oluruz. Konuşmalarda bazı bedbinlik satırları olduğu için bilhassa bu hususu belirtmek istedim. Bugünkü görevim gereği, dört yıldan beri, Asya ve Pasifik ülkeleri eğitimiyle yakından ilgiliyim. Bu ülkelerin pek çoğu ile bir kıyaslama yaptığımız zaman bir hayli ileride olduğumuzu gururla görüyoruz. Yakın bir geçmişte biz de bu ülkeler düzeyindeydik, Cumhuriyet döneminde ve büyük Atatürk'ün önderliğinde önemli gelişmeler olmuştur. Geçmişteki sorunları nasıl çözdüğümüz konusundaki inancımız, bugünkü sorunlarımızı kolayca çözebileceğimiz hususundaki inancımızı artırmaktadır. Müzik öğretmenlerinin, Cumhuriyet dönemindeki kendilerine düşen misyonu yerine getirmek için derin bir heyecanla ve hiçbir karşılık beklemeden yaptıkları çalışmaları sevinçle ve şükranla anıyoruz. Buradaki müzik öğretmenlerimizin şahsında Sayın Muammer Sun'un İstanbul'daki öğretmenler korusu, Sayın Ali Uçan'ın akademik öğretimi ile birlikte birinci keman olarak çalışması, Sayın Suna Çevik'in şefliği, bütün bunlar Cumhuriyet eğitimine ve sanatına olan büyük katkıların açık ve uygulamada güzel göstergeleridir.

Şimdi soruma geliyorum. Bu soruyu bana bir dolmuş şoförü sordu, burada onu dile getirmeye çalışıyorum. Bir dolmuşta gidiyorduk, pikapta bir meyhane müziği, uyuşturucu bur müzik çalışıyordu. Dedim ki: "Kaptan bey, bu müzik yerine şöyle insanları neşelendiren, tabiat sevgisi veren, canlandıran müzik kasetleri alsanız da hem siz bedbin olmasanız, üzülmeseniz hem de dol-

muştakiler mutlu günler geçirse" Şöför tek bir soru sordu, cevap veremedim. "Beyefendi acaba bunun kasetleri nerede satılıyor? dedi. "Adları ne, şarkıcıları kim?" Bu itibarla ben de burada aynı soruyu soruyorum. Ben de Sayın Muammer Sun gibi uzun, 40 yılı aşkın eğitim hayatımda Türk halkının müziğe ve de çağdaş bir müziğe büyük hayranlık duyduğunu yakından gördüm. Çubuk'ta bir opereti izlemek için yüzlerce insanın nasıl halka teşkil ettiğini ve dakikalarca nasıl seyrettiklerini opera sanatçıları da büyük bir hayretle gördüler. Şimdi sorumu tekrarlıyorum. "Acaba bu kasetler nasıl olacak, nereden temin edilebilir?"

Çok teşekkür ediyorum, saygılar sunuyorum. (Alkışlar)

BAŞKAN - Buyurun efendim,

ABDULLAH US (Bursa Eğitim Fakültesi Müzik Eğitim Bölümü Başkanı) - Önce buraya davet edildiğim için teşekkür ederim. İsterdim ki önceden haber verilsin, bir bildiri ile katılayım, ancak sadece izleyici olarak katıldım. Bildirim konusu "Öğretimde Müzik Türü" sorunu olacaktı. Sabahtan bu yana konuşmacılar konuya değindiler; ayrı bir bildiri konusu ve tartışma konusu olsa idi, sanıyorum yararlı olacaktı. Çünkü ben çok değişik kademelerde çalıştım ve hep bu sorunla karşılaştım. Bazı arkadaşlar halk müziği önerdiler; bazıları ciddi müzik, çoksesli müzik dediler. Örneğin, hafif müziğe karşı tutumumuz nasıl olacak? Hafif müzik derken ben içine arabeski de katıyorum, konuya çok geniş bakıyorum. Acaba hafif müzik eğitimde yer alacak mı, almayacak mı? Şöyle diyelim. Bunun edebiyatta karşılığı olarak şöyle diyebiliriz sanıyorum: Acaba çizgi romanlar, basitleştirilmiş bütün eserler edebiyat eğitiminde yer alacak mı? Tartışılması gereken bir konu idi.

Şunu belirtmek istiyorum. Müzik türü de yine bunun uzantısı, Türkiye'de insana bakış giderek yabancılaşmaktadır. Yani insanın yarattığı sistem insana karşıt sistem haline gelmektedir. Yani müzikte insan giderek araç haline gelmektedir. Halbuki müzik doğrudan bizatihi insan için gereklidir. Matematikle karşılaştıracak olursak, matematik araç, halbuki Türkiye'de matematik önem kazanıyor. Bunun gibi müzik de giderek araç haline geliyor. Alınıp satılan nesne haline geliyor ve fakirleşmenin unsuru görülüyor.

BAŞKAN-Teşekkürler.

Buyurun efendim.

REFİK SAYDAM - Türk Eğitim Derneğine böyle bir toplantı düzenlendiği için öncelikle teşekkür ediyorum. Burada gerçekten çok önemli konular dile getirildi. Müzik eğitiminin pek çok sorununu bulunmaktadır. Konuşmacı arkadaşlarımız, değerli eğitimcilerimiz birçoğuna temas ettiler. Bunlardan son yıllarda özellikle program konusu ivedilik kazandı. 1986 yılında 2208 sayılı Tebliğler Dergisi'nde yayımlanan yeni müzik öğretim programı, bugüne kadar yapılmakta olan müzik öğretimi anlayışında tamamen ters, Atatürk'ün müzik devrimi anlayışına tamamen ters bir yaklaşım getirmiştir. Bence müzik öğretiminin bugün en önemli sorunu, program sorunudur. Bu programı incelediğimiz zaman bugüne kadar yapılagelen ulusal müzik, evrensel müzik tanımlaması bir kenara bırakılmış, yapay bir Türk müziği ve batı müziği ayrımı yaratılmıştır. Bu ayırımla çoksesli çağdaş Türk müziği, Türk Beşleri bile Türk müziğe içinde değil, Batı müziği içinde mütalâa edilmiştir. Programı inceleyen kişiler bunu göreceklerdir.

Programda geleneksel müziklerimize, alaturka müziğe aşırı bir şekilde önem verilmiştir. Elbette geleneksel müziklerimiz de öğretilmelidir. Ancak bunlar, bugünkü kuşağın müzik gereksinmesi budur anlayışı ile değil, bir tarih bilgisi olarak, bir genel kültür bilgisi olarak, bir yeni bilgi olarak verilebilir; belki eksiklikler, ancak tamamen "koma" seslerle solfej öğretimi mümkün olmamaktadır.

Salih Aydoğan arkadaşımız konuşmasında "çoksesli müziği bugüne kadar kaç kişiye sevdirebildik?" diye haklı olarak sordu. Aynı şeyleri yaşıyoruz müzik öğretimi için olarak. Geçtiğimiz ay içerisinde Ankara okullarında 1107 ortaokul öğrencisi ve 221 lise öğrencisi üzerinde bir anket yaptık. Bu ankete göre en sevilen müzik arabesk arkadaşlar, değerli hocalar. Yüzde 40 gibi bir orana en başta arabesk gelmekte, bunu hafif müzik izlemekte, halk müziği üçüncü sıraya düşmekte; yani halk müziği o kadar sevilen bir müzik türü değil. Öğrencilerin yüzde 90'dan fazlası okul dışında müzik beğenisi kazandığını, okul müziğinin sevdiği müziği et-

kilemede hiçbir rolü olmadığını söylemekte. Dolayısıyla, okul dışında öğrencileri bekleyen müziklerin nasıl müzikler olduğunu göz önüne aldığımızda bugünkü sonuç çok doğal karşılanmalı diyorum.

Değerli konuşmacı öğrenci Hülya Senin, ilk ve ortağretimde gördüğü müzik dersine ilişkin pek bir şey hatırlamıyorum diyor haklı olarak. Ancak ben olaya bir de tersinden yaklaşmak istiyorum. Birçok yokluklar içinde çabalayan, çalışan müzik öğretmeni arkadaşlar var. Okuluna müzik araçları sağlamaya çalışan, mücadele edip müzik odası açtıran, buralara müzik araçları koyduran, bir kaset koleksiyonu yapabilen arkadaşlarımız var, fakat dinleyecek öğrenci bulamıyoruz. Öğrencilerin esas yapmakta olduğu etkinlikler üniversiteye hazırlanmak, hiç vakit kaybetmemek, yani birinci olarak kendi geleceğine ilişkin bir program çizmek oluyor. Sanat eğitimi bir kenara bırakılıyor. Kuşkusuz bu, sistemden ve programdan kaynaklanıyor. Ortağretim programlarının, sadece üniversiteye öğrenci hazırlayan programlar yerine, aynı zamanda yaşama da hazırlayan programlar haline dönüştürülmesi ivedi bir gereksinimdir.

Saygılar. (Alkışlar)

BAŞKAN - Çok teşekkür ederiz.

Efendim, soru, katkı, soru katkı beraber, acaba başka kaldı mı?

Buyurun Efendim.

MEHMET EMİRALLOĞLU - Öğretmen okulları kapatıldı, bu arada müzik öğretmen okulu da yok. Bizim inancımıza göre, üniversite içerisinde tam formunda öğretmen yetiştirilemez; müzik öğretmeni yetiştirildiğine kani midirler?

BAŞKAN - Yani bu aslında yargıya dayalı bir sorgulama oldu. Yani siz kendi kanaatinizi ifade ettiniz. Acaba yetiştirilebilirler mi? deseydiniz biraz daha iyi bir soru olabilirdi.

Bu soru ile birlikte galiba bütün soru ve katkıları almış bulunuyoruz, saati de beş yapmış bulunuyoruz, şimdi dileklere de

yer vermek üzere soruların cevaplanması için Sayın Sun'a söz veriyorum.

MUAMMER SUN - Sayın Rauf İnan hocamız sordular, "alaturka müzik gerçekten Türk Müziği midir, yoksa Bizans'ın etkisinde bir müzik midir?" dedi. Alaturka deyimi biliyorsunuz, Türk tarzında demek, herhalde ya yabancılar tarafından konulmuş bir isim, yahut da bizim yabancıya özenenler tarafından konulmuş bir isim. Alaturka müzikten eğer divan müziğini, divan edebiyatının paralelinde olan divan müziğini, klasik Türk müziğini kast ediyorsanız, bu müzik elbette Türk müziğidir. Bestecileri belli, yaratıcıları belli, belli Türkler tarafından yaratılmış, yalnız halk müziği gibi kolay anlaşılır değil, daha sanatlı bir müziktir, bizim malımızdır. Bizans'ın etkisi elbette vardı, kocaman bir Bizans kültürü üzerine oturduk, ondan etkilenmemek mümkün değildi, bütün kültürler birbirlerinden etkilenirler, bizim musiki kültürümüz Bizans kültüründen elbette etkilenmiştir. Bu konuda bir kaynak Ziya Gökalp'in Türkçülüğün Esaslarının önündeki yorumdur, o Bizans müziğinin devamı olarak niteler, doğru değildir, bilimsel değeri yoktur Ziya Gökalp'in o görüşünün.

İkinci konu, sizin sorunuzda şu: Gazi Eğitim Resim-İş Bölümünden mezun olanlar başarılı oldular da bu başarıyı neden Müzik Bölümü gösteremedi. Bunda galiba tek değil, birden çok sebep var, birisi Türkiye'de resim geleneği yoktu, yeni bir resim geleneği Gazi Eğitimle doğdu diyelim, başka kurumlar da var da, karşısında direniş bulmadı. Onun için başarısı direnişsiz bir ortamda daha kolay olmuştur diyebiliriz. Musiki öyle değildi, bir musiki geleneğimiz vardı. Gazi Eğitim Enstitüsü de öncelikle 1967-1968'lere kadar tamamen Alman, Fransız, İngiliz, Avrupa musikisini Türk halkına empoze etmek isteyen ve kalkınmayı samimî olarak onda gören bir zihniyetle eğitim yaptı. Yani Türk halkının musikilerine öncelik veren bir eğitim yapmadı, o yüzden halkın direnişi ile karşılaştı. Bir örnek, rahmetli Veysel Arseven yazmıştı. Afyon'da öğretmenmiş, bir gün Schubert'in ölüm yıldönümü dolayısıyla, eskiden kollu gramofonlar vardı, eski bir plağı varmış getirmiş Bitmemiş Senfoniye çalmak için. Oradan bir öğrenci kalkmış

biraz dinledikten sonra bir şey söyleyebilir miyim demiş, söyle demiş, siz hiç kağıt gördünüz mü demiş, tabii demiş, bu sesler, gıcırtilar kağıtının gıcırmasına benziyor demiş. Afyon'lu çocuğun bilgisi, radyo televizyon bu kadar yaygın değil, çalgıları tanımıyor, tınlarını tanımıyor, çoksesli müzikle karşılaşmış değil, üstelik kollu gramofon ve plağı da eski imiş, kendisi ifade ediyor, çok güzel bir dinleti de değil, çocuk tepki göstermekte bence haklı idi. Birden bire Gazi Eğitimin eski anlayışı ile bu görüşü yaymaya çalıştık, yani Türkiye'de batı müziğini yaymak amaçtı, Zeki Üngör'ün ve onun devamı daha farklı niteliklerle olmakla birlikte toprağı bol olsun Profesör Zugmayer'in görüşü ile. Bir öğretmen Kars'a gitmiş, şimdi Atatürk Eğitim Enstitüsünde öğretmendir, piyano çalışıyor, sınıfa girmiş, Chopin çalacakmış, piyanonun akordu falan iyi değilmiş ya çalarken çocuklar ilgi göstermemişler, dinlememişler, çok karamsar bana söylemişti burada bir konserde. Ben dedim ki yahu bozuk piyano diyorsun, çocuklar Chopin'i bilmez, kendi havalarından yola çıksaydın da sırası gelince onu öğretseydin. Yani batı müziğini Türkiye'ye yaymak görüşü vardı.

Bir olay, o halkın o geleneğinin olmayışdır resim gibi karşısında engel yok, müziğin karşısında gelenek engeli vardı, ikisi bu geleneği yok sayarak Gazi Eğitim eğitim yaptı. 1968'den sonra değişti, şimdi daha halkla bağlantılı bir eğitim yapıyor, daha iyi sonuçlar alabilir. Bir önemli fark da şu, resim bölümü ressam yetiştiriyor, diyelim 1000 ressam yetiştirdiyse 800'ü resim yapıyor, bunların içerisinde 40-50 tanesi çok iyi resim yapıyor, yani yaratıcı yetiştirmiş oluyor orası. Gazi Eğitim müzik bölümünün birinci işi yaratıcı yetiştirmek değildi, besteci yetiştirmiyor ama Gazi Eğitim okul şarkıları yazan kişiler de yetiştirebilirdi, o da kısmen çözüme yardımcı olabilirdi. Yani bu sebeplerden dolayı Müzik Bölümü, Resim bölümü kadar Türkiye'de istediği sonuçları alabilmiş bir bölüm değil, onda da kısmen mazurdur.

Mehmet Emirlioğlu Bey, bugünkü durumda yeterli müzik öğretmeni yetiştirilebilir mi diyor, program değiştirmesiyle yetiştirilebilir. Oldukça iyi bir öğretim kadrosu vardır, çok iyi niyetli arkadaşlardır. Benim Gazi Eğitimle ilgili, programla ilgili eleştirilerim

kendilerine özel olarak da ilettiğim eleştirilerdir, birbirini seven, birbirine saygı duyan dostların, aynı davaya gönül vermiş dostların eleştirisidir. Çok değerli eğitimciler var, bugün ayrıca öğretmen okulları kurulmasına gerek kalmadan da üniversite bünyesinde müzik bölümleri iyi müzik öğretmeni yetiştirebilir. Eksikleri var, programları düzenlenebilir, bu gibi şeylerin yapılmasına da sanıyorum bugünkü YÖK sistemi bile engel teşkil etmez.

BAŞKAN - Teşekkür ederiz, bu kısa ve özlü cevap için. Başka cevap var mıydı? Sayın Sun, buyurun.

MUAMMER SUN - Hocamız "dolmuş şöförü sormuştu" dedi. Bu şarkılar ne zaman olur, kaset ne zaman olur, çok önemli bir haber var. Sayın Ali Uçan Bey'in özel gayreti ile Gazi Eğitim Enstitüsünde, Ertuğrul Bayraktar'ın gayreti ile bir kayıt stüdyosu kurulması amacı var. Bunun için önemli miktarda malzeme alındı, bir o kadar daha malzeme alınması sanıyorum ki yakın zaman işi, eğer olabilirse, oniarın da dilekleri sizin ve benim gibi öncelikle eğitim müziği kasetleri yapmak ve bütün eğitim sistemine yaygınlaştırmak. Bunun için kendileri öncü olabilirlerse büyük bir hizmet olacak. Bununla birlikte TRT yakın bir zamanda plak, kaset yapma işini ortaya atmıştı, kaldı. TRT yönetim kurulu üyesi iken 1970'lerde karar aldırıştım, plak yapım evi kurulsun diye kurulmamıştı. TRT'nin elinde un var, yağ var, şeker var TRT helva yapmıyor. Millî Eğitim Bakanlığının elinde biliyorsunuz Film Radyo Televizyon Eğitim Merkezi var, oldukça büyük bir kuruluş, onun bir revizyondan geçirilerek okul müziği veya başka müzikler konusunda da, okulda dinlenecek müzikler konusunda kaset çoğaltma olanakları var, Türk Müziği eğitimine büyük katkısı olabilir. Yani Gazi Eğitim, FRETEM, TRT ve Millî Eğitim Bakanlığının bunlarda öncü rolü görmesi sanıyorum ki bu soruna büyük katkı getirebilir, bu sadece bir sözden ibarettir, sakın inanmayın, olmaz böyle şey.

BAŞKAN - Çok teşekkür ederiz.

Yeni bir soru mu? Bunun adı saptamadır, çok kısa olması lâzım ki yaralamasın!

BİR DİNLEYİCİ - Opera, Devlet Operası çocuk korosunun Kültür Bakanlığınca daha yeni yaptırılan bir kaseti var, çocuk müziği kaseti.

BAŞKAN - Efendim, çok teşekkür ediyoruz küçük bir bilgi, ama önemli bir bilgi!

Efendim, ben söz şeylerini bitirdim efendim. Gazi Eğitim Enstitüsünün savunması için söz veriyorum.

Bir dinleyici - Efendim, Gazi Terbiye Enstitüsüne gelenlerin hepsi Anadolu'nun herhangi bir köşesinden gelen kasaba çocukları idi. Bizim öğrendiğimiz de bulunduğumuz bölgelere ait türkülerdi, mayalardı. Meselâ ben Güney Doğuda, Antep yöresinde mayalarla büyüyerek Gazi Terbiye Enstitüsü okuluna geldim, orada tek bir alaturka şey duymadım, öğretmen okulunda kemana başladım, "Ay doğdu kırlarda, her şey uykuya daldı" dan öte bir şey çalmadım; fakat sonradan Gazi Terbiye Enstitüsü'nde Chopin'i, Beethoven'i, Wagner'i dinledik.

Biz her gün Cevat Memduh Altar, Halil Bedî, Nurullah Taşkıran gibi kimselerden müzik dersi alırdık, klasik müzik dinlerdik ve arylar söylenirdi. Gazi Terbiye Enstitüsü'nün koridorlarında bir tek alaturka müzik duymadım. Eğer o kadrolaşma devam etmiş, sonradan da alaturka musiki öğretim ve eğitimde yer almamış olsa idi bu atılım zaten devam ediyordu. Şimdi ortada her alanda olduğu gibi, müzik alanında da hem gereksiz yere bir irtica hareketi var. Bu irtica hareketi yerli değerler diye devam ediyor. O bakımdan, Gazi Terbiye Enstitüsünün, oranın mensubu olarak söylemiyorum, Türkiye Cumhuriyetinin kuruluşuna çok büyük katkısı olan, devrimci katkısı olan müessese olduğuna kaniyim. Türkiye'de bu memleketin ilerici kadroları üç kuruma minnettardır. Biri Gazi Terbiye, biri Öğretmen Okulları, birisi de Köy Enstitüleri.

Teşekkür ederim (Alkışlar)

BAŞKAN - Çok teşekkür ederim hocam.

Değerli arkadaşlarım, saat 17.15, galiba süremizi bitiriyoruz

ama bir vaadimi yerine getirmeye çalışıyorum. Sabah konuşan bir müzik öğretmeni arkadaşım bize biraz karamsar bir tablo çizdi ve esas mesajı şuydu: Nerede öğretmenler, nerede öğrenciler, nerede adaylar? diyordu. Bu panel onları meydana çıkardı. Sanıyorum bu konu ile ilgili ibir dileği olacak, buyurun efendim.

LEYLA ŞAHİN - Benim yaşadığım bir sorunu, birlikte olunca çözebiliriz umuduyla dile getirmek istiyorum. Bir de ben Gazili değilim, İstanbul Eğitim Enstitüsünden mezunum, orası da ses verebilir. Dileğim şu: Ben Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrasını, konserlerini ev sahibi gibi dinlemek isterim, opera gösterilerini de öyle. En azından öğrencilerim beni orada gördükleri zaman daha farklı, daha sıcak yaklaşıyorlar. O kapılardan dönme sıkıntısı ve üzüntüsünü yaşıyorum. Eğer toplu olarak müzik öğretmenleri için bu tür izlencelerde bize bir öncelik, bize bir kontenjan ayrılırsa ben çok mutlu olacağım.

Çok teşekkür ederim.

M. RAUF İNAN - Sayın Başkan, çok önemli, Türk halkının müziğine karşı davranışıyla ilgili bir yaşantımı ve izlenimimi kısaca arz edeyim. Müsaade ederseniz. Umulmadık, inanılmaz bir olay.

BAŞKAN - Buyurun hocam.

M. RAUF İNAN - 1962'de Diyarbakır'da UNESCO Haftası düzenlenmişti. O UNESCO haftasında bir akşam Sayın Suna Kan ile Mithat Fenmen bir konser veriyorlardı. Salonun yarısına yakını dolu, yarısından çoğu boştu; dışardan da gürültüler geliyordu. O yıllarda ben UNESCO Türkiye Millî Komisyonu Yönetim Kurulu Başkan Vekili idim. Salondan dışarı çıktım, kapıda şunu gördüm. Kapının önünde bir yığın insan içeri girmek istiyordu. Önde, kapı ile içeri girmek isteyenler arasında bir sıra polis, onların içeri girmelerine engel oluyordu. İçeri girmek isteyenlerle konuştum: "Biz buraya sizler için geldik, kusura bakmayın. Davetiyeleri biz dağıtmadık. elbette siz de dinleyeceksiniz, yalnız bir şartla. Lütfen içeri girerken hiç ses çıkarmayın" dedim. "Söz, hocam ayakkabılarımızı çıkarıp girelim" dediler. "Siz bilirsiniz, buyurun girin" dedim. Salon hınca hınç doldu, sizi temin ederim en

ufak bir çıtırdı duyulmadan. Rahmetli Mithat Fenmen'le de birkaç kere konuştuk o akşamın olağanüstü durumunu. Her parça sonunda biz salonun yanındaki oturdığımız yerde alkışlarken, sonradan gelenler ayağa kalkıyor, "yaşa! varol" sesleriyle ayakta alkışlıyordular.

Ertesi akşam ilginç bir şey oldu. Diyarbakır'da piyano çalışıyla tanınmış bir bayanın bir piyano resitali vardı. Salon yine bir akşam önceki gibi sessizdi, yel esse duyulurdu. Her parçanın sonunda, biz ön sıradakiler alkışlıyorduk, ancak arka sıradakilerden, balkondakilerden hiçbir alkış gelmiyordu. Birkaç parça sonra balkondan "Yeter Allah aşkına!" diye bir ses duyuldu. İşte yüksek düzeyde Türk halkının ilgisi, anlayışı. Türk halkının Diyarbakır'dakiler kadar sanat düzeyinde müziğe ve çağdaş müziğe saygısı inkâr olunamaz.

Çok teşekkür ederim.

BAŞKAN - Ben teşekkür ederim.

Değerli arkadaşlarım, Diyarbakır'daki vatandaşımız bu sessizliği göstermiş ama bugün burada konser vermek üzere hazırlanan arkadaşlarımız geldiler, bekliyorlar ve sabırsızlanıyorlar. Toplantıyı izninizle kapatıyorum. Kapatmadan önce izninizle başkanlık yetkisiyle ben de birkaç noktayı vurgulamak istiyorum.

Bir arkadaşımız, sanatçı öğretmen yetiştirmekten vazgeçelim dedi. Sanat öğretilmesi zor bir şeydir, sanatçı öğretmeni yetiştirmekten vazgeçerseniz öğretmeni yetiştiremezsiniz, siz öğretmeni yetiştirin, bırakın onlardan bir kısmı da sanatçı olsun. Öğretmenler arasında sanatçı ve sanatçı olmayan ayrımı çok sonradan olmuştur. Öğretmenlik sanatların en büyüğüdür, onu yetiştirmekten vazgeçmeyiniz, derim.

Değerli Çevik arkadaşım Batı ve Türk müziği ikileminden söz ettiler. Bu ikilem bir süre daha devam edecektir. Fakat ikilemi çözelim derken, umarım ve dilerim ki bire indirgemeyiz. Çünkü sabahtan beri gördüğüm bütün sorunların çözümünü ikilemi, ikinciyi, alternatifi, seçeneği ortadan kaldırmakta arıyoruz. İkilemin çözümü çoğulculuktur. Türk ve Batı müziği ikileminin çözümü,

bu problemi ikilemden kurtarmak, yani üçüncüye, dördüncüye doğru gitmektir. Demokrasinin de temeli budur. Repertuar sorunun çözümü de budur. Ses terbiyesi de budur. Herkes korocu olmaz, herkes müzikçi olmaz, herkes müzik eğitimsi olmaz, ama herkesin müzik yapması gerekir. Yani biz müziği yalnız müzik öğretmenleri öğretsin diyorsak, müzik öğretemeyiz. Batı dünyasından alacağımız bir ders var: Çocuklar ilkokulda bir enstrüman çalmaya başlıyorlar, ortaöğretimde okulların bandosu, orkestrası var. Bunlar müzikçi olmayacaklar, ama hayata hazırlanırken bir çalgı çalmayı ve bu çalgıyı birlikte çalmayı öğreniyorlar.

Hülya Senin arkadaşımız bize öğrenci sorunlarını büyük bir açıklıkla dile getirdi, hem öğrencilerin, hem öğrenci ailelerinden gelen tepkileri bize söyledi, ailelerin bu işe ilgi göstermediğini ve çocukları yönlentmediğini veya teşvik etmediğini söyledi. Müzik öğretimi sorunları, Sayın Sun'un işaret ettiği gibi, yalnız okul programları ile çözümlenecek türden bir sorun değildir. Toplumumuzun bir müzik sorunu var. Tıpkı toplumumuzun kültür sorunları olduğu gibi. Sayın Sun ona da işaret ettiler, müzik sorununu toplumun genel kültür sorunlarından ayırmak ve bağımsız olarak çözmeye çalışmak başarılı olmamıştır. Başarı diğer sorunlarımızın çözümünde bulunacaktır.

Efendim, Sayın Sun'un bu fikrine zaten işaret etmiş bulunuyorum. Bir genç öğrenci arkadaşımızın sorusuna verdiği cevapta yaparak öğrenmenin üzerinde durdu. Kendi eğitim hayatımdan düşündüğüm zaman bana söylenenlerin büyük bir çoğunluğunu unuttum, yaptığım şeylerin hiçbirisini unutmadığım gibi daha iyisini yapmaya çalışıyorum. Onun için eğer müzik öğretecekse-niz, sesle, çalgı ile, koro ile, katılma ile, şarkı ile, bir şeyle, bir şey yaparak bunu öğretmeye çalışınız; yapılmayan, yaparak öğrenilen şeyler kalır, öğrenilir, yaşar gelişir. Ama sen otur, beni dinle bak ne kadar iyi öğreneceksin dersiniz oradan çıktığında ıslık çalmaya başlar, başka şeler öğrenir. Çocukları, öğrencileri, anne ve babayı toplumun eğitim sürecine katmaya çalışmalıyız.

Son bir cümlem daha var. Kaset endüstrisi ne kadar doğru bil-miyorum, yakın zamanda okuduğum bir rapora göre, kaset

endüstrisinin yıllık cirosu Türkiye'deki 30 üniversitemizin yıllık bütçesinden fazla bir miktara ulaşmıştır, 750 milyar deniyor. Tahkik edilmeli. Türkiye bu kadar çok parayı böyle bir müziğe sarfediyor ise bu paranın yarısı ile neler yapılmaz diye düşünüyorum.

Değerli arkadaşlarım, bundan sonraki çalışmalarınızın başarılı olmasını dileyerek, bu toplantıyı burada kapatıyorum.

MUAMMER SUN - Sayın Başkan, bir hususu açıklar mısınız lütfen. Sanatçı öğretmen yetiştirmekten vazgeçelim sözünü kim söyledi?

SALİH AYDOĞAN - Ben söyledim, o sözümü açıklığa kavuşturmak istiyorum.

BAŞKAN - Efendim izin verirseniz, bundan sonra bir sürü vaktiniz olacaktır, ben toplantıyı kapattım. Yanlış söylediysem beni düzeltiniz.

SALİH AYDOĞAN - Benim söylemek istediğim öğretmenliğin bir sanatçılık yanı vardır, sizin söylemek istediğiniz o anlamda idi; ona tamamen hepimiz katılıyoruz. Ancak, benim söylemek istediğim şu idi: Gazi Üniversitesi Müzik Eğitim Bölümü müzik öğretmeni yetiştirir; yani bence orası bir müzik meslek yüksek okuludur. Ama konservatuvar sanatçı yetiştirir; sanatçıyı orası yetiştirsin, biz de müzik öğretmeni yetiştirelim anlamında söyledim.

BAŞKAN - Efendim, teşekkür ediyorum; ama tekrar teşekkür ediyorum ki yanlış anlamamışım. İzninizle, efendim, saygılar sunuyorum. (Alkışlar)

V. OTURUM

MÜZİK ÖĞRETİMİNDE YÖNTEM VE DEĞERLENDİRME (Bildiri : 4)

Doç. Dr. Edip GÜNAY

Marmara Üniversitesi
Atatürk Eğitim Fakültesi
Müzik Eğitimi Bölümü Öğretim Üyesi

Oturum Başkanı: Dr. A. Ferhan OĞUZKAN

MÜZİK ÖĞRETİMİNDE YÖNTEM VE DEĞERLENDİRME

GİRİŞ

Bilindiği gibi eğitimde, amaçlara ne derecede yakın düştüğümü müzüm bilebilmek için yaptığımız ölçme sonuçlarından yararlanarak değerlendirmeler yaparız. Okullarımızda gerek kalite kontrollerinde ve gerekse öğretim süreçlerinin sonunda geçme-kalma kararlarının verilmelerinde öğretmenlerimizin yapmış olduğu ölçme ve değerlendirme etkinliklerini bugün bile istenilen düzeyde olmadıkları gözlenebilmektedir. Müzik eğitimi gibi hem kuramsal ve hem de kendine özgü beceri özellikleri olan bir çalışma alanında ise durum daha iç açıcı değildir. Kapsamlı ve titiz bir biçimde, alanın özelliklerine göre çalışılması gerekirken, müzik öğretmenlerinin yetiştirilmelerinde bu alana özgü ölçme özellikleri üzerinde yeterince durulmamakta olduğundan, öğretmen ihmallerinden veya derse bağlanan değerlerin özelliğinden gelen nedenlerden dolayı rasgelelik sürüp gitmektedir denilebilir. Oysa, öğrenmenin sağlıklı bir biçimde yapılabilmesi için amaçların çok açık ve ayrıntılı bir biçimde ortaya konulmuş olması kadar, buna bağlı olarak gerçekleştirilen eğitim süreçleri sonunda yapılan ölçme işlemlerinin teknikleri ve kapsamı öğretmence çok iyi bilinmelidir. Dahası, öğrenciler de, kendilerindeki başarıya ilişkin gelişmenin hangi ölçütlere göre değerlendirileceklerini bilmeleri gerekir.

Gelecek okul yılları için veya üniversite gibi sonraki okullar için fonksiyonu önemli veya önemsiz ne olursa olsun, derslerin böylece anlaşılıp anlam kazandırılması uygun olacaktır.

Ayrıca, hemen hemen her insanı çeken ve çeşitli amaçlarla kendisine koşulan müzik sanatının öğretiminin dars sınırlar içinde düşünülmesi yerine, hayatın ta kendisi olması gereken okulda bir rahatlama, özgürce öğrenme ve gelişme ortamı olarak düşünülmesi gerekir. Gelişimin ve değişimin bilincinde olan, bunun mutluluğunu okulda olduğu kadar okul dışında da her fırsatta yaşayıp tadabilen öğrenci ile bu ortamı hazırlayabilen öğretmen modellerine özlem duyuyoruz.

Şimdi, gerek sınıf müzik öğretiminde ve gerekse ders dışı çalışmalarda ne gibi alt çalışma alanlarının bulunduğu kısaca baktıktan sonra, ölçme ile ilgili tartışmalara geçeceğiz.

MÜZİK DERSİNİN YAPISI

Ortaöğretim kurumlarındaki sınıf müzik öğretiminde çokyönlülük ve kapsamlılık yanında, her dersin mutlaka bir "sanat heyecanı" yaşatacak köşesinin bulunması ilkelerimiz arasındadır. Derslerin ayrıca ağırlık verilen, diğerlerine göre daha çok zaman ayrılan, bir çalışması bulunmalıdır. Bunlara bir de her dersin sonunda yapılabilecek özet ve değerlendirmeler katılırsa öğretmenin dakikalandırılmış bir ders planına göre çalışmasının gereği kendiliğinden ortaya çıkar. Alışkanlıklara, tecrübeye güvenerek gelişigüzel ilhamlarla verilen derslerle amaçlara yaklaşmak güç olacaktır. Dersin her aşaması sona ererken veya ders bitirilirken, verilen bilgilerin ve kazandırılmaya çalışılmış psikomotor davranışların öğrenilip öğrenilmediğinin, ders dışında kendi kendilerine öğrenmeyi sürdürmede ve köklü alışkanlıklar dönüştürmede yeterli olup olmadıklarının öğrencilerle birlikte araştırılması gerekir. Bu çalışma biçimi, öğrencinin ve ortalama olarak sınıf ders başarısının gelişimi, derslerin yıllık programa göre akışı bakımından bize istenilen izlenimler verebilecektir. Dakikalandırılmış ders planlarının uygulamalarında, gerekli oldukça sağlanacak esneklikler, doğabilecek sakıncaları giderecek ve öğretmene rahatlık verecektir.

Sınıf müzik öğretiminde yapılan çalışmalar başlıca şu başlıklar

altında toplanabilmektedir: Ses Eğitimi, Kulak Eğitimi, Zevk Eğitimi.¹ Bunlara, yeri geldikçe verilecek müzik sistematiğine ve müzik tarihine ilişkin "Kuramsal Bilgiler" ile sınıfta topluca yapılan "Çalgı Eğitimi"ni de katıyorum. Ses Eğitimi başlığı altında nefes ve ses alıştırmaları, tek tek, gruplarca veya sınıfça söyleme, toplu ses eğitimi ve koro sayılabilir. Kulak Eğitiminde "Bona" solfej, ritmik işitme, ezgisel işitme, çoksesli işitme, müzik belleği, müzikal dikkat, müzik imgesi (tasavvuru), ses renklerini ayırabilme, yaratıcılık, müzik biçiminde tanıma ...gibi çalışmalar bulunabilmektedir. Zevk Eğitiminde Türkiye'deki ve dünyadaki müzik çeşitleri ve müzik türleri, anlaşılması kolay olandan zora çeşitli müzik dönemlerinden yaratıları dinleyebilme, üslupları ve bestecileri ayırdedebilme, psikolojik ihtiyaca göre müzik seçebilme eğitimi verilmeye çalışılmaktadır.

Kuramsal Bilgilerle ilgili çalışmalarda program çerçevesi içinde müzik sistematiğine, müzik tarihine ve uygulamalara dönük her çeşit bilginin kazandırılması öngörülmüştür. Çalgı Eğitiminde ise, öğrenilen çalgının, öğrenci düzeyine uygun olarak tekniği, dağılımı ve seslendirme becerisinin çalan öğrenci ile dinleyicileri için zevk verici olacak biçimde olmasından söz edilebilir.

Ana çizgilerini vermiş olduğumuz bilinen bu yapıda ve kapsamdaki dersin dışındaki etkinlikler ise: Sınıf korosu dışında Okul Korosu, Okul Çalgı Grupları (biokflüt, bağlama, gitar, "Orff" çalgıları gibi) tek olarak eşlikli veya eşiksiz dinletilmek için yapılan çalgı eğitimleridir.

Müzik öğretmeni okul dışında ayrıca özel çalgı dersleri de verebilmekte ve böylece belli çalgılarda belli metotları izleyerek hizmetini sürdürmektedir.

ÖĞRENCİ BAŞARI GELİŞİMİNİN ÖLÇÜLMESİ

Okul ve okuldışı hayat bir bütün olduğuna göre, öğrenme

1 Halil Bedi Yönetken, *Okulda Müzik Öğretimi ve Öğretim Metotları* (İstanbul: Millî Eğitim Basımevi, 1952), s. 7.

Ayrıca bakınız: *Ortaokul Programı*, (İstanbul: Millî Eğitim Basımevi, 1970), s. 317-326.

süreçleri, öğrenciyi her yönü ile geliştiren, gerçek hayatın içinde hazırlayan özellikler taşımalıdır. "Fa diyez" öğretmek için, sınıf dışında yaşama şansı olmayan, sınıfta ise ders ve öğretmen etkisi ile yaşayabilen bir şarkı öğretmek herhalde uygun olmasa gerek. Zaten, öğrenciyi iyi güdüleyemeyen, iigisini çekmeyen zevksiz bir öğrenme süreci sonunda yapılacak ölçmenin güvenilirliğinden kuşku duymak gerekir. Her çeşit dağarın, giderek alıştırma ve uygulama parçalarının bile fonksiyonel, dayanıklı ve zevkli olması çok uygun olur.

Çalgı konusunda, ister okuldaki derste, ister okul dışındaki özel derste olsun başarı gelişiminin ölçülmesi ve gelişimin ilgililere gösterilmesi benzer kurallara göre yapılacaktır. Bu çalgılar ilk ve ortaokullarda ve bu yaşlardaki kuşakta blokflüt olabilir. Ancak gelecek yıllarda ve istekli öğrencilerle blokflüt yanında "Gençlik Çalgıları" öğretimine de başlanabilir. Blokflüt eğer iyi öğrenilmişse, blokflüt ailesiyle veya sözgelimi piyano ile çoksesli müzik yapma olanaklarına kavuşturabilmişse, öğrencinin aile ortamında veya yakın çevresinde bu etkinliklerin zevkli biçimde gerçekleştirilebilmesi sağlanabilecektir. Yoksa, çocukça eğitim ilerdeki yaşlarda verildiği halde, gene basit düzeyde bırakılacaksa bir başka çalgıya geçilmesi daha uygun olacaktır. Bunlar bağlama, gitar olabilir. Ayrıca piyano, keman ve diğer çalgılar olabilir. Öyleyse dersten haz alınmalı, fakat ders içinde ve ders dışında yapılacak çalışmalarla daha sonra hayatta sürekli olarak işe yarayabilecek bir çalgı öğretilmelidir. Çalgı çalmanın yanında söylemeyi ve müzik dinlemeyi de koyduğumuzda öğrenci kazançlı olacaktır. Sınıfın duvarları arasında kalmaya mahkûm olmayan, okul dışında da yaşayan öğretim biçiminde, başarılı bir gelişimden kolayca söz edilebileceği gibi, başarının ölçülmesi de zevkli olacaktır.

"Ölçme, bir niteliğin gözlenip, gözlem sonucunun bir sayı veya diğer bir sembolle gösterilmesi"² veya bir başka tanıma göre "belli bir nesnenin ya da nesnelerin belli bir özelliğe sahip olup

2 M. Fuat Turgut, "Ölçme ve Değerlendirme: Temel Kavramlar", (Ankara: MEB Fen Öğretimini Geliştirme Bilimsel Komisyonu, BAYG-E-23 Değerlendirme Dokümanı, No 4, 1972), s. 8.

olmadığının, sahipse sahip oluş derecesinin gözlenip, gözlem sonuçlarının sembollerle ve özellikle sayı sembolleriyle ifade edilmesidir."³

Değerlendirme ise: "Bir ölçme sonucundan bir ölçüte göre bir değer yargısı çıkarmaktır."⁴ Değerlendirme bir yargılama işlemidir ve "elde edilen ölçümlerden bir anlam çıkarmak için söz konusu ölçümlerin bir ölçüt ile karşılaştırılması"⁵ demektir. Öyleyse öğrenci başarı gelişimini değerlendirebilmek için önce bildiğince objektif ölçmeler yaptıktan sonra, söz konusu başarıyı belli ölçütlere göre yargılayıp bir sonuca götürme yoluna gitmeliyiz. Okulda ölçmeyi gerçekleştirebilmemiz için ise hem eğitim amaçlarının yorumlanmaları ve analizleri yapılmış olmalı hem de öngörülen amaçlara göre hangi konuların ne ağırlıkta işlenmiş oldukları göz önünde bulundurulmalıdır.

Ölçme işlemlerinin sağlıklı olabilmesi için, ölçü aracı olarak "Ölçme Tabloları" kullanılmaktadır. Bizler de bu tür ölçmeleri müzik eğitimi alanında uygulamaya koyabiliriz.

Bir beceriyi, onu oluşturan davranışları gözleyerek ölçmede izlenecek yöntemin ana basamakları şöyle olmalıdır:

"1. Beceriyi oluşturan davranışlar iyice analiz edilmeli, bunlar arasından ölçme için gerekli olanlar (kritik davranışlar) saptanmalıdır.

2. Kritik davranışların gözlenmesini ve puanlanmasını kolaylaştıracak bir araç hazırlanmalıdır.

3. Öğrencinin, saptanan kritik davranışları icra edebileceği gözlem ve sınav durumları yaratılmalıdır.

4. Öğrenci bu durumlarda davranışı icra ederken gözlenmeli, gözlenen davranışlar puanlanmalıdır."⁶

3 Halil Tekin, *Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme*, (Ankara: Mars Matbaası, 1977), s. 15.

4 M. Fat Turgut, *önceki yazı*, s. 7.

5 Halil Tekin, *önceki eser*, s. 23.

6 M. Fat Turgut, *Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme Metodları*, (Ankara: Nüve Matbaası, 1977), s. 164.

Ölçü aracı, bir başka deyişle ölçme tablosu için, beceriyi oluşturan davranışların analiz sonuçları, amacı tanımlayabilecek, puanlanabilir ve somut ayrıntılara kadar indirilmiş olmalıdır. Ancak ölçmenin sağlıklı olarak yapılmasını engelleyebilecek ayrıntılardan kaçarak, kritik davranış birimlerini almalıdır. Bu davranış birimlerinin oluşturduğu tablodaki ilk sütunda, ideal (gerçek) puanlar, o birimlere tanınan ağırlıklara göre gösterilmiş olmalıdır. İkinci sütunda ise öğrencinin bu gerçek puana görelî olan başarısının karşılığı gösterilmelidir. Birinci sütunun toplamı tam puanı (sözgelimi yüz), ikinci sütunun toplamı ise ölçme sonucu olan ölçüm'ü verecektir.

Süreçlerin veya ürünlerin analizlerinin çok titiz bir biçimde, uzman ve meslektaş kanıları alınarak yapılması ve gerçek puanların saptanmaları, denemelerden sonra tekrar düzeltilmeleri, ölçmenin geçerliliğini arttırabilecektir. Diğer taraftan "gözlemi kolaylaştıran ve puanlamayı objektifleştiren bütün önlemler, araçtan elde edilecek puanın güvenirliliğini arttırır."⁷

Ses ve çalgı ile ilgili öğrenmelerde, öğretmenin öğrencisini, kendi kafasındaki modellere göre dinlemesi ve gözlemesi, eleştirilmesi, yanlışları düzeltmesi ve örnekler vermesi, uygulaması ile öğrencinin kendi başına belli bir çalışma süresinden sonra yeniden benzer sürecin tekrarı dikkat çekmektedir. Bu süreçte öğretmenin yaptığı gözlem sonuçlarını, belli ölçütlere vurarak vargıları öğrenciye yansıtması ve kusursuzlaştırma yollarını öğretmesi gerekmektedir. Öyleyse eğitimcinin, öğrettiği çalgının tekniğini ve dağarını çok iyi bilmesi, insan gerçeğinden müzikle ilgili yetenekleri tanınması, öğretim sanatı yanında iyi bir gözlemci ve bir o kadar usta eleştirici olması beklenir. Eğer öğreticinin kafasındaki modeller doğru değilse, çalgıdaki ustalıkları yeterli değilse bu çalışmalardan sağlıklı gelişim elde edilmeyecektir.

7 M. Turgut, *adı geçen eser*, s. 170.

OKULLARDAKİ ÇALGI ÖĞRETİMİNDE BECERİNİN ÖLÇÜLMESİ

Müzikte ölçülmesi gereken; salt kuramsal bilgilerle, beceriler için gerekli diğer bilgilerin dışında kalan ve ağır basan "beceri"dir. Beceriye, psikomotor davranışların alıştırmalar yolu ile geliştirilip mükemmelleştirilmesi sonucu varıldığı ifade edilmektedir. Psikomotor alanda "bedensel kuruluş" herhangi bir çalgının öğreniminde, o çalgıyı öğrencinin doğru bir biçimde tutuşu olarak anlaşılabilir. Bu o çalgının temel becerilerinden biridir. Tutuş, sonradan gerçekleştirilecek hareket sistemleri için temel nitelikte olduğundan önemlidir. Bunun için de: "Bu çalgının tekniğinin öğrenilmesinde, bu öğrenmeleri kolaylaştırıcı ve çalgının tüm olanaklarını elde etmede yardımcı olucu bir tutuş elde etmiş midir?" anlamında olmak üzere şöyle söylenebilir: "Tutuşu gelişmeye elverişli mi?" Bundan başka tutuşun "insan tabiatına uygunluğu", giderek kişinin kendi fizik yapısına göre gerekli bir tutuş elde etmiş olup olmadığı anlamında da "tutuşu kendine mal etmiş midir?" denilebilir.

Çalgının gerektirdiği tutuşa göre eğitilmiş bir öğrencinin başarısını ölçmek istersek uygun bir ölçme tablosu yapmalıyız. Ancak tutuşun tam istenilen gibi olabilmesi için, çalışmaların daha ileri bir düzeye ulaşmış olması yararlı olacaktır. Çünkü tutuş hareket haline getirilecek, bu hareketlerle alıştırmalar, etütler, yapıtlar çalınacaktır. Böylece tutuş oturacaktır. Oturmuş bir tutuş demek, aynı zamanda tutuşun kişinin fiziksel özelliklerine göre kişiye adapte edilmiş biçimi demektir. O halde "Öğrenci tutuşu kendi yapısına uydurmuş mudur?" başlığı altında ayrıca bir ölçme tablosu bile geliştirilebilir.

Tablo 1
Keman Tutuşu Ölçme Tablosu
(Çalgıya Yeni Başlamış Öğrenciler İçin)

VÜCUDUN DURUŞU	Gerçek Puan	Verilen Puan
<ol style="list-style-type: none"> 1. Vücut ağırlığı iki ayak tabanına eşit olarak verilmiş mi? 2. Gövde, sırt kamburlaştırılmaksızın duruyor mu? 3. Keman, omuzlar kaldırılmaksızın tutulmuş mu? 4. Keman, sol kolun yardımı olmaksızın yere paralel olarak durabiliyor mu? 5. Sol dirsek tellere göre duruyor mu? 6. Bilek düz mü? 7. Parmaklar tele dik düşecek biçimde yuvarlak mı? 8. Başparmak, sapı sıkmadan, yumuşak ve köşeli olarak duruyor mu? 9. Avuç içi sapa paralel olacakmış gibi döndürülerek bütün parmakların tele düşmeleri hazırlanmış mı? <p>SAĞ KOLUN DURUMU</p> <ol style="list-style-type: none"> 10. Yay bir tele bulunduğu; yay, kol ve keman bir düzlem oluşturuyor mu? 11. Yay tutuş, yumuşak, rahat ve sağlam mı? 12. Yay eşiğe paralel mi? 13. Yay, eşikle tuşe arasında, o kemandan en güzel sesi elde edecek yerde duruyor mu? 		
TOPLAM	100	

Tablo 1 incelendiğinde de görüleceği gibi, öyle maddeler var ki onlar da kendi sınırları içinde daha küçük alt değişkenlere ayrılarak yeniden bir ölçme tablosu oluşturmaya elverişli bulunmaktadır. Söz gelimi, "yay tutuş" gibi. Bunda elin biçimi, her

parmağın yayı tutuş yeri ve görevi ele alınabileceği gibi, keman çalarken yapacakları hareketleri de tabloda gösterilebilir.

Bir öğrencinin çalgı beceresini ölçerken tutuştan başka pek çok değişken de rol oynar. Uygulanan her sağ ve sol el tekniği, teknikleri ard arda getirebilme beceresi, ton , ses kalitesi, rahatlık, yumuşaklık, yorum gibi. Fakat bir keman öğrencisinin tüm becerilerini kapsayan bir tablo yapmanın ne derecede güç olduğu her halde anlaşılmaktadır.

Tablo 2
Bir Yıllık Keman Öğrencisinin Becerilerini Ölçmek İçin

VÜCUDUN DURUŞU	Gerçek Puan	Verilen Puan
1. Doğru, öğrencinin fizik yapısına uygun ve gelişmeye elverişli bir tutuşu var mı?		
2. Birinci pozisyonda temiz ve doğru ritimlerle çalabiliyor mu?		
3. Yayı dipte, ortada, uçta, ağırlık noktasında, alt ve üst yarıda ve bütününde kullanabiliyor mu?		
4. Yayı çeşitli bağ şekilleriyle kullanabiliyor mu?		
5. Bir veya iki oktavlık dizilerle bunların arpejlerini, öğrenilen sol ve sağ el teknikleriyle çalabiliyor mu?		
6. Legato ve detache tekniklerini başarı ile uygulayabiliyor mu?		
7. Sınav parçasını piyano eşliğinde başarı ile çalabiliyor mu?		
8. Sınav etüdünü başarı ile çalabiliyor mu?		
TOPLAM	100	

Tablo 2 de aranılan tekniklerin biri "detaché" idi. Bu kez yalnız bu tekniği ele alarak bir ölçek halinde vermeye çalışalım.⁸

8. Edip Günay, "Yaylı Çalgı Öğretmede Bir Grup Özel Hedefler, İki Örnek Hedefin Davranışlara Çevrilmeleri ve Bu Davranışları Ölçebilecek Ölçü Araçları", (Ankara: *Filarmoni Dergisi*, sayı 84), s. 21.

Tablo 3
Kemanda "Detaché" Tekniğini Ölçmek İçin

VÜCUDUN DURUŞU	Gerçek Puan	Verilen Puan
1. Sesin tonu aynı kaldığında: Yaya eşit tazyik verebiliyor mu?		
2. Eşit ses uzunluğu elde edebiliyor mu?		
3. Sesin baş ve sonları belli mi?		
4. Yayın maksada en uygun yerini seçebiliyor mu?		
5. Tam kıl çalabiliyor mu?		
6. Nüans yaparken tazyik ve yay uzunluğunu ayarlayabiliyor mu?		
7. Piyano yapabiliyor mu?		
8. Piyanissimo yapabiliyor mu?		
9. Mezzoforte yapabiliyor mu?		
10. Forte yapabiliyor mu?		
11. Kreşendo ve dekreşendo yapabiliyor mu?		
TOPLAM	100	

Okullarımızda hızla yayılmakta olan blokflüt için, çalgiya yeni başlamış olan öğrencilere görelı bir ölçme tablosu vermeye çalışalım.

Bu tablonun hazırlanmasında gerekli olan bilgiler, Saadettin Ünal ve Yalçın Yüreğir'in blokflüt için yazmış oldukları kitaptan alınmıştır.⁹

9. Saadettin Ünal, Yalçın Yüreğir, **Yeni Blokflüt Metodu** (Ankara: Önder Matbaa, 1972), s. 3-6.

Tablo 4
Blokflüt Çalma Becerisini Ölçmek İçin

VÜCUDUN DURUŞU	Gerçek Puan	Verilen Puan
<ol style="list-style-type: none"> 1. Ayakta veya oturarak çaldığında: Vücudun duruşu doğru mu? 2. Flütü tutuş doğru mu? (Parmakların, el ve kolların durumu, parmakların delikleri tam olarak kapatıp kapatmadığı; flütün ağızdan tutuluşu.) 3. Flütü üfleyiş doğru mu? Dil vurmasını biliyor mu? 4. Çıkan sesin kalitesi iyi mi? 5. Doğru ritimlerle çalabiliyor mu? 6. Doğru seslerle çalabiliyor mu? 7. Parmaklar arasındaki koordinasyon doğru mu? 8. Nefesle parmaklar arasındaki koordinasyon doğru mu? 		
TOPLAM	100	

Okullarımızdaki çalgılardan biri de mandolindir. Eskiden en yaygın okul çalgısı iken, son yıllarda çeşitli çalgıların moda olması ve bir çocuk çalgısı olarak blokflütün yaygınlaşmaya başlaması gibi nedenlerden dolayı bu özelliğini kaybetmektedir.

Bir ilkokul öğrencisinin, birkaç aylık çalışmalardan sonra, kolay okul şarkılarını çalabilir duruma geldiği bir zamanda mandolin üzerindeki becerilerini ölçmek isteseydik acaba nasıl bir ölçme tablosu ortaya çıkabilirdi?

Tablo 5
Mandolin Çalma Becerisini Ölçmek İçin

VÜCUDUN DURUŞU	Gerçek Puan	Verilen Puan
<ol style="list-style-type: none">1. Öğrenci mandolin çalarken doğal duruşunu koruyabiliyor mu? (Kamburluk, çalgının üzerine aşırı eğilme, bir omuzu kaldırma, vücudu sıkma olmamalı.)2. Mandolini tutuşu doğru mu? (Sağ ve sol elin yerleri. Sol elin sapı tutuşu, sol el parmaklarının durumu.)3. Penayı iyi kullanabiliyor mu? (Pena tutuşu, tek vuruşlar, tremolo yapış.)4. Sol elin parmakları sesin tam yerine ilgili iki perde arasına- ve çift tele birden dik olarak düşüyor mu?5. Sol elin dördüncü parmağını da diğerleri gibi kullanabiliyor mu?6. Sol ve sağ koordinasyonu başarılı mı?7. Çıkardığı sesler net ve doğru mu?8. Çaldıkları ritim bakımından doğru mu?9. Mandolinini kendisi akort edebiliyor mu?10. Deşifre yeteneği oluşuyor mu? (Çalmasını öğrendiği etüt ve parçalardan biraz daha kolay olan tanımadığı parçaları bir tekrar ve çalışma yapmadan çalabiliyor mu?)		
TOPLAM	100	

Böylece daha birçok çalgı için bu tür tabloları düzenlemek olanağı vardır. Bu çalışmaların sonucunda, bütün çalgılar için bazı ortak değişkenlerin olduğu ortaya çıkacaktır: Doğal duruş, rahatlık, yumuşaklık, ses ve ritim doğruluğu, ses kalitesi, çarpıcılık gibi. Bütün bu değişkenleri ise üç büyük başlık altında toplama olanağının da doğduğu görülecektir: Teknik-Müzikalite-Yorum.

ÜRÜN VE SÜREÇ OLARAK BECERİ

Eğer bir öğrenciyi çalgı çalarken duruş, tutuş ve hareket sistemlerine bakarak yalnız görsel ve çıkarmakta olduğu işitsel ses ürünlerine bakarak küçük müziksel ses üniteleri halinde dinlersek veya her ikisini birden, fakat gene küçük parçalar halinde, izleyip puanlama endişelerimizi sürdürürsek bu kez "bütün" hakkındaki izlenimler noksan kalabilir. Bir müzik eserinin veya bir etüdün derlenip toparlanması, bir ifade bütünü halinde sunulması da önemlidir. Sonuçta her çeşit araçların ötesinde önemli olan gene de eserin bir ürün, bir müzik mimarisi olarak ortaya çıkarılmasıdır.

Bazı kimseler, sınav sonuçlarının objektif olarak alınabilmesi, bu sonuçların değişik zamanlarda ve mekânlarda, değişik uzmanlarca denetlenebilmesi için çalınanları banda almayı önerirler. Dünyada, yarışmalar veya diploma sınavları için bu tür etkinlikler yapılmaktadır. Ancak, bu yol, çalıcının yalnızca işitsel olarak izlenmesi olanağını vermektedir. Yalnız bant kayıtlarına bakarak değerlendirme yapmak bazan bizi hatalı sonuçlara götürebilir. Çünkü bu, ses güzelliği, ton, yorum, icranın bütünü istenildiği kadar dinleyebilme gibi olanaklar sağlaması bakımından yararlı olmakla birlikte, bu ürünlerin elde edilmiş biçimleri bakımından bize görsel ipuçları vermediğinden kapsamlı değildir. Zamanımızda süreci videoya almakla bu sakınca ortadan kaldırılabilir.

Ürün üzerinde düşünürken bir çalıcının besteciye göre, müzik devirlerine göre eserleri ele alış tarzı da önemlidir. Bütün bu söylediklerimizde her ne kadar büyük ustalara ilişkin özellik-

lerden söz ediyormuşuz gibi bir görünüm varsa da, hepsinin küçük çapta örnekleri okullarda yapılmakta olan her çeşit çalgı öğretiminde de vardır. Yoksa öğrenciler kusursuz çalma aşamasına erişemeyecekleri gibi sanat zevkini de tadamayacaklardır.

Diğer taraftan, kalite kontrollerinde, öğrencinin çaldığını banda alması kendisinin de, sanki bir başkasını dinliyormuş gibi eleştirmesini sağlamaya da yardımcı olmaktadır.

Süreç gözlenirken "nasıl yapıyor?" biçiminde beliren sorular, ürüne bakarak ölçme yapmak söz konusu olduğunda, "ne elde etti" biçimine dönüşmektedir. Becerilerin ürün olarak ölçülebilirliği için hazırlanacak tablolarda dil bakımından buna dikkat edilmeli, çalgı tekniklerinin ürün olarak nitelikleri yanında, seslendirme çarpıcılığına, çalıcıya göreli oluşuna, stillere ve bestecilere göre oluş özelliklerine de yer verilmelidir.

OKULLARDAKİ KORO ÖĞRETİMİNDE BAŞARININ ÖLÇÜLMESİ

Çalgı öğretiminde öğrenci başarısını ölçülmesi ile ilgili olan yerlerde ve daha önce, genel görüşleri ifade etmiş olduğumuz için burada yeniden onlardan söz etmeye gerek görmüyoruz. Açıklamalar her ne kadar çalgı öğretimi için yapılmışsa da benzer düşünceler koro öğretimi, zevk eğitimi kulak eğitimi ve ses eğitimi için de geçerlidir.

Koro çalışmaları okullarımızda genellikle, sınıf koroları varsa bunların dışında, ders dışı çalışmalar olarak karşımıza çıkar. Bu etkinliklerin geçme ve kalma ile ilgileri yoktur. Bu nedenle bir korunun değerlendirilmesi, onu daha seçkin duruma getirmek, halka açık dinletide görev verilip verilmemesine karar vermek gibi nedenlerden dolayı yapılabilir. Koroyu dinleyen bir yazar için durum artık bir müzik eleştirisi yazma amacına yönelik olarak da düşünülebilir. Zaten, önermekte olduğunuz ölçme yolunun müzik eleştirmenlerince de kullanılmasının çok yerinde olacağı kanısını taşımaktayız.

Tablo 6
Bir Okul Korosunun becerisini Süreç Olarak
Ölçmek İçin

KORONUN DURUŞU	Gerçek Puan	Verilen Puan
<p>1. Şefi her üye rahatça görebiliyor mu?</p> <p>2. Koro üyelerinin duruşları doğal mı?</p> <p>3. Koro üyelerinin duruşları rahat ve yumuşak mı?</p> <p>4. Şefin işaretlerine tepki için gerekli "bedensel kuruluş" var mı?</p> <p>NEFES</p> <p>5. Nefes, nefes yumuşaklığı bozulmadan, omuzlar kaldırılmadan alınıyor mu?</p> <p>6. Nefesin diyaframa dayalı olduğu belli oluyor mu?</p> <p>7. Nefes alışlar bir anda ve hep birlikte yapılıyor mu?</p> <p>SES</p> <p>8. Koro üyeleri bağırmadan, tatlı bir sesle söyleyebiliyorlar mı?</p> <p>9. Sesler önde mi? Değilse bile sesin kendi doğal havası içinde söyleniyor mu?</p> <p>10. Sözler anlaşılıyor mu?</p> <p>YUMUŞAKLIK</p> <p>11. Başlangıç ve bitişler birlikte yapılıyor mu?</p> <p>12. Sesler kaynaşıyor mu?</p> <p>13. Sesler doğru mu? Pesleşme veya tizleşme oluyor mu?</p> <p>HAZIRLANMIŞLIK</p> <p>14. Koro ciddi olarak çalışmış havasını veriyor mu?</p>		
TOPLAM	100	

OKULLARDA ŞARKI ÖĞRETİMİNDE BAŞARI GELİŞİMİNİN ÖLÇÜLMESİ

Okul müzik eğitiminin amaçlarından biri de öğrencinin sesini eğitmek ve ona şarkı söylemeyi öğretmektir. Bu konuda hazırlanmış olduğumuz bir ölçme tablosunu veriyoruz.

Tablo 7
Şarkı Söyleme Becerisinin Ölçülmesi İçin

BEDENSEL KURULUŞ	Gerçek Puan	Verilen Puan
1. Hazır oluşluk 2. Vücudun duruşu 3. Ağızın durumu		
DOĞRULUK		
4. Nefes tekniği 5. Ses tekniği 6. Seslerin doğruluğu (Intonation) 7. Sözlerin anlaşılabilirliği 8. Ritmik doğruluk 9. Tempo ve akıcılık		
YORUM		
10. Ses renginin düzenlenmesi 11. Dinamikler 12. Bütünleştirme 13. Üslup		
TOPLAM	100	

OKULLARDAKİ KULAK EĞİTİMİNDE BAŞARI GELİŞİMİNİN ÖLÇÜLMESİ

Daha önce, kulak eğitimindeki alt değişkenleri saymıştık. Bu değişkenlerden birinin de "solfej" olduğunu belirtmiştik. Biz burada yalnızca solfejle ilgili bir tablo vermekle yetineceğiz.

Bilindiği gibi, bir "çalışılmış solfej" ve bir de "deşifre solfej"den söz edebiliriz. Buradaki tablomuz, öğrenci tarafından daha önce çalışılarak hazırlanmış olan solfej okuma ile ilgili olarak hazırlanmış bulunmaktadır.

Tablo 8
Solfej Okuma Becerisinin Ölçülmesi İçin

BEDENSEL KURULUŞ	Gerçek Puan	Verilen Puan
1. Duruş 2. Ağız 3. Nefes 4. Dikkat		
DOĞRU SÖYLEME		
5. Tonaliteye girebilme (Intanation) 6. Ton değişimine uyum 7. Aralık uygulaması 8. Ritmik doğruluk 9. Notaları çabuk görme, çabuk isimlendirme 10. Akıcılık 11. Tempo		
YORUM		
12. Müzik ifadesi		
TOPLAM	100	

Zevk eğitimi ile, kuramsal bilgilerin öğretimine ilişkin başarı gelişimlerinin ölçülmeleri bu konuşmamızın dışında bırakılmıştır.

ÖNERİLER

1. Araştırmaya değer gördüğümüz nedenlerden dolayı müzik eğitimcileri dersi yüzeyselleştirmektedirler. Çok yönlü olarak işlemeye elverişli olan ilginç çalışma alanımız "şarkı öğretme dersi"ne dönüşmektedir. Oysa dersin amaçları ve kapsamı iyice incelenmeli ve analiz edilmelidir. Buna göre yapılan kapsamlı ve anlamlı öğretimin sonunda veya kalite kontrollerinde "ölçme tabloları" kullanılmalıdır.

Müzik öğretmenince geliştirilmiş ve çeşitli amaçlara yönlendirilmiş bu tablolar her zaman elinin altında olmalıdır.

2. Bu teknik yalnız ortaöğretimde değil, özellikle müzik okullarında başarılı bir biçimde kullanılabilir.

Eğitim Fakültelerinin Müzik, Resim-İş ve Beden Eğitimi gibi bölümlerinde okutulmakta olan "Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme" derslerinde bu konu genişçe ele alınmalıdır. Bu dersleri hem özel alanı çok iyi tanıyan, hem de eğitimci olan, her iki konu alanının uzmanlarının vermelerinde yararlar görmekteyiz.

3. Aile çevresinde özel dersler biçiminde sürdürülen çalgı eğitimini ülkemizde, bazen çalgısının uzmanı olmayan ve bazen de eğitimci olmayan kişilerce verildiği gözlenmektedir. Gelişmiş ülkelerde ise özel çalgı dersi verecek uzmanların, müzik okullarında belli programlara göre yetiştirildiklerini, bu kişilerin dışında kimsenin özel ders verme hakkına sahip olmadıklarını biliyoruz. Bizde de uygun çözümler aranması gerektiği inancındayız.

4. Müzik biliminde geliştirilememiş alanlarımızdan biri de "Müzik Eleştirmenliği"dir. Müzik eleştiriciliği ya yanlış anlaşıldığından, ya da yazarlar iyi yetişmemiş okuyucu kitlesini düşündükleri için, uygun eleştirilere pek az rastlanmaktadır. Oysa çok daha seçkin, objektif ve teknik düzeyi yüksek eleştiri yazıları yazılabilir. Konu alanı uzmanlarınca, bu konuşmamızda önerdiğimiz değerlendirme tabloları bu konuda yardımcı olabilir.

KAYNAKLAR

Ertürk, Selâhattin. **Eğitimde "Program" Geliştirme**. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Basımevi, 1972.

Günay, Edip. "Yaylı Çalgı Öğretiminde Bir Grup Özel Hedefler, İki Örnek Hedefin Davranışlara Çevrilmeleri ve Bu Davranışları Ölçebilecek Ölçü Araçları", **Filarmoni Dergisi**, s. 84: Temmuz 1973.

Günay, Edip, "Okullardaki Çalgı Öğretiminde Beceri Ölçülmesi ve Değerlendirilmesi", (henüz basılmamış makale), 1974.

Günay, Edip, "Yaylı Çalgılarda Ölçme ve Değerlendirme", (henüz basılmadı), 1971.

Ortaokul Programı. MEB Devlet Kitapları, 1970.

Tekin, Halil. **Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme**. Ankara: Mars Matbaası, 1977.

Turgut, M. Fuat. **Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme Metodları**, Ankara: Nüve Matbaası, 1977.

Turgut, M. Fuat. "Ölçme ve Değerlendirme-Temel Kavramlar" MEB Fen Öğretimini Geliştirme Bilimsel Komisyonu, **BAYG-E-23, Değerlendirme Dökümanı** No: 4, Ankara, 1972.

Uçan, Ali. "Uygulamalı Keman Eğitiminde Psikomotor Becerilerin ve Ürünlerinin Ölçülmesi", **Filarmoni Dergisi**, sayı: 124.

Ünal, Saadettin-Yalçın Yüreğir. **Yeni Blokflüt Metodu**, Ankara: Önder Matbaa, 1972.

Yönetken, Halil Bedi. **Okulda Müzik Öğretimi ve Öğretim Metodları**, İstanbul: Millî Eğitim Basımevi, 1952.

GENEL TARTIŞMA

BAŞKAN - Çok teşekkür ederiz.

Efendim toplantıyı açarken de söylediğim gibi beceri derslerinin değerlendirilmesinin ne kadar karmaşık bir işlem veya süreç olduğu ortaya çıkıyor. Herhalde bu nedenlerdir ki öğrenciler, bekledikleri notları alamayınca, veya analar, babalar çocuğumuzun sesi güzel veyahut her ödevi yapıyor, buna rağmen on, dokuz alamıyor gibi itirazları veyahut üzüntülerin sebepleri ortaya çıkıyor kendi kendine. Önemli olan, herhalde çocuklara değerlendirme sırasında kendilerinin hangi bakımlardan bu müzik dersinde değerlendirildiğini başlangıçta onların da anlayacağı şekilde açıklamakta fayda var. Tabii mesele yalnız bu kadarla da bitmiyor. Şimdi sorular için on dakikamız var. Gerek katkıda bulunmak gerek soru sormak isteyen sayın dinleyicilerimize söz vereceğim.

Buyurun Rauf Bey.

RAUF İNAN - Sayın Doçent, bunları ortaöğretim için mi söylediler yoksa üniversitelerde müzik öğretmeni yetiştiren bölümler için mi? Ben yöntemi ortaöğretim için göremedim. Nasıldır, bunu neresi için söylediniz? Ortaöğretimde müzik öğretimi için midir, yükseköğretimdeki müzik öğretimi için midir?

DOÇ. DR. EDİP GÜNAY - Efendim, bu tablolarla ölçme genel bir anlayış. Biliyoruz, eğitimin başka alanlarında da kullanılıyor.

Hem ortaöğretim okullarını hedeflemiş vaziyette bildirimiz, hem de müzik okullarını. Adı geçmemekle birlikte konservatuvarlarda, hattâ çalgı yarışmalarında veyahut bir eleştirmen için dahi uygulanabileceğini söylüyoruz.

BAŞKAN - Önerdiğiniz veya açıklamaya çalıştığınız modeller, ortaöğretim düzeyindeki öğretmen liseleri için de geçerlidir. Çünkü öğretmen liselerinde müziğe ve öğrencilerden bir kısmının belki de belli bir âlet çalmasına önem veriliyor. Böylece, bu değerlendirme sistemi orada da pekâlâ geçerli olabilir.

RAUF İNAN - Biz Avrupa'da tahsilde iken Almanya'da, Avusturya'da şöyle bir fıkra anlatılırdı: Çinliler Almanya'dan en değerli bir profesörü üç yılına memleketlerine davet etmişler. Profesör oraya gitmiş, iki yıl sonra, anlaşma gereğince yazın Almanya'ya dönmüş. Alman bilginleri hep açık konuşan insanlardır. Orada ona: "Nasıl Çin'deki çalışmalarınızdan memnun musunuz?" diye soranlara "Çinliler benim derslerimden hiç memnun değiller" demiş "Çinliler benim bilgime, bilimime hiç değer vermiyorlar." Her yerde bunu açıkça söylemiş. Bir yerde de söylediği zaman, orada, vaktiyle Çin'de uzun süre bulunmuş olan bir papaz demiş ki: "Siz yoksa orada derslerinizi buradaki gibi basitleştirerek mi veriyorsunuz?", "Evet, tabii" demiş profesör. Papaz "Öyle yapmayın, zorlaştırın, olabildiğince zorlaştırın, o zaman Çinliler sizin bilginize değer verirler."

Profesör Çin'e dönünce, papazın dediğini bir deneyeyim diye düşünmüş. Derslerini basitleştirerek değil, zorlaştırarak vermeye başlamış. Çinliler "Hah, işte gitti, orada çalıştı, çabaladı, öğrendi geldi" demişler. Peygamberimizin bir sözü vardır: "Tanrım, beni işe yaramayan bilgidен, bilimden koru." Biz zorlaştırmayı çok yapıyoruz.

Sayın Doçente sorayım: Burada bize bir şarkı söyletebilir mi? Biz hep okumuşlarız, birlikte bir şarkı söyleyebilir miyiz? Söyleyemezsek ne anladım müzik derslerinden? Türkiye'de ilk defa matematik öğretimi konusunda kitap yazmış kimseyim. Çeşitli şûralarda da müzik öğretimi, matematik öğretiminden daha önemlidir diye iddiada bulunmuşumdur. Nedeni şudur: Dün anlatmıştım, rezil oldum gittiğim yerlerde bir şarkı söyleyemediğimden. Viyana'da, Almanya'da çok müzik derslerinde bulundum. Müzik dersleri böyle soyut bilgi halinde olmaz.

1927'de Beethoven'in ölümünün 100 üncü yıl dönümünde Viyana Belediye Sarayının önünde 250.000 kişi yazarı Schiller olan Neşeye Şarkı'yı söylemiş. Müzik öğretimi üzerinde duracağım, çünkü müzik başka şey değil, anadili kadar önemlidir, bizi millileştirecektir. Biz millî olamıyoruz. Birlikte bir şarkı, on şarkı söyleyemezsek nerede milliyet? Neden resim öğretmenleri

Türkiye'de resim alanında bir şeyler sağladılar da, müzik öğretmenleri sağlayamadılar? Allah aşkına, bize şarkı öğretsinler, bizim dağarcığımızda, bir araya gelip söyleyebileceğimiz 10 tane 15 tane şarkı bulunsun. Nedir bu bilim, niçin böyle oluyor müzik öğretimi?

Kendim yaşadım, rezil oldum kaç yerde. Her sene İstanbul'da toplantılarımız dolayısıyla gittiğimizde eşimle birlikte Anadolu Kavağı'na giderdik. Bir gün vapurda bir yığın çocukların konuştuklarını gördüm. Ne de olsa öğretmenlik var serde. Onları topladım; Çarşamba İlkokulu son sınıf öğrencileriymişler. Onlara şarkı söyletmeye çalıştım. Ses düzenleyemiyorlardı. Neyse, elimden geldiğince düzenletmeye çalıştım. Müzik öğretmeni değilim ama, müziğin âşığıyım. Seslerini düzenlemeye, önce birinin başlaması, sonra öbürlerinin katılmaları ile oldukça sağladım, birkaç şarkı söylettim. O sırada bir yığın -herhalde on onbeş kadar genç turist geldi yanımıza; ilgi ile dinliyorlar, "bir daha, bir daha" diyerek çocuklara şarkı söyletmek istiyorlardı. Ben eziliyordum, çünkü sesler tam birbirini tutmuyordu. Sonra da: "Artık sıra size geldi, siz söyleyin" dedim. Sizi temin ederim, iki sesli, üç sesli, bir de dört sesli şarkılar söylediler.

Türk milletinin müzikte yeteneği mi yoktur, niçin bu durumdayız? Müzik öğretmenlerini, müzik bilimcilerini burada suçluyorum. Burada biz hepimiz aydınız, birlikte bir tek şarkı söyleyebilir miyiz? Onun için rica ederim; notla ölçülen bilgi dersi, bilimci dersi olmaktan çıkarın müzik dersini. Müzik dersini sanat dersi yapın, çocuklara neşe sağlayan bir sanat etkinliği yapın bu dersi... Çocuk bütün öteki derslerin yorgunluklarını müzik derslerinde gidersin. (Avusturya, İsviçre, Almanya'da birçok müzik derslerinde bulundum, çocuk yuvalarından Gimnazyumların son sınıflarına dek. Küçük sınıflarda kulak eğitimi, ses eğitimi, dizem (tempo, ritim) duygusu için yapılan tatlı alıştırmalara hayran oldum.) Öğretim konusundaki ricalarımı burada özellikle belirtiyorum.

Çok teşekkür ederim. (Alkışlar)

BAŞKAN - Çok teşekkür ederim. Sayın Rauf İnan'ın bu heyecanını hepimiz paylaşıyoruz. Bu konuda dün de konuştular. Yalnız müzik derslerinde öğrenci başarısının değerlendirilmesinin ne kadar karmaşık ve çok yönlü bir iş olduğunun unutulmaması gerek. Bir müzik öğretmeni bu durumda öğrencilerinin başarı veya başarısızlıklarını "not" halinde belirtmeye çalışırken birtakım ölçütlere göre hareket etmek zorundadır. Arkadaşımızın konuşması, daha çok, müzik dersine devam eden ortaöğretim öğrencilerine not verilirken dikkate alınması doğru olacağı düşünülen ölçülerle ilgilidir. Bu konuda Sayın Uçan'ı dinleyelim, buyurunuz efendim.

ALİ UÇAN - Benim belirteceklerim hem biraz katkı getirme, hem de bir konuda sayın konuşmacının biraz daha geniş çerçeveli bir açıklama getirmesini isteme biçiminde olacak.

Hemen belirteyim ki, müzik eğitimi ve öğretimi, her şeyden önce, belirli güzellik anlayışlarına göre birleştirilmiş seslerle yapılan kendine özgü bir estetiksel eğitim ve öğretimdir. Bu eğitim ve öğretiminin sonunda, öğrencilerde oluşması beklenen "yaşantı ürünü ve az çok kalıcı izli davranış değişmesi" sonuncul (nihaî) aşamadaki özü bakımından estetik nitelik taşıyacaktır. Eğer böyle bir nitelik taşımıyorsa, yaptığımız öğretim, özü itibarıyla bir "müziksel estetik öğretim" olmayacaktır. Müzik öğretiminin temel niteliği "müziksel estetik öğretim" olunca, bu öğretimin sürecini ve ürününü ölçme de, değerlendirme de güçleşiyor.

Acaba müzik öğretiminin estetik sürecini ve ürününü ölçmede ve değerlendirmede karşılaşılan güçlük, temelde neden doğuyor, nelerden kaynaklanıyor?

Müzik eğitimi ve öğretimine ilişkin literatürün incelenmesi de bize gösteriyor ki, müzik eğitimi ve öğretimiyle öğrencilere (bi-reylere) kazandırılması ya da onlarda geliştirilmesi beklenen estetik davranışların neler olduğu, bunların hangi önemli (kritik) ayrıntıları içerdiği, hangi basamaklardan geçerek ve nasıl olduğu ya da geliştiği konusunda elimizde ayrıntılı bilimsel-sanatsal çalışmalar yoktur ya da yok denecek kadar azdır. Bu yüzden mü-

zik öğretiminin hem işleyişini hem de sonuçlarını, yani hem sürecini hem de ürünlerini ölçecek ve değerlendirecek kişinin, müzik öğretiminde öğrenciye kazandırılması ya da onda geliştirilmesi amaçlanan devinışsel, bilişsel ve duyuşsal boyutları çok iyi çözümlemesi (analiz etmesi) gerekiyor. Müzik öğretim programlarımıza bakıldığında bu gereklilik açıkça anlaşılıyor. Söz konusu programlarda estetik amaçlar "müziğe ilgiyi artırmak ya da geliştirmek", "belli müziklere daha duyarlı kılmak", "belli müziklere ilişkin olarak belli tutumları kazanmasını sağlamak" gibi anlatımlar içinde ise dolaylı biçimde ifade ediliyor. Peki nedir bunlar? Bu ifadelerin her birinde neler kapsanıyor? Bu sorular ancak ayrıntılı bir bilimsel-sanatsal çözümleme ile yanıtlanabilir. Müzik öğretim programlarındaki bu ve benzeri amaç ifadeleri devinışsel, bilişsel ve özellikle duyuşsal davranışların estetik boyutları açık-seçik ortaya konulursa, bunların geçerli ve güvenilir olarak ölçülmesi için gerekli araçlar da oluşturulabilir, hazırlanabilir.

Ben sayın konuşmacıdan müzik öğretiminin estetik açıdan söz konusu boyutları, özellikle duyuşsal boyutu ile ilgili olarak bu belirttiğim noktalarda, çok fazla ayrıntıya inmeden ana çizgileri içeren, biraz daha genişçe bir özet açıklama yapmasını yararlı bulurum.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN- Çok teşekkür ederiz. Zamanımız dolmakla beraber mademki bir soru soruldu, konuşmacı arkadaşımız da çok özet olarak düşüncelerini söyleyecek herhalde.

Buyurun efendim.

ÇIĞDEM ÇETİNER (Müzik Öğretmeni)- Etimesgut Zekiye Güdüllüoğlu İlköğretim Okulu'nda müzik öğretmeni olarak görev yapmaktayım. Bursa Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi, 1985-1986 öğretim yılı, Müzik Eğitim Bölümü ikincisi olarak mezun oldum. Bu yüzden öğrencilik yıllarımda, öğretme konusunda fazla zorluk çekmeyeceğimi sanıyordum.

Fakat Erzincan Çağlayan Lisesinde mesleğe başladığımın daha ilk gününde bu düşüncemde ne kadar yanlış olduğumu ve işimin ne kadar zor olduğunu anladım. Öyle ki, öğrenciler Millî Marşımızı dahi sanki şiir okur gibi söylüyorlardı. Anladım ki işe ta temelden başlamalıydım.

Kaldı ki, öğrencilerime dersi sevdirmiş olmama rağmen, sınıfların çok kalabalık olması öğrencilerin birçoğunun maddî imkânsızlıkları nedeni ile derse hazırlıksız gelmeleri, işimi daha da zorlaştırıyordu. Fakat takdir edersiniz ki bir yıl gibi kısa bir sürede, istediklerimin çoğunun gerçekleştirilmem mümkün olamazdı, olmadı da... Ancak, ben bunu Erzincan'daki görev süresinin kısalığı ve büyük kentlere kıyasla imkânsızlıklardan kaynaklandığını düşünürken, Ankara gibi büyük bir kent ve büyük bir okul sayılacak yeni görev yerinde de aynı sorunlarla karşı karşıya kaldım.

Muhakkak ki bu açıklamanın arkasında "nasıl?" diye bir soru yöneltmesi son derece doğaldır.

Ben bu soruya da sayın Doç. Dr. Edip GÜNAY'ın konuşmalarından yola çıkarak cevap vermek isterim. Çünkü Sayın Doç. Dr. Edip GÜNAY öğrencilere flüt öğretilmesini, her dersin sonunda da anlaşılan ve anlaşılmayan konuların bir şema aracılığıyla öğrencilerle birlikte değerlendirilmesini önermektedir. Çünkü bu yöntemle öğrencilerin başarısının artacağına inanmaktadır. Elbette ki doğru ve yerinde bir düşünce olduğu konusunda ayrıca saygı duyuyorum.

Ancak 40-45 dakikalık bir ders süresine sığdırabileceğimiz çalışmalar zaten bellidir. Her şeyden önce, öğrencilerimiz nota yazımında bir pratiğe sahip olmadıkları gibi, sınıfların mevcudu gereğinden çok kalabalıktır.

Buna göre, zaten notaların yazımı en az 20-25 dakikayı almaktadır. Geriye kalan 20 dakikada ise vücudu yumuşatma egzersizleri, ses-nefes alıştırmaları, parçanın tanıtımı, solfejnin ölçü ölçü çalıştırılması, parçanın sözleriyle söylenmesi ve bunlardan da ayrı olarak bütün bu çalışmalar esnasında öğrencilerin değerlendirilmesi yapılacaktır.

Şimdi sayın Doç. Dr. Edip GÜNAY'a sormak istiyorum. Bu kadar kısa bir ders süresi içerisinde bu önerilerin hangisini uygulamaya alabiliriz?

O halde dersi verme yöntemleri ne kadar mükemmel olursa olsun, sınıfların kalabalıklığı azaltılamıyorsa ve ders saati fazlalaştırılmıyorsa, ders araç-gereçlerinin kullanılabilirliği artırılmıyorsa bu sorunların çözümü zor olacaktır.

BAŞKAN - Bir müzik öğretmenin değerlendirme açısından karşılaştığı zorlukları duymamız çok iyi oldu, bunlar biliyorsunuz teyp ve kitaba da giriyor, hiç olmazsa bir öğretmenin gerçek durumu bize söylemesi yararlı oldu, teşekkür ederiz.

Buyurun efendim.

DOÇ. DR. EDİP GÜNAY - Sayın Prof. Dr. Ali Uçan Beyin bir sorusu vardı, öğrencilerde duyuşsal davranışın ölçülmesi, değerlendirilmesi, tabii müzik alanında. Şimdi dikkat edilirse ben önerime geçmezden önce şöyle bir cümle söyledim: "Zevk eğitimi ile kuramsal bilgilerin öğretimine ilişkin başarı gelişimlerinin ölçülmeleri ve bunların değerlendirilmesi konuşmamızın sınırları dışında bırakılmıştır" şeklinde. Sayın Uçan'ın sorduğu soru son derece önemlidir. Biz okularımızda zevk eğitimi veriyoruz, müzik dersinden öğrenciler zevk duysun istiyoruz, müzik eserlerinden ve müzik sanatından da zevk duysun istiyoruz. Bir şarkıyı doğru söylesinler istiyoruz ama, onun yanında sanat heyecanı da tatsın istiyoruz. Bu konuda da müzik dinletiyoruz, biz müzik öğretmenlerine niçin ana çalgıyı bu kadar titizlikle öğretmeye çalışıyoruz? Tabii ki sınıfta bir sanat heyecanı yaratabilsin, yaşatabilsin diye. Yani bunun eğitimi veriliyor, bir zevk eğitimi veriyoruz. Öğrencinin duyuşsal davranışlarını yüceltmek için müzik dersinde eğitim yapıyoruz, öğretim yapıyoruz. Hangi okulda bu konu ile ilgili bir ölçme yapılır ve bu not karne notunu etkiler? Hiçbir zaman, yani okullarımızda zevk eğitimi değerlendirilmesi yapılmamaktadır. Ben bu nedenle bunu bildirim dışında bıraktım.

Bu konu ayrıca incelenmeye değer bir problemdir. Yalnız şu kadarını söyleyelim, öğrencilere dinleme ödevleri verebilirsiniz,

radio ve televizyonlarda yayınlanan belli programları. Ve onlardan şunu isteyebilirsiniz: Müzik eserini öğrenci dinlerken iç gözlem raporu da yazar, bunları tek tek öğrencilerden alır incelersiniz, bu aylarca sürer, öğrencilerin hangi eserleri hangi ilgiyle dinlediklerini ve giderek müzik ilgilerinin yücelmekte olup olmadığını siz tek tek öğrencilerin yazmış olduğu bu loglara bakarak, bu iç gözlem raporlarına bakarak, bir sonuca varabilirsiniz. Veya derslerimizde anlaşılması kolaydan zora doğru eserler dinletilir, bunlar dinletilirken de iç gözlem raporları yazdırılabilir, fakat bunun bir puana dönüştürülmesi hem güç hem de gereksiz olan ve bu yüzden de okularımızda bugüne kadar hiçbir zaman ele alınmamış çok nazik bir konudur. Bu sorusu için kendisine çok teşekkür ediyorum.

Diğer taraftan Sayın hocamız Çetiner'e kısaca cevap vermek istiyorum, o şöyle. Okullarımızdaki müzik derslerinin bildiğiniz gibi çok değişik cepheleri var, yalnız sınıf dersinden söz etmiyoruz, bir bağlama takımı da söz konusu olduğundan acaba bu bağlama takımı insan önüne çıkarıldığında başarılı olacak mı? "Siz meslektaşım olarak lütfen gelip bir dinler misiniz hocam" diye bir arkadaşınıza, bir müzik öğretmeni arkadaşınıza rica etseniz gelse sizin bağlama takımını dinlese. Şimdi soruyorum: Bağlama takımının nesini dinleyecek de "evet bu bağlama takımı topluluk önüne çıkabilir" diyecek acaba? Bırakalım bağlama takımını Sayın Rauf İnan'ın enteresan konuşmasına atıfta bulunayım. Diyelim ki bir öğrenciniz bir şarkı söyleyecek, meslektaşınız da size yardım edecek, bu şarkının yine bir okul müsamesinde söylenmeye değer olup olmadığına karar verecek. Peki bu şarkının nesine bakacak meslektaşınız veya siz nasıl değerlendireceksiniz bunu? Veya sınıf öğretimine gelelim, sınıfa bir şarkı söylediniz, doğru söylediler mi söylemediler mi? Bu doğru dediğiniz şey nedir acaba? İşte bu konuda çocuklarımızı ve kendimizi daima bilinçlendirmemiz gerekir. Sınıfta topluca şarkı söyletirsiniz, sonra "arkadaşlar, şu tahtada yazılı olan ölçme tablosu var ya ona göre acaba biz bu şarkıyı doğru söyledik mi, hadi bir irdeleyelim" diyoruz değil mi? Herhalde deriz.

Bu, derse bilinç getirecektir. Nedir bu? Efendim, oturduğumuz doğru mu idi, ağzımızı iyi açtık mı, nefesimiz şöyle miydi, dik-kamızı böyle miydi, sesler temiz miydi, aralıklar iyi uyguladık mı, şarkıyı ritmik olarak doğru söyledik mi, akıcılık var mıydı, şarkının ifadesine uygun olan bir tempo acaba uygulandı mı, işte şarkılar bu kanallardan geçerek, bu eğitimden geçerek bu tabloların kontrolünden geçerek söylenir, söylenmeli. Bir gün öyle zannediyorum Türkiye'de stadyumlarda tertemiz marşlar da şarkılar da söylenecektir ve nitekim dikkatinizi çekerim, futbol maçlarında söylenmekte olan marşlar, tekerlemeler, şarkılar çok değişmiştir eskiye göre. Çok daha temiz söylenmektedir. Sonra bir şeye daha cevap vermek istiyorum, sayın İnan için, "Almanya' da herşey acaba bir saatlik müzik dersine mi bırakılmaktadır ve Almanya'daki geleneksel müzik bizim geleneksel müziklerimize benzemekte midir?" O kadar çok değişken var ki bunları müzik öğretmenlerini suçlamakla çözemeyiz. Biz problemlerin kökenini biliyoruz, değiştireceğiz, ama bunları konuşmak herhalde başka sempozyumların veyahut toplantıların konuları olacak.

Benim cevaplarım bu kadar, çok teşekkür ederim. (Alkışlar)

BAŞKAN - Biz de teşekkür ederiz. Efendim, süremizi biraz aştık. Bundan sonraki oturumu yönetecek olan Sayın Mesut Özgen'den özür dilerim.

İlgi ile dinlediğiniz için herkese teşekkür ederim.

Mesut Beyi, altıncı oturumu yönetmek üzere kürsüye davet ediyorum.

VI. OTURUM

MÜZİK ÖĞRETİMİ VE ÇAĞDAŞ TEKNOLOJİ (Bildiri: 5)

Ertuğrul BAYRAKTAR

Hacettepe Üniversitesi
Devlet Konservatuarı Öğretim Üyesi

Oturum Başkanı: Dr. Mesut ÖZGEN

MÜZİK ÖĞRETİMİ VE ÇAĞDAŞ TEKNOLOJİ

Yüzyılımızın ikinci yarısındaki hızlı teknolojik gelişmeler tüm dünyada düşüncenin değişmesine ve çeşitlenmesine neden olmuştur. Teknolojik gelişmelerin hızı düşünemeyen bir düzeye erişmiştir. Bugün bulunan bir buluş yarın eskimekte, yerini daha gelişmiş bir buluşa bırakmaktadır. Buna bağlı olarak, kitle iletişiminin de büyük boyutlara ulaşmasıyla gelişen teknoloji, toplumları yeniden biçimlemeye başlamıştır.

Hızlı teknolojik gelişim her alanda olduğu gibi sanat alanını da yoğun bir biçimde etkilemiştir. Bu etkileme sonunda sanat anlayışında ve estetik değerlerde önemli değişiklikler olmuş, hayatımıza girmiştir. Teknolojinin getirdiği yenilikler, kolaylıklar ve yüksek performans, bireyleri sanatı daha özgür yapabilir hale getirmiş, yeni yapıtların daha kolay ortaya çıkmasına ve çok çabuk hayata geçmesine olanak sağlamıştır.

Merkezî sanatsal yönlendirmelerin dışında, değişen sanat anlayışı ve estetik değerlerle birlikte yeni sanatsal üretimler topluma daha çabuk ulaşmaya ve tüketilmeye başlamışlardır. Serbest piyasa ortamında üretilen ve en son teknolojik olanaklardan da yararlanan yeni sanat üreticileri, merkezî plânlamaya ve sınırlı bütçeye sahip kurumları, toplumu etkileme yönünden çok geride bırakmıştır.

Gelişen teknolojinin en çok etkilediği sanat dallarından biri de müzik'tir. Bilgisayar teknolojisine paralel olarak bir gelişme gösteren müzik dalında besteleme anından, seslendirmesine, kayıt edilmesine, basılmasına, çoğaltılmasına kadar her basamakta bu teknolojiden yararlanılmaktadır. Geleneksel üretim biçimleri büyük anlamda değişmeye başlamış ve değişmiştir. Birçok ünlü müzisyen, besteci bu sistemlerden yararlanarak çalışmaktadır.

Bestecilik sınıfları "Bilgisayar Destekli" eğitim-öğretim yapmaya başlamışlardır. Combo orkestradan senfonik orkestraya, köy davulundan timpaniye, komalı seslerden tampere seslere, kilise orglarından tulum'a, zurna'ya, solo sestten büyük koroya ve

uzayın tanımlanmasına kadar her türlü ses elimizin altındadır. Bu gelişmiş araçların üzerindeki hazır seslerdir. Yeni sesler üretmek isterseniz ses dalgalarıyla oynayarak istediğiniz sesi gerçekleştirmeniz olanaklıdır. İsteddiğiniz ritmi, nota birimlerini, nüansları ve benzeri müzik yazısını kullanarak çok kanallı kayıt yapabilir, beğenmediğiniz yerleri silip düzeltebilir, sonsuz olarak deneyip yanılabilirsiniz. Birçok olanaklarını burada anlatamayacağımız bu araçlar herkesin alabileceği bir fiyata piyasada bulunmaktadır.

Geleneksel üretim biçiminin değişmesi, teknolojinin belirleyici olması kaçınılmaz görünmektedir. Bu durumda müzik eğitim ve öğretiminin de buna paralel olarak değişmesi gerekmektedir. Ancak incelediğimizde görmekteyiz ki, yurdumuzdaki hiçbir müzik eğitimi kurumuna bu teknoloji girmemiştir. Müzik eğitimi kurumları bu değişimin dışında kalmışlardır.

Amerikan Müzik Derneği tarafından yapılan bir araştırma Amerika'daki yönelimi açık olarak göstermektedir. Yapılan araştırma şöyledir: "Geçen yıl (1987) satılan 3.37 milyar dolarlık müzik âletlerinin 1.35 milyar dolarlık bölümü elektronik âletlerden (üçte birinden çok), bunun 2.5 milyon dolarlık bölümü klavyeli çalgılardan ve 350.000 dolarlık bölümü ise sentesayzır'dan oluşmaktadır"¹. Yurdumuzda da yaygınlığı hızla artmaktadır. Birçok gazetesinin pazarlama şirketleri uygun taksitlerle yeni klavyeli çalgıları pazarlamaktadırlar. Tüm dünyada ve yurdumuzda yeni bir müzik anlayışına doğru hızla yol aldığımız açıktır. Müziğin her alanındaki müzik üreticileri bu değişmeye uygun olarak yeniden yapılanmışlardır. Yeni teknolojiyi ve endüstriyi dikkate almadan yaşamak, etkin olmak oldukça güçtür.

Sürekli hızlı gelişim ve değişim, çağımızın özelliğidir. Birkaç küçük örnek bile değişimin ne denli büyük olduğunu göstermektedir. Geç kalmadan müzik eğitimi kurumları bu yeniliklerle donatılmalı, programları bu düşünce ışığında desteklenmelidir.

Müzik eğitimi kurumlarına henüz girmeyen teknoloji ve teknolojinin getirdiği yenilikler, müzik öğretmenlerinin sayesinde

(1) Macintosh Dünyası, Ocak 1989, Sayfa13.

ortaöğretim kurumlarında sınıflara yavaş yavaş girmeye başlamıştır. Hem pratik yanı, hem de etkisi yüksek olan yeni klavyeli çalgılar müzik öğretmenleri tarafından kullanılmaktadır. Ancak gözlediğimiz kadarıyla eksik ve yanlış olarak. Bu doğaldır, çünkü el yordamıyla aldıkları çalgıları çözümlenmektedirler. Burada sorulması önemli bir soru vardır; "Müzik öğretmenleri neden bu tür çalgılara yönelmektedirler? Bu tür çalgıların olanaklarının yüksekliği mi? Müzik öğretmeni olurken öğrendikleri çalgıları yeterince kullanmadıkları için mi? Ya da piyasanın, toplumun bir yönelişi olduğundan mı?" Bu üç soruyu teker teker inceleyelim.

1. Müzik teknolojisinin geliştirdiği klavyeli çalgıların olanakları çok yüksektir.

Değişik ses rengi olanaklarının çok olması, ritim çalgılarını bünyesinde bulundurması, kolay ve zengin eşlik yapabilme olanakları son zamanlarda "sequencer"lı (kayıt yapabilme özellikleri) klavyelerin üretilmesi.

Müzik öğretmeni, bu olanakları kullanarak öğrencilerin ilgisini daha çabuk çekebilme, değişik özellikleri kullanarak dersi monotonluktan kurtarabilmektedir. Örneğin bir ezgiyi önce flüt sesi rengiyle, sonra org, sonra elektro piyano vb. seslerle öğrenciye sunabilir. Aynı parçayı önce bir eşlikle sonra değişik bir otomatik eşlikle renklendirebilir. İsterse buna bir ritim ekliyebilir. İsterse yalnızca bir piyano ya da klavsen sesiyle eşlik yapabilir, çalabilir. Ya da daha önceden hazırlayarak kayıt ettiği parçayı sınıfta dinletebilir. Gelişen müzik teknolojisi çok renkli bir müzik dersi için çok zengin olanaklar sunmaktadır.

2. "Müzik öğretmeni olurken öğrendikleri çalgıları yeterince kullanamadıkları için mi?" Bu soru yıllardır sorulan, mezun edip de sınıflara gönderdiğimiz öğrencilerimizden-öğretmenlerden gelen yoğun eleştirilerin ve bizim de yakından izlediğimiz önemli bir sorundur.

Müzik eğitimcilerinin hemen hemen tümü okulda öğrendikleri ana çalgılarını sınıfta kullanamamaktadırlar. Bunun çeşitli nedenleri vardır. Yaylı çalgı eğitimi için sürenin kısa oluşu ve öğrenci-

lerin geç yaşta (liseyi bitirdikten sonra) öğrenime başlamaları en önemli etkidir. Öğretmen okulları ve bu okullara bağlı müzik seminerleri de kapatıldıktan sonra öğrenim seviyesinin iyice düştüğü gözlenmektedir. Bazı çalgıların edinilme güçlüğü'nün olması da (örn. Viyolonsel) ayrı bir sorundur.

Yeterince (belli bir beğeni düzeyinde) çalınamayan çalgıyla öğrencilerin karşısında etkin olunamayacağı açıktır. Burada yaylı çalgılara ağırlık vermemizin nedeni, öğrencilerin çoğunluğunun okuduğu içindir.

3. "Toplumun çok renkli klavyeli çalgılara yönelmesinden mi?" Herkesin alıp çalmaya çalıştığı, çocuklarına ders aldirmaya uğraştığı bu çalgılar, müzik öğretmenine yeni bir talebi de getirmiştir. "Müzik öğretmeni bu çalgıyı öğretir mi?" Müzik öğretmeni çok yönlü bir yanı olan bu çalgılarla gelen talep üzerine eğitim-öğretim yapmaktadır. Tamamen arz-talep sorunudur.

Çok belirleyici olmamakla birlikte bu talep müzik öğretmenini bu tür klavyelere doğru yönlendirmektedir. Bir yönüyle de sorun ekonomiktir.

Burada müzik öğretmenliğinin sanatçı kimliğinden de söz etmeliyiz.

Müzik öğretmenin eğitimciliğinin yanı sıra sanatçı kimliği çok önemlidir. Müzik dersi bir sanat dersidir. Müzik öğretmeni sanatçı kimliğiyle öğrencilerini etkilemeyi başarmak zorundadır, çünkü bir anlamda sınıfta varoluşunun nedeni budur.

Müzik sanatı açısından (ki bu yalnızca müzik sanatı içinde kalmamalı, diğer sanatlara da uzanmalıdır) becerisi üst düzeyde olan ve kullandığı araç, gereçlerle farklılığı olan müzik öğretmeni öğrencilerinin beğenisini, hayranlığını kazandığı ölçüde sanat adına başarılıdır, etkindir, yol göstericidir. Özellikle müzik eğitimi kurumlarının olmadığı yerleşim bölgelerinde örnek alınacak, sorulara yanıt verecek müzik sanatı adına elçilik yapacak kişidir müzik öğretmeni.

Müzik öğretmenin çevresinde etkili olabilmesinin önemli bir yolu, bir ya da bir kaç çalgıyı yeterince iyi çalabilmesine ve

öğretebilmesine bağlıdır. Bir çalgının iyi kullanılmasının etkinliği tartışılmaz durumdadır. Müzik eğitiminin en önemli sorunlarından biri burada düğümlemektedir. Müzik eğitimcisi hangi çalgıyı hem kendi müzik anlayışını yükseltmesi açısından, hem de gelecekte öğretebilmesi ve kullanabilmesi açısından öğrenmelidir.

Daha önce sözünü ettiğimiz teknolojik gelişmeyi de göz önüne aldığımızda yeni müzik öğretmeni modeli teknolojinin olanaklarını üst düzeyde kullanan, yaratıcı bilgilerden yararlanarak kendine özgü niteliği olan bir müzik öğretmeni modelidir.

Bu modelin de temel çalgısı, tüm dünyada ve yurdumuzda çok ilgi gören klavyeli çalgılardır. Buna temel olarak da müzik öğretmenin öğreneceği temel çalgı, ana çalgı piyano'dur. Diğer çalgılara göre başlaması ve gelişmesi daha üst düzeydedir. Sabit perdeli bir çalgı olması, solfej, teori vb. gibi derslere katkısının üst düzeyde oluşu, sanat müziğini öğrenme açısından çok önemlidir. Bir de dünyanın yeni klavyeli çalgılara verdiği önem de gözönünde tutulursa piyano çok avantajlı duruma geçmektedir. Bugün öğrencilerin azınlığı ana çalgı piyano adı altında dört yıl piyano eğitimi görmektedirler, Diğer öğrenciler ise (ki çoğunluk) yardımcı çalgı olarak piyano öğrenmekte, bu ise anlayış(yardımcı çalgı) olarak ve içerik açısından istenilenin çok altındadır.

Bu yeni klavyelerde eşlik probleminin çözümlenmesi için iki yıl okutulan armoni dersinin dört yıla çıkarılması ve bunun için de mutlaka "Jazz" armonisinin okutulması geleneksel ve yeni teknolojinin getirdiği olanaklarla yaratıcılığın ve doğaçlamanın geliştirilmesi okulda öğrendiklerini sınıflarında yüksek bir yüzdede öğretmek, yaşayan ve yaşatan bir müzik öğretmeni modeli oluşturacaktır.

Böyle bir müzik öğretmeni sınıfta, sanatçı-artist açıdan başarılı ve etkili yönüyle çağla beraber yaşayan bir öğretmen olacaktır.

Burada çağdaş teknolojinin yalnızca klavyeli çalgılar açısından bile ne kadar önemli değişiklikler yaptığını açıkça görmekteyiz. Diğer katkılarıyla birlikte düşünüldüğünde, yepyeni bir dünyayla karşı karşıya olduğumuz ve bu değişime gecikmeden kulak vermek zorunluluğumuz açıktır.

GENEL TARTIŞMA

BAŞKAN - Çok teşekkür ediyoruz Sayın Bayraktar'a, bize son derece sıcak ve akıcı biçimde teknolojinin öğretimimize nasıl aktarılması ve iç içe geliştirilmesi konusunda sağlıklı bilgiler verdi. Tabii bu arada yüzyıllar önce yaşayan Köroğlu'nu bir kere daha anımsadık; "Tüfek icat oldu, mertlik bozuldu, eğri kılıç kınında paslanmalıdır." Efendim kısa sorularla bu konuyu toparlayıp, bir çay arası vermek istiyorum.

Buyurun efendim.

ŞÜKRÜ VELİOĞLU(Müzik Öğretmeni) - Sayın başkan ve muhterem öğretmen arkadaşlarım; hepinizi saygıyla selamlıyorum. Müzik eğitimi ve öğretimi konusunda iki gündür konuşuyoruz. Konuşulan ve tartışılan çok konu oldu. Elbette daha da konuşulması gereken konular, derter var. Aslında bu konuşma ve tartışmalar bir müzik öğretmeni olarak hem beğenimi kazandı, hem de çok enteresan buldum. Bu nedenle söz aldım.

Konuşmayı sunan arkadaşımıza bir iki sorum olacak. Çağımızın geliştirildiği teknolojik enstrümanlar ki, bunlar klavyeli elektronik âletlerdir. Hem ülkemizde hem de enstrümanların icat edildiği ülkelerde, bilhassa genç kuşaklar arasında disko-caz müziği yapmada kullanılmaktadır. Dinlediğim ve gördüğüm bazı bantlarda klasik müziğin disko-caz haline getirildiği bir gerçek. Bu durumu savunan sayın konuşmacıya soruyorum: "Bu klasik eserlerin bestecileri yaşasaydı bu duruma ne derlerdi?" | Bu büyük besteciler: "Bizim füglerimizi, sütünlerimizi, prelüdlarimizi, senfonilerimizi, sonatlarimizi, konçertolarimizi vb. diskolarda caz müziğine çevirmeye ne hakkınız var?" demezler miydi? Yoksa kişilerin sanat görüş ve zevklerini geliştirmek için mi yazdılar? Elbette ikincisi doğrudur. Ben şahsen klasik müzik eserlerini bestecinin yazdığı şekli ile dinlemek isterim.

Gerçekten teknoloji her alanda (müzik dahil) çok şeyler geti-

riyor. Ama ben buna karşın çok şeyler de götürüyor diye düşünüyorum. Teknolojiye asla karşı değilim. Yeter ki bazı güzellikleri yok etmek için kullanılmasın.

Bu nedenle ben J.S. Bach'ın füğünü gerçek org âletinden orijinal olarak dinlemek istiyorum. Tartışılacak konudur. Herkes başka görüş ileri sürebilir. Fakat ben böyle düşünüyorum. Dünyada yazılmış tüm güzel sanat eserlerini herkes kendi istediği biçime sokarsa o zaman ortaya bir "güzel sanatlar kaosu" çıkar.

İkinci soru ve konu da şudur: "Bugün ülkemizin müzik alanında yaşadığı durum bir kaos mudur?"

Bu toplantıya katılmadan az önce birinci saat orta üçüncü sınıfta derste idim. Ülkemizdeki müzik türlerini anlatıyorum. Öğrencilere şu müzik türlerini saydım:

- a) Türk halk müziği,
- b) Klasik Türk müziği (Alaturka),
- c) Çağdaş çoksesli Türk müziği,
- d) Arabesk denen müzik,

e) Batıdan ve cazdan esinlenerek yapılan hafif batı müziği tarzında Türk hafif müziği,

f) Ve benim okulda yapmağa çalıştığım okul müziği... Çocuklara sordum: "Çocuklar benim sizinle yaptığım müzik hangi tür müziktir?" Cevaplar çok değişik. Şu bir gerçek ki okul müziği, çok kollu bir ahtapotun ortasında yutulmaya hazır.

Haftada 45 dakikalık bir ders saati ile bu ahtapot tarafından yutulmaktan nasıl kurtulurum? Bu kadar zıt kutuplar arasında okul müziği için çırpınan biz müzik öğretmenleri ne yapmalıyız? Yaptığımız gayet açık. Akıntıya kürek çekmek.

Sayın Hocamız az önce dediler ki, "Almanya'da çocuklar ya da büyükler hep birlikte şarkılar söylüyorlar." Biz de söylüyoruz: "Tin, tin, tini mini hanım"ı hep beraber söyleyebiliriz. Bilmem,

bilmeyen var mı? "Tren gelir, hoş gelir," türküsünü de hep birlikte söyleyebiliriz. Ancak bu yeterli değildir. Bence sorun burada değil. Türkiyede gerçek bir eğitim birliği yok ki müzik eğitiminin birliğinden söz edelim. Eğitimin laikliği kalmamışken, biz müziğin ne olacağını tartışıyoruz. (Alkışlar) Atatürk bize her şeyin doğrusunu gösterdi. Yeter ki gösterilen yolda, yılmadan azimle yürüyelim, yorulmayalım.

Devletin, ülkemizde kesin bir eğitim politikasının olması şarttır. Öyle bir politika olsun ki, her gelen politikacı bunu değiştirmesin. Şimdilik böyle kesin bir politikayı göremiyorum. Ancak bu salonda bir araya gelmiş müzik eğitimcileri birbirimizi teselli ediyoruz. Bu teselliden bir fayda umulur bazen. Buna rağmen yılmayacağız. Daha çok çalışmak, tek çaremiz.

Batı çok sesli müziğe 9. yüzyılda başladı. Hepimiz biliyoruz: 13. yüzyılda bugünkü anlamda konservatuvarlar vardı. Biz ancak 1936 yılında devlet konservatuvarını kurduk. Böylece ilk defa gerçek anlamda sanatçı yetiştirmeye, müziği geliştirmeye başladık. Diğer kuruluşlar olarak da okullarımıza müzik öğretmeni yetiştirmek amacıyla 3 yıl yüksek öğretim veren eğitim enstitülerinde müzik bölümlerini açtık. (Şimdi 4 yıl)

Batının 13. yüzyılda başlayıp geliştirdiği bu sanat dalını, biz ancak 20. yüzyılın 2. çeyreğinde açtığımız bir konservatuvar ve diğer müzik okulları ile benimsedik. Arada 600 yıllık bir zaman farkı var. Elbette bizde de zamanla güzel sanatların tümü gelişecek, yerine oturacaktır. Bizler herhalde bu mutlu gelişmeyi göremeyeceğiz. Sanatın gelişmesi bir çağ ve anlayış sorunu, kafa sorunu; sadece şekilde değişiklik kafa değiştirmeye yetmiyor. Ülkemizin büyük bölümü gerçekten güzel sanatların tümünden yoksundur. Ülkemizin genel kültür düzeyi yükselmedikçe pek çok şeyin halledilmesi kolay olmayacaktır. Her şey zaman ve eğitim sorunu. 1936 yılından 1989 yılına kadar konservatuvarlar açtık, müzik eğitimi veren yüksek okul sayısını artırdık. Sanat adamları, müzik öğretmenleri yetişti.

Ben bu nedenlerle ümitsiz değilim. Her şeyin zamanla daha

iyi olacağı kanısındayım. Ancak sayın konuşmacıya da derim ki eserlerinin elektronik âletlerle caz-disko şeklinde çalınmasına Bach, Beethoven, Mozart vb. mezarlarından isyan ederler.

Hepinize saygılar sunarım. (Alkışlar)

BAŞKAN- Çok teşekkür ediyorum Sayın Velioğlu.

MEHMET EMİRALIOĞLU- Teknolojik gelişmelerin müzik eğitime yaptığı etkiler, müzik eğitiminin sınırları içinde kalmaz. Bu okul mimarisinden , okuldaki idarede "tertip" dediğimiz yerleşmeye, okulun donatımına kadar, birçok konuyu etkileyecektir. Bir öğretmen zengin olsa, bu cihazları alsa, çocuklarına kendi finansmanı ile yararlandırma olanakları sağlasa, blok dersler, beş dakikalık aralar ve kalabalık sınıflar ve daracık koridorlar, oradan oraya taşınırken bu cihazlar bozulmayacak mı? Bu cihazlarla müzik eğitimi yapabilecek müzik derslikleri, müzik salonları, okul mimarlarının düşüneceği iş olmalıdır. Okul donatımını bir Atatürk resmi, bir Türk Bayrağı, bir Türkiye haritasından ibaret sayan yönetici kadro, bunları dinleyerek okulların ne gibi donatımlara ihtiyacı olduğunu Altıncı Beş Yıllık Planda belirlemelidir.

Ayrıca Avrupa Topluluğuna girmek istiyoruz. Avrupa Topluluğunun yaptığı müziği, yaptığı müzik eğitimini eğer Türkiye'de yapmayacaksak, utanmak için mi gireceğiz o birliğe! Burada konuşulanlar bana bunları düşündürüyor. Ayrıca bir müzik ustasının müzik eğitimi üzerinde söylediği şu söze değer veriyorum. Diyor ki: "Bir öğrenci, bir öğretmen ya da bir grup öğrenci ile öğretmenli müzik eğitimi yapılmaz. Batıda müzik eğitimi yapılan yerleri dışardaki müzisyenler geliyor dinliyor." Onlarda dersin dinleneceği bir yer var demek ki. İlgii dağıtmadan dinliyor. Sonra da orada yapılan dersi değerlendiriyorlarmış. Bugün Avrupada konserler, resitaller verilmeksizin müzik eğitiminin yapılacağına inanan kalmamış! Şimdi bütün bunların ışığı altında Türk müzik eğitimi , bir çağdaşlaşma, teknolojiye yaklaşma veyahut teknoloji ile kaynaşma sürecine giriyor. Bu süreç aynı zamanda Altıncı Beş Yıllık Planın da hazırlanış sürecinin içindedir. Eğitimcilere, müziği ile, tarımı ile, sosyal bilgiler ve bütün dersleri ile bu planı

hazırlayanlara bilgi sunmak, telkinde bulunmak, oylarıyla da uyarıda ve öneride bulunmak durumu doğuyor.

Saygılarımla. (Alkışlar)

BAŞKAN- Teşekkür ederiz efendim, sağolun, buyurun efendim.

ABDULLAH US - Şimdi son verdiği örnek ilginç oldu Bayraktar'ın, sayın hocam da aslında belirtti, az çok benzer şeyler söyleyeceğim, geldiği yer hafif müziktir. Bu org'un, özellikle klavyeli çalgıların adı tabii tartışılabilir. Org mu diyeceğiz, klavye mi diyeceğiz? Çünkü org sadece bir ses rengi, insanı getireceği yer neresidir acaba? Örneğin bu orgla Chopin çalabilir miyiz, duygularımızı ifade edebilir miyiz? Bana öyle geliyor ki bu eğlence endüstrisinin bir uzantısı ve aslında özgürlüğümüzü çalan bir unsur, bir gelişme. Eğlence endüstrisi, kasetleriyle bize sunduğu, şartlandırarak, reklamlarıyla, bir süre olanaklarıyla sunduğu kasetlerle bizim özgürlüğümüzü elimizden alıyor. Çünkü onun bize sunduğu şeyleri tüketiyoruz, ta odalarımıza kadar uzanıyor. Aynı şey şimdi müzik yaparken bizi tehdit ediyor gibi geliyor. O yüzden acaba org'u kullanmalı mı? Ben bunu belirtmek istiyorum, org'un bize tanıdığı olanaklar nedir, org bizi nereye kadar götürür, onun üzerinde gerçekten iyi durmak gerekir.

BAŞKAN - Pardon, özellikle ortaöğretim boyutunda mı soruyorsunuz, genelde mi soruyorsunuz?

ABDULLAH US (Devamla) - Bu genelde de düşünülebilir, tabii özellikle ortaöğretimde belirtmek istiyorum, yani getireceği bana göre hafif müziktir, hafif müziği de ben insana katkısı olan bir müzik olarak görmüyorum. Sanat, insanın kendisini gerçekleştirme gereksiniminin bir ögesidir, org'un bunu engellediği kanısındayım, yani bir Chopin çalmak mümkün değil orgla. Teknoloji gelişirse belki mümkün. Çalgı çalma konusunda ben farklı düşünüyorum. Benim çalgım orgtu, ortaöğretimde çalıştım, pardon orgdan çok konuştum, piyano idi, ben de kullandım ve epeyce de çalıştım, neden kullanamadım? Çünkü piyanoda çalacağım eser, öğrencilerin en çok anlayacağı Ulvi Cemal Er-

kin'in Kağnısı idi, öğrenci onu bile dinlemiyor. Diyelim ki türküyü belki kendim biraz düzenleyerek öğrenciye dinletebilirdim, öğrenci onu bile dinlemiyor. Eğer piyanoda ben arabesk çalsa idim, öğrenci dinlerdi, öğrenci ile ben piyano ile iletişim kuramadım, piyanoyu iyi çalamadığım için çalmamazlık yapmadım. Piyanyoyu ben çaldığım eserlerle öğrencilere dinletemedim. Bu ikilem vardır, yine önemli bir sorun müzik türü sorunu. Ya öğrenci ile iletişim kuracaksınız, onun beğendiği müzikleri çalacaksınız, ama onun adı eğitim olmaktan çıkıyor veya siz eğitim adına bir şeyler çalacaksınız, fakat iletişimi koparacaksınız. Bu ikilemi şu durumda sanıyorum çözmek de mümkün değil. Ben bu konuda Sayın Bayraktar'a katılmadığımı bildirmek, onun ne düşündüğünü öğrenmek istiyorum. Teşekkür ederim.

BAŞKAN - Biz de teşekkür ederiz efendim.

Buyurun efendim.

SERHAT KAYA- Ben hocama sormak istiyorum, bu ilginç gösterisinde Bach'ın parçasını ritmik ve de hızlı çaldı ve de değişik enstrümanları kullandı. Şimdi Bach'ın kendine göre bir ağırbaşlılığı var; diğer bestecilerin de aynı şekilde, bir de ortada bir açılım olacak. Devlet Senfoni Orkestralarında Bach'ı daha değişik çalacaklar, yani ağırbaşlılığı ile çalacaklar. Biz de öğrencilerimize bu şekilde dinletirsek, o zaman öğrencimiz sıkılmayacak mı? Devlet Senfoni Orkestrasında dinledikleri zaman sıkılmayacak-lar mı? O zaman bizim yaptığımız öğretimin ne anlamı kalacak, ortada bir melez düşünce duygusu ortaya çıkacak, bununla ne-reye varabileceğiz, bunu sormak istiyorum.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN- Sağolun, son olarak Niyazi Beye söz vereceğim. Buyurun.

NİYZALI ALTUNYA- Tekrarlıyorum, müzik öğretmeni değilim, şimdi ben çağdaş teknolojinin müzik ürünlerini veya klasik müziği ne hale getireceği konusuna girmeyeceğim, benim işin değil. Yalnız bir şeyi merak ediyorum; arkadaşlar ısrarla, özellikle

ortaöğretimde çalışanlar olanaksızlıklardan söz ettiler. Sınıflar çok kalabalık ve benzeri. Şimdi anılara dönmek istemiyorum ama geçmişte, o cızırtılı mikrofonlarla, öğretmen okullarında, köy enstitüsünün devamı olan okullarda kitle halinde de müzik eğitimi yapıldığını biliyorum ve Hocamın iki gündür ısrarla değindiği bir şey var: Birlikte bir şey söyleyemiyoruz, yapamıyoruz. Sanıyorum, çağdaş teknoloji geniş olanaklar getirdi, yani sınıfta yapılamayan bazı şeyleri de yapabiliriz gibi geliyor. Elbette eleştirilere olduğu gibi katılıyorum. Akşam, arkadaşın birisi güzel bir örnek verdi; biz öğretmen okulunda iken bizi sabahları klasik müzik yayını yaparak uyandırıyordu müzik öğretmenimiz. Çok kızıyor-duk önceleri. Bilinçli olarak yaparmış bunu. Sonradan zille uyandırmaya başlamış. Bu defa öğrenciler dönüp demişler ki "hayır biz müzikle uyanmak istiyoruz."Belki başlangıç hatalı; belki yanlış olunan melodilerden falan yola çıkılabilirdi, bilemiyorum. Acaba bu gün kalabalık sınıflarda benzer uygulamalar yapılabilir mi?

Öğretmenler, genellikle iki gündür yapılan tartışmalarda bir seçkinciliği dile getiriyorlar. Yetenekli öğrenci, seçen öğrenci ve müzik öğretmeni elbette belli bir çalgıda belli bir alanda seçkin ve yetkin olmalıdır, tıpkı edebiyat öğretmenin edebiyatta yetkin olması gibi. Ama öğretmen hep üreten insan rolüne konuyor; yani alacak çalgısını en azından bir yorum yapacak; çalgısı ne ise. Böyle aldığımızda, hele bu olanaklarla bir yere varmamız mümkün değil. Ama her yaş ve düzeydeki, her yetenekteki öğrencinin eğitim hakkı var. Eğitim hakkının bir boyutu da müzik hakkı; herkesin hakkı var. Nasıl olup da bazıları seçsin, öbürleri seçmesin diyeceksiniz? UNICEF çocukluk bitişi yaşının 18 olduğunu belirtiyor. En azından bu dönemde herkese tattıracaksınız; üstelik müzik, söylendi, ders olmanın ötesinde bir şey.

Bu çok değerli arkadaşım çok güzel şeyler anımsattı bana, ama ben teknik konulara girmeyeceğim. Çağdaş teknolojiden, kaseti de katıyorum ben bunun içine, bu olanaklarla, hatta 40 dakikalık derste bile verimli olamaz mıyız? Tıpkı bizim 35 sene, 40 sene önce yaşadığımız gibi eğitim kurumlarının tüm yaşamına girmeli müzik, beden eğitimi ve benzeri. Ama acaba mevcut ola-

naklardan, zamandan, televizyondan, TRT'den hatta reklam müziklerinden vesairenden yararlanarak nasıl yararlı olunabilir?

Biz tepkiciyiz. Televizyonda fizik matematik dersleri verilmeğe başlandı. Ben bir meslek okulunda çalışıyorum. İnanın buna önce teknoloji ve fen öğretmenleri karşı çıktılar, olmaz dediler, televizyonda fizik dersi olmaz; ama yan gözle izleye izleye buna alıştılar. Galiba kendimizi yenilememiz gerekiyor ve kitle halindeki müziği, hele hele bu olanaklarla, çağdaş teknoloji ile nasıl iletiriz? Belki öğleden sonra tartışılacak, Millî Eğitim Bakanlığı bu konuda nasıl örgütlenebilir? Örneğin kaset üretmek, stüdyo kurmak gibi. Müzik öğretmeni bağırımdan, gırtlak kanserinden nasıl kurtarılabilir? Onun eline bazı araçlar verilebilir mi? Konuşmacının vakti varsa veya öğleden sonraki tartışmalarda bu aydınlanırsa, benim gibi müzikle akrabalığı olamayan arkadaşlar için herhalde yararlı olur.

Saygılar.

BAŞKAN- Teşekkür ederim.

Buyurun Sayın Bayraktar, kısa kısa cevap verebilirsiniz.

ERTUĞRUL BAYRAKTAR- Birinci soruya önce cevap vermek istiyorum, bildirim özünde Bach'ı ya da Beethoven'i disko müziği haline getirerek öğrencilere sunma diye bir şey yok. Ancak öyle bir gelişme var ki, çağ öyle bir hızla değişiyor ve düşünceler o kadar çeşitleniyor, o kadar değişik özgürlük alanlarına yayılıyor ki özellikle teknolojinin katkıları ile siz belki Bach'ı böyle dinlemek istemeyebilirsiniz, ama ben böyle dinlemek istiyorum. Bakın benim dinlemek istememden değil, yani çoğulcu bir anlayışla, değişik düşünce ile, eğer belli bir sanatsal nitelik, belli bir estetik değer varsa ve o belli bir yerden sanatı kavırırsa ve zevkten öte bir şey, hem teknoloji hem sanatı paylaşmak açısından insanın üzerinde bir şey uyandırıyor, o her tür biçimde değişik kategorilerde üretilebilir, çalınabilir, olabilir diye düşünüyorum.

Bakın bir örnek vereceğim, 1968 yılında ünlü bir orkestra şefi, Valde Des Rios, klasik bildiğimiz senfonik orkestralar şefi, Güney

Amerikalı sanıyorum, Mozart 40 ıncı Sentfononinin birinci temasını, o bildiğimiz temayı böyle bir orkestra ile plâğa doldurdu, bir anda o iletişim araçlarının gelişkinliği ve yeni bir ses olması nedeniyle bir anda dünyada patladı ve dünyada ondan sonra herkes 40 ıncı Sentfononinin aslını aramaya başladı. Bu da bir ölçü değil kuşkusuz. Yani bunu da bir ölçü olarak getirmiyorum ama, benim vurgulamak istediğim şu: Teknoloji o kadar hızlı geliyor ki ister disko müziği biçiminde, değişik biçimde bir şey yapabilirsiniz, ister düşündüğünüz anlamda kendisine bağlı biçimde yeni bir şey üretebilirsiniz, isterseniz değişik anlayışları birbirine katarak bambaşka şeyler oluşturabilirsiniz, bu açıdan müzik eğitimi kurumlarının teknolojiye, bu gelişmeyi anlamaları açısından yaklaşımlarını önemle vurguluyorum.

İkinci konuşmacınının konuşmalarına aynen ben de katılıyorum, özel bir yerinin olması gerekiyor kuşkusuz. Evet beş oktavlı bir orgda Chopen çalamazsınız, ama Bach çalabilirsiniz. İkincisi, onun yedi oktavlık bir klavyesini alırsanız onunla Chopin'i de çalabilirsiniz, o kadar çok gelişkin. Ayrıca ben özgürlüğün burâda kısıtlandığını değil, bilakis özgürlüğün genişlediğine inanıyorum. Sadece piyanoda çalmak özgürlüğün bir belirtisi değildir. Onu değişik araç gereçle yeniden yaratmak, ki sanatta zevk ötesinde, haz ötesinde bir estetik değerler çerçevesinde bir yere varmak demek bestecinin yarattığı eseri, onunla birlikte yeniden yaratma, paylaşmak, kurgusunu anlamak, dengesini anlamak, biçimini anlamak, armonilerini anlamak olarak anlaşıldığına göre zevkten öte diyorum. Ayrıca bu zevk eğitimi sözüne de - programlarda geçen- çok karşı çıkıyorum, çünkü zevk sanatta ayrı bir konu değil, sanatın çok üst yanında kalan bir şey. O halde eğer kişi bu tür çalgılarla o eseri yeni bir anlayışla o bestecinin düşüncesiyle yeniden üretebiliyorsa, bir yaratma eylemi varsa. bunu da paylaşabiliyorsa o zaman orada sanatı daha başka türlü anlama özgürlüğü de beraberinde gelecektir, yoksa sadece bir piyanoda Chopin çalmak kuşkusuz bir özgürlüğün kendisidir ama, teknoloji özgürlüğü bambaşka biçimlere getirmiştir, alanlar çok değişmiştir diye düşünüyorum. Ayrıca da tabii Abdullah Us'un söylediği biçimde bir piyasa anlayışındaki orgun sınıflara

sokulmasına şiddetle karşıyım, öyle bir şey zaten söylemiyorum. Bilakis müzik öğretmenleri için bunu böyle kullanıyorlar, bundan kurtarmak için bu teknolojiden bu türden klavyeli çalgıların önemini vurgulamak istediğim için bunu zaten belirtiyorum.

Öğrencimize gelince. Bach'ın ağırbaşlılığı ya da hafifliği bu türden olmaz, zaten dinlettiğim örneği özellikle seçtim çarpıcı olması için, yani Bach'a bir ritim katılmış biçimiyle, biraz bazı şeyleri abartmak için, sarsmak için seçtim, siz senfoni orkestrasından Bach'ı öyle dinleyebilirsiniz, böyle bir üretim de var, siz istemezseniz de var. Çünkü olanaklar bu şekilde gelişti. Verdi'nin, Edison'un ilk bulduğu o tellere kaydedilmiş operasının bir bölümünü dinlediği zaman mükemmel, olamaz böyle bir şey dediğini okudum. Doğru gerçekten. Şimdi onu söyleyeyim, Verdi'nin söylediğinde –teknik olarak bir şey söyleyeceğim– kulağın duymasının on binde biri gibi bir şey duymuştu Verdi orada, şimdi o ne demektir biliyor musunuz? Saniyedeki yüz titreşimle , iki yüz titreşimi duyduğu zaman Verdi "mükemmel" demiştir. Şimdi sıfır titreşimle yüz bin titreşim arasında sesler var oluyorlar. Verdi bunu dinlese ne derdi acaba, bu teknolojik gelişmeyi dinlese ne derdi acaba, buna da cevap vermek gerekiyor. Yani artık teknoloji o kadar büyük, çoğulcu özgürlük alanlarını gündeme getirmiştir ki bir geleneksel anlamdaki anlayışlarla yeni bir yere varmak mümkün değildir, ayrıca biz böyle düşünmüş olsak bile teknoloji, piyasa, gelişen olgular bizi bu şekilde yönlendirmektedirler, biz de buna katılmamız, olumlu biçimde bundan bir sonuç almamız. Gerçekten Niyazi Beyin söylediği 40 dakikalık bir dersin yeterli olmadığı çok açık, on dakikası İstiklâl Marşının tekrarlanmasına gider, beş dakikası şuraya gider, tabii düşüncemiz daha gelişkin bir ders ortamında saat olarak, az sınıf olarak yani sınıfların azlığı ortamında daha üst düzeyde yer alınabileceğidir. Ama ben şunu düşünüyorum, bu teknolojik araçlarla şimdiki olduğundan daha çok etki olunur 40 dakikada, benim inancım o. Çünkü her şey çok pratik, daha önce hazırlama imkânınız var, hepsini bir anda düşünme imkânınız var, aynen kasetlerle, stüdyolarla, müzik öğretmenlerinin desteklenmesine sizin söylediğiniz gibi yürekten katılıyorum, inşallah Gazi Üniversitesinin

Müzik Eğitim Bölümü stüdyosu bu anlamda kurulduğundan yeni bir soluk, en azından müzik eğitimi bölümünün soluğu olarak devreye girecektir diye düşünüyorum.

Saygılarla. (Alkışlar)

BAŞKAN- Çok teşekkür ederim Sayın Bayraktar.

Teknoloji hayatın bütün alanlarında etkili, kuşkusuz eğitim, öğretim alanında da etkili; ancak teknolojinin yenilik olarak bir alana girmesiyle tartışmaların da biraz yaygınlaştığını görüyoruz, bu da doğal, teknoloji belki zamanı bize daha sınırlı kullanıracak ama teknolojinin tartışılması bizim zamanımızı biraz aşmamıza neden oldu, on dakikalık bir çay arası veriyoruz, ondan sonra müzik öğretmeninin yetiştirilmesi konusunu işleyeceğiz.

Teşekkür ediyorum.

VII. OTURUM

MÜZİK ÖĞRETMENLERİNİN YETİŞTİRİLMESİ (Bildiri : 6)

Dr. Rıdvan SÜER

Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Müzik
Eğitimi Bölümü Öğretim Üyesi

Oturum Başkanı: Prof. Dr. Leylâ KÜÇÜKAHMET

TÜRKİYE'DE MÜZİK ÖĞRETMENLERİNİN YETİŞTİRİLMESİ*

GİRİŞ

Bu bildiriye, Türkiye'de Müzik Öğretmeni yetiştirme konusu, öğretmen yetiştirme sistemi içinde ve genel açıdan belirlemeye çalışacağım. Bu amaçla, müzik öğretmeni yetiştiren kurumlardaki öğretimin değerlendirilmesine yönelik araştırmamın (Süer, 1980) sonuçlarını da ayrıca sunacağım.

YÖK sistemine geçiş sürecinin başlangıcında sonuçlanan bu araştırmadaki çözüm önerilerinin güncelliğini büyük ölçüde sürdürdüğünü gözlediğimden, bu önerileri bildirme aynen almış bulunmaktayım. Böylece; Türkiye'de müzik öğretmeni yetiştirme sorununa ilişkin bu sempozyumda, sunacağım sonuç ve önerilerin tartışılacağını umuyorum.

MÜZİK ÖĞRETMENLİĞİNE İLİŞKİN TANIM VE NİTELİKLER

Türkiye'de öğretmenlik mesleği, çeşitli dönemlerde kabul edilen yasalarda yer alan nitelik ve görevlendirmeye ilişkin esaslarla tanımlanmaya çalışılmıştır. "Millî Eğitim Temel Kanunu"nda öğretmenlik mesleği; "öğretmenlik, Devletin eğitim, öğretim ve bununla ilgili yönetim görevlerini üzerine alan özel bir ihtisas mesleği" olarak tanımlanmaktadır. Yasada, öğretmenlik mesleğine hazırlık, "genel kültür, özel alan eğitim ve pedagojik formasyon ile sağlanır" denilmekte ve bunun için tüm öğretmenlerin yüksek öğrenim görmeleri koşulu getirilmektedir. Yasa, öğretmenler için sağlanacak yüksek öğretimin "lisans öncesi, lisans ve lisans üstü seviyelerde, yatay ve dikey geçişlere de imkân verecek biçimde" düzenlenmesini de öngörmektedir.

(*) Bu bildiri, konuşmacı toplantıya katılmadığı için G.Ü. Gazi Eğitim Fakültesi Müzik Eğitimi Bölümü Araştırma Görevlisi Nedim Yıldız tarafından sunulmuştur.

Öğretmenlik mesleğine ilişkin olarak yukarıda açıklanan yasal tanım, nitelik ve önlemler, müzik öğretmeni yetiştirme açısından da geçerli olmaktadır.

Müzik öğretmenliği mesleği için yasal nitelikler, aslında daha önce, 1940 yılında saptanmış bulunmaktadır. Belirtilen yılda kabul edilen "Orta Tedrisat Muallimler Kanunu"nda (439 s.k.) müzik öğretmenlerinin özel alan ve pedagojik formasyon veren yüksek okulu bitirmiş olmaları esası getirilmektedir. Bu yasal nitelik ile "Millî Eğitim Temel Kanunu"nda öğretmenlik için öngörülen nitelik karşılaştırıldığında, son yasada getirilen yeni boyutun "genel kültür" olduğu görülmektedir.

Öğretmenlerin belirlenen nitelikler açısından yetiştirilmesinde; bu niteliklerin hizmet öncesi ve hizmet içi öğretmen yetiştirme programlarının içeriklerinde etkinlikle düzenlenmesi gerekmektedir. Müzik öğretmeni yetiştiren kurumların programlarına konulacak "genel kültür" derslerinin çeşidi ve ağırlıkları kadar, bu derslerin içeriklerinin özel alan ve meslek kültürüne ilişkin derslerin içerikleriyle bütünleşmesi de önem taşımaktadır.

Müzik öğretmeni yetiştirmede karşılaşılan diğer bir sorun, öğretmen gereksinmesinin karşılanması olmaktadır. Müzik öğretmenlerinin sayısal durumu, hızla artan nüfus ve okullaşma oranını karşılayacak yeterlikte planlanamamaktadır.

MÜZİK ÖĞRETMENİ YETİŞTİREN KURUMLAR

Türkiye'de yukarıda belirlenen yasaların öngördüğü nitelikte müzik öğretmeni yetiştirme programları uygulayan kurumlar, 1980'li yıllara kadar, genelde eğitim enstitülerinin müzik bölümleridir. Bu kurumların temel amacı: "orta dereceli okullar ile meslek okullarında, müzik derslerini okutacak, müzik eğitimi çalışmalarını yönetecek ve çevrelerine bu alanda rehber olabilecek nitelikte öğretmen yetiştirmek"tir (M.E.B. 1970).

1979-1980 öğretim yılında Türkiye'de müzik bölümleri olan eğitim enstitüleri; Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü, İstanbul Atatürk

Eğitim Enstitüsü, İzmir-Buca Eğitim Enstitüsü ile Nazilli Eğitim Enstitüleridir.

1980 yılında Yüksek Öğretmen Okullarına, YÖK yası (2547 sayılı) ile de Eğitim Fakültelerine dönüştürülen bu kurumlar, Ankara'da Gazi; İstanbul'da Marmara; İzmir'de 9 eylül; Bursa'da Uludağ Üniversitesine bağlanmış bulunmaktadır.

Öğretmen yetiştirmede; özel alan, genel kültür ve müzik öğretmenliği formasyonu boyutlarından ortak programlar uygulamasını sürdürmekte olan müzik eğitimi bölümlerini, lisans tamamlama, lisans ve yüksek lisans düzeylerinde program geliştirme sorunları yanında, öğretim elemanlarının sağlanması ve yetiştirilmeleri açılarından da çeşitli sorunları olduğu bilinmektedir. Bu sorunların saptanmasının, öncelik taşıyan araştırma konuları arasında olduğu düşünülmektedir.

Diğer taraftan müzik öğretmenlerinin hizmet öncesi ve hizmetiçi programlarındaki yetiştirmelerinde MEB ile kurulacak sürekli iletişim ve işbirliği kadar, bu kurumların kendi öğretim elemanlarının yurtiçi ve yurtdışında akademik düzeyde yetiştirmelerini sağlamaları da son derecede önem taşımaktadır. Kurumların, yetiştirdikleri elemanlar ölçüsünde yenilenip geliştikleri bilinmektedir.

Türkiye'de müzik öğretmeni yetiştirme çabalarının Cumhuriyet döneminin ilk yıllarında başladığı görülmektedir. İlk açılan kurumlar arasında, Atatürk'ün "benim okulum" diye söz ettiği "Müzik Muallim Mektebi"de (1924'te) bulunmaktadır. (Ankara Filarmoni 1967, s. 2).

Orta dereceli okullara müzik öğretmeni yetiştiren bu kurumun, 1936 yılında açılan Ankara Devlet Konservatuarı'na, sonra 1937-1938 öğretim yılında öğretime başlayan Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü Müzik Bölümüne kaynak olduğu izlenmektedir. (MEB 1973, s. 48).

Köy Enstitülerinin gelişme evresinde, 1940 yılında kabul edilen "Köy Enstitüleri Kanunu" (380 s. k.)nın 17. maddesine göre, bu kurumlara öğretmen yetiştirmek amacıyla Yüksek Köy

Enstitülerinin açıldığı görülmektedir. 1942 yılında Hasanoğlan Köy enstitüsünde öğretime başlayan bu üç yıllık kurumun Güzel Sanatlar Kolundan 1946 yılına kadar 21 öğretmen yetiştirdiği belirtilmektedir. (Gedikoğlu, 1971, s. 144-146). Köy Enstitülerinin kapanışından sonra, bu öğretmenlerin bir bölümünün müzik öğretmeni olarak orta dereceli okullara atandıkları bilinmektedir.

Müzik öğretmenine duyulan gereksinme karşısında Devlet Konservatuvarlarının yüksek bölümlerini bitirenlerin de müzik öğretmeni olarak atanmaları öngörülmektedir. Buna ilişkin Talim ve Terbiye Kurulu Kararında (M.E.B., 1964) Devlet Konservatuvarı yüksek bölümünü bitirenlere, stajyerlik süresi içinde hizmet içi kurslarla pedagojik formasyon verilmesi zorunlu bulunmaktadır. Aslında bu zorunluluk, ilgili yasanın (839 s.k.) müzik öğretmenleri için belirlediği niteliklerden ileri gelmektedir.

Türkiye'de "uzaktan yüksek öğretim" yönteminin, müzik öğretmeni yetiştirme sorununa da bir çözüm olarak düşünüldüğü görülmektedir.

İlgili müzik bölümü yöneticileri ile yapılan görüşmelerde, 1973-1974 öğretim yılında Gazi Eğitim enstitüsünde "uzaktan öğretim" kapsamına alınan 363 öğrenciye mektuplarının gönderildiği, bunlardan ancak 273 öğrencinin sınava girdiği (%75), bu sınavı kazanan 214 öğrenciden 190'ının uygulamalı çalışmalara katıldığı (% 52), uygulamalı çalışmalara katılan 190 öğrenciden 140 öğrencinin sınıf geçme sınavlarına girdiği (% 35), bunlardan 60 öğrencinin doğrudan (% 15), 17 öğrencinin ise tek dersten sorumlu olarak üst sınıfa geçtiği (% 04) belirtilmiştir. Sonuç olarak; 1973-1974 öğretim yılında "uzaktan öğretim" kapsamına gören 363 öğrenciden ancak 77 öğrenci bir üst sınıfa geçebilmiş, 286 öğrenci ise, daha başlangıçta, bu sistem içersinde elenmiş bulunmaktadır.

Kuramsal olarak tüm teknolojik olanaklardan yararlanmayı amaçlayan bu atılımın, uygulamada; sistem, eleman, finansman ve öğretme-öğrenme süreçleri açısından yetersiz kaldığı düşünülmektedir.

SAYISAL BOYUTLAR

Türkiye'de müzik öğretmenlerinin 1970-1971 öğretim yılındaki toplam sayısı 496 olarak belirlenmektedir. (Süer, 1972, s. 19). Bu sayının 1974-1975 öğretim yılında ise 615'e yükseldiği görülmektedir. 1977-1978 öğretim yılında toplam müzik öğretmenleri sayısı 686 ya ulaşmaktadır. Böylece, sekiz yıllık zaman kesiti içinde müzik öğretmenlerinin toplam sayısındaki artış, 190 sayısını göstermektedir. Belirlenen zaman kesitinin başlangıcı olan 1970-1971 öğretim yılında ise bin öğrenciye düşen müzik öğretmeni sayısı 11.8 olarak açıklanmaktadır (Doğan, 1972, s. 68). Giderek, 1984'te 1539 ve 1989 yılında da 2000 dolayında olan müzik öğretmeni sayısının, bin öğrenciye düşen öğretmen sayısı oranında önemli artışlar sağladığı söylenemez. Programında müzik öğretimi olan ortadereceli okul sayısının 1984'lerde 9.500 dolayında bulunması, bu gözlemi doğrular boyuttur.

Müzik öğretimine duyulan gereksinme yanında, elde edilen sayısal gelişmeyi belirleyen yukardaki durum, Türkiye'de müzik öğretmenlerinin sayısal gelişimine yönelik önlemlerin alınmasını zorunlu kılmaktadır. Yeterli sayıda öğretmen yetiştirilememiş olması, bu öğretmenlerin illere dağılımını da olumsuz yönde etkilemektedir. Öğretmen dağılımındaki bu dengesizlikler "imkân ve fırsat eşitliği"ni engellemektedir.

HİZMETİÇİ EĞİTİM

Müzik öğretmeni yetiştirme programlarının hizmetiçi boyutu son derece düşündürücüdür.

1968 yılında MEB tarafından Sinop'ta düzenlenen müzik öğretmenleri semineri dışında kapsamlı faaliyetler gözlenmemektedir.

Nitekim, 1978 tarihinde yapılan araştırmada (Süer, 1980, s. 62) Hizmetiçi Yetiştirme Seminerlerine hiç katılmamış öğretmenlerin oranın yüzde 78 dolayında olduğu belirlenmiştir.

Son yedi yıllık zaman kesitinde; MEB Hizmetiçi Eğitim Programlarının 1983, 1984 ve 1985 yıllarındaki uygulamalarında müzik kursları hiç yer almamış, 1986 yılında "Müzik Öğretimi Monitör Yetiştirme" adı altında açılan 103 kişilik Kurs 1987'de de tekrarlanmış, ayrıca "Dinî Musiki" adı altında bir kurs başlatılmıştır. (MEB, 1988, Hizmetiçi Eğitim) 1988 MEB Hizmetiçi Eğitim programında "Müzik Kursu" adı altındaki 4 kurs faaliyeti; ortaöğretim programlarındaki değişiklikleri tanıtma ve uyum amacına yönelmiş ve 369 müzik öğretmenini kapsamış, 1989 yılı Hizmetiçi Planında öngörülen bir müzik kursunun yanında; "Dinî Musiki I. ve II. kademe" kursları ile dinî musiki kurslarına bir ölçüde süreklilik kazandırılmıştır.

İmam-hatip Liseleri ve orta dereceli okullar din kültürü ve ahlâk bilgisi öğretmenlerine yeni uygulamaya konulan "Dinî Musik"i dersi için (1986) konulan dinî musiki kursları dışındaki bu kurslar'da hareketliliğin V. Beşyılık Kalkınma Planının 1987 İcra Planında yer alan 570 No. lu tedbirden kaynaklandığı söylenebilir. Bu tedbirde ilk ve ortadereceli okullarda "Türk Musikisi" eğitimine yer ve ağırlık verilecek, müfredatın geliştirilmesi, mevcut öğretmenlerin hizmetiçi eğitim kurslarından geçirilmesi ve yeni elemanların temini için, başta İstanbul Türk Musikisi Konservatuarı olmak üzere, eğitim fakültelerinin ilgili bölümlerinin öğretmen ihtiyaçlarını karşılayacak tarzda, eğitim ve öğretim görmesi sağlanacaktır" denilmektedir.

Böylece, müzik öğretmenlerinin hizmet öncesi yetiştirilmelelerinde eksik olduğu düşünülen Türk Musikisi alanındaki yetişmeleri için gerekli önlemler, hizmetiçi eğitim boyutunda ele alınmış, Müzik Öğretmeni Yetiştiren Kurumlar arasında 1975 yılında kurulan ve bugün İstanbul Teknik Üniversitesine bağlı olan Türk Musikisi Konservatuarı da sayılmıştır.

Bu noktada; halen 1536 müzik öğretmenin lisans tamamlama programı için bekledikleri dikkate alınır; müzik öğretmenlerinin yetiştirilmesindeki nicel ve nitel sorunların hizmetiçi yetiştirme açısından boyutları daha da genişlemektedir.

Türkiye'de müzik öğretmeni yetiştirme çabalarından nitelik ve sayı bakımından ülke genelinde elde edilen sonucun yeterli olmadığı görülmektedir. Yeterli sayıda müzik öğretmeni yetiştirilememiş olmasının, büyük bir olasılıkla Türkiye'de müzik öğretimini olumsuz yönde etkilediği düşünülmektedir.

"Üç, dört kişi bir araya gelsek birlikte söyleyecek şarkı bulamıyoruz" sözü, toplumdaki birlik ve beraberlik özlemini dile getiren bir simge olarak kabul edilebileceği gibi, Türkiye'deki müzik öğretiminin toplumsal davranışlar kazandırma amacına yönelik bir eleştiri veya genel anlamda bir değerlendirme olarak da kabul edilmesi olasıdır.

Özet olarak, Türk toplumu Cumhuriyet'ten bu yana çağdaş anlamda bir değişme süreci içerisinde. Bu değişme süreci içinde birey ve toplumun mutluluğu son derece önem taşımaktadır. Amaç, modern bir kültürün temellerini dengeli bir şekilde atabilmektedir. Müzik öğretimi, bu dengeyi sağlayıcı öğelerden biri olarak görülmektedir.

Müzik öğretiminin en önemli ögesi ise müzik öğretmenidir. Bu nedenle, Türkiye'deki müzik öğretmeni yetiştiren kurumlardaki öğretim konusu sürekli bir araştırma problemi olarak görülmektedir.

Şimdi bildirim giriş altbölümünde özelliği kısaca açıklanan araştırmamın sonuç ve önerilerini, on yıllık bir aradan sonra, Türkiye'de Müzik Öğretmenlerinin Yetiştirilmesini konu alan bu sempozyuma katılanların görüş ve eleştirilerine sunuyorum.

ARAŞTIRMA SONUÇLARI

Müzik öğretmeni yetiştiren kurumlarda uygulanmakta olan öğretim programlarının değerlendirilmesi amacıyla yapılan bu araştırma, Türkiye'de müzik öğretimi alanında program geliştirme çabasına yönelik öncü bir araştırmadır. Bu nedenle daha çok durum saptaması niteliği taşımaktadır.

Araştırmada, öğretme-öğrenme süreçleri ile doğrudan

doğruya ilgili öğretmen ve öğrencilerin program uygulamasına ilişkin görüş ve eğilimleri saptanmakla, program ilgililerinin de değerlendirme sürecine katılmaları sağlanmıştır. Bu katılmanın Türkiye genelinde tutulmuş olmasının, araştırma sonuçlarının, program geliştirme açısından önemini artırdığı düşünülmektedir.

Müzik öğretmeni yetiştiren kurumlardaki öğretimin mevcut durumuna ilişkin sonuçlar maddeler halinde aşağıda verilmiştir.

1. Amaçlar: Müzik öğretmeni yetiştiren kurumlarda Millî eğitimin amaçlarının ve kurumun müzik öğretmeni yetiştirme amacının "kısmen gerçekleştiği" belirlenmiştir. Öğretim programında yer alan çeşitli derslerin öğretiminde, derslerin ve konuların amaçları ile kurumun amacı arasındaki bağlantının kısmen kurulabildiği, böylece, amaçlar bağıntısının da kısmen gerçekleştiği ortaya çıkmıştır. Bu durum, öğretimin, müzik öğretmenliği görevi ile ilişkili kılınma derecesini, genel olarak müzik sanatı ve öğretimi ile ilgili kılınma derecesinden daha düşük oluşuyla doğrulanmıştır. Ayrıca, öğretmen, sanatçı, sanatçı-öğretmen niteliklerinden sanatçı niteliğinin, öğretmen niteliğinden daha üstün tutulduğunun belirlenmiş olması, amaçların kısmen gerçekleştiği yolundaki yargıyı bir ölçüde vurgulanmıştır.

Öğretimin, kültürel işlevlerini, aynı şekilde kısmen yerine getirdiği anlaşılmıştır. Bu konuda, değerlendirme güçlüğü çektiklerini bildirenlerin oranı ise düşündürücü bulunmuştur.

Amaçlara ilişkin olarak elde edilen bulgular, özellikle derslerin ve konuların amaçların gözlenebilir davranışlar olarak, millî eğitimin ve kurumun amaçlarıyla bağıntılı olarak saptanmadığı yolunda haklı bir yargıya varılmasına neden olmuştur. Bu durum, amaçlar kadar, Devletin amaçlara yansıyan kültür ve giderek müzik eğitim ipolitikasının kısmen gerçekleştiği yolunda, çok genel açıdan bir değerlendirme yapılması zorunluluğunu ortaya koymuştur.

2. Programın İçeriği: Uygulanan öğretim programında; özel alan, öğretmenlik formasyonu ve genel kültür dersleri içeriklerinin hem ağırlıklarının, hem de öğretim programına yerleştirilmelerinin yeterli olmadığı söylenebilir. Elde edilen bulgular bu

içeriklerin programa dengeli olarak yerleştirilmediğini belirlemiştir. Özel alan içeriklerine verilen ağırlığın derecesi, dengenin bu içerikler yönünde bozulduğunu göstermiştir.

Özel alan dersler içerikleri ise, teknik estetik ve kültürel değerler açısından, ortadereceli okullardaki müzik öğretimi içerikleri ile bir ölçüde ilişkili kılınmıştır. Amaç-içerik bağıntısını ortaya koymak amacıyla yapılan karşılaştırmalarda, programı uygulayan öğretmenlerin, çalgı öğretimi içeriklerini değerlendirmelerinde, öğretmenlik deneyimlerine göre anlamlı farklar bulunmuştur.

Elde edilen bulgular, içerik-amaç bağlantısının etkin bir biçimde kurulamadığını ortaya koymuştur. Bu nedenle, çeşitli içeriklerin hem kendi içlerinde, hem de aralarında yeterince bütünleşmediği, böylece içerikler arasında olası boşlukların kaldığı sonucuna varılmıştır.

3. Öğretim Süreçleri: Müzik öğretmeni yetiştiren kurumlarda uygulanmakta olan öğretim programlarında yer alan çeşitli derslerin öğretiminde, dersin uygulamalı veya kuramsal nitelikte oluşuna göre çeşitli yöntem ve tekniklerin uygulandığı anlaşılmıştır. Kuramsal yapıdaki derslerin öğretiminde, genellikle öğretmenin anlatımının (takrir) esas olduğu belirlenmiştir. Bir ölçüde uygulama etkinliği gerektiren müzik alanına ilişkin kuramsal derslerde, ayrıca "yaratıcı çalışmalar"a da yer verildiği anlaşılmıştır. Uygulamalı derslerde kullanılan yöntem ve teknikler ise genellikle çalgı ve ses eğitime ilişkindir. Bunların, orta dereceli okullardaki müzik öğretimiyle, diğer bir deyişle, müzik öğretmeni yetiştirme amacı ile kısmen ilişkili kılındığı belirlenmiştir. Bu ilişki derecesinin yapılan karşılaştırmada yaklaşık oranlarda elde edilmiş olması, belirtilen görüşlerin gerçek durumu yansıttığı yolundaki araştırma sayıltısını da bir ölçüde doğrulamıştır.

Özel öğretim yöntemleri dersine ilişkin okullardaki uygulama derslerinde kullanılan öğretim yöntem ve tekniklerinin, büyük ölçüde öğretmenin ve öğrencinin sesine ve bir ölçüde de çalgısına dayalı yöntem ve teknikler olduğu belirlenmiştir. Bu durum, Türkiye'de ortaöğretim düzeyindeki müzik öğretiminde kullanı-

makta olan yöntem ve tekniklere genellenebilecek bir sonuç olarak kabul edilmektedir.

Öğretme-öğrenme kaynaklarının, yararlanma derecelerine göre; müzik kitaplığı, basılı, işitsel ve görsel araçlar olarak sıralandığı saptanmıştır. İşitsel (fonetik) bir sanat dalı olan müziğin öğretimi için, öğretmen yetiştirme sürecinde sağlanabilen işitsel kaynaklardan yararlanma oranının, beklenilenden düşük bir oranda ve üçüncü sırada bulunduğu anlaşılmıştır. Kaynaklardan yararlanma durumunun ise "yeterli" olmadığı anlaşılmıştır. Programı uygulayan öğretmenlerin yarısından fazlasının mevcut durumu "yetersiz" olarak belirlemiş olması, "yeterli olmadığı" yolundaki saptamayı ayrıca vurgulamıştır. Kaynaklardan yararlanma durumunun "yetersiz" oluşunun başlıca nedenleri, ağırlık sırasına göre; bir çalgısı olmamak, sınırlı kullanma, sayısal ve nitel yetersizlik olarak belirlenmiştir.

Yapı ve donanım durumuna ilişkin bulgular, müzik öğretmeni yetiştiren kurumların öğrenci sayıları ve öğretim etkinliklerinin özelliklerine uygun yapı ve donanıma kavuşturulmadığı sonucunu ortaya koymuştur. Bu durumun, öğretme-öğrenme kaynaklarından yararlanmayı da önemli ölçüde etkilediği kabul edilmektedir.

Öğretimde, orta dereceli okulların müzik ders kitaplarından yeterli ölçüde yararlanılmadığı belirlenmiştir. Bu konuda, "hiç yararlanılmadığı" yolunda belirlenen görüşlerin oranı, süreçlerle-amaçlar arasındaki ilişkinin anlamlı bir görüntüsünü yansıtmaktadır.

Öğretim süresi açısından elde edilen bulgular, kurumların önceleri üç yıl olan öğretim süresinin yeterli bulunmadığı yolundadır. Sürenin dört yıla çıkmış olması olumlu bir gelişmedir.

Öğretim süreçlerine ilişkin yukardaki sonuçlar, amaç-içerik-süreç bağlantısını, "amaçların kısmen gerçekleştiği" yargısı ile ilişkili kılan sonuçlar olarak kabul edilmektedir.

4. Ölçme ve Değerlendirme: Elde edilen bulgular karşısında, öğretim sürecine giren öğrenciler arasında, giriş davran-

nışları açısından önemli sayılabilecek farkların olduğu kabul edilmektedir. Bu durum, kabul sınavları sonucu kuruma alınan öğrencilerin ön yetişmelerinin "yeterli" olduğu yolundaki kanının yaklaşık yüzde 15 gibi düşük bir oranla paylaşılmış olması ile doğrulanmıştır. Öğrenci başarısını olumlu ve olumsuz yönde etkileyen değişkenler belirlenirken, "giriş davranışları"nın ilk sıralarda yer almış olması, öğrenci başarısını ölçme ve değerlendirmede bu özelliğin taşıdığı önemi vurgulamıştır.

Değerlendirme etkinliklerinde en belirgin yaklaşımların, öğrenci ve öğretmen başarısını değerlendirme olduğu belirlenmiştir. Aynı oranlarda belirlenen bu durumun öğrenci başarısını, öğretmenin başarısı olarak özdeşleştiren bir değerlendirme anlayışından ileri geldiği kabul edilmektedir.

Öğrenci başarısını olumlu yönde etkileyen giriş davranışları, öğretmen davranışları, öğretim yöntemleri ve araç-gereç durumu gibi etkenlerin yaklaşık derecelerde, başarıyı olumsuz yönde etkileyen etkenler arasında da belirlendiği görülmüştür.

Süreçten çıkış davranışlarının değerlendirilmesi amacıyla yapılan bitirme sınavlarında, öğrencilerin çeşitli derslerden gösterdikleri başarı değerlendirilirken, alanı öğretmenlik mesleği ile ilgili kılan, diğer bir deyişle, müzik öğretmenliği için belirlenen davranışların kısmen göz önünde tutulduğu belirlenmiştir. Aynı yaklaşımın süreçlerdeki öğrenci başarısının değerlendirilmesinde de izlenmesi olasıdır. Bu durum, amaçların "kısmen gerçekleşmekte" olduğu yolundaki kanıyı, öğrenci başarısını değerlendirme süreci açısından da destekleyen bir sonuç olarak kabul edilmektedir.

Genel eğilimlere ilişkin olarak elde edilen sonuçlar da aşağıda açıklanmıştır.

1. AMAÇLAR: Müzik öğretmeni yetiştiren kurumlarda uygulanan öğretim programlarının, müzik öğretmeni yetiştirme amacına göre geliştirilmesi ve öğretimin müzik öğretmenliği görevi ile ilişkili kılınması yolundaki iki eğilim, "tamamen katılma" derecesine yakın ölçülerde paylaşılmıştır. Böylece, öğretim programı ile süreçlere ilişkin eğilimler arasında bir tutarlık olduğu saptanmıştır.

"Sanatçı" ve "öğretmen" niteliklerinden, öğretmenlik niteliğine gösterilen yüksek derecedeki eğilim, yukarıda belirlenen tutarlık durumunu desteklemiştir.

Eğilimler yönünden, müzik öğretmenleri ile öğrenciler arasında görülen anlamlı farkın, öğretmenlik deneyimlerinin farklı oluştundan ileri geldiği düşünülmüştür.

2. İÇERİK: Müzik öğretimi içeriğinin kültürel açıdan etkin ve yararlı biçimde düzenlenmesi eğilimi yüksek derecede, Türk hafif (eğlence) müziği ile Türk klasik (tarihî) müzikleri içerikleri ise "kısmen katılıyorum" seçeneği ile orta derecede paylaşılmıştır.

"Araştırma" ile "folklor derleme" yöntem ve teknikleri dersinin öğretim programlarında yer alması yolundaki eğilimlerin de gene yüksek derecede olduğu görülmüştür.

3. ÖĞRETİM SÜREÇLERİ: Ortaöğretimde müzik öğretiminde "tek kitap" uygulamasının ilgiyle karşılanmadığı anlaşılmıştır.

Liselerde müzik dersinin zorunlu veya zorunlu seçmeli dersler arasında yer alması istenmekte, serbest seçmeli ders olması eğilimi ise benimsenmemektedir. Böylece, liselerde müzik derslerinin öğretim programındaki bugünkü yeri öğretmenlerin beklentisine ters düşmektedir.

Orta dereceli meslekî ve teknik okullarda müzik öğretimi yapılması yolundaki istek yüksek bir "katılma" derecesi ile belirlenmiştir.

Müzik öğretimi yöntem ve tekniklerinin geliştirilmesi, müzik bölümlerine araç ve gereç sağlanmasına ağırlık verilmesi yolundaki iki eğilim, süreçlerin etkinliğini artırma amacına yönelik bir şekilde ve yüksek derecede benimsenirken, çalgı öğretiminin tek öğrenci yerine, uygun sayıda öğrencilerden oluşan küçük gruplarla yapılması eğiliminin benimsenmediği anlaşılmıştır.

4. DEĞERLENDİRME: Müzik bölümü öğretim elemanlarının hizmet içi yetişmeye büyük ilgi duydukları anlaşılmıştır. Bu konuda müzik öğretmenleri ile öğrenciler arasında öğretmenlik de-

neyimlerinin farklılığından kaynaklandığı düşünülen anlamlı farklar olduğu görülmüştür.

Öğretmen ve öğrencilerin öğretim süreçleri ve öğretmen yetiştirme konusunda yapmış oldukları değerlendirmelerden kaynaklandığı anlaşılan önerilerinin, büyük ölçüde gösterdikleri eğilimlerin uygulamaya dönüştürülmesine yönelik olduğu izlenmiştir.

ÖNERİLER

Araştırma sonuçlarının ışığında, müzik öğretmeni yetiştiren kurumlardaki öğretimin geliştirilmesine yönelik öneriler, maddeler halinde aşağıda sunulmuştur.

1. Türk eğitim sisteminde "müzik eğitimi politikası" eğitim ve kültür politikalarının bütünlüğü içinde ele alınmalı ve oluşturulmalıdır.

Böyle bir politika oluşturulurken;

a. Müzik eğitiminin ulusal eğitim ve kültür sistemi içindeki yeri iyice belirlenmeli ve buna göre müzik örgütü yeniden ele alınarak bir bütünlük içinde düzenlenmeli ve gerçekleştirilmelidir.

Türkiye'de müzik örgütü; Bakanlıklar (Millî Eğitim, Millî Savunma, İçişleri, Kültür Bakanlıkları), Belediyeler, TRT gibi kamu kuruluşları, özel kuruluşlar ve çeşitli müzik dernekleri içinde, hem örgüt içi, hem de örgütler arası etkileşme göstermiyen, kapalı bir örgüt görünümündedir. Bu örgüt yapısıyla, diğer sanat kurumlarına, giderek topluma da açılmış sayılamaz.

Amaç, ulusal kültürü, çağdaş anlamda, birey ve toplumun gereksinmelerine uygun ve dengeli bir biçimde geliştirmek ise; müzik örgütü, bu işlevi gösterecek bir yapıya kavuşturulmalıdır. Bu yapı içinde, müzik öğretimi anaokulundan üniversiteye kadar bir bütünlük içinde ele alınmalıdır.

b. Müzik eğitiminin gerçekleştirilmesi ve geliştirilmesi için gerekli olan eğitsel önlemler alınmalıdır. Bu eğitsel önlemler; gerek-

sinme duyulan elemanları yetiştirme ve müzik öğretimi için elverişli ortamları sağlama yönlerinden olmalıdır. Böylece, devlet anayasanın kendine verdiği "fırsat ve imkân eşitliği"ni sağlama görevini, müzik öğretimi açısından da yerine getirmelidir.

Müzik için gereksinme duyulan insan gücü nicel ve nitel olarak saptanmalı, yurt içi ve yurt dışı öğrenimle, hizmet öncesi ve hizmet içi boyutlarda yetiştirme; kalkınma planlarında kurulacak dengeye göre sağlanmalıdır.

Müzik eğitimi için elverişli ortamın sağlamasında birey ve toplumun istekleri, devletin eğitim ve kültür politikası, program yaklaşımı gibi çeşitli etkenlerin gözetilmesi gerekmektedir. Bu nedenle, öncelik ve ağırlık program geliştirme çalışmalarına verilmelidir.

c. Yukarıda belirlenen uygulamaların parasal yönü de ele alınmalı, devlet bütçesi ve maddî olanakları bu açıdan gözden geçirilmelidir.

d. Elemanların görevlendirilmeleri; yer değiştirmeleri, ücret ve maaşları ile statüleri belirli ölçülere bağlanmalı, diğer bir deyişle devletin eleman görevlendirme politikası, bu açıdan ele alınmalıdır.

2. Müzik öğretmeni yetiştirme işi, oluşturulacak müzik eğitimi politikasının bütünlüğü içinde, öncelikle ve önemle ele alınmalıdır.

Müzik öğretmeni gereksinmesine göre, yeni fakültelerin açılması veya mevcut müzik eğitimi bölümlerinin geliştirilme durumları bir plana bağlanmalı, müzik öğretmenlerinin sayısal yönden olduğu kadar, nitelik yönünden de iyi yetişmeleri için gerekli eğitsel önlemler alınmalıdır.

a. Bir önlem olarak, Milli Eğitim Temel Kanununda "Güzel Sanatlar Eğitimi" için öngörülen yeteneklerin temel eğitim ve orta öğretim düzeyinde ayrı okullarda veya ayrı yetiştirilmesi yolundaki önlem gözetilerek, öğretim programlarında müzik ağırlığı olan liseler açılmalıdır. Böylece, bu araştırma sonuçlarında ortaya çıkan

ve kurumlardaki öğretimde, öğretim süreçlerinin aksamasına neden olduğu kabul edilen "giriş davranışları" yönünden, müzik öğretmenliği için bir ön yetişmenin sağlanabileceği, ayrıca, nitelikli öğretmen yetiştirmede ilk adımın atılmış olacağı düşünülmektedir. Bu açıdan, kurumlara öğrenci kabulü, sınav sistemi yönünden, ayrıca öğrenci ve kurumun özelliklerine göre gözden geçirilmelidir.

b. Nitelikli müzik öğretmeni yetiştirmede, müzik öğretmeni yetiştiren kurumlarda görevlendirilecek öğretim elemanlarının nitelikleri son derece önem taşımaktadır. Bu nedenle; müzik öğretmeni yetiştiren kurumlarda görevlendirilecek öğretim elemanlarında aranacak nitelikler kesinlikle belirlenmelidir. Bu belirleme işi yönetmeliklerle veya yasal olarak da düzenlenmelidir.

c. Kurumlarda görevlendirilecek öğretim elemanlarının belirlenen niteliklere göre, akademik yetişmeleri yurt içi ve yurt dışı boyutlarda olmasına özen gösterilmelidir. Buna göre, yurt içi ve yurt dışı yetiştirmeleri için gerekli önlemler alınmalıdır.

Araştırma görevlilerinin yurt içinde yetişmeleri belli bir programa bağlanmalı, öncelikle yüksek lisans öğrenimi görmeleri sağlanmalıdır. Yurt dışında yetişmelerin planlanmasında ise, öğrenim için seçilecek kurumların, meslek dalına uygun ve üst statüye götürücü kurumlar olması göz önünde tutulmalıdır.

d. Hizmet içi yetiştirme süreci "Program geliştirme" etkinlikleri olarak düzenlenmeli, tüm öğretim elemanları ve müzik öğretmenlerinin bu etkinliklere katılmaları sağlanmalıdır.

Tartışmalı seminerler biçiminde düzenlenecek bu etkinliklerde, öğretim elemanları ve müzik öğretmenleri ile program geliştirme ve diğer alan uzmanları bir araya gelebilmelidirler. Böylece programların uygulanışına ilişkin yeni bilgiler verilirken, aynı zamanda uygulamada karşılaşılan güçlüklerin giderilmesine yönelik görüşlerin belirlenmesi ve program geliştirme sürecine öğretmenlerin de katılmaları sağlanmış olacaktır.

3. Müzik öğretmeni yetiştiren kurumlarda uygulanmakta olan

öğretim programı, program geliştirme kuram ve tekniklerine uygun olarak geliştirilmelidir. Geliştirme çalışmalarında, bu araştırmanın sonuçlarından yararlanılmalıdır.

İlk aşamada, uygulanmakta olan öğretim programı, program geliştirme tekniklerine göre yeniden düzenlenmelidir.

Bu düzenleme işinde, konuları sıralama veya haftalık ders dağıtım çizelgesi hazırlama biçimindeki program anlayışı kesinlikle bırakılmalıdır.

Her ders için düzenlenecek öğretim programı, millî eğitimin ve kurumun amaçlarına bağıntılı olarak dersin amaçlarını, bu amaçlara göre gözlenebilir davranışları ve bu davranışların kazanılıp kazanılmadığını belirleyecek ölçme durumlarını ve değerlendirme ilkelerini içermelidir.

Program yeniden düzenlenirken, aynı zamanda bu araştırma sonuçları da gözetilerek, gerekli düzeltmeler yapılmalıdır.

Müzik öğretmeni yetiştiren kurumlarda, "Program geliştirme" işi sürekli bir süreç olarak düşünülmelidir.

Bu süreç, sadece kurumun programlarını değil, müzik öğretiminin yapıldığı her düzeydeki okulların programlarını bir bütünlük içinde kapsamalıdır. Bu nedenle, bir "Müzik Öğretimi Projesi" oluşturulmalıdır. Bu projede müzik öğretimini daha etkin kılacak her türlü araştırmalar, araç ve gereç geliştirme, öğretmenlerle iletişim, diğer sanat kurumlarıyla ilişki ve giderek program geliştirme çalışmaları bir bütünlük içinde sürdürülmelidir.

4. Öğretim programlarındaki öğretmenlik formasyonu kazandırma dersleri ile Genel Kültür ve Alan kültürü derslerinin ağırlıkları ile öğretim programına yerleştirme durumu ve içerikleri müzik öğretmeni yetiştirme amacına göre bu araştırmanın sonuçları da gözetilerek, yeniden gözden geçirilmelidir.

Bu konudaki çalışmalarda Şekil 1'de belirtilen program modelinden yararlanılmalıdır.

Şekil 1: Müzik Öğretmeni Yetiştirme Programlarıyla
İlgili Model.

Meslek Kültürü	Alan	4. Yıl
Genel Kültür	Kültürü	3. Yıl
		2. Yıl
		1. Yıl

Kaynak: Varış, 1978. s. 118'den uyarlanmıştır.

5. Müzik çalgıları ile araç ve gereçlerinin yapım ve dağıtımını ayrı bir önlem olarak ele alınmalıdır.

Bu araştırmada, öğrenci ve öğretmenlerden büyük bir bölümünün kendi çalgılarının olmadığı, bu durumun, öğretme-öğrenme süreçlerini olumsuz yönde etkilediği ortaya çıkmıştır. Bu nedenle öğretmenlerin çalgı edinmelerini ve kurumların yeterli sayıda çalgıya kavuşmalarını sağlayacak önlemler alınmalıdır.

Çalgı yapım işi, Millî Eğitim Bakanlığınca da işbirliği yaparak bir "çalgı yapımı" projesine bağlanmalı, Türk halk müziği çalgılarının yapımını da gözeten bu proje çalışmaları "Müzik Eğitimi Projesi" ile eşgüdüm içinde sürdürülmelidir.

Öğretmenlerin çalgı edinebilmeleri için kredili satış veya parasız dağıtım gibi kolaylaştırıcı önlemler ayrıca sağlanmalıdır.

KAYNAKÇA

Alkan, Cevat. **Eğitim Teknolojisi: Kuramlar Yöntemler.** Ankara: 1977.

Ankara Filarmoni (Aylık Müzik Dergisi). Ekim, Kasım, Aralık 1966 ve Ocak 1967. Sayı: 25-26-27-28.

Doğan, Hıfzı. **Öğrenci, Öğretmen ve Program Yönünden Türk Ortaöğretim Sisteminin Değerlendirilmesi**. İstanbul: Millî Eğitim Basımevi, 1972.

Dokuz Eylül Üniversitesi. **1. Ulusal Müzik Bilimleri Sempozyumu Bildirileri: 7-9 Mayıs 1984**. İzmir: Dokuz Eylül Ün. Güzel Sanatlar Fakültesi Yayınları No. 23. 1984.

Fidan, Nurettin ve Kenan Okan. **Açık Öğretim Sistemleri ve Uzaktan Eğitim**. Ankara: s. 1975.

Gedikoğlu, Şevket. **Evreleri, Getirdikleri ve Yankılarıyla Köy Enstitüleri**. Ankara, 1971.

Millî Eğitim Bakanlığı. **Cumhuriyetin 50. Yılında Millî Eğitimimiz**. İstanbul: Millî Eğitim Basımevi, 1975.

Millî Eğitim Bakanlığı. **Ortaöğretim Programlarındaki Yönelmeler: (1945-1970)**. İstanbul: Millî Eğitim Basımevi, 1971.

M.E.B. **Tebliğler Dergisi**. Cilt: 33, Sayı: 1609, 1 Haziran 1970.

"Mektupla Öğretim Yapan Yüksek Okullar Geçici Yönetmeliği", **Resmî Gazete**. Sayı: 15115, 11 Ocak 1975.

"Talim ve Terbiye Kurulu Kararı." Sayı: 260, 1 Aralık 1964.

Hizmetiçi Eğitim: Kuruluş, Gelişme, Faaliyetler. (1960-1987). Ankara: Hizmetiçi Eğitim Dai. Bşm., 1988 a.

1988 Yılında Hizmetiçi Eğitim Faaliyetleri. Ankara: Hizmetiçi Eğitim Dairesi Bşk., 1989.

"Millî Eğitim Temel Kanunu (1739 S.K.)" **Resmî Gazete**. 14574, 24 Haziran 1973.

Okan, Kenan, "Türkiye'de Mektupla Öğretim Uygulaması". **Mektupla Öğretim Dergisi**. Sayı: 1, 1 Mart 1975.

Süer, Rıdvan. "Ortaöğretimde Müzik Programlarının Amaçlar Yönünden Geliştirilmesi" Ankara: A.Ü. Eğitim Fak. (Yüksek Lisans Semineri), 1972.

Süer, Rıdvan. "Eğitiminde Muhteva ve Etkinlikler". Ankara: A.Ü. Eğitim Fakültesi, YLS, 1972. (Teksir).

Süer, Rıdvan. "Müzik Öğretmeni Yetiştiren Kurumlarda Öğretim" Ankara: A.Ü. Eğitim Fakültesi, 1980. (Doktora Tezi).

Uçan, Ali. "Gazi Yüksek Öğretmen Okulu Müzik Bölümü Müzik Alanı Birinci Yıl Yetiştirilmesinin (Programının) Değerlendirilmesi". Ankara: H.Ü. Mezuniyet Sonrası Eğitim Fakültesi, 1982. (Doktora Tezi).

Varış, Fatma. **Eğitimde Program Geliştirme: Teori ve Teknikler.** (Üçüncü Baskı) Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları No: 20, 1978.

Varış, Fatma. "Öğretmen Yetiştirme Üzerine". **50. Yıla Armağan.** Ankara: A.Ü. Eğitim Fakültesi, 1973.

GENEL TARTIŞMA

BAŞKAN - Şimdi efendim, bildirinin sahibi aramızda olmadığı için, bildiride yer alan fikirleri, önerileri, görüşleri tartışma şansına sahip değiliz. Ancak bir öğretmen yetiştirmeci olarak bu toplantının en önemli boyutu olan öğretmen yetiştirme konusunun burada tartışmaya açılmaması beni üzer, süremiz de çok kısıtlı, bir on dakikalık süre içinde daha çok önerilerinizi kapsayan görüşlerinizi verirsiniz sevinirim, eğer mutlaka cevaplanmasını istediğiniz soru varsa Sayın Ali Uçan Beyi davet edeyim, aynı zamanda belki sorularımızın cevabını Ali Uçan Beyden alırız.

Buyurun.

NIYAZI ALTUNAY- Ortaöğretimde branş öğretmeni yetiştirme modeli aşağı yukarı belli ve bugün çözümü de oldukça kolay. Yalnız gündemde olan sekiz yıllık temel eğitim var ve bunun var olan birinci aşaması var: İlkokul. Şimdi ortaöğretime örnek aldığımızda mükemmel branş öğretmenleri yetiştirebiliriz; hem branşında yetkin, hem meslek formasyonu olan. Ama bir de sayısal durumu göz önüne alırsak temel eğitime nasıl müzik öğretmeni yetiştireceğiz? Sadece sayısal bir gerekçe ile değil, pedagojik bir gerekçe ile yaklaşır isek, küçük yaşlardaki çocukların, özellikle ilkokul ve onun devamında aşırı derecede branşlaştırılmış biçimde programa tâbi tutulması ve bunun gereği olarak çok branş öğretmenin sınıfa girmesinin sakıncaları biliniyor. Bildiğimiz kadarıyla birçok batı ülkesinde de sekiz dokuz yıllık okulda bir iki öğretmen çalıştırma eğilimi ağır basıyor. Sayın Oğuzkan karşılaştırmalı eğitimle uğraşılıyor, herhalde daha iyi açıklayabilir, ben genel olarak soruyorum, Sayın konuşmacı Uçan'a yöneltiyorum sorumu; acaba ek branş sistemi getirilebilir mi? Şöyle, aslı geldiği zaman yerini ona bırakmak koşuluyla belki. Ya hep, ya hiç diyemeyeceğimize göre, yani bazı insanlar yetkin müzik öğretmenleri tarafından okutulsun, yoksa yok, diyebilir miyiz? Yoksa ek branş sistemini geliştirip, ama mutlaka bu ek branşı sadece öğretmen adayının seçimine bırakmayıp yine müzik bölümlerinde çalışan

öğretim üyelerinin seçimi ile ek branş sistemine gidilebilir mi? Bu sorunun cevaplanmasını rica ediyorum.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN - Teşekkür ederim.

Buyurun

MEHMET EMİRALLOĞLU - Efendim, önce öğretmen yetiştireceğiz sonra branşlara ayıracağız. Müziği bilmek, müzikçi olmak, öğretmen olmaya yetmez. Bu itibarla öğretmen yetiştirme ele alındıktan sonra öğretmenlerin içinden seçerek müzik öğretmeni yetiştirilir. Müzikle ilgisi olmayan, üniversiteye giriş sorularıyla seçilip gelen öğrencilerden müzik öğretmeni yetiştirilmesi büyük eksiklikler taşır. İki şey kafamızı meşgul ediyor, şûralarda da konuştuk bunu. Mesleğe yöneltmenin yetmeyeceği, hiç olmazsa ortaokuldan sonra yöneltmesi gerektiği görüşleri çıktı. Şimdi bu lisenin de ötesine gitti.

Öğretmenlik mesleği için aday seçme çok önemli, canı isteyen öğretmen olamaz! Başka yere giremeyen öğretmenliğe girmemelidir. bu mesele ciddi şekilde planlanmalıdır. bizim bildiğimize ve bize öğretildiğine göre, öğretmen olacak kimseler, büyük kitleler içerisinde seçilmelidir. Dar kadrolar içerisinde elde edilecek seçmenin sonucunda yeterli öğretmen adayı bulunamayabilir. Bunun yanında öğretmenlik bir zanaat değil bir sanattır. Öğretmenlik mesleğinin zanaat için düşünülen ölçüyle ele alınmaması gerektiği inancındayım. Yani insanların, büyük kitlelerin, gençlerin sevme çağında, bağlanma çağında, özellikle öğretmeni sevme, öğretmene imrenme çağında, öğretmenliğe yöneltmesinin yararlı olacağı inancındayım. Köy enstitülerinin başarısının altında öğretmen olma aşkını içinde taşıyanların çoğunlukla köy enstitüsüne gittiğini biliyorsunuz.

Köyde ben davar güderken, taşın tepesine çıkar, koyunlara İstiklâl Savaşını anlatırdım. Bu bir öğretmenlik sevgisi idi, başka bir okula gidecek de halim yoktu, 1938'de mezun olmuşum, 1940'da köy enstitüleri açıldı, hemen gittim oraya. Öğretmenlik-

ten gayri imkânlar meslek hayatımda, önüme sonradan çıktı, ama onları öğretmenliğe tercih etmedim, bugün pişman değilim. Meslektaşlarımla karşılaştığımda hiç yere bakacak halim olmuyor. Bu itibarla öğretmenlik, mutlaka ve mutlaka küçük yaşlarda yani ortaokuldan ya da 8 yıllık ilköğretimden sonra yönlendirilecek bir meslektir. Büyük kitlelerin arasından yarıştıran öğretmen adayları seçilir. Kim seçer? Öğretmen olmuşlar seçer; "bu öğretmen olmalıdır" denir. Bunlar esas ölçülerdir. Bu ölçülerden vazgeçemeyiz.

Ayrıca öğretmen olduktan sonra nasıl lisede belli bir dönemden sonra yönlendirmeler var; öğretmenliğin içinde de branşlara yönelme olacaktır. Bu yönelme yine bir seçimle olacaktır, öğretmenin ön eğitimi ile hizmet içi eğitimi birbirinden ayıramaz. Öğretmeni üniversitede yetiştireceksin, öğretmeni ayrıca hizmet içinde yetiştirecek, hizmet içi eğitim enstitülerini açacaksın. Öğretmenin ön eğitimini kim yaptıysa, hizmet içi eğitimini de o yapar. Üniversite hizmet içi eğitim yapamıyorsa, öğretmenin ön eğitimini üniversiteden alacaksınız. Bunu birbirinden ayıramazsınız. Bunun örneği 4274 sayılı yasadır. Köy enstitüsü bir kesimin enstitüsüdür, yetiştirdiği öğretmeni hayatta başarılı kılmaya üstüne almıştı. Yetiştirme ve tamamlama kursları Türkiye'de ilk defa böyle çıkmıştır. Hizmet içi eğitim ilk defa Türk eğitim tarihine böyle girmiştir.

Diğer bir konu, öğretmenlerin kaynak beraberliğidir. Burada ki, yetiştirme beraberliğinin çok önemi vardır. Harbiyelilerin birbirine bağlılığının nedeni kaynak beraberliğidir. Köy enstitüsü mezunlarının beraberliklerinin ve beraberliğin getirdiği başarıların altında aynı kaynaktan çıkışları vardır. Yine öğretmen okullarının cumhuriyet kuşağı yetiştirmedeki beraberlik ve başarısında öğretmen okulu kaynağındaki beraberlik vardır. İster İstanbul Öğretmen Okulu olsun, ister Edirne Öğretmen Okulu olsun, ister Adana Öğretmen Okulu olsun. Biz öğretmen okulu konusunda dünyaya ders verecek, dünyaya örnekler verecek birikime sahip bir ülkeyiz. Nitekim dünya bizden birçok şeyleri öğrenmekte, incelemekte, doktora tezleri yapmakta ve bunları uygulamakta, biz

hâlâ bunları görmezlikten gelerek yeni keşifler ve icatlar peşindeyiz.

Müzik öğretmenliği konusu, öğretmenlik konusudur. Bir ifade dersi olan müzik dersi eğlendiriciliğinin yanında, düşündürücülüğü, yaratıcılığı ile Türkçe dersinden daha çok yaratıcı insan yetiştirebilir. Bir felsefe dersinden, daha çok düşünen insan yetiştirebilir müzik. Öyle ise öğretmen olacakların içinden en iyisini müzik öğretmeni yapmak zorundayız. Öğretmenleri toptan yetiştirip, herkesin kişiliği, uzmanlığı, yeteneği belirdikten sonra "sen müzik öğretmeni olacaksın" demek gerekir. Görüşlerim bundan ibaret, saygılar sunarım. (Alkışlar).

BAŞKAN - Teşekkür ederim.

Buyurun

FERHAN OĞUZKAN - Benim üzerinde durmak istediğim, temel eğitime müzik öğretmeni yetiştirme konusu. Temel eğitim, yasaya göre, beş yıllık ilkokul ile üç yıllık ortaokulu kapsıyor. Uygulamada ise ortaokul, ortaöğretimin birinci kademesi olarak işlevini hâlâ sürdürmekte. İleride tam anlamıyla bir bütünleşme gerçekleştiği zaman şüphesiz bu okullarda görev alacak müzik öğretmenlerinin eğitimi sorunu karşımıza daha da belirgin olarak çıkmış olacak.

Ne var ki bu bütünleşme gerçekleştiği zaman bile ilk beş yılda "sınıf öğretmenliği" uygulamasının devam edeceğini sanıyorum. Dünyada eğitim alanında ilerlemiş ülkelerde bile küçük çocukların öğretiminde bu anlayış, bu ilke egemendir. Öte yandan, son yıllarda bizde beden eğitimi, resim-iş ve doğal olarak müzik-hatta matematik, fenbilgisi vb. -gibi derslerin branş öğretmenleri tarafından okutulması gibi bir eğilim belirmiş durumdadır. Bu, açıkça, ilkokullarda, bir başka deyişle temel eğitimin birinci kademesinde "sınıf öğretmenliği"nin ortadan kalkmasına yol açacak bir eğilimdir. Bunun sakıncalarını burada saymak ve açıklamak konu dışına çıkmak olur. Yalnız şunu belirteyim: Bu eğilim, programlarda da kendini gösterir ve uygulamaya geçilirse ne olacaktır? Öğrenciler daha küçük sınıflardan itibaren bir öğretmen yerine,

birkaç veya birçok öğretmenle çalışmak zorunda kalacaklardır. Çeşitli öğretmenler çocuğu parça parça tanımaya, yöneltmeye ve geliştirmeye çaba göstereceklerdir. Bu, küçük çocukların büyüme ve gelişme özelliklerine ve ihtiyaçlarına tamamıyla ters düşen bir durumdur.

Böyle bir düşüncenin ve uygulamanın doğuracağı başka bir sıkıntıyı da dile getirmek isterim. Öğretimde branşlaşmayı bu düzeyden başlatırsanız, zaten okullarda yokluğu veya azlığı büyük bir sorun yaratan ehliyetli müzik öğretmenlerini büsbütün arar duruma da gelebilirsiniz. Henüz lise ve ortaokullarda müzik öğretmeni ihtiyacını tam olarak karşılayamadığımız ortada iken her ilkokula bir müzik öğretmeni nereden ve nasıl bulabilirsiniz? Sınıf öğretmenliği uygulaması, nicelik bakımından da birçok soruna çözüm getiren bir uygulamadır. Kısaca, Türkçe, matematik gibi müzik eğitimi de genel olarak sınıf öğretmeni tarafından yapılmalıdır ilkokullarımızda.

Genellikle beceri derslerinin, bu arada müziğin de, ilkokuldaki çocukların gelişmelerine ne denli katkıda bulunduğu bütün eğitimcilerce bilinmektedir. Özellikle ilgi, istidat ve becerinin, alıştırmaların büyük rol oynadığı müzik dalında yetenekli öğrencilerin çok erken yaşlarda keşfi, onlara gerekli rehberliğin yapılması şüphesiz çok önemli bir konudur. Doğal olarak sınıf öğretmeni, bu konuda bir yere kadar öğrencilere ve onların ailelerine yardımcı olabilir. Bundan ötesi uzman kimselerin işidir. Birçok ülke buna bir çare bulmuştur. Oralarda dal uzmanları okulları sık sık ziyaret ederek özel dikkat ve özel eğitim isteyen öğrencileri yetiştirme bakımından sınıf öğretmenlerine rehberlik ederler; onların yetersiz kaldıkları konu veya sorunlarda kendilerine yardım ederler. Hatta, bir süre gerekli çalışmaları planlayıp yürütürler. Kendi dallarında ileri derecede eğitim görmüş, ilkokul veya ortaokul öğrencilerinin ruhsal özelliklerini de yakından bilen bu dal uzmanları gerekirse sınıf öğretmenleri için kısa süreli kurslar da düzenleyebilirler. Bundan yıllarca önce, bizde de müzik, beden eğitimi veya resim-iş dallarında birtakım dersler almış veya "ek-branş" olarak bu ders alanlarından birini seçmiş bulunan ilköğretim müfettişleri

bu maksatla görevlendiriliyorlardı. Eğitim Enstitülerinin Pedagoji (Eğitim) bölümlerinde onları bu ders alanlarında da yetiştirmek üzere bazı zorunlu ve seçmeli dersler okutulmakta idi.

Müzik öğretimini geliştirme bakımından bizim bugün yapmamızı gereken işlerden biri, üniversitelerimizin Eğitim Fakültelelerinde müzik öğretimi uzmanı yetiştirmek üzere yüksek lisans programları geliştirmek ve buralara yetenekli öğrencileri alıp eğitmek olmalıdır. Bu programları başarıyla bitiren gençler hem ortaokul ve liselerde müzik öğretmeni olarak görev alabilirler, hem de müzik pedagojisinde güçlü oldukları için ilkokullardaki müzik eğitimine sağlıklı bir yön verebilirler, sınıf öğretmenlerinin yetersiz kaldıkları durumlarda onlara etkili bir rehberlikte bulunabilirler.

Ortaokullar için müzik öğretmeni yetiştirmeye gelince. Bugünkü şartlar içinde liseler için ayrı, ortaokullar için ayrı iki tip öğretmen yetiştirme yoluna gidilmesi herhalde düşünülemez. Ortaokul ve liselerimizde müzik eğitimi, ancak branş öğretmenleri tarafından yürütüldüğüne göre üniversitelerimizde lisans düzeyinde bir eğitimden geçmiş öğretmenler bu görevi hem lise hem de ortaokullarda yapabilirler. Bana göre, genç öğretmenlerin, bu göreve önce ortaokullarda veya küçük liselerde başlamaları, belli bir süre sonra liselere veya büyük liselere geçmeleri daha uygun olur. İnşallah müzik öğretmenine duyulan büyük ihtiyaç planlandığı biçimde kısa zamanda karşılanır, ortaöğretim kurumlarımızda yüksek lisans ve doktora derecelerini almış öğretmenlerimizi de görmek nasip olur.

Müzik öğretmen adaylarının seçimi de çok önemli konulardan biri. Daha erken yaşlarda bu alanda ilgisi ve yeteneği keşfedilmiş, planlı ve sistemli alıştırmalarla bir müzik âletini çalar duruma gelmiş, hiç olmazsa yatkınlığı sağlanmış gençlerin iyi bir seçme sınavı ile üniversitelere girişlerini gerçekleştirmek durumunda olduğumuzu görüyorum. Bu konuda öğretmen liselerinin, daha önceki yıllarda öğretmen okullarının oynadığı role yakın bir rol oynayabileceğini sanıyorum. Yalnız, bu liselerin müzik eğitimi alanında öğretmen başta olmak üzere araç, gereç ve yer bakımından son derece yeterli biçimde donatılmış olmaları gerekir.

Ben bu hususları belirtmek amacıyla söz istemiştim, ilgi ve sabırla dinlediğiniz için teşekkür ederim. (Alkışlar).

BAŞKAN - Vaktimiz çok aştı. Öğleden sonra tam bir saat tartışma var. Önerileri de kapsayan bir tartışma. Görüş ve önerilerimizi mümkünse o tartışmaya bırakalım. Son iki dakikayı Ali Uçan Beye vermek istiyorum, teşekkür ederim.

PROF. DR. ALI UÇAN - Sayın Süer'in araştırmasında ortaya konulan görüşler üzerinde durmayacağım. Çünkü o görüşlerin savunulması, kendisinin burada bulunmasını gerektirir. Bu nedenle, yapılan son bir iki açıklama ışığında ben de konuya bir iki noktasiyla açıklık getirip asıl tartışmayı öğleden sonraki panele bırakacağım.

İlk şu hususu belirtmek istiyorum: **Öğretmen yetiştirme** işi, temelde, bir **öğretmenleştirme** işidir. Bu bakımdan, öğretmen yetiştirme sorununun özü öğretmenleştirme sürecinde yatar. Belli bir dalda öğretmen yetiştirmek için kimler neye göre nasıl seçilir, nerede ne ile nasıl eğitilir? Kısacası nasıl öğretmenleştirilir? Şimdiki öğretmenleştirme sürecini ya da bu sürecin şimdiki işleyişini yeterli bulmuyoruz. Ama, biliyoruz ki bu tür bir yetersizlik sorunu yalnızca öğretmenlik dallarıyla sınırlı bir sorun değil. Nitekim hemen hemen bütün dallarda bu tür sorunların varlığından söz ediliyor. Bugün Türkiye'de sözgelişi tıp fakülteleri "doktorlaştırma" sürecinin, mimarlık ve mühendislik fakülteleri "mimarlaştırma ve mühendisleştirme" süreçlerinin, hukuk fakülteleri "yargılaştırma" ve "avukatlaştırma" süreçlerinin yetersizliğinden yakınıyorlar. Demek ki, birtakım insanları belli meslek dallarında o mesleklerin gerektirdiği niteliklere sahip olacak biçimde yetiştirme sorunu hem çok önemli, hem de çok yaygın bir sorun. Görülüyor ki üzerinde durduğumuz sorun yalnızca bizim öğretmenlik dalımızda değil, hemen hemen bütün dallarda var olan bir sorun. Öyleyse soruna büyük bir telâş ve acelecilik ile değil, biraz daha rahatlayarak ve serinkanlılıkla yaklaşalım ya da yaklaşmaya çalışalım.

İkinci olarak, **müzik öğretmeni yetiştirme sürecinin**

genel çerçevesini belirtmek istiyorum. Müzik öğretmeni ya da eğitimcisi yetiştirme süreci şu dört aşamadan oluşur: Hazırlama, biçimlendirme, uzmanlaştırma ve geliştirme. Bu dört aşamalı süreç aslında her meslek dalı için geçerli. Yürürlükteki Millî Eğitim Sistemimizde bu dört aşamadan "hazırlama" görevi ortaöğretime, "biçimlendirme" ve "uzmanlaştırma" görevleri yükseköğretime, "geliştirme" görevi ise hem Millî Eğitim Bakanlığına ve hem de ilgili üniversitelere verilmiştir. Bu görev dağılımına göre belli tür liseler aday öğrenci hazırlar, eğitim fakültelerinin müzik eğitimi bölümleri seçtikleri öğrencileri biçimlendirir, ilgili lisansüstü öğretim enstitülerinin müzik eğitimi anabilim/anasanat dalları aldıkları müzik öğretmenlerini veya müzik eğitimcilerini uzmanlaştırır, Millî Eğitim Bakanlığının ve üniversitelerin ilgili hizmetiçi eğitim birimleri düzenledikleri hizmetiçi eğitim etkinliklerine katılan müzik öğretmenlerini veya eğitimcilerini geliştirir. Bu açıdan bakıldığında, müzik öğretmeni yetiştirme sürecini oluşturan dört aşamalı sistemin Türk Millî Eğitim Sistemi içinde, ilk aşaması henüz tam bir belirginlik kazanmamış olmakla birlikte öbür üç aşamasıyla belirginleşmiş olarak bulunduğu görülüyor. Aslında bu dört aşamalı sistem Millî Eğitim Sistemimizde daha önce de vardı. Buna yeri gelince çok kısa olarak değineceğim. Görülüyor ki, yürürlükteki eğitim sistemimizde müzik öğretmeni yetiştirme alt sisteminin "biçimlendirme", "uzmanlaştırma" ve "geliştirme" aşamalarına ilişkin kurum, kuruluş, bölüm vb. birimlerin amaç ve görevleriyle konuları ve yerleri iyice belirginleşmiş durumda. Aslında var olduğu halde yeterince belirginlik ve yaygınlık kazandırılmadığından çoğumuzun varlığından pek haberli olmadığı ya da olamadığı "hazırlama" aşaması Öğretmen Liseleri Programının, çeşitli kol programları arasında "Müzik Kolu Programı" olarak yer alıyor. Bu kol programı ortaöğretim sistemimiz çerçevesinde tarihi İstanbul (Çapa) İlköğretmen Okulu'nda 1940'lı yılların sonlarında başlanan ve 1960'lı yılların ortalarına doğru Ankara İlköğretmen Okulu'nda açılıp 1970'li yılların ortalarına kadar unutulmaz hizmetler veren tarihi "Müzik Seminerleri"ni andıran boyutlar taşıyor.

Müzik öğretmeni yetiştirme sürecinin ilk basamağını oluşturan Öğretmen Liseleri Müzik Kolu çerçevesindeki **hazırlama** süre-

ci, uygulamada daha belirgin bir yapıya ve işlerliğe kavuşturularak, hızla etkinleştirilip yaygınlaştırılabilir ve böylece eğitim fakülteleri müzik eğitimi bölümlerinin aday öğrenci kaynağı olma işlevini yerine getirebilir. Müzik eğitimi bölümlerindeki **biçimlendirme** süreci çağın gereklerine ve Türkiye'nin gerçeklerine daha uygun nitelikli müzik öğretmenleri yetiştirme doğrultusunda geliştirilebilir. Lisansüstü öğretim enstitülerine bağlı müzik eğitimi anabilim/anasanat dallarındaki uzmanlaştırma süreci deneyimli, başarılı müzik öğretmenlerinin istekli ve yetenekli olanları arasında seçileceklerin de bu aşamadan geçerek uzmanlaşmalarını sağlayabilecek biçimde geliştirilebilir. Bu yolla, daha önce Gazi Eğitim Enstitüsü'nde uzmanlaştırma süreci olarak işleyen asistanlık eğitimi sisteminden de yararlanılarak yetişecek uzman müzik öğretmenleri, eski başöğretmenlik vb. uygulamalar da yeniden gözden geçirilerek, buldukları bölgelerde "yerleşik" ya da "gezici", "uzman-danışman" müzik öğretmenleri olarak görevlendirilerek kendilerinden çok yönlü olarak yararlanılabilecek bir uygulamaya geçilebilir. Millî Eğitim Bakanlığı ile üniversitelerin ilgili hizmet içi eğitim birimlerindeki **geliştirme** süreci, zaman zaman ya da sıkışıldıkça başvurulacak bir yol olma yerine, aralıksız, her yıl işletilen düzenli bir süreç haline getirilebilir. Ayrıca, bu dört aşamalı müzik öğretmeni yetiştirme sürecinin tamamlayıcı, bütüncü ve zenginleştirici bir boyutu olarak, **müzik ağırlıklı anaokulu öğretmeni** ve **müzik ağırlıklı sınıf (ilkokul) öğretmeni** yetiştirme modellerinin işletilmesi mümkündür. Kaldı ki, geçmişte bu modellerden ikincisinin başarılı denemeleri ve çalışmaları yapılmış, olumlu sonuçları alınmıştır. Bu bakımdan söz konusu modelleri yeniden gündeme getirerek günümüzün ve (yakın) geleceğin ihtiyacını karşılayacak biçimde geliştirmek ve uygulamak gerekir.

Ek açıklamaları burada bitiriyorum. Teşekkür ederim. (Alkışlar)

BAŞKAN - Yedinci oturumun konusu olan Müzik Öğretmeni Yetiştirme konusunu vaktimizin elverdiği ölçüde sabrınıza ve hoşgörünüze dayanarak inceledik. Hepinize teşekkür ederim.

Yedinci oturumu kapatıyorum.

VIII. OTURUM

MÜZİK ÖĞRETİMİ NASIL GELİŞTİRİLEBİLİR? (Panel : 2)

Panel Üyeleri

Mahir DİNÇER

(TRT Ankara Radyosu Çok Sesli Müzik Müdürü"

Gönül OYMAN

(T.E.D. Ankara Koleji Vakfı Özel Lisesi Müzik Öğretmeni)

Nejdet SEZGİNER

(M.E.B. Temsilcisi)

Prof.Dr. Ali UÇAN

(G.Ü. Gazi Eğitim Fakültesi Müzik Bölümü Öğretim Üyesi)

Doç. Sadettin ÜNAL

(G.Ü. Gazi Eğitim Fakültesi Müzik Bölümü Öğretim Üyesi)

Oturum Başkanı: Prof.Dr. Kemal GÜÇLÜOL

A. PANEL ÜYELERİNİN KONUŞMALARI

BAŞKAN- Sayın konuklar, sekizinci oturum olarak ikinci paneli açıyorum. Sayın panel görevlisi arkadaşlarımı rica ediyorum. buyurun efendim.

Efendim, müzik öğretimi ve müziği unutan pek çok insan bulunmasına rağmen sabırla müzik öğretimi konusundaki çalışmalarını izlediğiniz için hepinize teşekkür ederim. Şimdi biraz geç başlamış bulunuyoruz oturumumuza. Bu nedenle şöyle bir düzenleme yaptık müsaadenizle, 14.30'da başlayan toplantımızın bu bölümünü 15.45'te bitireceğiz; bu nedenle sayın konuşmacı arkadaşlarıma 15 dakikalık süre verme olanağımız var. Bu süreyi isterlerse on dakika ve beş dakika olarak iki seferde, isterlerse tümüyle kullanılabilirler. 15.45-16.00 arasında ara veriyoruz. 16.00-16.45 tartışma için ayrılmış bulunuyor. 16.45-17.00 arasında genel değerlendirme; akşam da TED Ankara Koleji Vakfı Özel Lisesinin saat 20.00'de yine burada bir müzik gösterisi var. Şimdi müsaade ederseniz "Müzik Öğretimi Nasıl Geliştirilebilir" konusunda sayın arkadaşlarımızın görüşlerini alalım. Arkadaşlarımız, daha çok ortaöğretim düzeyinde müzik öğretimi konusuna yoğunluk verme durumundadır.

"Müzik Öğretimi Nasıl Geliştirilebilir?" sorusunu cevaplandırmaya çalışırken, bugüne kadar sorun olarak beliren konulara eğilirlirse iyi olur diye düşünüyorum. İsterseniz Mahir Beyden başlayalım.

Sayın Mahir Dinçer, TRT Ankara Radyosu Çok Sesli Müzik Müdürü.

Buyurun efendim.

MAHİR DİNÇER - "Müziğimizin yaratıcıları, bize bıraktıkları zengin mirasla birlikte büyük bir yükümlülük de yüklediler. Eğer devraldıklarımızın üstüne titremezsek ve günümüz müziğini çağa uygun biçiminde korumazsak, bu yükümlülüğün altından kalkamayız.

Ulusumuzun müzik yapma ve müzik eğitimi alanlarında geriye doğru gitmesi beni çok üzüyor; çok kaygılandırıyor. Çalgı çalan, korolara katılan gençlerin sayısı her gün bir parça azalmaktadır.

Tüm ana-babalara ve eğitimcilere, ulusumuzun tinsel gelişmesinde müzik kültürünün ne denli önemli rolü olduğunu tekrar anımsatmayı görev sayıyor ve her alanda müziğe geniş yer verilmesini özellikle rica ediyorum."

Sayın konuklar, sözlerime başlarken VII. Öğretim Toplantısı'nın gerçekleşmesinde tüm emeği geçenlere yürekten teşekkür eder, hepinize saygılarımı sunarım. Evet, "Sözlerime başlarken" dedim; çünkü az önce duyduğunuz tümceler bana ait değildi. Almanya'nın müzik alanında gerilediği kanısında olan Federal Almanya Cumhurbaşkanının "Das Orchester" deşisinde basılmak üzere yazdığı 24 Ekim 1962 günlü mektubundan alıntılardı.

Görüldüğü gibi, bir cumhurbaşkanı ülkesinin müzik sorunlarına duyarlılıkla eğilip, Alman müziğinin sorumlu makamlarıyla ticaret yaşamının önde gelen kişilerinin işbirliği sonucu oluşturulan "Alman Müzik Yaşamı Vakfı"nın kuruluşundan duyduğu mutluluğu, bir müzik dergisine mektup yazarak açıkça dile getiriyor...

Genç Türkiye Cumhuriyeti, Ulu Önder Atatürk'ün pek çok konuda olduğu gibi "Müzik" konusunda da başlattığı köklü devrimler ışığında, hiç de azımsanmayacak ölçüde büyük atılımlar yaptı. Acaba bu atılımları günümüzde gereğince sürdürebiliyor muyuz? Üzülerek belirtiyim ki HAYIR...

Pekiye niçin? Bunu yanıtlayabilmek için, bugüne dek "Müzik Öğretimi"nde geçirdiğimiz aşamalara kısaca göz atmamızda yarar görüyorum.

Ülkemizde 1839 yılına dek medreselerde öğretim yapılıyordu. Burada çocuklara ilahiler söyletiliyor, her gün öğrenimin bitiminde "Salâvât-ı Şerif" okutulurak gün sona erdiriliyordu.

1839'da başlayan Tanzimat Dönemi'nden itibaren "Müzik Öğretimi" hakkında düşünce ve tartışmalara rastlıyoruz. Ancak, bırakın ilk ve ortaokulları, 1848'de kurulan "Muallim Mektepleri"

nin ilk programlarında bile "Müzik Eğitimi ve Öğretimi" konusunun yer almadığını görüyoruz.

1870 yılında programlar yenileniyor; bugünkü ilkokul ve ortaokul karşılığı olan "sübyan" ve "rüşdiye" sınıflarına müzik dersi konuluyor. 1913-1914 öğretim yılında da yeni kurulan, "sultanî"lerin -yani liselerin- 2. dönemlerine "toplu şarkı söyleme" anlamına gelebilecek "Gınâ" dersleri adı altında müzik dersi konuluyor. Bu dönemde müzik dersleri daha çok Türk Müziği kültürü almış kimseler, "Muzika-ı Hümayun" üyeleri, İstanbul dışındaki illerde de bando şefleri tarafından veriliyor.

Gelelim "Cumhuriyet Türkiye"ne...

Cumhuriyetin ilânından bir süre sonra, 1 Eylül 1924'te Ankara'da "Musiki Muallim Mektebi" kuruldu ve aynı yıl öğrenime başladı. 1935 yılında, Müsiki Muallim Mektebi'ni daha geniş çapta öğretim yapacak bir okul haline getirme çalışmalarına başlanarak 1936'da "'Türkiye Musiki ve Tiyatro Akademisi" oluşturuldu. Bu okul 1939 yılında çıkarılan bir kanunla "Devlet Konservatuarı" adını alırken, bir yıl önce-yani 1938'de- Gazi Eğitim Enstitüsü'nde, Musiki Muallim Mektebi'nden ayrı, bağımsız "Müzik Bölümü" kuruldu. Ortaöğretime müzik öğretmeni yetiştiren bu bölümü İstanbul ve İzmir'de açılan diğer müzik bölümleri izledi.

Müzik eğitiminde, önceleri daha çok kendi tonlarımıza dönük bazı okul şarkılarının bestelendiğini, Musiki Muallim Mektebi'nin öğretime başlamasıyla "majör" ve "minör" tonların kullanıldığını görüyoruz.

Bu durum bir süre devam etti. Okullarımızda önceleri Fransız, daha sonra Alman okul programları ağırlık kazandı. Zamanla, "majör" ve "minör" tonlarla yapılan eğitimin yanı sıra çocuk tekerlemelerine ve sayışmalara, anonim çocuk ve halk ezgilerine de yer verildi. Ziya Ayrıntan ve Saip Egüz'ün birlikte oluşturduğu **Şarkılarla Müzik Eğitimi -I** (1945), **Şarkılarla Müzik Eğitimi-I, II, III** (1957); Veysel Arseven'in yazdığı **Öğretmen Okullarında Müzik Eğitimi-I** (1956) adlı kitapları bu konuda ki çalışmalara birkaç örnek olarak sayabiliriz.

1960'lı yıllara gelindiğinde bir yandan bu türler yoğunluk kazanırken bir yandan da ülkemizin yetiştirdiği değerli besteci ve eğitimcilerimiz, çocuklarımız için gerek "majör-minör" tonlarda gerek kendi tonlarımızda azımsanmayacak sayıda özgün yapıtlar verdiler.

Ve... bugünlerde geldik...

Ülkemizde müzik eğitim ve öğretiminin geliştirilebilmesi için her şeyden önce, nasıl bir toplum olmak istediğimizi saptamak zorundayız. Yirmibirinci yüzyıla yaklaştığımız bu dönemde; (a) çağdaş; (b) yeniliğe açık; (c) yaratıcı; (d) yalnızca dinlemeyip çalarak ya da söyleyerek müzik yapan; (e) iyiyi kötüyü, güzelle çirkini birbirinden ayırabilen; (f) birlikte müzik yapan ve bundan hoşlanan; (g) müziği, doğayı, yaşamı ve insan'ı seven; ve (h) müziği yaşayan ve yaşantısına katabilen bir toplum oluşturmamızdır.

Ülkemizin geleceğini büyük ölçüde etkileyecek olan "Müzik ve Eğitimi-Öğretimi" konularında adımları akılcı ve bütüncü bir görüşle planlı olarak son derece dikkatle atmalı, bu konuda izlenecek politikayı yersiz ve gereksiz yadsımalardan arınarak doğrulukla saptamalı, sistemleri bilimsel deneyim, sürekli ve tutarlı inceleme-araştırma ve bunlardan elde edilecek verilere göre oluşturmamızdır. Bunun yanı sıra Şair'in, "Yerden göğe küp dikseler,/ Birbirine bendetseler./Altan birini çekseler;/Seyreyle sen gümbürtüyü..." dizeleriyle belirttiği gibi, temelin sağlam atılması gerekir. Bu da ortaöğretim'de müzik öğretiminin gelişebilmesi için, bu kesimin yanı sıra ilköğretim ve okulöncesi öğretim kurumlarında da çağdaş, sağlam, tutarlı, gerçekçi bir plânlama ve uygulama yapılması gerektiğini gösterir. Oysa son yıllarda, bunun böyle olmadığını görüyoruz.

Konuya geniş bir açıdan baktığımızda, bazı uygulamalar birbirleriyle ilgili değilmiş gibi görünmesine karşın, oluşturulmaya çalışılan bir bütünün parçaları olabileceği düşüncesini çağırıyor insanda.

Çevrenize bakıyorsunuz; "din", "ulusal", "ulusalcılık" gibi toplum için gerçekten çok önemli ve duyarlı konularda demagoji

yapılıyor. Bazı sözcüklerin kullanılması yasaklanıyor, okullarda "Din Dersleri" gerektiğinden de ağırlıklı olarak yer alıyor. Çarşafılı kadınlar ve sakallı, takkeli erkeklerin sayısında gözle görülür bir artış oluyor; "türban" günün önemli konusu haline geliyor. "Ulusal", "ulusal müzik" konuları sık-sık gündeme gelmesine karşın bir görüş birliğine varılamıyor. Bu konular bazı kişilere, çevrelere ve yönetimlere göre değişiyor; hatta zaman zaman sömürü aracı oluyor.

Bunu önlemek zorundayız. Çünkü bu durum bilerek ya da bil-meyerek bizi bazı yanlışlara götürdü. Bunun en belirgin örneklerinden biri de -üzülerek belirtmeliyim ki- 21 Nisan 1986 günü 2208 sayılı "Tebliğler Dergisi"nde yayımlanarak uygulamaya konular "Ortaokul ve Lise Müzik Dersi Öğretim Programı"dır.

Söz buraya gelmişken, bu programla ilgili birkaç noktaya değinmek istiyorum. Bu müfredat programının bazı hesaplamalar sonunda oluştuğu ortadadır. Bilindiği gibi, üç nokta gerekmektedir düzlemi oluşturmak için. Bu konuya biraz daha geniş açıdan bakalım...

Birinci nokta "Türk Müziği Konservatuarı"nın kuruluşu alınabilir. Buna karşı değilim kesinlikle; çünkü eğitimin ve bilimin olduğu yerde kalite yükselir. Buradan mezun olanlara iş alanı da yaratmak zorundasınız. İşte burada ikinci nokta oluşur ve bir karar çıkartırsınız; "Türk müziği konservatuarlarından mezun olanlar ortaöğretim'de müzik öğretmenliği yapabilir" diye. İşte buna karşıyım. Çünkü öğretmenlik kendine özgü bir formasyon ve meslekî bilgi birikimi gerektiren son derece önemli ve duyarlı bir meslektir.

Üçüncü nokta da "Müfredat Programı"dır. "Ulusal", "ulusal müzik", "gerçek müziğimiz", "değerlerimize sahip çıkma" ve benzeri yaldızlı sloganlarla duygu sömürsü yapıp "Müfredat Programı"nı değiştirirsiniz...

Bilimsel temele, gerekli inceleme ve araştırmalar sonunda elde edilen sağlam verilere dayanmayan bu müfredat pro-

gramıyla çağdaş, sağlam, tutarlı, gerçekçi bir planlama ve uygulama yapmanız olanaksızdır. Bunu anlamanız için bu programa biraz göz atmamız yeter.

Örneğin, programın "AMAÇLAR" bölümündeki maddelerden bazıları şöyle:

2.MADDE - "Öğrencinin müzik yoluyla iyiye ve güzele yönelmesini, yaşama sevinciyle güçlenmesini ve iyi alışkanlıklar edinmesini sağlamak."

"Klâsik Türk Müziği" ağırlıklı bu müfredat programına göre müzik öğretmeni bunu nasıl başaracak? Bugün elimizde çocuklar ve gençler için bu müzik türünde yazılmış yeterli sayı ve nitelikte şarkı yoktur ki... Buna bir çözüm getirmek için iki yıl önce Bakanlık'ça Antalya'da düzenlenen seminerde öğretmenlere dağarcık olarak salık verilen şarkılardan birkaç örnek sunayım.

Örnek-1:

Ağlarım çağlar gibi,

Derdim var dağlar gibi.

Yürekten yaralıyam,

Gülerim çağlar gibi. (Saadettin Kaynak - Hüseyinî Şarkı)

Örnek-2:

Hicran oku sinem deler,

Olmaktadır halim beter,

Bu iftirak artık yeter,

İnsafa gel ey şiveger;

Bir gün olur çağın geçer. (Şevki Bey - Hüseyinî Şarkı)

Örnek-3:

Müheyya oldu meclis sâkiya peymaneler dönsün

Gel işvebazım, gel çâresazım

Ter dil li te ne nen...

Bu bezm-i ruhbahşın şevkine mestaneler dönsün

(Rakım Elkutlu - Hüseyinî Beste)

Bu şarkıda geçen sözcüklerden bazılarının anlamı şöyle:

Sâkiya -Ey içki dağıtan (kadın); Peymane - Şarap bardağı;
Bezm - İçkili eğlenceli topluluk; Mestane - Sarhoşça, sarhoş-
çasına.

Görüldüğü gibi şarkıların sözleri ikinci maddede yer alan "yaşama sevinciyle güçlendirici, iyi alışkanlıklar edinmesini sağlayıcı" olmak şöyle dursun; aksine, kişiyi karamsarlığa ve kötü alışkanlıklara yönelticidir. Bu uygulamaya da sanırım, "özürü kabahatinden büyük" denilebilir ancak...

6.MADDE - "Millî birlik ve bütünlüğümüzün temel unsurlarından olan İstiklâl Marşı'mızın en iyi ve doğru şekilde öğrenilip söylenmesini sağlamak."

7. MADDE - "Millî duyguları geliştirici ve bütünlüğü pekiştirici marşlar, hamasî okul şarkı ve türküleri, ninni ve oyun müziklerinin doğru olarak öğrenilip söylenmesini sağlamak."

Güzel tümceler; ancak uygulamada bunu nasıl başaracaksınız? Çünkü aynı programda "nota öğretiminin lise'den itibaren başlatılacağı, ortaokul'da bütün parçaların kulaktan öğretileceği" belirtiliyor.

Çağımızda müzik alanında büyük atılımlar yapmış ülkelerde nota öğretiminin türlü metodlarla ilkokul'a, hatta okulöncesi'ne indirildiği günlerde ülkemiz çocuklarına lise'den başlatılması, bilimsellikten uzaklaşmanın yanı sıra, "ağaç yaşken eğilir" atasözümüzle de çelişmektedir. Müziğin alfabesi olan "nota"yı bilmeyen çocuklarımızın, yıllar önce bırakılmış olan "Papağan Metodu" ile kulaktan öğrenecekleri parçaları bütünüyle doğru söyleyebilmeleri olanaksızdır.

Sonuç bellidir; çocuklarımız ilkokul'da , ortaokul'da nota öğrenemeyecekler, lise'de müziğe aşırı ilgi duyan ve yetenekli az sayıda gencimiz dışında kişiler başka dersleri seçecekler ve müziğin alfabesini bilmeyen milyonlarca genç yetiştireceğiz.

Aynı programın "AÇIKLAMALAR" bölümüne de biraz göz atalım...

3.MADDE- "Söz öğretiminde Blok Flüt, Melodika, Mandolin, Piyano ve Elektro Org gib tampere akordlu Batı çalgılarının yanı sıra, Kaval ve Bağlama gibi Millî müziğimizin seslerini verebilen yaygın halk müziği çalgılarımızla, bölge özelliklerine göre Sipsi, Kemeçe, Kabak Kemane,Lavta, Ud, Kanun, Tanbur ve Nisfiye gibi çocuğun çalabileceği folklorik veya klâsik müzik çalgılarımız da (öğretmenin çalması ve kolay sağlayabilmesi halinde) kullanılabilir."

Bu maddede adı geçen çalgılarımızdan çocuklarca çalınabilecek olanlar zaten bugüne dek eğitimde kullanılıyordu. Ancak "ud"un gövde genişliği, "kanun"un en küçük hava değişiminden etkilenerek kolaylıkla akordunun bozulması, "tanbur"un uzun sapına ulaşmada çekilecek güçlükler göz önünde bulundurulduğunda, bunların çocuklarca rahatça kullanılmayacağı bellidir.

6. MADDE- "Ortaokulda Atatürk'ün hayatı (son günleri), ileri görüşlülüğü ve çok cepheliliği, Lisede Türk inkilâbı ve sonuçları ile iç ve dış tehdit konularına yeri geldikçe temas edilecektir."

Programı yapanlar ve onaylayanlar beni bağışlasınlar ama, neden Atatürk'ün son günleri?.. Atatürk ve Atatürkçülük bir bütündür. Tüm yaşamı boyunca Türk Ulusu'nun özgürlüğü, refahı, çağdaş uygarlık düzeyine ulaşması için sürekli savaşım vermiş, düşünce ve uygulamalarıyla çağımızı, insanlığı yönlendirmiş olan Ulu önder Atatürk'ün neden "son günleri"?...

Bu örnekler çoğaltılabilir; ancak, hem sabrınızı taşımak hem de diğer konuşmacı arkadaşlarımla süresinden almak istemiyorum. Yalnız bu arada önemli bir noktayı vurgulamadan da edemeyeceğim. Fazla uzağa gitmeye gerek yok; yaklaşık son yirmi yıla bir göz attığımızda giderek gelişme olacağına, gerileme olduğuna tanık oluyoruz. Bu ise doğaya, insanlığın, çağın gelişimine aykırı. Oysa, Bakanlık yine Millî Eğitim Bakanlığı, Şûra yine Millî Eğitim Şûrası. Süremiz az olduğu için fazla açıklama ge-

tirmeyeceğim. Bu konuda soru sorulduğu takdirde detaylı olarak anlatabilirim.

Can alıcı bir başka nokta da "Öğretmen yetiştirme" sorunudur. Bugün gerek okulöncesi öğretim, gerek ilköğretim ve gerekse ortaöğretim kurumlarında görev yapan öğretmenler gereğince yetiştirilememektedirler. Ancak bunun suçlusu öğretmenler değil, onların yetişmelerine olanak sağlamayan sistem ve olanaksızlıklardır. Öğretmen, araç-gereç, müfredat programları ve benzeri konularda nereden nereye geldiğimizi bilimsel ve gerçekçi biçimde gözden geçirmek zorundayız. Her müziğe yeteneği olan kişinin iyi öğretmen olamayacağı gerçeğini de gözardı etmemeliyiz.

Müzik öğretmenlerinin durumları, sorunları, bu sorunların çözümleri, öğretmen adaylarının saptanması ve yetiştirilmeleri gibi konulara süre azlığından ötürü değinemeyeceğim. Sorular bölümünde soru yöneltildiği takdirde, süre yettiğince yanıtlamaya çalışacağım. Ancak küçük bir anımsatma yapmak istiyorum; Türkiye Cumhuriyeti olarak, ülkemizde eğitim seferberliğinin gönüllü neferlerinin yetiştiği "KÖY ENSTİTÜLERİ"nden "ÖĞRETMEN OKULLARI"na, oradan da "ÖĞRETMEN LİSELERİ"ne geldik ne yazık ki Temel Eğitim'in verildiği okullarla ilgili olarak. Bu durumu da takdirlerinize sunuyorum...

Engin sabrınızı taşırmadan, bildirimim sonuna geliyorum. Ortaöğretim kurumlarında "Müzik Öğretimi"nin özlenen düzeye ulaşabilmesi için;

1- Okulöncesi öğretim kurumlarından başlayarak en kısa sürede eğitime, çocuğa ve gençliğe uygun, çağdaş, gerçekçi ve ilerlemeye açık yeni bir "Müzik Müfredat Programı" yapıp uygulamaya konulmalıdır.

2- Adımlar akılcı ve bütüncü bir görüşle planlı olarak atılmalı, ""ulusalcılık", "ulusal müzik" kavram ve ilkeleri yersiz ve gereksiz yadsımlarından arınarak doğrulukla saptanmalıdır.

3- Daha iyi öğretmen, öğretmene daha iyi ve tatmin edici çalışma koşulları, yer ve olanakları sağlanmalıdır.

4- Ulusal bir şarkı dağarı ve söyleme biçimi oluşturmak için düşün, güç ve emek birliği yapılmalıdır.

5- Bestecilerimiz daha çok yapıt vermeye, öğretmenlerimiz sürekli olarak kendilerini yenilemeye ve araştırmaya özendirilmelidir.

6- Çocukarımıza ve halkımıza kullanırlılığı olan, "çağdaş düzeyde", "kalıcı", "Türk müzik kültürü"nü yansıtır nitelikte müzikler sunmak için hiçbir özveri ve çabadan kaçınılmamalıdır.

7- Yalnızca dinleyen değil, müzik yapan, müziği yaşayan ve yaşatan bir toplum olmamız için gerekli plan ve programlar yapılmalıdır.

8- Çeşitli kurum ve kuruluşlarla daha bilimsel, gerçekçi ve yakın işbirliğine gidilmelidir.

9- Müziğin gücüne yürekten inanan yöneticiler yetiştirilmelidir.

10- Kendini, kendi müziğini, diğer ülkelerin müziğini bilen, yaratıcı ruh ve donanımda insanların yetiştirilmesi hedeflenmelidir.

Bir noktayı açıklıkla belirtmek istiyorum; ben, bazı değerli konuklarımız gibi umutsuz değilim. Bu ülke, değerli öğretmenler yetiştirmiş olan -eski adıyla-Gazi Eğitim Enstitüsü'nün Müzik, Resim ve Beden Eğitimi Bölümlerinin "IVIR, ZIVIR, KIVIR Bölümlerine gerek yok." diyerek kapanmasına yol açacak adımı atan Bakan BANGOĞLU'nu da gördü; son derece olumlu ve büyük hizmetler vermiş olan Bakan HASAN ALİ YÜCEL' i de...

Bir kez daha yineliyorum; umutsuz değilim ben. Çünkü umudun bittiği yerde "SANAT" da biter, "YAŞAM"da...

Kartal dağın yamacında gördüğü karıncaya sormuş: "Nereye karınca kardeş?"Karınca yanıt vermiş:"Dağın öte yüzünde sevgi-
lim var; ona gidiyorum." Kartal gülmüş ve; "Senin buna ömrün yetmez Karınca kardeş" demiş." Karıncanın yanıtı ise şu olmuş: "Olsun, BU UĞURDA ÖLÜRÜM ya..."

Hepinize saygılar sunarım.

BAŞKAN - Teşekkür ederiz Sayın Dinçer.

Sözü Sayın Necdet Sezginer'e vermeden önce huzurunuzda hem kendilerine, hem de Millî Eğitim Teftiş Kurulu Başkanına Bilim Kurulumuzun teşekkürlerini sunmak istiyorum. Bakanlık temsilcisi olarak çalışmamıza ilgi duyan, katılmayı gönülden isteyen arkadaşımıza teşekkür ederim.

Buyurun.

NECDET SEZGINER- Sayın Başkan, sayın dinleyiciler, saygılar sunuyorum. Bendeniz Millî Eğitim Bakanlığı Başmüfettişi Necdet Sezginer.

Efendim, TED'in müzik öğretimine ilişkin böylesi önemli bir sempozyumu düzenlemesinden dolayı ayrıca teşekkürlerimi sunuyorum.

Müzik, sanatsal bir faaliyet ve sanatsal bir eğitimidir. Eğitim de Anayasa'nın 42. maddesinde belirtildiği üzere, Atatürk ilkeleri ve inkılâpları doğrultusunda çağdaş bilim ve eğitim esaslarına göre devletin gözetim ve denetimi altında yapılır. 64. maddesinde de sanat faaliyetlerinin ve sanat sevgisinin yayılması için gereken tedbirleri alır, denilmektedir. Anayasa'da ifadesini bulan esaslar çerçevesinde eğitimin yerine getirilmesi işi Millî Eğitim Temel Kanunu' ile Millî Eğitim Bakanlığına verilmiştir. Millî Eğitim Temel Kanunu da Türk Milletini bütün fertlerini ruh ve duygu bakımından dengeli, çağdaş dünya görüşüne sahip, yapıcı, yaratıcı kişiler olarak yetiştirilmesi; ilgi, istidat ve kabiliyetleri geliştirilerek gerekli bilgi ve becerinin kazandırılması ve ortaöğretim seviyesinde asgarî ortak bir genel kültür vermesi suretiyle onların kişi ve toplum sorunlarını tanıması, çözüm yolları araması ve yurdun iktisadî, sosyal ve kültürel kalkınmasına katkıda bulunmak bilincinin ve gücünün verilmesi şeklinde hedef tayin etmiştir.

Anayasada ve Millî Eğitim Temel Kanununda esasları çizilen eğitim alanı içerisinde müzik eğitimine ilişkin kuralları ve ulaşılması istenen hedefi bir programla belirleyen Millî Eğitim Bakanlığı müzik eğitimi amaçlarını şöyle ortaya koymuştur:

Öğrencide müzik sevgisi ve yeteneğini geliştirmek, onları sanat anlayışına ulaştırmak. Her öğrenciyi, ilgi ve yeteneğine göre şarkı söylemeye, bir müzik âleti çalmaya, müzik eserlerini dinlemeye ve müzik yapmaya isteklendirmek ve de onlarda müzik duyu ve düşüncesini kazandırıp geliştirmek. Öğrencinin müzik bilgi ve becerilerini elde etmesine yardımcı olmak. Müzik çalışmaları yoluyla öğrencilerin Atatürk inkılâplarına ve Türk milliyetçiliğine bağlı, Türk Milletinin, millî, ahlâkî, insanî, manevî ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren, ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan yurttaşlar olarak yetişmelerine ve millî birliğin gelişmesine yardım etmek. Evrensel müzik çalışmaları yanında Türk halk müziği, Türk sanat müziği ve modern Türk müziğinin tanıtılmasını, sevdirilmesini ve geliştirilmesini sağlamak ve müzik aracılığı ile milletler ailesi içinde yakınlık ve dostluk duygularını pekiştirmek okul müzik eğitiminin esas ve temel ilkeleridir.

Müziğin eğitim ve öğretiminin önemi büyüktür. Tarih boyunca dünya milletleri müziğin eğitsel rolüne inanmışlar, ona bir eğitim aracı olarak bakmış ve büyük önem vermişlerdir. Müzik sanatı genel kültürün önemli bir ögesi olarak kabul gördüğünden devletlerce destek verilmiştir. Hatta eğitimde müzik ve güzel sanatların önemine ve gücüne daha çok inandıkları için vücut eğitiminden önce ruhun eğitimi ve gelişmesini üstün tutmuşlardır. Müzik ve oyun gençliğin hakkıdır. Bunlar gençliği yetenekli ve erdemli kılan vasıtalarıdır. Cumhuriyet dönemiyle birlikte her konuda bizlere önderlik eden Başöğretmen Atatürk'ümüzün emir ve direktifleriyle Devlet Konservatuvar ve Operası, Musiki Muallim Mektebi kurulmuş, müziğin eğitimdeki önemi de bilinen bir gerçek olarak ele alınmış ve Türk eğitim kurumlarımıza resmî ders olarak konulmuş ve yaygınlaştırılmıştır.

Yukarıdan beri arz ettiğim ve açıkladığım hususlara, hedeflere varılması ve müzik eğitiminin istenen düzeye ulaştırılması için Millî Eğitim Bakanlığı mevcut imkânlarını esirgememektedir. Bu konu üzerinde ciddiyetle ve ehemmiyetle durmakta, arayış içine girerek yeni yeni programlar hazırlamakta, hazırlanan programlara

uygunluğu sağlama bakımından yoğun hizmetiçi kursları da düzenlemektedir. Teftiş Kurulu da Bakanlık müfettişleri vasıtasıyla genel ve ders denetimleri esnasında oğretmenlere yardımcı olmakta, rehberlikte bulunmakta ve böylece hizmet esnasında gelişmelerini sağlamaya büyük ozen göstermektedir.

Müzik eğitiminde arzulanan hedefe ulaşılmasında, istenilen düzeye erişilmesinde ve müzik eğitiminin geliştirilmesinde üç önemli faktör rol oynamaktadır. Bir, iyi hazırlanmış müfredat programı; iki, iyi yetiştirilmiş, kaliteli ve yeterli müzik oğretmeni; , ihtiyaca cevap verir zemin, derslik ve çalışma yeri, yeterli ve çeşitli araç-gereç. Özetle bunlara değinmek istiyorum efendim.

Birinci faktör, müfredat programı. Yukarıda açıklanmaya çalışılan müzik eğitimine ilişkin esas ve temel ilkeler doğrultusunda okulda müzik oğretimi yapılabilmesinde oğrencilerin yetiştirilip, geliştirilmesinde iyi hazırlanmış bir müfredat programının fevkalâde önemli yeri vardır. Açıklanan ilkeler doğrultusunda eğitim, öncelikle bu yolda hazırlanmış müfredatla mümkündür. Millî Eğitim Bakanlığı, lkemizin müzik eğitimi politikasını ciddi biçimde etkileyecek ortaöğretim müzik müfredat programlarının hazırlanışında, Cumhuriyetin kuruluşundan beri başlayıp devam edegelen yükseköğretim kurumları başta olmak üzere, müzik oğretmeni yetiştiren eğitim fakülteleri, diğer müzik kurumları ve müzik otoritelerinin, Atatürk'n Cumhuriyet Türkiyesinin müzik politikasını saptamak ve ulusal müziğimizin evrensel müzik düzeyine yükselmesi amacıyla çalışmalar yapmış olan bugünkü devlet sanatçılarımızın görüşleri de alınarak sonuçta eksiksiz, sağlıklı ve beğenilir, ihtiyaca cevap verir bir müfredat programı hazırlanması gerektiğine daima inanmış ve zaman zaman bu maksat altında yeni müfredatlar hazırlama cihetine gitmiştir.

Bununla beraber, yukarıda değinilen kurum ve kurullardaki görevlilerin ve müzik otoritelerinin müfredata ilişkin yapıcı, eksikleri giderici, tavsiye ve temennilere daima açığız. Müzik oğretmenlerinin zümre toplantılarında konuyu ele alarak müfredat programlarının uygulanmasında varsa karşılaşılan güçlük ve aksaklıkların neler olduğu, müfredatta neyi aradıkları

hususlarını önerileriyle birlikte Bakanlığa duyurmalarında fayda görmekteyiz.

Bu alanın elemanı olarak genellikle müfredat programlarında var olmasını aradığımız hususlar şunlardır:

Müzik eğitiminde amaçlanan hedef net olarak belirgin hale getirilmeli, okullarımızda gerçekleştirilmesi istenen müzik eğitiminin ve öğretiminin hedefi çok iyi tayin edilmeli, buna göre amaçlanan hususlar kesin, açık ve yanlış anlamalara meydan vermeyecek şekilde ifade edilmelidir. Bir müzik dersinde uygulanacak olan ses eğitimi, kulak eğitimi ve zevk eğitimi gibi çalışmaların hangi şekilde kullanılacağı hususu açıklanmalıdır. Programda nota öğretiminde sadece notaların değerlerinin belirtilmesi ile yetinilmemeli, ritim ve ses unsuru birbirinden ayrılamaz bir bütün olduğuna göre notaların tanıtımı konusunda da nasıl bir yol izleneceği açıklanmalıdır. Özellikle, Türk sanat müziğinin seslerinin nasıl tanıtılacağı ve öğretilmesi belirtilmelidir. Okullarımızda müzik eğitiminde esas ses ve kulak eğitimidir. Müzik öğretiminin yapılması sırasında bir sazdan faydalanılması zorunlu olmakla beraber saz öğretimi ses ve kulak eğitimine yardımcı nitelik taşımaktadır. Yararlanılacak sazın da tansüre, akortlu sazlardan olması tercih edilmelidir. Bununla beraber Türk sanat müziği çalışmalarında gerekli sazlardan faydalanma zarureti de vardır. Programlarda ayrıca müzik belleği, müzik tasavvuru, müzik yaratma yeteneğini geliştirici yollar da belirtilmelidir. Türk müziği içerikli programın ağırlığının müzik eğitimi ilkeleri açısından Türk halk müziğine verilmesi uygun olacaktır. Ortaokul ve liselerde müzik eğitiminin bir parçası olan ders dışı etkinliklere- koro, çalgı ve başka müzik eserleri dinleme gibi - yer verilmelidir.

Diğer önemli bir nokta, müfredatlar, kapsam itibarıyla öğrencinin sınıf ve yaş seviyesi ile müzik ders saatleri dikkate alınarak uygulanabilir ve bir öğretim yılında okutulabilir hacim ve nitelikte olması gereklidir biçiminde düşünülmektedir. Müfredat programlarında enstrüman çalışmalarının nasıl ve ne zaman yapılacağı hakkında açıklama getirilmelidir. Tatbikatta tüm müzik saatini ders içinde enstrüman çalışarak geçiren öğretmenler

görülmektedir. Haftada bir saat olan ortaokullardaki müzik dersinde koro ve enstrüman çalışmalarını ders dışında yapılmasının, liselerde olan iki saatlik derste ise bir saatin enstrümana ayrılmasının mümkün olacağı belirtilmelidir.

İkinci faktör, iyi yetiştirilmiş kaliteli ve yeterli müzik öğretmeni. Müzik öğretmeni hem artist, hem pedagog insandır. Sağlam bir meslek kültürü almış, ses ve saz sahibi, koro idaresini bilir, mesleğe ait her türlü tekniğe hakim, aynı zamanda pedagoji formasyonu olan bir unsurdur. Müzik öğretmeninde aranan vasıflara değinilmesi gerekirse, müzik öğretmenliği dalında kendisini çok iyi yetiştirmiş olmalı, en az bir enstrümanı iyi çalmalı, flüt ve bağlama, saz çalmasını da öğrencilere öğretecek kadar bilmelidir. Öğretmen meslek onur ve saygınlığına uygun hareket etmeli, özellikle Atatürk inkılâpları, Anayasa, Millî Eğitim Temel Kanunu ve dersin programında yazılı amaçlar doğrultusunda hareket etmelidir. Ders içi ve ders dışı çalışmalarda öğrencilerin iyi davranış kazanmaları konusunda gerekli rehberlikte bulunmalı, sabırlı, müşfik, hoşgörülü olmalıdır. İyiye, güzel ve doğruya yönelik toplum değer ölçülerini öğrencilere tanıtmalı ve benimsetmeli; öğrencileri üzerinde sevgiye ve saygıya dayalı bir otorite kurabilmelidir. Sağlam bir karakter ve temiz bir ahlâka sahip bulunmalıdır.

Müzik öğretmeni, mesleğini ve branşını sevmeli ve ona bağlı olmalıdır. Öğretmenin mesleğine karşı taşıdığı sevgi ve heyecan, yeteneğinin ve başarısının ilk müjdesidir. Mesleğini sevmeyen, buna karşı heyecan duymayan öğretmenin dersinden hiçbir zevk alınmaz ve verim elde edilemez. Öğretmen, çocukları şefkatle sevebilmelidir. Ancak bu sevgi ile çocuklara hitap edebilir onların seviyesine inebilir. Okuttuğu konulara ait bilgilerden başka, eğitici ve öğretici yayınları yakından takip etmeli, yeni müzik cereyanlarından haberdar olmalı, yetenek ve enerjisini tazelemelidir. Derslerine iyi hazırlanmalı, derslerinin planlarını yapmalı, arkadaşlarının deneyimleri ile ilgilenmeli, gerekirse daha iyi randıman alan arkadaşlarının derslerinde bulunma arzusunda bulunmalıdır. Öğrenci ruhunu iyi tanımalı, sınıftaki çeşitli tipleri

görmeli, onları ona göre ve psikolojik yapılarına göre idare etmelidir. Bulunduğu çevrenin yerli müzik kültürü ile de ilgilenmeli, halk geleneklerine karşı saygı ve sevgi göstermelidir.

Müzik öğretmeni şuna inanmalıdır ki, gelecek kuşaklara müzik kültürü verecek, onların estetik eğitimi üzerinde önemli rol oynayacak , iyi bir müzik dinleyicilerini yetiştirecek olan kendisidir. Müzik öğretmeni böyle bir görevin sorumluluğunu taşımalıdır. Öğrenci müzik dersinde cemiyetin baskısından, sosyal ve ekonomik bunalım sonucu doğan dertlerinden kurtulabiliyorsa ve müzik dersini hayata yeniden doğmuş kadar hafif ve mutlu olarak yeniden güç kazanmış bir şekilde terk ediyorsa, müzik öğretmeni görevini yapmış, amaca ulaşmış demektir.

Üçüncü faktör, ihtiyaca cevap verir zemin, yeterli ve çeşitli ders araç - gereci. Müzik öğretiminin gelişmesinde üçüncü ana unsur ise âlet, araç ve gereçtir. Âletsiz, araç ve gereçsiz olan en maharetli kişi dahi işini, ustalığını ortaya koyamayacak ve acemi duruma düşecektir. Bu itibarla, doyurucu programa ve liyakata sahip öğretmenin başarılı ve verimli müzik öğretimi yapabilmesi, öğrencilerini iyi yetiştirip üst düzeye ulaştırabilmesi için okulda özel müzik dersliğine ihtiyaç duyulmaktadır. Özel müzik dersliğine ve zevk eğitimi için eser tanıtımında televizyon, video, plâk, kaset gibi araç gereçlere ihtiyaç vardır, bunların tamamlanması lâzımdır.

Sürem burada bittiği için konuşmamı tamamlayamıyorum, tekrar özür dilerim. (Alkışlar)

BAŞKAN- Çok teşekkür ederim Sayın Sezginer.

Sayın Gönül Oyman'a söz veriyorum. TED Ankara Koleji Vakfı Özel Lisesi Müzik öğretmenlerimizden. Bundan sonraki arkadaşlarımız konuşmalarını mümkün olduğu kadar "Müzik öğretimini nasıl geliştirebiliriz?" sorusunda yoğunlaştırırlarsa biraz daha kolay yol alabiliriz gibime geliyor.

Buyurun efendim.

GÖNÜL OYMAN- Sayın başkan, sayın konuşmacılar ve sayın

dinleyenler; ÷lkemizde okul m÷zik eğitiminin amacı, toplumumuzun çağdaş uygarlık düzeyine ulaşabilmesini bilim ve tekniğin yanı sıra güzel sanatlar yoluyla sağlanabileceği gerçeğine dayanan özlü bilgi ve kültürü vermektir. Okullarımızda m÷zik eğitimi, çocuklarımızı iyi, doğru ve zevkle şarkı söylemeye alıştıracak, düzeyli bir dinleme alışkanlığı kazandıracak, ince duyguları ve kulağını eğitecek ve bir çalgı çalmaya heveslendirecek biçimde planlanır. Özetlenirse okulda m÷zik eğitiminin temel amacı, çoksesli bir m÷zik anlayışı içinde kulak, ses ve estetik eğitimi sağlamaktır.

Bu amaca ulaşabilmek için katedilen zorlu yolda önümüze çevre etkilerinden başlayarak bazı zorluklar çıkmaktadır. Dünden beri bu zorluklar üzerinde pek çok duruldu, çareler aramak üzere ben de zorluklardan kısaca bahsederek geçmek zorundayım.

Birincisi, öğrenci, çocuk üzerinde toplumun etkisidir. Şimdi bu yolda halkımızın eğitimsizliğinden, öğrenim azlığından , kültür yetersizliğinden yararlanıp kaynaklanan yoz bir m÷zik salgın halinde ortalıkta dolaşmaktadır. Karamsarlık, umutsuzluk, kader temalarının işlendiğine hepimiz tanık oluyoruz. Denetim olmaksızın yapılip piyasaya çıkarılan kalitesiz kasetler ve plâklarla radyo ve televizyonda sanat adına sunulan, ama sanattan uzak şarkılar ve m÷zikler hergün yediden yetmişe Türk halkının estetik duygusunu zedelemektedir.

Halbuki bugün yurdumuzda zihinsel çaba gerektiren, insan ve yaşam sevgisi aşılıyıp moral güç ve neşe veren müziğe ihtiyacımız vardır. Buna karşın okulöncesinden başlayarak üniversiteler dahil, müziğe henüz kültürün bir parçası olarak bakılmamaktadır ve hâlâ tekseslilik, çokseslilik ikileminin yaşandığı ÷lkemizde devletimize, eğitlimcilerimize ve çağdaş bestecilerimize büyük görevler düşmektedir. Radyo ve televizyonun geniş kitlelere etkisi olumlu yönde kullanılmalı ve müziğimize destek sağlanmalıdır. Sorumlu yöneticilerden başlayarak idareci, müfettiş ve tüm çevrenin sanat eğitimine karşı tutumlarında planlı ve kararlı bir birlik sağlanmalıdır. Ulusal kişiliğimizi zenginleştirecek çağdaş bir m÷zik anlayışı oluşturmak

için var gücümüzle müzik eğitiminin amacına ulaşmasına çalışmalıyız. Bütün çevre ile beraber. Okul dışında, okulda verilen müzikle, çelişen müzikleri dinleyerek beğeni düzeyi bir türlü gelişemeyen çocuk ikilem içinde kalıyor. Kolayca öğrenilen bu müziğin tembelleştirici rahatlığına alışıyor, beri yanda ciddi emek verilecek işlerden de kaçıyor, yalnız müzik konusunda değil, her konuda ciddi işlerden kolayca sıyrılmaya çalışıyor.

İkinci önemli konu, yine dünden beri konuşulmakta olan konu müzik öğretmeninini yetiştirilmesidir. Uzun yıllar liseden sonra üç yıl olan müzik öğretimi üniversiteye bağlanınca dört yıla çıkmıştır. Müzik öğretmeni yetiştiren kurumları üniversite bünyesine katmak şüphesiz önemli bir adım olmuştur. Ancak buralara gelen gençlerin 18 yaşında müziğe başlamaları çok geç kalmaktadır. Halbuki daha önce ortaokulu bitirerek müzik meslek lisesi diyebileceğimiz okullarda eğitim görmeli, yeteneğini kanıtlamalı ve geliştirmiş olmalıdır. Böylece müziğe başlama yaşı daha erkene alınmış müzik öğretmeni adayları hem yüksek öğrenimlerini tamamladıklarında kendilerini tam olarak bulacaklar ve hem de yedi yıl bol bol enstrüman çalmış olacaklardır. 1947-1948 ders yılında böyle bir lise İstanbul'da açılmıştı. Çapa Eğitim Enstitüsüne bağlı olan bu okulda o yıl yapılan sınava ben de katılmış, hatta Necdet Bey arkadaşım ile ve bir ders yılı boyunca lise dersleri ile, biraz kısıtlanmış lise dersleri ile beraber, müzik öğrenimi görmüştüm.

İstanbul'daki seçkin sanatçılardan oluşan hocalarımızdan yalnızca bir ders yılı aldığımız bilgi, zevk ve kültürle iyi bir yolda hevesle çalışıyorduk. Ekrem Zeki'nin kemanla bize bir parçayı çalışması bizi hem çok heveslendiriyor, hem de çok iyi bir beğeni düzeyi geliştiriyordu. Ne yazık ki, o dönemin Millî Eğitim Bakanı tarafından kapatılan bu okul, o zaman genç yüreklerimizi yakmıştı. Lise öğrenimini, öğretmen okullarında tamamladıktan sonra Gazi Eğitim Enstitüsü Müzik Bölümünde üç yıl okuyup müzik öğretmeni olduk. Sonraları bu meslekte çalışırken özellikle enstrüman konusunda bundan daha fazla zamana ihtiyacımız olduğunu anladık.

Üçüncü konu, ortaöğretimde müzik eğitimine kaynak olacak ilkokullardaki müzik dersleri. Buna çok kısa bir göz atarak, olabildiğince çare göstermeye çalışacağım. Her sanat dalında olduğu gibi müzik eğitiminde de okulöncesi ve ilkokul eğitimi önceliklidir. Yurdumuzda bu dönemlerdeki müzik eğitimi köklü programlarla gerekli düzeye bir türlü getirilememiştir. Onun için müzik eğitimi orta dereceli okulların birinci sınıfında, yani 11-12 yaşındaki çocuklarla başlamaktadır. Böylece çok verimli olabilecek ilk beş altı yıl, hem de anne babaların öğrenci üzerinde en güçlü ilgisinin toplandığı bu çağ ziyan edilmiş olmaktadır. Buna ilâve olarak ilkokul öğretmenleri yeterli müzik eğitimi görmemişlerdir. Bunların birçoğunun müzik dersini kendilerince önemli buldukları başka derslerle doldurdukları bir gerçektir. Çok az sayıdaki ilkokulların dışında, devlet okullarında ayrı bir müzik odası ve araç gereç yoktur. İlkokullarda müzik derslerini mutlaka uzman müzik öğretmenleri vermeli, sınıf öğretmenleri de dersi izlemeli ve ilkokul öğretmenlerine devamlı programlarla iş başında yetiştirme ve yaz kursları gibi çalışmalarla destekleme yapılmalıdır. Araç, gereç konusunda okul-aile birlikleriyle, okul koruma derneklerinden yardım sağlamak mümkündür.

Dördüncü konu, dün ve bugün konuşmacıların değindiği çok önemli bir konu müfredat programlarıdır. Eski yıllardan beri uygulamakta olduğumuz müfredat programlarını yeniden elden geçirip ileriye, 21. yüzyıl insanına göre düzenlemek gerekirken, üç yıl önce alaturka müziğin öğretimi eklenivermiştir. Henüz kendi içinde ortaöğretimde kullanılmak üzere ve öğrenci seviyesinde hazırlanmış programı, teori ve solfej kitaplarıyla yardımcı dokümanları ve dağıtıcı bulunmayan tek sesli bir müziği alelacele uygulamaya koymak, bu müziğin eğitimini görmemiş olan biz öğretmenlere büyük zorluklar getirmiştir.

Şöyle ki, öğrencilerin kulağını "majör minör" tonlara, tam ve yarım seslere alıştıırken, koma farklarıyla dolu aralıklar bir ton karışması yaratmıştır. Yirmi dört değişik entervali öğrenciye doğrulukla işittirebilmek için elimizde bulunan ve yukarıda anılan aralıkları içermeyen piyano gibi bir enstrümanla nasıl ders işleriz.

Hele evrensel "diyez" ve "bemol" işaretleriyle yapılmış eklem-lerle ortaya çıkan çok küçük farklı aralıkları "mütasyon" çağındaki öğrenciye nasıl uygulayabiliriz? Bakanlık tarafından makamlarla ilgili ne bir solfej kitabı, ne de bir kaynak doküman gösterilmiştir. Daha önemlisi bunca eksikliğin yanı sıra bu müzik, eğitimde amacımız olan çağdaşlık ve evrensellikten uzaktır.

Beşinci, konu, ortaöğretimde bütün okullarda yeterli sayıda uzman müzik öğretmenlerinin bulundurulması gerekliliğidir. Bağımsız müzik odaları ve donanımlı bir diskotek, müzik kitaplığı, enstrümanlar, portreli tahta ve benzeri gereçler tamam olursa ve rimli bir ders ortamı yaratılmış olur.

Bir diğer konu da ortaöğretimdeki yetersiz ders saatleridir. Hele ortaokullarda haftada bir tek saat gerçekten çok az gelmektedir. Programın bu yönden gözden geçirilmesi gereklidir. Liselerde ise iki saate yakın müzik, seçmeli derstir. Bu durum müziğin etkin gücünün tüm öğrenciler için kullanılmaması demektir. Toplu söylenen şarkılar gençlerde ruh birliği, ulus ve yurt sevgisi uyandırır. O nedenle her Türk genci mutlaka müzik eğitiminden geçmeli, sesini ve kulağını eğitip geliştirme olanağından yararlanmalıdır.

BAŞKAN- Teşekkür ederim.

Şimdi Sayın Prof. Dr. ALI UÇAN Beye söz veriyorum.

ALİ UÇAN- Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Sayın Başkan, değerli dinleyiciler.

Bu panelde "Müzik Öğretimi Nasıl Geliştirilebilir?" sorusunu yanıtlamaya çalışıyoruz. Bu soruya yanıt ararken kuşkusuz şu temel sayılıtdan yola çıkıyoruz: "Müzik öğretimi geliştirilebilir. Geliştirmeyi gerektirmektedir. Bunun da belli yolu ya da yolları vardır. " Bu sayılıtı bizi, "öyleyse nasıl ve hangi yol(lar)la geliştirilebilir?" sorusuna yöneltiyor.

Bu soruya kuşkusuz, birbirleriyle bağlantılı çok çeşitli cevaplar verilebilir. Benim en başta şöyle bir cevabım olacak: "Müzik

öğretimi müzik öğretimiyle geliştirilebilir." Başka bir deyişle, müzik öğretimi, müzik öğretiminde kapsanan öğeler ve öğelerarası ilişkiler ile onu doğrudan ya da dolaylı etkileyen bütün koşulların iyileştirilmesiyle geliştirilebilir. Bu da ancak çok yönlü, geniş çerçeveli, geniş kapsamlı bir müzik eğitimi ve bundan yönlünen bir müzik öğretimi ile mümkündür. Şimdi bu cevabı biraz daha açmaya çalışalım. Bunu yaparken önce, müzik öğretimini geliştirmek ne demek, onu bir açıklığa kavuşturalım.

Müzik öğretimini geliştirmek demek, esas olarak, ya gerçekçi, sağlam, tutarlı, etkili ve verimli bir müzik öğretim programı oluşturmak, ya böyle bir müzik öğretim programını daha gerçekçi, daha sağlam, daha tutarlı, daha etkili ve daha verimli bir duruma getirmek; ya da bunun her ikisini sağlamak; ve buna dayalı olarak müzik öğretimini tüm yönleriyle mümkün olan en iyi düzeyde gerçekleştirmek demektir. Müzik öğretiminin geliştirilmesi, temelde, onu oluşturan, belirleyen ve etkileyen temel öğelerin ve öğelerarası ilişkilerin geliştirilmesiyle olanaklıdır. Bu bakımdan, "Müzik öğretimi nasıl geliştirilebilir" sorusunu, söz konusu öğelere ve ilişkilere inerek yanıtlamaya çalışmak gerekir. Bu yolda yapılması gereken ilk iş, kuşkusuz, müzik öğretimini, onu oluşturan, belirleyen ve etkileyen temel öğelerarası ilişkileri doğru belirleyip tanımlamaktır.

Daha önce (birinci oturumda) müzik öğretimini, "müziksel öğretme ve öğrenmeyi belli bir amaç doğrultusunda planlama, başlatma, yönlendirme, kolaylaştırma, gerçekleştirme ve denetleme süreci," olarak tanımlamıştık. Şimdi de müzik öğretimini oluşturan, belirleyen ve etkileyen temel öğeler nelerdir, bu öğeler arasında nasıl ve ne tür ilişkiler vardır, bunları yeniden bir hatırlayalım.

Türü, düzeyi, süresi, biçimi ve kapsamı ya da içeriği ne olursa olsun müzik öğretimini oluşturan, belirleyen ve etkileyen temel öğeler şunlardır: (1) Müzik öğreticisinin (öğretmenin) nitelikleri, (2) müzik öğretim programları ve öğretim planları, (3) müziksel öğretme ortamı, (4) bu ortama giren öğrencilerin müziksel giriş davranışları ve müziksel öğrenme güdeleri, (5)

öğrenciye sağlanan müzik öğretim hizmeti, (6) müzik öğretiminin yapıldığı fizikî-mimarî çevrenin özellikleri, (7) müzik öğretiminin yapıldığı okulu yönetenlerin ve öbür öğretmenlerin müzik öğretmenine ilişkin tutumları, (8) müzik denetimsinin (müfettişinin) nitelikleri, (9) Millî Eğitim Bakanlığı merkez ve taşra örgütlerinde görevli üst düzey uzman ve yöneticilerin müzik öğretimine ilişkin tutumları, (10) ana-babanın ve öbür velilerin müzik öğretimine ilişkin tutumları, (11) içinde yaşanılan çevre ve bu çevredeki müzik yaşamı, (12) bu yaşama egemen olan müzik anlayışı, (13) müziğe verilen önem ve biçilen değer.

Müzik öğretimini oluşturan ve belirleyen en temel öğeler arasındaki ilişkiler çok yalın ve kısa olarak şöylece belirlenebilir: Öğrenci, belli niteliklerle donanmış olarak belli bir müziksel öğrenme-öğretme sürecine girer, ilgili müzik öğretim programı ve ondan kaynaklanan öğretim planı uyarınca oluşturulan belli bir öğretim-öğrenme ortamında belli niteliklerle donanık müzik öğretimsince verilen öğretim hizmeti klavuzluğunda belli bir öğretim durumuyla etkileşir, onun ürünü olarak yeni bir davranış kazanır ve böylece süreç, öğrenci davranışında beklenen değişiklikle sona erer. Bu süreç, öbür öğeler ve ilişkilerden etkilenir.

Müzik öğretimini oluşturan, belirleyen ve etkileyen temel öğeler arasında müzik öğretimini gerçekleştirci, yönlendirici, kolaylaştırıcı, denetleyici, pekiştirici, çeşitlendirici, zenginleştirici, tamamlayıcı ve bütünleyici nitelikte "nedensel" ve "işlevsel" ilişkiler vardır ya da olması beklenir (istenir). Ne var ki, uygulamada, bu ilişkilerin tümüyle istenen yönde, biçimde ve olumlulukta gerçekleşmediği, zaman zaman, yer yer, kısmen veya önemli ölçüde olumsuzlaştığı görülür.

Müzik öğretimimin geliştirilmesi, geliştirilen ya da geliştirilmeye çalışılan öğelerin ve öğlerarası ilişkilerin, zorunlu durumlarda yeniden oluşturularak (hazırlanarak), sürekli denemesini (uygulanmasını), değerlendirilmesini ve düzeltilmesini gerektirir. Demek ki, müzik öğretiminin geliştirilmesi, müzik

öğretimi ortadan kalkmadıkça ya da varoldukça, sürekli gerçekleştirilmesi gereken, bitimsiz bir süreçtir.

Müzik öğretimini geliştirirken bilimsel, sanatsal ve teknolojik yaklaşımların her üçünü de içeren bir yaklaşım izlenmelidir. Çünkü müziksel öğretim, özellikle günümüzde, söz konusu yaklaşımların her üçünü de içeriyor, âdeta her üçünün bir bileşkesi. Bu bakımdan, müzik öğretimini geliştirirken, sanatsal yaklaşım ağırlıklı olmak üzere söz konusu üç boyuttan sürekli olarak yararlanılmalıdır.

Müzik öğretimini geliştirme çalışmaları, türü, düzeyi, süresi ve içeriği ne olursa olsun tüm öğretim etkinlikleri kapsayacak, tüm ilgililerin katılım ve katkıları sağlanacak, çalışmalarda elde edilecek sonuçlar yerinde ve zamanında ilgililere ulaştırılacak ve gecikmeden uygulamalara yansıtılacak biçimde düzenlenip gerçekleştirilmelidir. "Müzik öğretimini geliştirme süreci", esas olarak, "tasarlama (hazırlama) deneme (uygulama), değerlendirme ve düzeltme " evrelerinden oluşur; kararlılığı, sürekliliği ve özellikle belli ölçüde çevreye bağımlılığı gerektirir. Bu bakımdan belli yerlerde **Müzik Öğretimini Geliştirme Merkezleri** kurulmalıdır. Müzik öğretimini geliştirme sürecinin her bir evresinde yanıtlanması gereken pek çok soru, çözülmesi gereken pek çok sorun ve yapılması gereken pek çok iş vardır. Bu sorunların doğrulukla yanıtlanabilmesi, sorunların geçerlik ve güvenirlikle çözülebilmesi, işlerin zamanında ve yerindelikle yapılabilmesi için Müzik Öğretimini Geliştirme Merkezlerinde görevli yeterli nicelik ve nitelikte elemanlarda oluşan kurullara gerek vardır. Bu merkezler ve kurullar her bölgede en az bir olmak üzere yurt düzeyine dengeli dağıtılıp konumlandırılmalı, Ankara'da MEB merkez örgütünde kurulacak merkez ve kurul ile öbürleri arasında gerekli iletişim ve eşgüdüm sağlanmalıdır.

Müzik öğretimini geliştirilebilmesi için: (1) Müzik öğretmeni (eğitimsi) yetiştirme düzeni tüm aşamalarıyla etkili ve verimli olarak işletilmeli, Türkiye'nin gerçekleri ile çağın gereklerine uygun nicelik ve nitelikte müzik öğretmeni yetiştirilmeli, yetiştirilen müzik öğretmenleri olabildiğince etkin ve verimli olacak biçimde

görevlendirilip çalıştırılmalıdır; (2) müzik öğretim programları ve öğretim planları daha gerçekçi, daha çağdaş ve tutarlı biçim, kapsam ve içerikte düzenlenmelidir; (3) müzik öğretim ortamları, bu ortamların gerektirdiği öğretim malzemeleri ve özellikle öğretim müziği dağıtıcı iyi hazırlanmalıdır.; (4) öğrenciler, müziksel giriş davranışları ve müziksel öğrenme güdeleri bakımından yeterli kılınmalıdır. ; (5) öğrencilere gereksindikleri müziksel öğretim hizmeti eksiksiz sağlanmalıdır.; (6) müzik öğretimi gerekli her tür donanımı olan uygun yerlerde yapılmalıdır; (7) müzik öğretiminin yapıldığı okulları yönetenlerin ve öbür öğretmenlerin müzik öğretimine ilişkin tutumlarındaki olumsuzluklar giderilmelidir; (8) müzik-dalı müfettişleri yetiştirilmeli ve müzik öğretimi bu tür müfettişler yoluyla denetlenmelidir; (9) Millî Eğitim Bakanlığı merkez ve taşra örgütlerinde görevli ilgili üst düzey uzman ve yöneticilerin müzik öğretimine ilişkin tutumlarındaki olumsuzluklar giderilmelidir; (10) ana-babaların ve öbür velilerin müzik öğretimine ilişkin tutumlarındaki eksiklik ve tutarsızlıklar giderilmelidir; (11) içinde yaşanılan çevreden ve bu çevredeki müzik yaşamından hareketle çağdaş Türk ve Dünya müzik yaşamı tüm boyutlarıyla iyi bilinip izlenerek müzik öğretimi, okul ve aile çevresinden ülke geneline uzanan Türk müzik yaşamının yerel (yöresel), ulusal ve evrensel boyutlarıyla sağlıklı ilişkilendirilmesi ve özellikle gelişkin Dünya müzik yaşamına yeterli bir açılım içinde olması sağlanmalıdır; (12) içinde yaşanılan çevredeki müzik yaşamından hareketle Türk müzik yaşamına egemen müzik anlayışı geliştirilmelidir; (13) müzik öğretimine (derslerine) ve özellikle bu yolla elde edilen müziksel başarıya gereken önem ve değer verilmelidir; (14) **genel** müzik öğretimi ortaöğretim öğrencilerinin tümüne zorunlu, **özengen** (amatör) müzik öğretiminin ilgili ve yatkın öğrencilerine seçmeli, **meslekî** müzik öğretiminin ise uygun düzeyde yetenekli ve doğru yönlendirilmiş öğrencilere gerekli tüm olanakları sağlayıcı olmalıdır; (15) müzik öğretimi öbür ilgili öğretim dallarıyla daha tutarlı ilişkilendirilmelidir; (16) müzik öğretmenleri arasında sağlıklı ve sürekli bir meslekî iletişim ve etkileşim düzeni kurulup işler hale getirilmelidir.

Müzik öğretimini ve oluşturan ve belirleyen en temel öğelerle sınırlı kalarak, olabildiğince dar ve teknik kapsamlı bir anlatımla belirtirsek, müzik öğretimi; ilgili öğrenci, öğretimi ve denetimci nitelikleri yükseltilecek; müzik öğretim programları ve öğretim planları ile müzik öğretim hizmeti daha gerçekçi, daha nitelikli, daha iyi işler ve daha çok işe yarar hale getirilerek; müziksel öğretme-öğrenme ortamında yer alan öğretim malzemesinin kullanışlı amacına daha elverişli, öğretme durumunun hedef ve öğrenciye daha uygun, daha ekonomik ve kullanışlı, öğrenci-öğretme durumu etkililiğinin ise geçerli öğrenme yaşantıları oluşturucu olması sağlanarak geliştirilebilir.

Buraya kadar belirtilenler, müzik öğretiminin geliştirilebilmesi için gerekli olan ilke, ölçüt, boyut, aşama ve değişkenleri kapsayacak biçimde çizilen bir genel çerçeve niteliği taşıyor.

Şimdi bu genel çerçeve içerisinde, müzik öğretiminin geliştirilmesi doğrultusunda yapılması gereken işleri, en başından, en önemlisinden başlayıp adım adım yürüyerek somut öneriler halinde sıralayalım.

Müzik öğreticisi (öğretmeni) yetiştirme düzeni tüm aşamalarıyla daha iyi işler hale getirilerek geliştirilmelidir. Düünden beri bu konuya, bu soruya sık sık değinildi, hatta çözümler de önerildi. Ben burada belirteceklerimle âdeta onları derleyip toplayıp birleştirerek yeniden sunmuş olacağım. Daha önce de değinmiş olduğum gibi, **müzik öğretmeni yetiştirme süreci**, "hazırlama, biçimlendirme uzmanlaştırma ve geliştirme" olmak üzere dört aşamadan oluşur. **Hazırlama** aşaması biçimlendirme aşamasının gerektirdiği temel-önkoşul öğrenmeleri gerçekleştirmeye yöneliktir. **Biçimlendirme** aşaması, temel-önkoşul öğrenmelere dayalı olarak, öğretmenliğin gerektirdiği öğrenmeleri gerçekleştirmeyi amaçlar. **Uzmanlaştırma** aşaması, öğretmenliğin gerektirdiği öğrenmelere dayalı olarak, meslekî alanın bütününde veya belirli bir dalında derinleşmenin ya da yetkinleşmenin gerektirdiği öğrenmeleri gerçekleştirir. **Geliştirme** aşaması ise, biçimlendirme veya uzmanlaştırma aşamasından sonra, hizmet içinde ya da iş başında karşılaşılan

belirli değişme ve gelişmelerin gerektirdiği öğrenmeleri gerçekleştirmeyi amaçlar. Ülkemizde yürürlükteki müzik öğretmeni yetiştirme sürecine bu açıdan bakıldığında, söz konusu dört aşamanın, hem Millî Eğitim Sistemimizin yapısında, hem de uygulamada var olduğu görülür. Hazırlama aşaması, orta-öğretimde kısmen genel liselerde de olmakla birlikte daha çok öğretmen liselerinde (özellikle bu liselerin "müzik kolu'nda), biçimlendirme aşaması yükseköğretimde üniversitelere bağlı eğitim fakülteleri müzik eğitimi bölümlerinde, uzmanlaştırma aşaması üniversitelere bağlı fen bilimleri enstitüleri müzik eğitimi anabilim/anasanat dallarında, geliştirme aşaması ise Millî Eğitim Bakanlığı Hizmetiçi Eğitim Dairesi'nce ve üniversitelerin ilgili birimlerinde düzenlenen hizmetiçi eğitim etkinliklerinde gerçekleşir.

Ülkemizde yürürlükteki müzik öğretmeni yetiştirme sürecine ilişkin düzenlemelere göre **hazırlama aşaması'nın**, esas olarak, **öğretmen liselerinin müzik kolları'nda** gerçekleşmesi öngörülmüş olmakla birlikte, uygulamada bu tam ya da yeterince işlemediğinden, "Müzik eğitimi bölümlerine temel-önkoşul niteliğinde müziksel giriş davranışları ya da nitelikleri tümüyle ya da yeterli düzeyde kazanmış aday gelmiyor", "gelse bile bunların sayısı çok ender, " gelenlerin çok büyük bölümü niteliksiz ya da düşük nitelikli" biçimindeki dünden beri burada da dile getirilen yakınmalar gerçekliğini ve geçerliğini önemli ölçüde korumaktadır. Öğretmen liselerinde ikinci yılda (sınıfta) belirmeye başlayan çeşitli kollar arasında yer alan ve genel çerçevesi itibarıyla eski -tarihî ilköğretmen okulları "müzik seminerleri"ni andıran "müzik kolları", daha çok gecikilmeden, yeterince etkili ve verimli olabilecek bir yapıya ve işlerliğe kavuşturularak yurt düzeyine dengeli olarak konumlandırılıp yaygınlaştırılmalı ve böylece eğitim fakülteleri müzik eğitimi bölümlerinin nitelikli aday öğrenci kaynağı olma işlevini görür duruma getirilmelidir.

Biçimlendirme aşaması, esas olarak, eğitim fakülteleri müzik eğitimi bölümlerinde dört yıllık lisans öğretilimiyle gerçekleşmektedir. Ülkemizde müzik öğretmeni 1937-1938 yılından beri

yükseköğretim düzeyinde biçimlendirilmektedir. 1924'de kurulan Musiki Mullim Mektebi ortaöğretim düzeyinde bir kurumdu ve ilkokuldan sonra bir yıllık "hazırlama" ya da "hazırlık" (ihzari) sınıfına dayalı olarak onun üstüne dört yıllık öğrenim veren bir kurum olarak kurulmuştu. Daha sonra öğretim süresi bir yıl artırılan ve asıl işlevine ek olarak başka işlevler yüklenen bu kurumun müzik öğretmeni yetiştiren kolu Gazi Terbiye Enstiusü'ne bağlandı ve böylece müzik öğretmenini yükseköğretim düzeyinde biçimlendirerek yetiştirme uygulamasına geçildi. Bu geçiş, Türkiye'de müzik öğretmeni yetiştirme sürecinde birçok bakımdan son derece önemli bir dönemeçtir. 1978-79'da dört yıllık lisansa eşdeğer düzeye çıkarılan biçimlendime aşaması 1982-1983'ten bu yana "üniversiteleşme" süreci içinde olumlu yönde çok önemli gelişmeler göstermiş olmakla birlikte bazı bakımlardan henüz istenilenin gerisindedir. Eğitim fakülteleri müzik eğitim bölümleri Türkiye'nin gerçeklerine ve çağın gereklerine daha uygun nicelik ve nitelikte müzik öğretmeni yetiştirebilecek duruma getirilmeli ve yurt düzeyine dengeli olarak dağıtılıp konumlandırılmalıdır. Ancak, unutulmamalıdır ki biçimlendirme aşamasının iyi işlemesi, temelde, hazırlama aşamasının iyi işlemesine bağlıdır. Bu nedenle, Öğretmen Liseleri Müzik Kolları yeterince işler hale gelinceye kadar geçerli olmak üzere eğitim fakülteleri müzik eğitimi bölümlerinde birer "hazırlık sınıfı" açılmalıdır.

Uzmanlaştırma aşaması, esas olarak, üniversitelerin fen bilimleri enstitülerine bağlı müzik eğitimi anabilim/anasanat dallarında gerçekleştirilmektedir. Ülkemizde müzik öğretmenini uzmanlaştırma süreci Musiki Muallim Mektebi döneminde Batı ülkelerine gönderme biçiminde işliyordu. Gazi Eğitim Enstitüsü Müzik Bölümü döneminde bunun yanısıra bir de asistanlık sistemi vardı. Bu sistem aslında kendine özgü bir "ihtisas" (uzmanlaşma) süreci idi. Asistanlık sistemi 1982-1983 yılından itibaren görev türü bakımından "araştırma görevliliği"ne, uzmanlaşma türü bakımından ise "lisansüstü öğretim"e dönüştü. Bu dönüş Türkiye'de müzik öğretmeni yetiştirme sürecinde birçok bakımdan son derece önemli bir dönemeçtir. Ancak, uzman-

laştırma aşaması, 1982-1983'ten bu yana "üniversiteleşme" süreci içinde olumlu yönde çok önemli gelişmeler göstermiş olmakla birlikte bazı bakımlardan henüz istenilenin gerisindedir. Lisansüstü öğretim düzeyindeki müzik eğitimi anabilim/anasanat dalları fen bilimleri enstitülerinden alınıp ya sosyal bilimler enstitülerine ya da yeni kurulması önerilen eğitim bilimleri enstitülerine veya güzel sanatlar (bilimleri) enstitülerine bağlanmalı ve bu yolla yakın anabilim/anasanat dallarıyla daha sağlıklı ilişkilendirilip aralarında gerekli iletişim ve etkileşim sağlanarak, her yönden daha etkili ve verimli duruma getirilmelidir. Ayrıca söz konusu müzik eğitimi anabilim/anasanat dalları yurt düzeyinde adım adım daha dengeli konumlandırılıp yeterince yaygınlaştırılmalı; böylece, deneyimli, başarılı ve yetenekli daha çok sayıda müzik öğretmenin uzmanlaşmalarına olanak sağlanmalıdır.

Geliştirme aşaması, esas olarak, Millî Eğitim Bakanlığı Hizmetiçi Eğitim Dairesi'nce ve üniversitelerin ilgili birimlerinde düzenlenen hizmetiçi eğitim etkinliklerinde gerçekleşmektedir. Ancak, bu etkinlikler zaman zaman ya da sıkışıkça değil, her yıl düzenli olarak işletilmeli, etkinliklere ilgili müzik öğretmenlerinin ve onları yetiştiren müzik öğretim elemanlarının etkin katılımı sağlanmalıdır. Bu arada Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) Hizmetiçi Eğitim Dairesi ile ilgili üniversitelerin eğitim fakülteleri müzik eğitimi bölümlerinin eksiksiz işbirliğiyle haziran -eylül aylarını içine alan dört yıllık süre içinde yoğunlaştırılarak gerçekleştirilmek üzere, hizmetiçinde lisans tamamlama programları hazırlanıp uygulamaya konulmalı ve üç yıllık yükseköğrenimli 1250 dolayındaki müzik öğretmeni en geç iki yıl içinde bu programlardan geçirilmeli, böylece MEB'da veya başka yerlerde görevli müzik öğretmenleri arasında yükseköğretim süresi farklılığından kaynaklanan sorunlar ortadan kaldırılmalıdır.

Yetiştirilen müzik öğretmenlerinin görevlerinde olabildiğince etkin ve verimli olmaları sağlanmalıdır. Bu amaçla, "Millî Eğitim Bakanlığı Öğretmen ve Yöneticilerinin Ücretli Ders Saatlerine Dair Esaslar"ın 26. maddesinde yapılacak bir değişiklik ya da eklemeye, okullarda ders dışı koro, orkestra, çalgı ve ses toplulukları

vb. müzik çalışmalarının yürüten müzik öğretmenlerine bu görevlerine karşılık, aylık ve ücretle okuttukları ders saati sayısına bakılmaksızın, okul müdürlüğüne düzenlenen ve İl Millî Eğitim Müdürlüğüne onaylanan program gereği fiilen yapacağı bu çalışma ve etkinlikler karşılığı olarak haftada 6 saat ek ders görevi ücreti ödenmelidir.

Türkiye'de müzik öğretmeni, esas itibariyle, liseler ve ortaokullar için yetiştirilmekte, ilkokullar ve anaokulları için müzik öğretmeni yetiştirme sorunu, geçmişteki bazı sınırlı düzenlemeler ve uygulamalar dışında, genellikle ya askıda tutulmakta ya da gözardı edilmektedir. Oysaki ilkokullar ve anaokullarında müzik eğitimi ve öğretiminin bu iş için yetiştirilmiş yeterli öğretmenlerce gerçekleştirilmesi gerekir. Üstelik ilkokul ve anaokulu dönemleri çocukların müziksel gelişimleri yönünden büyük önem taşır. Konunun önemi ve boyutları gün geçtikçe daha iyi anlaşılmaktadır. Bir süredir yeniden gündemde olmaya başlayan bu sorunun çözümü için, kuşkusuz çeşitli olanaklar ve seçenekler vardır. İlk akla gelen seçeneklerden biri, liseler ve ortaokullar için yetiştirilen müzik öğretmenlerini ilkokullardaki müzik öğretimi de yapabilecek yeterlikte yetiştirmektir. İkincisi ise ilkokullar ve anaokulları için ayrı müzik öğretmeni yetiştirme yoluna gitmektir. Ancak, her iki seçeneğin gerçekleştirilmesi orta ve uzun vadeli birtakım gelişmelere bağlı bulunmaktadır. Bu bakımdan, günümüzde ve yakın gelecekte ilkokullar için "müzik ağırlıklı sınıf öğretmenliği" anaokulları için de "müzik ağırlıklı anaokul öğretmenliği" modelleri geçerli ve uygulanabilir bir çözüm yolu olarak görülmektedir. Bu modeller halen görev başındaki uygun nitelikli ilkokul ve anaokulu öğretmenlerine de hizmetiçi eğitim yoluyla hızla uyarlanabilir özellikler taşımaktadır. Bu nedenlerle ilgili eğitim fakülteleri ile eğitim yüksekokulları ve kız sanat eğitimi yüksekokullarında bu modeller doğrultusunda programlar hazırlanıp uygulamaya konulmalı, bu programların hazırlanmasında ve uygulanmasında ilgili müzik eğitimi bölümleriyle gerekli işbirliği yapılmalıdır.

Ortaöğretim müzik öğretim programları ve öğretim planları

daha gerçekçi daha çağdaş ve tutarlı olacak biçim, kapsam ve içerikte düzenlenmeli ve sürekli geliştirilmelidir. Yürürlükteki lise müzik öğretim programı, öncekiler gibi, daha çok okulun veya öğretmenin görevini vurgulayıcı biçimde ifade edilmiş 8-10 maddelik "amaçlar", öğretimle ilgili kısa "açıklamalar" ve sınıflara göre dağıtılan "konular"dan oluşmaktadır. Oysaki günümüzde, yarım yamalak ifade edilmiş amaçlar, kırık dökük açıklamalar ve bölük pörçük dağıtılmış konulardan oluşan geleneksel program anlayışıyla bir yere varmak artık çok zor. Bu bakımdan orta-öğretim müzik programı, öğrenciye kazandırılacak özellikleri ifade eden **hedefler**, hedeflerin gözlenip ölçülebilir kritik davranışlara dönüştürülmesiyle ortaya çıkan **hedef davranışlar**, hedef davranışları öğrenciye kazandırıcı öğretim durumları, öğrencinin hedef davranışları kazanıp kazanmadığını ortaya çıkarıcı **sınama -ölçme durumları** ve sınama ölçme durumlarında elde edilen ölçümleri hedeflerden kaynaklanan ölçütleriyle karşılaştırma temeline dayalı **değerlendirme işlemleri**'ni kapsayıcı çağdaş bir yapıya ve işlerliğe kavuşturulmalıdır. Söz konusu öğelerin tutarsızlığı ve eksikliği durumunda müzik öğretim programları ve öğretim planlarının eksik olacağı akıldan çıkarılmamalıdır. Müzik öğretim programları ne denli yetkin (mükemmel) hazırlanmış olursa olsun denemeli, deneme sonuçları ışığında değerlendirilmeli, değerlendirme sonuçları ışığında düzeltilmeli, düzeltilmiş haliyle uygulamaya ya da yürürlüğe konulmalı, yürürlükte olduğu sürece sürekli geliştirilmelidir.

Ortaöğretimde müzik öğretim programlarının müziksel içeriği bir yandan yerel müzik kültürlerimize, öbür yandan evrensel müzik kültürüne açılım gösteren, fakat daha çok ulusal müzik kültürümüze ağırlık veren bir nitelik taşımalıdır. Kısacası, yeşille evrensel armasında, her ikisine açık, her ikisiyle etkileşen ve her ikisinden belli öğeler kapsayan ulusal ağırlıklı bir müziksel içerik. Ne var ki tasarlama, planlama ve uygulamada bu ilkeye yeterince uyulmadığı görülmektedir. Bu bakımdan ortaöğretim müzik programları, o arada ortaokul ve lise müzik öğretim programları içerik yönünden de bütünüyle yeniden gözden geçirilmesi ve

özenle yeniden düzenlenmelidir. Müziksel içerik tek sesli ve çoksesli, geleneksel ve çağdaş, eski ve yeni (modern), hafif ve ciddi, eğlendirici ve dinlendirici, düşündürücü ve yüceltici tür ve çeşitleri ve yerel, ulusal ve evrensel boyutları ile çok yönlü, çok boyutlu bir müzik anlayışı temeline dayandırılmalıdır. Müzik öğretiminde bu temel üzerine oturtulan çok yönlü, çok boyutlu, kendi içinde zengin bir çeşitliliği olan "eğitim müziği" esas alınmalıdır. Eğitim müziği ne demektir? **Eğitim müziği**, Türkiye'de ortaöğretim düzeyinde ele alınarak tanımlanırsa, geleneksel ve çağdaş, tek sesli ve çoksesli, yerel, ulusal ve evrensel nitelikli müziklerimizden, ortaöğretim müzik öğretim programlarının amaçları doğrultusunda öğrenciye kazandırılmasında ve geliştirilmesinde eğitim-öğretim malzemesi olarak kullanılmak üzere amaçlara, öğrencilere, belli eğitim-öğretim ilkelerine ve belli estetik ölçütlere uygun olarak seçilen örneklerden oluşan bir dağarcıktır. Bu dağarcık, evrensel müziklerden seçilen örneklerle birlikte, kuşkusuz Türk müziği ağırlıklı bir dağarcık olacaktır. Ancak, burada Türk müziğimizin "geleneksel" ve "çağdaş" olmak üzere iki nitelik boyutu; "yerel", "ulusal" ve "evrensel" olmak üzere üç nitelik düzeyi ve "temel", "halk" ve "sanat" müzikleri olmak üzere üç katmanı olduğu dikkatlice göz önünde bulundurulmalıdır. Ortaöğretim için eğitim müziği dağarcığı oluşturulurken, Türk müziğimizin söz konusu boyut, düzey ve katmanları arasında, Türkiye'nin özünü yitirmeksizin çağdaşlaşmasını aksatmayacak ya da sekteye uğratmayacak, "geçmiş" ile "bugünü" ve "geleceği" arasında tutarlı ve güçlü bağlantılar sağlayacak ve bizi değerli müziksel birikimimizle birlikte "bugünden geleceğe" taşıyacak biçimde sağlıklı dengeler kuran bir dağarcık yapısı düşünülmelidir. Türkiye'nin çağdaşlaşmasında en etkili süreçlerin başında "eğitim" in gelmesi ve "oratöğretim" in bu süreçte can alıcı bir yer ve öneme sahip olması, orta-öğretimde "eğitim müziği" kavramını daha da ön plana çıkarmamızı gerektirmektedir.

Efendim, bana ayrılan süre burada bitti, ama belirteceklerim bitmedi. Onları ikinci turdaki tartışma sırasında bana yöneltilecek sorulara vereceğim cevaplarla bağlantılı olarak yeri geldikçe kısa kısa öneriler halinde belirtmeye çalışacağım.

Teşekkür ederim Sayın Başkan. (Alkışlar)

BAŞKAN- Teşekkürler ederiz Sayın Uçan.

Buyurun Sayın Sadettin Ünal.

SADETTİN ÜNAL- Sayın Başkan, değerli konuklar saygılarımı sunarım. Müzik eğitimi, bireylerin, giderek de toplumların sağlıklı, saygın, becerikli, yordamlı, dürüst, çalışkan, üretken, uyumlu ve çağdaş olabilmeleri için bir düşünce ve davranış eğitimidir.

Müzik eğitimi yoluyla kazandırılmak istenen her boyut kişiyi ve giderek toplum ya da toplumları maddî ve manevî besler, biçimlendirir ve yüceltir. Maddî ve manevî olarak sağlam yetişmiş bireylerden, sağlam yapılu toplumlar oluşur. Müzik eğitimi yukarıdaki sonuçlara ulaşabilmek için, kişinin dil bağlamında konuşmasını, yani dilini eğitir. Dil, bir müziktir. Her dilin kendi yapısına uygun bir müziği vardır, müzik eğitimi yoluyla anadilin güzel ve doğru konuşulması sağlanır. Müzik eğitimi yoluyla anadilin güzel ve doğru konuşulması sağlandığı gibi, bir müzikleme tonlama ortaya çıkmış olur. Müzik eğitimi kişinin sesini eğitir. Ses, insanların temel iletişim kurma ve anlaşma aracıdır. Doğan'ın insanoğluna verdiği en önemli armağanlardan biridir. Sesin eğitilmesi, ister konuşmada, ister daha etkili konuşma diyebileceğimiz şarkı söylemede büyük önem taşır. Ses eğitimi insanın sesini ve doğru etkili konuşmasını, bu nedenle de uzun süre bir ömür boyu onu kullanabilmesini sağlar. Dil ve ses eğitimi öncelikle insanlık ve yurttaşlık hakkıdır. Bu haktan hiçbir kimsenin mahrum edilmemesi gerekir. Müzik eğitimi kişinin kulağını, işitmesini eğitir. Kişi çevresindeki tüm sesleri kulağı, bir başka deyişle işitme organı aracılığıyla duyar. Beynin işitme merkezine giden sesler orada yargılanır, sınıflanır, değerlendirilir. İşitmenin, duymanın eğitilmesi bu bakımdan beyindeki işitme merkezinin programlanması veya düzenlenmesidir denilebilir.

Müzik eğitiminde, işitme eğitimi kişiyi bilinçsiz işitmeden, bilinçli işitmeye geçirme eğitimidir. Her kişinin bilimsel bir temel işitme eğitiminden geçmesi, onun hem insanlık ve hem de yurttaşlık hakkıdır. Müzik eğitimi kişinin beğenisini eğitir. Müzik

eğitimi sürecindeki tüm boyutlar insanın güzeli, doğruyu, iyiyi seçmesine, seçilebilecek ürünler ortaya koymasına yardım eder. Müzik eğitimindeki beğeni eğitiminde, doğanın koyduğu den- geler ve doğrulardan hareket edilerek eğitim yapılır. Müzik eğitiminde beğeni eğitimi kişinin iyi, doğru ve güzeli görme- sini, bulmasını ve diğer müzik eğitimi boyutlarından edindiği bilgi ve becerilerle yeniden iyi, güzel ve doğru ürünler ortaya koy- masını sağlar. Müzik eğitiminin yukarıda belirtilen tüm boyutları, dördüncü boyut diyebileceğimiz beceri eğitimi yoluyla yapılır. Müzik eğitiminin tümü aynı zamanda bir beceri eğitimidir.

Müzik eğitimi etkinlikleri içinde kişinin tüm maddî ve manevî varlığı eğitilmektedir. Kişinin ve giderek toplumun maddî ve ma- nev sağlığını güvenceye alacak bu eğitimin tüm yurttaşlarımıza uygulanması gereklidir. Müzik eğitimi, bir güzel sanat eğitimidir. Bu bakımdan bir insanlık ve yurttaşlık eğitimidir. Müzik eğitiminin bu sihirli gücünden yararlanmak için, müzik ğretimi ağdaş yöntem ve tekniklerle yapılmalıdır. Eğitim ve ğretim etkinlikleri örgün eğitim içinde kesintiye uğratılmadan sağlıklı ve ağdaş programlarla yürütülmelidir. Ülkemizde müzik öğretiminin öncelikle ve ivedilikle aşağıda belirtilen sorunların saptanarak zmlenmesine bağlıdır. Müzik ğretim yöntem ve teknikleri nasıl olmalıdır, hangi yaş kesiminde ya da hangi okulda nota öğrenimi, kulak eğitimi, ses eğitimi , beğeni ve beceri eğitimi nasıl yapılmalıdır gibi hususları irdelemeyi, uygulamadan gelen bir eğitimci olduğum için erken buluyorum, en azından ülkemiz için erken buluyorum. Aşağıda yapacağım saptamalar ve üzüm nerileri ile bu konuda nerede olduğumuzu, ne yapmamız ge- rektiğini belirlemeye çalışacağız.

Eğitim kurumlarımızda müzik eğitimi. Ülkemiz eğitim kurumlarındaki müzik derslerinin dağılımına bakıldığında dersin bazı okullara konduğu, bazı okullara konmadığı görülmektedir.

Her ne kadar uygulamada bir öğrencinin okuduğu okulların programlarında müzik dersi olduğu halde hiç müzik okumadan

ilkokul, ortaokul, liseyi bitirdiğine, buradan müzik öğretmeni yetiştiren kurumlara da girdiğine tanık olunmaktadır. Örneğin, okulöncesi kesimin müzik eğitimi sorunu bugüne dek hiç ele alınmamıştır ülkemizde. Okulöncesini iki kademesi de çocuk yuvaları ya da bakımevleri ve anaokulları devletimizin müzik eğitimi hizmetinden şu anda yoksundur. Ebu yaş kesimi çocukların eğitilmesinde müzik ve oyun en önemli yeri alır. Doğum öncesi dönemde bile müzik eğitimi uygulamalarına yönelinen dünyamızda insanımızın yerini alabilmesini sağlamak için ilkokula kadarki eğitim kademelerinde müzik eğitiminin ivedilikle planlanması ve programlanması gerekir.

İlkokullardaki durum. Hepimiz iki günden beri dinliyoruz, ilkokullarımızda müzik dersi, müfredat programında - 1968 ilkokul müfredat programında- var, müzik dersi yapılır deniliyor, haftada bir ders saati. 1914 tarihli "Mektebi İptidaiye Mahsus Musiki Programı"nda da bu ders var. Bu ders ilkokullara konmuş, 1968 programında haftada bir saat okutulması istenen dersin 1914 Programında da bir ders saati olarak öngörüldüğü ancak program kitapçığının başındaki ders saati her ne kadar olursa olsun," dersler haftada ikiden aşağı olmamak muktezidir, çünkü haftada bir ders ile talebenin istifade edemediği bittecrübe tahakkuk etmiştir"ifadesi ile derslerin en az iki ders saati olarak yapılması istenmektedir Maarif Nezareti tarafından. Bu okullardaki müzik dersi programlarına karşın derslerin işlenemediği bugün bir gerçek. İlkokulların müzik eğitimcisi yok. İlkokullara müzik öğretmeni yetiştiren bir kurum da halen mevcut değil. Köy enstitüleri ve ilköğretmen okullarındaki bugüne göre çok iyi sayılan müzik eğitimi, ancak Sayın Uçan'ın önerdiği müzik ağırlıklı ilkokul öğretmeni modeline belki cevap verebiliyordu 1975'e kadar. 1975'de müzik seminerleri ve ilkokul öğretmen okulları kapatıldı.

Özetle, ilkokullarımızda gerçek anlamda bir müzik eğitiminin yapılmadığı, buradaki derslerin sınıf öğretmenleri veya okul müdürleri tarafından şu veya bu ders için kullanıldığı söylenebilir. Son yıllarda başta TED olmak üzere bazı özel ilkokulların bu kademe içinde müzik öğretmeni istihdam ettiklerini burada memnu-

niyetle kaydetmeyi bu toplantıda önemli buluyorum. Belki bu olumlu uygulama ile hizmetin giderek ortaöğretim öncesine yayılması sağlanabilecektir.

Ortaokul ve liselerimizde de her ne kadar programlarda müzik dersi yer alıyorsa da durum pek sevindirici sayılamaz. 1924 yılından beri bu kademeye müzik öğretmeni yetiştirilmekte olmasına karşın çeşitli nedenlerle hizmet yaygınlaştırılmamış ve etkili kılınamamıştır. Derslerin haftada bir olması, bu nedenle müzik öğretmenin 30 saat dersi 30 sınıf olarak kapatması, sınıfların çok kalabalık olması, özel müzik derslerinin ve müzik araç gereçlerinin bulunmaması, çoğu kez yöneticilerin müzik eğitimi etkinliklerini önemsiz sayması, müzik öğretmenin mezuniyetinden sonra büyük bir yalnızlığa bırakılması, müzik öğretmene ders dışı etkinlikleri için beden eğitimi öğretmenlerine olduğu gibi bir karşılık verilememesi bu eğitimi olumsuz yönde etkilemektedir. Bu okullardaki müzik eğitimini olumsuz yönde etkileyen diğer bir husus da müzik öğretmenin işine branştan olmayan kişi ve kuruluşların karışmasıdır. 1986 ortaokul ve lise müzik dersi öğretim programına herkes değindi, ben de değinmek istiyorum. Bu program da bugün için ortaöğretimdeki müzik öğretiminin geliştirilmesine engel bir programdır, bunu böyle sayıyorum.

Kısa geçmek zorundayım bazı şeyleri. Meslek okullarımızın, meslek liselerinin, meslek ortaokullarının çoğunda müzik dersi yoktur. Yükseköğretimde müzik dersi beden eğitimi gibi lisans düzeyinde okutulmaktadır, seçmelidir. Bu dersler de içerik, yöntem ve teknikler bakımından belirsizlik ve karışıklık taşımakta olup, geçen öğrenciler için, seçmiş olsalar bile amaçsız bir yük olmaktadır. Müzik eğitimi bu saptamalardan sonra bütün eğitim kurumlarını kapsayacak biçimde mutlaka düzenlenmelidir, yeniden ele alınmalıdır.

Müzik eğitimi için bu düzenlemeyi yapacak olan bir kurulun mutlaka faaliyete geçmesi lâzımdır. Ben bunu müzik öğretimi projesi olarak yıllar önce teklif etmiştim. Bu proje, Millî Eğitim Bakanlığındaki eski fen projesi gibi işleyebilirdi; bugün, artık ne olur

bilmiyorum. Meselâ Millî Eğitim Bakanlığında bir müzik eğitimi, münhasıran müzik eğitimi daire başkanlığı ya da genel müdürlüğünün mutlak surette oluşturulması ve bütün çalışmaların gözden geçirilerek bugüne kadar, Osmanlı İmparatorluğu zamanı dahil, Cumhuriyet Döneminde yapılmış olan bütün çalışmaları değerlendirecek ve bunların ışığında bütün eğitimi, müzik eğitimini bütün kurumlara yayacak bir sistemin kurulması lâzımdır, bu kurumdun.

"Müzik eğitimi projesi" bu bakımdan benim söyleyebileceğim en önemli kuruluşlardan birisi olmalıdır. Müzik öğretmeni yetiştiren kurumlar mutlak surette bugünkü haliyle bile ıslah edilmelidir. Bugün müzik öğretmeni yetiştiren kurumlarımızın altyapısı yoktur, her arkadaşımın belirttiği gibi, bu kurumlar münhasıran fakültelere bağlı olan bölümler olarak değil, fakülte niteliğinde rektörlüklere bağlı, ortaokula dayalı üç artı dört formülü ile kurulmuş bir müzik öğretmeni yetiştiren bir okul olarak faaliyete geçmelidir. Fakülte niteliğinde diyorum. Çünkü, yukarıya, lisansüstü eğitimlerini de yapabilecek nitelikler veya olanaklar açılması bakımından bu önemli görünüyor.

Bu konuda daha çok söylenecek şey var, çözüm var, müzik öğretiminin geliştirilmesi bence Türkiye'de bu dairenin akılcı bir yolla, çağdaş bir yaklaşımla çözümüne bağlıdır.

Saygılarımı sunarım. (Alkışlar)

BAŞKAN - Çok teşekkür ederiz Sayın Ünal.

Efendim, kalan birkaç dakikayı daha evvel söz hakkını tam kullanmamış olan iki arkadaşımıza söz vererek tamamlamak istiyorum.

Sayın Gönül Oyman, buyurun.

GÖNÜL OYMAN - Sözlerime son bir nokta eklemek isterim: Yetkili yöneticilerin, meselâ Bakanlığın açıklamalarında müzik derslerini ve eğitimini korumalarını dileriz.

Örneğin müzikten sınıfta kalmak yok diye bir açıklama yapılışı, öğrenciyi ne kadar gevşetmiş, çalışmasını, hevesini azaltmış, bazen kitap defter taşımaya üşendirmiştir. Hatta bazı sınıflarda

öğrencilerimden, "hocam mademki sınıfta kalmak yok, yazılı yapmayın" deyişlerine bile şahit olmuşum. Bu tip açıklamalarda çok dikkatli ve müzik dersini koruyucu bir ifade kullanmak lâzımdır.

Ayrıca okul yöneticilerinin de öğrencilerin müzikteki çalışma ve başarılarını yakından izleyip onları yüreklendirerek etkinliklerine katılmaları çok yararlı olacaktır. İlgı duymayan idare öğrenciyi ve müzik öğretmenini üzmektedir. Halbuki destekleyen yöneticiler çok daha iyi sonuçlarla öğrencilerinin de, öğretmenlerinin de şükranlarını kazanmaktadırlar. Beni dinlemede gösterdiğiniz sabır ve hoşgörünüze teşekkür ediyorum ve sözlerimi, Büyük Atamızın 1934'de Türkiye Büyük Millet Meclisini açış konuşmasında belirttiği ve tümüyle ona katılarak müziğe ait şu ifadeleri ile bitirmek istiyorum. "Bir ulusun yeni değişikliğinde ölçü, musikide değişikliği alabilmesi, kavrayabilmesidir. Bugün dinletmeye yeltenilen musiki yüz ağartacak değerde olmaktan uzaktır, bunu açıkça bilmeliyiz. Ulusal ince duyguları, düşünceleri anlatan yüksek deyişleri, söyleyişleri toplamak onları bir gün önce genel son musiki kurallarına göre işlemek gerektir. Ancak bu düzeyde Türk ulusal musikisi yükselebilir, evrensel musikide yerini alabilir."

Saygılarımla. (Alkışlar)

BAŞKAN - Efendim teşekkür ederiz.

Sayın Mahir Dinçer'e de üç dakika süre veriyorum, buyurun.

MAHIR DİNÇER - Bu kısa sürede yetiştirmeye çalışacağım. Önce kaldığım yerde bir şeyi özellikle vurgulamak istiyorum. Sağlam verilere, bilimsel temele, gerekli inceleme ve araştırmalara dayanmayan bu müfredat programı ile çağdaş, sağlam, tutarlı, gerçekçi bir planlama ve uygulama yapmamız olanaksız. Bunu bir defa kabul edelim, elbirliğiyle, gönül birliğiyle daha iyiyeye, daha güzele nasıl ulaşırız, onu bir defa düşünelim.

Bu arada vurgulamak istediğim bazı şeyler vardı, süresizlikten vurgulayamıyorum. Dün arkadaşlarımızdan Sayın Senin, bugün Sayın Oyman küçücük dokunmalar yaptılar onlara. Yalnız bir şeyi anımsatmak istiyorum. Yıl 1971, 8 inci Millî Eğitim Şûrası toplandı

yor ve orada bazı kararlar alınıyor. Tebliğler Dergisinde yayımlanıyor. 14 Haziran 1971 günlü ve 1661 sayılı Tebliğler Dergisi'nde. Onu size okumak isterim. Bir de bugünkünü okumak isterim, nereden nereye nasıl geldik, takdirlerinize bırakmak istiyorum.

Efendim, bir diğer can alıcı nokta, müfredatın dışında, önemli sorun, öğretmen yetiştirme sistemimizden kaynaklanmakta. Bugün gerek okulöncesi öğretim, gerek ilköğretim, gerekse ortaöğretim kurumlarında görev yapan öğretmenler yeterince yetiştirilememektedir. Ancak bunun suçlusu öğretmenler değil, onların gereğince yetişmelerine olanak sağlamayan sistem ve olanaksızlıklardır. Hele okulu bitirdikten sonra bir de öğretmen olabilmek için sınava alınmıyorlar mı, işte o tam ilahî komedi oluyor. Okulda bunlara öğretmenliği öğretemiyor musunuz hocam, ne dersiniz? Bağışlayın beni, ayrıca her müziğe yetenekli olan da yetenekli öğretmen olur demek değildir; öğretmenlik bir formasyon meselesidir. Ancak bu herhalde sınavla değil, okul döneminde belli olur. Bir bütünün parçaları olan okulöncesi öğretim, ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarında görev alan öğretmenlerin kurumları, yetişmeleri, sorunları, bunların çözümleri gibi hususları soru yöneltildiği takdirde maddeler halinde gözler önüne sermeye çalışacağım.

Engin sabrınızı daha fazla taşırmadan bildirimim sonuna geliyorum. Yalnız yine düşünmeye davet ediyorum, lütfen, öğretmen, araç gereç, müfredat programı ve benzeri konularda nereden nereye geldik? Bir defa en kısa sürede eğitime, çocuğa gençliğe uygun, çağdaş, gerçekçi ve ilerlemeye açık, yeni bir müzik müfredat programı yapılıp uygulamaya konulmalı, adımlar akılcı ve bütüncü görüşle planlı olarak atılmalı, ulusallık ve ulusal müzik kavram ve ilkeleri yersiz ve gereksiz yadsımalardan arınarak doğrulukla saptanmalıdır. Daha iyi öğretmen, öğretmene daha iyi ve tatmin edici çalışma yeri, çalışma koşulu ve çalışma olanakları sağlanmalıdır. Ayrıca her tür maddî olanaklar da.

Ulusal bir dağarı ve söyleme biçimi oluşturmak için düşün, güç ve emek birliği yapılmalıdır. Bestecilerimiz daha çok yapıt vermeye, öğretmenlerimiz kendilerini sürekli araştırma ve yenile-

meye özendirilmelidirler, çocuklarımız ve halkımıza kullanırlığı olan çağdaş düzeyde kalıcı Türk müzik kültürünü yansıtır nitelikte müzikler sunmak için hiçbir özveri ve çabadan kaçınılmamalıdır. Yalnızca dinleyen değil, müzik yapan bir halk olabilmemiz, müziği yaşayan ve yaşatan bir toplum olabilmemiz için gerekli plan ve programlar yapılmalıdır. Her düzeyden müziğin gücüne yürekten inanan yöneticiler yetiştirilmelidir. Kendini, kendi müziğini, diğer ülkelerin müziğini bilen yaratıcı ruh ve donanımda insanlar yetiştirilmelidir. Millî Eğitim Bakanlığı bazı kitle iletişim araçları ile bazı kuruluşlarla çok daha yakın ilişkilere girmelidir.

BAŞKAN- Efendim, çok teşekkür ederiz arkadaşlarımıza.

15 dakika ara veriyoruz, 15 dakika sonra sorular ve tartışma ile oturuma devam edeceğiz, teşekkür ederim.

B. GENEL TARTIŞMA

BAŞKAN- Oturumumuzun tartışma bölümünü geçiyoruz. Bize verilen tartışma süresi 45 dakika onun için önceliği soru soracak arkadaşlara veriyoruz. Buna ek olarak görüşlerini bildirmek isteyenler olursa, zamanı düzenleme konusunda, sayın konuklarımızın bize yardımcı olacaklarından eminiz.

Sayın İnan, buyurun efendim.

RAUF İNAN- Sayın Başkan, sayın müzikseverler, sayın Divan, Sayın Gönül Oyman'ın Atatürk'ten aldıkları o sözün iki tümcesi eksik; müsaade ederseniz, onu söyleyeyim. Birincisi şöyle başlıyor: "Bir ulusun yeni değişiklikteki ölçüsü, müzikte değişikliğin olabilmesi, kavranabilmesidir. En çabuk, en önde götürülmesi gereken Türk musikisidir."

Gönül Oyman- Efendim, ben onu Adnan Saygun'un **Atatürk ve Müzik** kitabından aldım.

RAUF İNAN- Burayı eksik bırakmış. Sonunu da şöyle bağlar Atatürk: "Kültür İşleri Bakanlığının buna gereğince önem vermesini, kamunun da buna yardımcı olmasını dilerim."

Yeri gelmişken söyleyeyim: Dünya tarihinde hiçbir devlet başkanı, hiçbir devrim başkanı, hiçbir büyük komutan Atatürk kadar eğitimle, müzikle meşgul olmamıştır. Musiki Muallim Mektebi, Cumhuriyet'in kuruluşundan bir yıl geçmeden kurulmuştur. Oradan yetişenlerden çok değerli arkadaşlar gördüm, onlar çok iyi hizmetler yaptılar.

Sorularım şunlar: 1. Ortaöğretimde çoksesli şarkı söyletebiliyor muyuz? Çoksesli şarkıya geçebilmek için ilk adım **kanon**'dur. 2. Adları geçen müzikçilerin, dünyaca tanınan büyük müzikçilerin parçaları dinletiliyor mu? Müzik dersi ile gençlerde müzik ekini oluşturulmaya çalışılıyor mu? -Ben **kültür** demiyorum, **eklin** diyorum. (Çünkü bizden başka hiçbir memlekette Fransızcadan veya falan dilden alınmış söylenmez. İngilizce "kalçır" denirmiş; Almanca "kultur"dur, Arapça "sekafi", İran'da "ferhenk"tir;

Japonca'da "bunka" imiş. Onu sayın Bozkurt Güvenç'ten öğrendim. Biz neden Fransızca söyleyişle "kültür" diyoruz? Tam karşılığı "ekin"dir, "ekin" demektir. Onun için "ekin" sözcüğünü kullanıyorum.) 3. Kaç yılda yeterli müzik öğretmeni yetiştirilebiliyor; tahminler nedir? Yeterince müzik öğretmeni kaç yılda yetiştirilebilecektir. Yani Türkiye'de "artık müzik öğretmeni vardır" diyebilmemiz için kaç yıl gerek? 4. Zamandan kazanmak için, kısa sürede, tez elden, okullarda öğrencilere müzik sevgisini, müzik zevkini verecek görevliler nasıl sağlanabilecektir? Öğretmen yetiştirinceye dek, bugünkü acıklı durum sürsün mü? Bir çare, bir çıkar yol bulalım buna. Müzik dersi bir sanat, bir zevk dersidir; keşke ona müzik dersi demesek. Ders dedik mi, akla tarih, coğrafya gibi ezberlenecek bilgiler geliyor. Ama müzik ekindir, bunun için buna "ders" demesek keşke.

Bu arada bir teşekkürü de yerine getirmek gerekiyor. Sayın Mahir Dinçer'in "ABECE" Dergisi'nde çıkan bir yazısını okudum, büyük zevkle. Kendilerini burada tanıdım. İçimden şu geçti; elim fırsat geçerse, sayın Bakan'a önereceğim; sayın konuşmacı Ünal'ın fikrine yüzde yüz katılarak. Niye bir Din Öğretim Genel Müdürlüğü var da, neden bir Müzik Öğretimi Genel Müdürlüğü olmasın? Bu olmalıdır. Sayın Mahir Dinçer de oraya getirilmelidir. Bunu önereceğim, eğer elime fırsat geçerse, ister yapılınsın, ister yapılmınsın... (Alkışlar)

BAŞKAN - Teşekkür ederiz efendim, saygılar.

Ali Kemal Demir, buyurun.

ALİ KEMAL DEMİR - Sayın Başkan, önce teşekkür etmek istiyorum. Sayın Bakanlık yetkilisine bir sorum olacak. Sayın Başmüfettişimiz, Bakanlığın arayışı ve çalışmaları var şeklinde bir konuşma yaptı. 21 Nisan 1986 yılında yayımlanan yeni müfredat programı bu araştırmacı yapının bir ürünü mü? Bu program, hangi müzik otoritelerine danışılarak hazırlandı? Ayrıca, sayın Başmüfettiş Necdet Sezginer Bey acaba bu program hakkında kendi görüşlerini açıklarlar mı? Teşekkür ederim. (Alkışlar)

BAŞKAN - Teşekkür ederim.

Buyurun Niyazi Bey.

NIYAZI ALTUNYA - Sabahleyin de aynı soruyu sordum, tam yanıt alamadım. 49.000 bin kadar okulumuz var. Dün beş bin kadar müzik öğretmenimiz olduğu söylendi, bu gereksinme hangi planla ne kadar zamana dek giderilebilecek? Hocam da sordular. Yani ya en iyi, ya hiç mi, yoksa her kese her okulda, her düzeyde müzik öğretimi yapacaksak, müzik öğreteceksek bu nasıl olacak? İkincisi de şu: Bugün iletişim teknolojisi hızla gelişti. İstesek de istemesek de bir müzik eğitimi yapılıyor, başka eğitimler yapıldığı gibi. Şimdi bundan nasıl yararlanacağız? Siz okullarda istediğiniz kadar uğraşın görüyoruz ki, bugün eğitim sistemimizi gelişen elektronik teknolojisi ezip geçti, yalnız bu müzik alanında değil her alanda biz öğretmenler geride kaldık, yani geçmişimizle övünsek de vesaire bu para etmiyor, bu teknolojiye nasıl sahip çıkıp, ister TRT gibi güçlü iletişim araçları olan bir kuruluş, ister okullar nasıl buna egemen olacağız? Buyurun dediler, zaman var, programı da istediğiniz gibi yapın, istediğiniz müzik türünü seçin, bunu nasıl planlayacağız? Saygılar.

BAŞKAN - Teşekkür ederiz.

Buyurun Sayın Nezihe Şentürk.

NEZİHE ŞENTÜRK - Ben sorumu Sayın Uçan'a yönelteceğim. Bu, birbirine bağlı iki soru olabilir. Müzik öğretiminin geliştirilmesinde müzik öğretmenlerinin denetlenmesinin önemi var mıdır? Şu anda müzik öğretmenlerinin, daha doğrusu bu dersin denetimi tabii, nasıl yapılmaktadır? Bu konu müzik öğretimi ve öğretmenleri yönünden bence önemli bir konudur.

BAŞKAN - Teşekkür ederiz.

Buyurun Serhat Kaya.

SERHAT KAYA - Ben sorularımı sayın Ali Uçan'a yöneltmek istiyorum. Teknolojinin müziğe girmesi kuşaklar arası çatışma yaratacak mıdır? Mutlaka yaratır. Acaba bu çatışmalar yararlı mıdır, yoksa zararlı mıdır? İkincisi, çünkü konuşmalarda müzik öğretmeni adaylarını eğitiminde çalgı öğretimi gereksizdir denmiştir.

Acaba çalgı eğitim veya şan eğitimi gerçekten gereksiz midir? Bugün orkestralarımızda keman öğretmenlerimiz, sanatçılarımız vardır; ayrıca devlet korolarında öğretmen adayları, öğretmen olan insanlarımız vardır. Buralarda söylemektedirler. Ayrıca Muammer Sun hocamız da aynı şekilde dün " şan eğitimi de gereksiz" demişlerdi. Kendisi bir öğretmen korosu kurmuş, acaba bu öğretmen korosu nasıl kuruldu? Şan eğitimi verilerek kuruldu tabii; bunu öğrenmek istiyorum. Teşekkür ederim.

BAŞKAN - Teşekkür ederim.

Buyurun Sayın Ümit Gültekin.

ÜMIT GÜLTEKİN - Sorumu, Bakanlık Temsilcisi Başmüfettiş Bey'e yöneltmek istiyorum. Müzik programına göre elbette müzik öğretmenlerini denetliyorsunuz, bu programı uygulayabiliyorlar mı, uygulayamıyorlar mı? Şimdi dünden beri konuşuluyor, bu program uygulanamayacak derecede kötü. Kendi açımdan da şunu söylüyorum: Batı ve Türk Müziğin solfejini aynı anda yapılması mümkün değil. Siz müzik öğretmeni denetlerken peşinen bu programın kötülüğünü kabul ediyor musunuz? Bu program çağdıdır, şovenist görüşlerle hazırlanmıştır. Bu durumda müzik öğretmenine iyi niyetle bakıyor musunuz, yoksa tüm prosedürü uygulayıp müzik öğretmenini mağdur ediyor musunuz? Mağdur edince gece nasıl rahat uyuyorsunuz? Bunu bir öğrenmek istiyorum. Bu program bağlamında da bir başka soru sormak istiyorum. 1971 ile 1986 programları arasında müthiş bir geriye gidiş var. Lütfen Mahir Dinçer bey bunu bize açıklayabilirler mi?

Teşekkür ediyorum. (Alkışlar)

BAŞKAN - Efendim şimdi soruların cevaplandırılmasını izleyen zaman içinde diğer bölüme, dilek ve açıklamalara geçeceğiz. Yalnız Refik Saydam Bey'in bir sorusu vardı galiba, onu da rica edelim.

REFİK SAYDAM - Efendim, benim sorumu dolaylı biçimlerde bazı konuşmacılar sordular. Ancak ben bir iki şey eklemek istiyorum. Sayın Bakanlık temsilcimiz, konuşmasında müzik öğretmen-

lérinin zümre toplantılarında bu programı eleştirmelerini, aksayan yönleri varsa bunları belirterek yazarak Bakanlığa bildirmelerini söylediler. Ben bunu tüm tanıdığım müzik öğretmenlerine bildirmeyi bir görev addediyorum. Sayın Başmüfettiş şöyle dediler: "Müzik öğretmenleri Atatürk ilke ve inkılâplarına uygun davranmalıdır." Ancak 1988 yılı programı Atatürk ilke ve devrimlerine, Başmüfettişimizin deyişiyle Atatürk ilke ve inkılâplarına uygun mudur? Yine bu programda çok sesli Türk müziği, Türk beşleri, Türk müziği içinde mütalâa edilmemektedir. Acaba onların yaptığı müzik, Türk müziği değil midir? Sayın Başmüfettiş bu konuda görüşlerini belirtirler mi? Yine programda "Atatürk'ün Millî Musikimizin korunması ve geliştirilmesi" başlığı altında altı yıl boyunca süren bir konu başlığı var, böyle bir konu gerekli mi? Yani, Atatürk'ün görüşü, muhafazakârlık mı müzik alanında? Bunu sormak istiyorum?

BAŞKAN - Efendim, tek bir hususu ben bir cümle ile belirtmek istiyorum. Sayın Bakanlık müfettişi arkadaşımız burada herhangi bir savunma veya Millî Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulunda program yapma ile görevli bir kimse değil, kendileri gönüllü olarak geldiler bizimle paylaştıkları birçok şey olduğu için, ama soruları da cevaplayacaklarını sanıyorum.

Teşekkür ediyorum.

Sayın Oyman'a söz veriyorum sorularla ilgili olarak, buyurun.

GÖNÜL OYMAN - Sayın Hocam, bunları bana mı yönelttiniz bilmiyorum ama çoksesli şarkı söyletiliyor mu, kanon çalınıyor mu dediniz. Şimdi, tabii müzik dersimizden en az iki sesli şarkı söyletiyorum. Ben kendi dersimdekini anlatayım. Üç sesli, dört sesli kanonlar çıkıyor. Çift sesli şarkılar 12 dakika, 14 dakika içinde çıkıyor, kitaptaki şarkıları mutlaka iki sesli söyletiyorum. Halk türkülerini de iki sesli söyletiyorum, eşlikli olarak. Yalnız bazı marşları tek sesli söyletiyoruz, o da daha coşku yaratıyor sınıfta, hem de daha çok vakit kaybetmemek üzere ve birlikte söyleyecekleri bir marş olsun, kolayca rahatça söylesinler diye tercih ediyorum; ama bazılarını da iki sesli söyletiyorum, yani çoksesli şarkıyı mutlaka

sınıfta yapıyorum. Kanonları yapıyorum. Halk türkülerini çift sesli söyletiyorum.

Bir de plâk sormuştunuz galiba, bizim okulumuzda derslerimizin konularına yetişecek sayıda ve çeşitlilikte bir ufak diskoteği-miz var, özellikle iki öğretmen arkadaşımız Nevzat Bey ile ben, bu konuda çok çalıştık ve neredeyse yüze yakın "long play"imiz, ol-dukça iyi durumda iki "pikap"ımız var, iki tane de müzik odamız var. Tabii bu okulun şartları, koşulları gereğidir. Her okulda bunla-rın bulunmadığını biliyorum. Çünkü birçok resmî okulda çalışarak geldim ben bu okula. Geldiğim yıl hiç plâk yoktu. Sıfırdan başla-yıp bu kadar plâk edindik. Gerek öğrencilerimizin başışlarıyla, ge-rek müzik kolumuzdaki paralarla bunları tamamladık. Ders konu-larımızı , form bilgisini, müzik tarihi ve çağlarını okuturken çoksesli müziği dinletiyor, her çağa örnekler veriyoruz. Bunları yapıyoruz ama, bütün okullara bunu yaygınlaştırmak kolay değil sanıyo-rum.

Saygılarımla.

BAŞKAN- Teşekkür ederiz. Benim saptadığım kadarıyla Ali Uçan Beye sorular var, bu sorulardan ayrıca ismen belirtilmeyen sorular üzerinde de belirteceğiniz varsa lütfen buyurun.

ALİ UÇAN - Önce Sayın R. İnan hocamızdan, müzik öğretme-ni yetiştiren bir bölümün sorumlusu ya da yöneticisi olarak ce-vaplandırmam beklenen, "Türkiye'nin müzik öğretmeni ihtiyacı ne kadar sürede nasıl karşılanabilir?" yollu bir soru geldi. Bu so-ruyu yanıtlamaya geçmeden önce, yeri gelmişken, anlamlı (mani-dar) gördüğüm bir hususu belirtmek istiyorum.

Efendim, burada bulunan müzik eğitimcileri olarak çoğumu-zun , belki de hepimizin yetiştiği öğrenim ocağımız Gazi Terbiye Enstîtüsü Müzik Bölümü, Cumhuriyet Türkiye'sinin müzik eğitimi ve öğretiminin âdeta "Kâbe"sidir. Biz orada, o kurumun elemanı olarak, yıllarca "Türkiye'nin müzik öğretmeni yetiştiren tek bölü-müyüz" diye övünüp durduk.Doğaldır ki, "tek" olmak , "biricik" ol-mak bölümümüz açısından onur vericiydi, ama Türkiye açısından hiç de onur verici değildi, olmamalıydı. Çünkü tek bir bölümle

Türkiye'nin müzik öğretmeni ihtiyacı karşılanamazdı. Nitekim karşılanamadı. 1940'lı yıllarda bir ara Hasanoğlu Yüksek Köy Enstitüsü Güzel Sanatlar Kolu'nda müzik öğretmeni yetiştirme denemesinde bulunuldu. Sonraları, 1960'lı, 1970'li ve 1980'li yıllarda açılan yeni bölümlerle birlikte Gazi Eğitim Enstitüsü Müzik Bölümü de "Türkiye'nin müzik öğretmeni yetiştiren biricik bölümü" olmaktan kurtuldu. Bunu belirtmemle şunu vurgulamak istiyorum: Türkiye'nin müzik öğretmeni ihtiyacının karşılanabilmesi için müzik eğitimi bölümlerinin sayısının yeterince artırılması gerekir. Gerçi bu artış beraberinde yeni sorunlar getirir. Ama onlar da göğüslenebilir, çözülebilir. Şimdi Sayın İnan'ın sorusunun asıl cevabını vermeye çalışalım.

Türkiye'nin müzik öğretmeni ihtiyacı, müzik bölümü eğitimi bölümlerinin hızla ülke ihtiyacını karşılayabilecek sayıya ulaşması, yurt düzeyine dengeli dağılması ve tam kapasite ile işletilmesiyle yaklaşık on yıl içerisinde karşılanabilir. Halen Ankara-Gazi, İstanbul Marmara, İzmir-Dokuz Eylül, Bursa-Uludağ ve Konya-Selçuk Üniversitelerinde olmak üzere 5 Müzik Eğitimi Bölümü açık ve işler durumda bulunmaktadır. Bunlara bu yıl biri Trabzon-Karadeniz, öbürü Malatya-İnönü Üniversitelerinde kuruluş ve hazırlıkları tamamlanmak üzere olan 2 yeni bölüm eklenmektedir. Ayrıca, Adana-Çukurova ve Samsun-Ondokuz Mayıs Üniversitelerinde olmak üzere 2 yeni bölüm daha kurulup açılması doğrultusunda hazırlıklar yapılmakta olduğu bilinmektedir. Öbür yandan Erzurum-Atatürk ve Diyarbakır-Dicle Üniversitelerinde olmak üzere 2 yeni bölüm daha açılması düşünülmektedir. Tüm bu çalışmalar, hazırlıklar ve düşünceler hızla sonuçlandırılarak, önümüzdeki öğretim yılından itibaren müzik eğitimi bölümlerinin sayısı 10'a çıkarılır ve bu bölümlerin her birine en yakın birer "Öğretmen Lisesi"nde bu bölümlere nitelikli aday öğrenci hazırlamak üzere eski "müzik seminerleri" gibi 10 "Müzik Kolu" açılıp ilgili müzik eğitimi bölümleriyle bağlantılı olarak işletilebilirse bu bölümler on yıl içerisinde Türkiye'nin müzik öğretmeni ihtiyacını nicelik ve nitelik olarak karşılayacak bir gelişme gösterebilirler. Böyle bir plânlama ve uygulama ile müzik eğitimi bölümlerinden her biri, bulunduğu bölgenin önemli bir müzik merkezi olma nite-

liğini de kazanacaktır. Bu konuda çeşitli önerilerimiz var. Biz bölüm olarak bu doğrultudaki her türlü çalışmalara katılmaya ve katkıda bulunmaya hazırız.

Burada önerilenler, kuşkusuz, daha çok ortakokul ve lise-lerde duyulan ya da duyulabilecek olan gereksinimi karşılayacak sayıda ve nitelikte müzik öğretmeni yetiştirmeye yöneliktir. İlkokul ve anaokullarında duyulan gereksinimi karşılamak için ise, daha geçerli çözümler bulununcaya kadar işlerlikte kalmak üzere, hızla "müzik ağırlıklı sınıf öğretmeni" ve "müzik ağırlıklı anaokulu öğretmeni" yetiştirme programları oluşturulup yurt yüzeyine dengeli bir dağılım gösterecek biçimde hızla yürürlüğe konulmalıdır.

RAUF İNAN - Bir şey kaldı, peki on seneye kadar bu sefalet bu acıklı durum sürsün mü?

ALİ UÇAN (Devamla) - Hayır sürmesin. Peki, sürmemesi için ne yapılabilir? Bu konuda benim ilk kez burada açıklamayı planladığım bir önerim var. O da şu: Türkiye'deki müzik öğretiminin şimdiki acıklı durumunun daha fazla sürmemesi için ülke düzeyinde bir "genel müzik öğretimi seferberliği"ne girişelim ve eldeki bütün olanakları bu iş için kullanalım. Bir kez düşünelim: Ülke savunması için ilan edilen bir genel seferberlikte ne yapılır? Eli silâh tutan herkes cepheye koşar, savaşa katılır. İşte bunun bir benzeri müzik öğretimi için gerçekleştirilebilir. Şimdi bu öneriyi gerekçesiyle birlikte biraz daha açalım.

Günümüz Türkiye'sinde yüzlerce okulda binlerce müzik der- si müzik öğretmeni yokluğundan ya açılmıyor, ya da açıldığı halde başka amaçlarla kullanılıyor veya boş geçiyor. Bu durumda, yapılamayan bir müzik öğretiminin iyileştirilip geliştirilmesi beklenemez. Bir müzik öğretiminin iyileştirilmesini geliştirilebilmesi için, onun yapılması, gerçekleştirilmesi gerekir. Her alanda olduğu gibi müzik öğretiminde de "orta"nın yolu "zayıf"tan, "iyi"nin yolu "orta"dan, "daha iyi"nin yolu "iyi"den, "çok daha iyi"nin yolu "iyi"den geçer. Öyleyse müzik öğretmenin bulunmadığı ya da bulunduğu halde yetemediği yerlerde veya durumlarda bir şeyler yapıp müzik öğretimine bir yerden başlamak gerekir. Bunun

da ilk akla gelen en kestirme yolu "ağız -dili şarkı söyleyen", eli çalgı tutan dal öğretmenlerini, sınıf öğretmenlerini buldukları yerlerdeki müzik derslerini de okutmakla görevlendirmektir. Zaten temel ya da belli müzik becerileri, müzisyenlikleri oldukça iyi denilebilecek başka dal veya sınıf öğretmenlerinin sayısı hiç de az değildir. Bu öğretmenler güçleri ve zamanları oranında seferber edilerek müzik dersleri "açılmamaktan", "başka amaçlarla kullanılmaktan" veya "boş geçmek"ten kurtarılabilir. Bu yolda, öğretmen olmayan kişilik sahibi belli "profesyonel" ve hatta "amatör" müzیکçilerden de yararlanılabilir. Böyle bir yaklaşım bir anlamda bir "genel müzik öğretimi seferberliği" demektir. Sayın Bakanlık Müfettişimiz de burada, aramızda. Kendilerinin şahsında, temsilcisi oldukları Millî Eğitim Bakanlığı'mıza böyle bir seferberliği hemen başlatmayı öneriyorum. Çok nitelikli müzik öğretmenleri yetişsin diye beklerken çok zaman yitirdik. Çok nitelikli öğretmenleri beklerken boş durmamak, daha az nitelikli olanları ile bu öğretimi gerçekleştirmeye çalışmak zorundayız. Daha önce "Müzik öğretmeni müzik öğretimiyle geliştirilebilir" demiştim. Yüzlerce okulda binlerce müzik dersi açılmaz, açılrsa bile başka amaçlarla kullanılır ya da boş geçerse, orada müzik öğretimi, yapılmadığından, asla gelişmez.

Sayın N.Şentürk'ün sorusu, ortaöğretim müzik öğretmenin ve dolayısıyla müzik öğretiminin kimler tarafından nasıl denetlendiğine ve bu denetimin nasıl geliştirileceğine ilişkin. Türkiye'de ortaöğretimde müzik öğretimi ve dolayısıyla müzik öğretmeni, genellikle, deneyimli müzik öğretmenleri arasından seçilip atanan müzik müfettişlerince denetlenmektedir. Geçmişte bu denetim zaman zaman, müzik öğretmenliği eğitiminden geçmemiş müfettişlerce de yapılmış, daha doğrusu yapılmaya çalışılmıştır. Müzik müfettişleri, genellikle deneyimli ve çoğu kez de bu iş için istekli müzik öğretmenleri arasından (fakat) yeterince nesnel, geçerli ve güvenilir olmayan bir yaklaşımla seçilip atanmaktadır. Seçilip atananlar, müzik müfettişliğinin gerektirdiği bilgi ve davranışları, hemen hemen tümüyle, bu göreve getirildikten sonra iş başında kazanmak durumunda olmaktadırlar. Bu durum, istendik bilgi, davranış ve yaklaşımların istendik düzeyde elde edilmesini

olanaklı kılmamaktadır. Böyle olunca müzik müfettişleri denetimlerini, ister istemez, genel eğitimsel denetim ilkeleri çerçevesinde oluşturmaya çalıştıkları kendi özel yaklaşımlarına özellikle müzik öğretmenliği yaparken kazandıkları deneyime ve elde ettikleri birikime dayanarak gerçekleştirme yolunu izlemektedirler. Yapılan denetim genellikle öze inmeyen, daha çok biçimsel bir denetim. Doğaldır ki , öze inmeyen, biçimde kalan bir denetim müzik öğretimini ve öğretmenini geliştiremez. Geliştirmek şöyle dursun, yeterince betimleyemez. Biçimde kalmayan, öze inen bir denetimi, ancak, bu alanda hizmet öncesi eğitim yoluyla bu iş için gereği gibi (hakkıyla) yetişmiş müzik müfettişleri yapabilir. Bu da kuşkusuz, lisansüstü düzeyde akademik anlamda bir uzmanlık eğitimini gerektirir.

Öteden beri savunageldiğim görüş ve önerim odur ki, müzik öğretimi ve öğretmeni , "Müzik Eğitiminde Denetim" dalında lisansüstü düzeyde öğrenim görerek uzmanlaşmış müzik öğretmenleri arasından nesnel, geçerli ve güvenilir esaslar uyarınca seçilip atanmış müzik müfettişlerince denetlenmelidir. Biz, Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Müzik Eğitim Bölümü olarak şimdilik "yüksek lisans" ve daha sonra gereksinildiği takdirde "doktora" düzeyinde olmak üzere "Müzik Eğitiminde Denetim" adıyla bir anabilim/anasanat ya da bilim/sanat dalı programı açmaya ve en az beş yıl üstün başarılı müzik öğretmenliği yapmış adayları bu programdan geçirerek müzik müfettişi olarak yetiştirmeye hazırız. Bu doğrultuda verilecek bir görevi hemen üstlenebiliriz. Bunun için Millî Eğitim Bakanlığı yetkilileriyle hemen ortak bir çalışma grubu oluşturup gerekli hazırlıklara başlamayı öneriyorum. Artık bilinmeli ve kabul edilmelidir ki, müzik öğretiminin ve öğretmenin denetlenmesi, genel eğitim denetimi ilkeleri çerçevesinde kendine özgü ilke, ölçü, ölçüt ve işlemleri olan ya da gerektiren, kendine özgü bir uzmanlık alanıdır. Bu alanda yetiştirilerek uzmanlaştırılacak müzik öğretmenleri arasından seçilip atanacak müzik müfettişleri, Türkiye'de müzik öğretiminin hızla geliştirilmesinde etkin rol oynayacaklardır. Bu bakımdan önerdiğim modele bir an önce işlerlik kazandırılmasında büyük yarar görüyorum.

Sayın S. Kayanın ilk sorusu modern teknolojinin müziğe girmesinin müzik alanında veya müzik öğretiminde kuşaklar arası çatışma doğurup doğurmayacağına ilişkin. Hem doğurur, hem doğurmaz; ya da bir yandan doğurur, öbür yandan doğurmaz. Bu kuşkusuz, koşullara bağlı; eski ve yeni kuşakların eski ve yeni (modern) teknolojilere nasıl baktıklarına, nasıl yaklaştıklarına bağlı. Bunu şöyle açıklayayım: Eğer eski kuşak yeni teknolojiye duyarlı ve yatkın, yeni kuşak da yenilikçi fakat eski teknolojinin varlığını ve işlevini sürdüren birtakım değerli yanlarının bilincinde ise modern teknoloji kuşaklar arasında belirgin bir çatışma doğurmaz, bunun tersi durumda ise doğurur. Şu bir gerçektir ki, her "eski" kötü, her "yeni" iyi demek değildir. Birçok "eski" birçok "yeni"den (modernden) daha iyi ya da daha kötü olabileceği gibi, birçok "yeni" (modern) birçok "eski"den daha iyi ya da daha kötü olabilir. Kısacası her "yeni" (modern) nasıl iyi değilse ya da olmayabilirse, her "eski" de kötü değildir ya da olmayabilir. İnsan yaşamının önemli bir bölümü zaten bunlar arasında denge kurmakla geçiyor. "Eski" ile "yeni" ya da "modern" arasında nasıl bir denge kurulacağı ya da kurulması gerektiği koşullara, anlayışa ve yaklaşıma bağlı.

Şunu rahatlıkla söyleyebilirim ki, üyesi olduğumuz Türk toplumu, genel olarak, değişmeye, yeniliğe açık; "eski"ye olduğu kadar "yeni" ye ya da "modern"e de duyarlı ve yatkın bir toplum. Türk toplumu "varlığını korumak ve geliştirmek", "yükseltmek ve ileri gitmek" ve sonuçta ulusal kimliğini yitirneksizin "çağdaş uygarlık düzeyine erişmek" ve "hatta onun ötesine geçmek" için gerekli her türlü değişmeye razı olmuş, bu yolda birçok şeyini değiştirmiş ve hâlen değiştirmektedir. Kısacası, değişen ve gelişen bir toplumuz. Toplumumuzda "değişmeye alışkinlik", "değişmeye direngenlik"ten daha güçlüdür. Böylesine bir toplumun yaşadığı Türkiye'de modern teknoloji gittikçe artan bir hızda ve kapsamda benimsenip kullanılmaktadır. Bununla birlikte bazı teknolojik girdiler, yer yer ve zaman zaman kuşaklar arasında bazı çatışmalar ya da çatışma görünümlü ilişkiler doğmasına yol açabiliyor. Bunların da, çoğu kez ya ilgili modern teknolojilerin

yanlış, yersiz veya tutarsız kullanılmasından ya da birtakım eksik bilgi ve maksatlı yorumlarla onlara karşı oluşan bazı tepkilerin abartılmasından kaynaklandığı görülüyor.

Türkiye'de modern teknoloji müzik yaşamımıza gittikçe artıp yoğunlaşan bir hız ve kapsamda girmeye başlamış olmasına karşın, müzik öğretimimize henüz o denli hızlı, yoğun ve kapsamlı olarak girememektedir. Ama bu durum, müzik öğretiminde eski kuşağın modern teknolojiye yeterince duyarlı ve istekli olmadığını değil, bu tür teknolojiyi edinmek ve kullanmak için gerekli kaynakların yeterince bulunmadığının ya da ayrılmadığının bir sonucudur. Modern teknolojinin müzik öğretimine girmesinin beklenenden çok hızlanıp yoğunlaşacağı durumlarda kuşaklar arasında bazı çatışmalar ortaya çıkabilir. Ancak bu çatışmalar, uygun ve etkin bir müzik öğretimiyle yumuşatılarak kuşaklar arasında sağlıklı bir etkileşimin itici gücü haline getirilebilir.

Sayın Kaya'nın ikinci sorusu, öğretmen yetiştiren eğitim fakülteleri müzik eğitim bölümlerinde çalgı öğretiminin gerekli olup olmadığına ilişkin . Hemen belirteyim ki, müzik eğitimi bölümlerinde çalgı öğretimi gereklidir, bundan vazgeçilemez. Yalnız bu bölümlerde değil, bazı çok özel durumlar dışında, müzik eğitimi yapılan hiçbir okulda (kurumda) çalgı öğretiminden kaçınılamaz. Neden gereklidir, neden vazgeçilmez, neden kaçınılamaz? Çünkü, çalgı öğretimi, ister "genel" ister "özengin", ister "meslekî" amaçlı olsun , her düzeyde yapılan müzik öğretiminin en önemli, en anlamlı boyutlarından biridir. Müzik öğretiminde çalgı öğretimi bazı durumlarda "ana boyut", bazı durumlarda "yardımcı boyut", bazı durumlarda "tamamlayıcı-bütünleyici boyut", bazı durumlarda ise "çeşitlendirici -zenginleştirici boyut" işlevi görür. "Ana boyut" denilince, kuşkusuz, "temel boyut" , "asıl boyut", "esas boyut" ya da "birincil boyut" anlaşılır. "Yardımcı boyut" denilince de "yan boyut" ya da "ikincil boyut" akla gelir. Öbürleri ise, doğal olarak "üçüncül-dördüncül" boyutları çağırır. Görülüyor ki, müzik öğretiminde çalgı öğretiminin değişik işlevleri vardır. Amacı, türü, düzeyi, süresi ve içeriği ne olursa olsun tam, sağlam ve tutarlı bir müzik öğretiminde, çalgı öğretiminin söz konusu işlevlerinden

en az birinin gerçekleşmesi beklenir. Gerçekleşmemesi durumunda, yapılan müzik öğretimi ya eksik veya yetersiz kalır, ya da yeterince sağlam ve tutarlı olmaz.

Müzik eğitimi bölümlerinde öğrenci, belli yollarla ses elde etme, elde ettiği seslerle değişik ilişkiler kurma ve etkileşme, ilişki kurup etkileşimde bulunduğu belli sesleri biçimlendirme, biçimlendirdiği seslere değişik anlatım yöntem ve tekniklerini uygulama ve bunlara bağlı olarak belli müziksel seslendirme -yorumlama, çözümlenme, bireştirme, yaratma, eleştirme ve değerlendirme davranışları kazanır, gösterir ve geliştirir. Bu davranışları değişik ortamlarda deneyerek çeşitlendirir, zenginleştirir ve giderek olabildiğince yetkinleştirmeye çalışır. Öğrenci bütün bu davranışları ya kendi gırtlığını, ya başka bir nesneyi, ya da bunun her ikisini birlikte kullanarak gerçekleştirir. Kendi gırtlığını kullanırken "söyleme"ye, başka bir nesneyi kullanırken "çalma"ya, bunun her ikisini birlikte kullanırken de "söyleyip çalma"ya ya da "çalıp söyleme"ye ilişkin davranışlar ortaya koyar. Bir müzik eğitimi bölümü öğrencisi, geleceğin bir müzik öğretmeni adayı olarak yetişirken bütün bunları yapmak zorundadır. "Çalma"da kullanılan nesneye çalgı denir. Çalgı çalma "vurma", "çarpma", "üfleme", "ditme", "sürtme" ve "dokunma" davranışları üzerinde temellendirilir, kurulur. Öğrenci, bölümdeki öğreniminin belli aşamalarında bu davranış biçimlerinin her biriyle ilgili belli yaşantılar geçirerek yeteneklerini geliştirir. Bunun için belli çalgılarla belli süreler içinde belli etkileşimlerde bulunmak zorundadır. Bir bölümü öbürlerine göre çok daha ciddi çaba gerektiren bu etkileşimler sayesinde geleceğin müzik öğretmeni olarak yalnızca okullarda kullanıp öğreteceği başlıca çalgıları değil, onların yanı sıra, onlarla birlikte, kendini geliştirme ve gerçekleştirme çabalarında etkin rol oynaması beklenen bir çalgıyı da öğrenir.

Görülüyor ki, müzik eğitimi bölümlerinde çalgı öğretimi çok yönlü, çok boyutlu düşünülüyor. Ben de bu bölümlerde çalgı öğretiminin gerekliliğine inanıyor, işlevlerine uygun ölçüde çok boyutlu olmasını düşünüyorum ve geliştirilerek sürdürülmesini savunuyorum.

Teşekkür ederim. (Alkışlar)

BAŞKAN- Teşekkür ederim.

Sayın Ünal sizin öğretmen yetiştiren bir kurumda, diğer bir görevli olarak, çok kısa şekilde, müzik öğretmeni yetiştirme konusunda söyleyecekleriniz var mı? Lütfen zamanı iyi kullanalım. Diğer arkadaşlara da zaman kalsın.

SADETTİN ÜNAL - Müzik öğretmeni yetiştiren kurumda şimdi öğretim üyesi olarak, daha önce yönetici olarak buna cevap veriyorum. Öğretmen lisesi müzik kolları, değerli arkadaşım Ali Uçan Bey'in belirttiği çözüm olarak ve buna bağlı olarak eğitim fakülteleri müzik eğitimi bölümleriyle birlikte çalışmalarını ayrı binalarda mümkün değil bence. Çünkü bir yandan müzik öğretmeni yetiştirirken, bir yandan da öğretmen yetiştirmek lâzım. Öğretmen, ortamında yetişir. Bu öğretmenlik formasyonu açısından önemli olduğu gibi, küçük sınıflardaki öğrencilerin büyükleri göreberek yetişmeleri bakımından da çok önem taşır, o nedenle müzik öğretmeni yetiştiren kurumların mutlaka lise ve yüksekokul düzeyindeki kademeleri ile birlikte aynı çatı altında çalışmalarını mutlaka lâzımdır diyorum ben.

Diğer bir konu, öğretmen yetiştirmeye yönelik; önümüzdeki on yılda 49 bin okula biraz önce bahsettiğim müzik öğretmen okullarından öğretmen yetiştirmemiz mümkün değil, bu sayı çok iyimser bir düşünce ile yüzbin dolayında müzik öğretmeni demektir en az, peki o zaman ne yapmalı? Şarkı öğretmenliği belki ihdas edilebilir. Bir küçük yaşantı. On bir yıl önce TRT çocuk koroları kurulurken, yapılan sınavlarda çocuklarımızın bir şarkıyı doğru olarak söyleyemediklerine tanık oluyorduk. Bugünkü çocuk koroları ve gençlik koroları sınavlarında bu durum tamamen ortadan kalkmış durumda. Çocuklar çok karmaşık reklâm müziklerini doğru söyleyebiliyorlar; çocuklar TRT'den, televizyondan, radyodan duydukları güzel örnekleri aynı biçimde söyleyebiliyorlar. Örneğin, on bir yıl önce çocuklara isimlerini sorduğumuz zaman, adınız ne dediğiniz zaman "Alper" diyordu, şimdi "Alper" diyor, Türkçeyi doğru konuşmaya başlıyor, şarkı söyleme

içinde de bu geliyor. TRT çocuk korolarının ve gençlik korolarının bu konudaki örnekleri, şarkı öğretim programlarında da çok önemlidir; onun için diyorum ki o zamana kadar boş mu kalınsın, hayır eski köy enstitüsü kılavuzları, müzik kılavuzu gibi bir kılavuz çıkarılıp bugünkü hizmet içi eğitim programlarıyla şarkı öğretmenlerinin yetiştirilmesinde kullanılabilir. Şarkıyı nasıl izleyeceğini, şarkıyı nasıl öğreteceğini ona anlatarak hiç olmazsa yeni kuşakların müzik öğretmensiz yetişecek olan kuşakların, güzel şarkı söyleyerek yetişmesini bu arada sağlayabiliriz.

Teşekkür ederim. (Alkışlar)

BAŞKAN - Teşekkür ederim.

Sayın Sezginer, buyurun efendim.

NECDET SEZGİNER - Efendim, bir arkadaşımız konuşmamla ilgili olarak " somut örnekte bulunmadı " dediler. Bununla neyi kastettiklerini anlayamadım. Çünkü elimizdeki programın son sayfasındaki gündem maddesi, müzik öğretimi nasıl geliştirilir başlığı altında geçiyor benim adım. Binaenaleyh, benim konuşman bu gündem maddesine dayalı. Konuşmamda da müzik öğretiminin geliştirilmesinde üç faktörün rol oynadığını, bunlardan birincisinin öğretim programları, ikincisinin öğretmen, üçüncüsünün zemin, derslik, ders araç gereci olduğunu açıkladım. Birinci şıkkı tam açıkladım, ikinci şıkkın yarısını açıklayabildim, zaman yetersizliği nedeniyle üçüncü şıkka da giremedim, bunun somut olduğunu tahmin ediyorum.

Diğer soru ortak birkaç arkadaşımızdan geidi, müfredat programı ile ilgili. Efendim, Millî Eğitim Bakanlığı gayet tabii olarak müzik öğretiminde de gelişmeyi, müzik öğretimini geliştirmeyi daima hedef alır ve bu düşünce ile zaman zaman müfredatlar hazırlama cihetine gider, müfredatlar hazırlayışı bir arayış neticesidir. Bu yalnız bu konu için değildir, bütün bilim dalları için bu arayış söz konusudur. Arayış söz konusu olmadığı takdirde tekâmül olmaz zaten, gelişme olmaz. Bu düşünce altında Bakanlığımız da müfredat hazırlama cihetine gitmiştir. Eski müfredat

da vardı, bilahara 1986'da bir yeni müfredat hazırladı ve bu yeni müfredat uygulanmaktadır.

Benim buradaki konuşmamda geniş manada, daha doğrusu genel manada ifade ettim, müzik öğretmeni arkadaşlarımızın müfredatlara ilişkin, uygulamalara ilişkin tereddütleri varsa, ki isteriz ki müfredatlarımız arzulanan hedefte olsun, tereddütlerini yani yalnız ders vermekle kendilerini görevli addetmesinler, sınırlı addetmesinler, varsa tereddütleri zümre toplantılarında gündem maddesi yaparak elimizdeki müfredatta şu konular vardır, şu konulardan şu anlamı çıkarıyoruz veyahut da şu gibi aksaklıklar doğuyor biçiminde önerilerini iletmelerinde Bakanlığa fayda vardır.

Bu, yalnız bu ders için değil, bütün dersler için geçerlidir. Bütün bilim dalları için geçerlidir. Birlikte tekâmüle ereceğiz ve geliştireceğiz. Bu, genel mana ve mahiyettedir ve müzik öğretmeni arkadaşlarımız da müfredatı uygulayabilmek için azamî çabayı gösteriyorlar. Tabii müfredatta bazı yeni konular bulunmaktadır. Yükseköğrenim anında ve zamanında okumadıkları, öğrenemedikleri bazı konular gelmiştir, ama o dallarda da, o konularda da kendilerini yetiştirmeye çalışmaktadırlar.

Denetim konusuna değindi, yanlış anlamadımsa denetime gerek var mı şeklinde anladım, belki yanlış anlamış olabilirim, eğer öyle bir düşünce varsa sayın arkadaşlarım, kamu hizmeti veren görevliler ve kamu kuruluşları denetim dışı kalmaz. Özellikle eğitim, öğretim, çok önemli bir faktör olan eğitim-öğretim Anayasa'nın 42. maddesi ile özel bir durum ortaya koymuştur. Eğitim-öğretim devletin denetimi altındadır. Bu maddeye dayalı olarak da Millî Eğitim Temel Kanunu ile Millî Eğitim Bakanına bu görev verilmiştir. Millî Eğitim Bakanlığı Teşkilât Kanunu ile de bu denetim işi müfettişlerce yerine getirilmektedir. Müfettişler de denetimi kendi şahsî görüşlerine göre değil, ellerindeki muhtıraya göre yaparlar. Bu muhtırada denetim esnasında ne gibi unsurlar aranıyor, ne gibi davranışlar bekleniyor, bunlar açık seçik yazılıdır ve bu muhtıra da bütün bakanlık müfettişlerinin böyle toplu bir vaziyette bir araya gelerek alt komiteler, alt komisyonlar kurularak, neticede genel kurulda müzakere edilerek oluşturulan bir

muhtıradır. Denetim buna göre yapılmaktadır, tabii şimdi burada bunun rapor özetine ve buradaki detayına girmem, haliyle zaman itibarıyla mümkün değildir.

BAŞKAN - Efendim, çok teşekkür ederiz.

Şimdi söyle bir sorunuz var. Geriye kalan, isimlerini saptadığımız arkadaşlarımız bize yardımcı olurlarsa herhalde çözümlenemeyecek bir sorun gibi gözüküyor. Gördüğüm kadarıyla beş arkadaşımız var, gerek dilek gerekse bazı katkılarda bulunmak isteyen. Kendilerinden ricamız şu: Eğer üç dakikayı geçeceklerse sözlerinden vazgeçsinler diyoruz.

Mahir Dinçer Bey'e doğrudan yöneltilmeyen, ama benim sormayı da düşündüğüm bir şey vardı. Birincisi bu öğretmen sorununun, müzik öğretmeni sorunu sayısal bakımdan nasıl çözümlenebilir, sorusu. İkincisi de çözümünde arkadaşlarımızın getirdiği yöntem ile ilgili görüşünüzü belirtirseniz sevinirim.

MAHIR DİNÇER - Mümkün olduğunca ana hatlarıyla söylemeye çalışayım. Bugün dünyada hiçbir ülke yoktur ki her tür sorununu çözmüş olsun; mutlaka sorunlar vardır. Ama bazı ülkelerde bu sorunların üzerine gidilir ve çözümlenir; bazılarında da "Bana dokunmayan yılan bin yıl yaşasın" örneği sorunlardan kaçılır. Oysa "korkunun ecele yararı yoktur" diye bir söz vardır. Aksine, sorunların üzerine gidip onları çözümleniz gerekir.

Sorunlardan biri nedir, öğretmen sayısı. Gerçek anlamda kaliteli ve çok sayıda öğretmeni nasıl yetiştireceksiniz? Birincisi, öğretmen olana dek bir öğrenci hangi okullarda okur, buralarda verilen eğitim yeterli midir? Günümüzde öğretmen adayları gerçekten öğretmek olmak istediklerinden mi yoksa doldurdıkları formlarda işaret ettikleri okulun puanları tuttuğu için mi eğitim fakültelerine gidiyorlar... Lütfen gerçekçi olalım.

Ayrıca, parasal yönden de öğretmeni güçsüz kılacaksınız ve bu koşullarda "Gel öğretmen ol" diyeceksiniz. Olmaz böyle şey. Değerli konuklar ve öğretmen arkadaşlarım başışlasınlar beni; bir hanımefendi kabul gününde; "Kardeş, bizim kızı bugünlerde bir

doktor istedi, bir mühendis istedi, bir mimar istedi, bir astsubay istedi, bir de -sözüm meclisten dışarı- öğretmen istedi.." diyecek; böylesi konuşmalar anekdot olarak halk arasında konuşulacak ve siz "Haydi gelin öğretmen olun" diyeceksiniz. Bu politikayla hiç bir zaman kaliteli öğretmen sayısını artıramazsınız. Bunun için çeşitli önlemler almalısınız. Öğretmeni her yönden güçlendirmeli, saygınlığına kavuşturmalısınız; bilinçlendirmelisiniz.

Bugün bazı sosyalist ülkelerde çocukların ve gençlerin müzik, dans, tiyatro dahil güzel sanatların pek çok dalında eğitildikleri "Kültür Merkezleri", "Pioneer" adı verilen "Çocuk Sarayları" var. Bunlardan bazıları doğrudan devlet tarafından finanse edilir, bazıları da velilerin katkılarıyla varlıklarını sürdürürler. Bizde bu tür yerlerin yerini tutacak kuruluşlar çok daha önceden vardı; ancak yaşatamadık. Halkevleri vardı Türkiye'de; yersiz politikalara âlet edildi, kapatıldı. Kuruluş olarak kendisi ve mezunları buldukları çevrenin gelişiminde büyük güdücü güç olan Köy Enstitüleri vardı; bunları kapattık.

Sabrınıza sığınarak biraz gerilere gitmek istiyorum, Sayın Saadetin Ünal anımsayacaktır, bizler TRT Çocuk ve sonra da Gençlik Korolarının kuruluş ve çalışmalarında görev alan kişileriz. Korolar kurulduğunda Millî Eğitim Bakanlığı'nın Kurumumuz'la daha yakın ilişkilere girmesi, çalışmalarımıza bir yetkilinin katılımını sağlaması, korolarımızın üretimlerinden yararlanması çağrısında bulundu. Ancak Bakanlık, Kurumumuz'ca yapılan çağrıya yanıt vermekle birlikte, gerçekten kalıcı adımlar atmaktan ne hikmet ise kaçındı.

Burada TRT adına konuşmuyorum. Yalnızca Mahir Dinçer olarak pratik bir öneride bulunabilirim. Öğretmen sayınız az diyoruz, okullarda "Müzik Dersliği" yok diyoruz vs.. Efendim, sabah ve öğleden sonra "Okul Radyosu" programları var. Bugün her okul bir transistörlü radyo alabilir, kasetli radyo alabilir. Millî Eğitim Bakanlığı TRT ile daha duyarlı ve gerçekçi bir planlamaya gidebilir. Ünite konularına göre kaliteli dersler hazırlansın; bugün, bırakın ülkemiz standartlarını, müzikte atılım yapmış ülkelerin standartlarına erişmiş olan Çocuk, Gençlik ve Çoksesli Korolarımızın

üretimlerini kullanın. Okullarınıza da konu başlıklarını duyurun günü ve saati gelince o sınıflara radyo yoluyla programları dinletin. İşte size bir anda 55 milyon insana aynı eğitimi sunma olanağı...

Şimdi müsaadenizle öbür konuya geleyim. Eğer uygur görürseniz 1971-1986 konusunu gündeme getireyim. Eğer zamanımız yok diyorsanız... Pekiyi efendim o zaman özetle şunlar belirteyim:

Yıl 1971... VIII. Millî Eğitim Şûrası toplanır. Orta dereceli okullarda "Müzik Öğretim Sistemi" üzerine güzel düşünler üretilir ve bunlar 14 Haziran 1971 gün ve 1661 sayılı" Tebliğler Dergisi"nde yayımlanır. Konuklarımızdan bu dergiyi okumaların, ardından 1975 yılında toplanan ve Liselerde -hiç olmazsa seçmeli olarak - okutulan Müzik Dersi'nin Okul Müdürleri ve Öğretmen Kurullarınca yapılıp yapılmamasına karar verebileceği hükmünün getirildiği "IX. Millî Eğitim Şûrası" kararlarını, 23 Kasım 1981 gün ve 2100 sayılı" Tebliğler Dergisi"ni , son olarak da 21 Nisan 1986 gün ve 2208 sayılı" Tebliğler Dergisi"ni incelemelerini salık vereceğim. Kendilerini etkilemek istemiyorum; ancak, yapacakları inceleme sonunda çağdaşlık yolunda gerilediğimize tanık olmanın üzüntüsüne şimdiden hazırlıklı olmalarında yarar var sanırım.

BAŞKAN - Efendim şimdi zamanımızı biraz daha iyi kullanalım.

Sayın Faik Canselen'in bir dileği vardı, buyurun.

FAİK CANSELEN (Emekli Müzik Öğretmeni) - Efendim, iki gündür dertler ve istekler konuşuluyor. Ben sizin en yaşlınızım, 42 sene hizmetim var; bakıyorum ki aynı noktada bulunuyoruz. Bu arada bizi teselli edecek anlar oldu. Evvelâ Musiki Muallim Mektebini ve ondan sonra Konservatuarı bitirmeme, arkasından Paris'e gitmeme rağmen yine öğretmenliğe döndüm. Çünkü, kitap yazılmamış, çocuk şarkıları yok, toplantılar yok, yapılmıyor. Bu arada 1953'de ortaokullara müzik kitabı yazdım. Yani müzik sanatında yürümek yolunu bıraktım. Bu sahada derinleşmemi sağlayan benim ilkokuldan Musiki Muallim Mektebine gelmem olmuştur. Saz müziğin anahtarıdır, o anahtarsız kapı nasıl açıla-

mazsa, bir odaya girilemezse onsuz da müzik işi yürütülemez. Ben etrafıma sırasında yüz kişilik korolar topladım, bunu azımsadım, kendimi iyice verdim, 1953'de 1955'de, 1958'de, Dil-Tarih Fakültesinde 300 kişi yaptık. Olmadı, maarif müdürü ve müfettiş arkadaşlar birleştik, bin kişilik koro yaptık spor sarayında. 1959'da bizim konserden beş gün sonra o kapalı salon yıkıldı, çok şükür 1000 kişi idik, dinleyen 4000 kişi idi, bir millî felâket önlendi. Böyle teselli anlarımız oldu. Gazi Lisesinde çalışıyorum, geçenlerde toplantı oldu, 15 seneden beri piyanoyu ki Musiki Muallim Mektebinden gelmişti, ben emekli olduğum zaman, benim emekliliğim gibi piyanoyu anbara atmışlar ve mektebin müzik, yani ruh damarı kapanmış, tıkanmış, bu kadar arkasından seneler geçti bakıyorum ki alabora olmuş, programlar değişiyor, yenileri yapılmak isteniyor, öğretmen yalnız bırakılıyor, müfettiş bey diyor ki arasınlar bulsunlar. Halbuki bunun kitabının verilmesi lâzım.

Dileğim şu ki, hakikaten meslek liselerinden yetişmesi lâzım Gazi Eğitime girecek kimselerin, sonra mekteplerin donatılması lâzım. Bugün teypten bahsediliyor, araç, bir şey yok; yani küskün oradaki müzik hocası. Hocaları küstürmemek lâzım. Araçsız, gerecsiz hangi doktor iş yapabilir? Mektepten öğretmen çıkan kimseye muhakkak enstrüman temin edilmesi lâzım. Güzel güzel konuşuluyor, güzel güzel programlar yapılıyor, benim evimde yaptığım gibi. Burada diliyorum ki, burada konuşulanlar Muammer Sun bir lâf diyordu, ben bu toplantılara iştirak etmedim çağrıldığım halde, "bu bir lâf olacak" dedim, ama eğitim meselesine dayanamadım ve çok sevdiğim Gönül'e dayanamadım, benim talebemdir geldim buraya, 78 yaşında size bu dileklerimi sunuyorum, biz çektik inşallah sizler çekmezsiniz.

Teşekkür ederim. (Alkışlar)

BAŞKAN - Hülya Senin Hanım, buyurun efendim.

HÜLYA SENİN - (Gazi Eğitim Fakültesi Müzik Bölümü son sınıf öğrencisi) Sayın Hocam Faik Canselen 78 yaşında ben 20 yaşındayım. Müziğe yıllarını vermiş bir insan ve yeni başlayacak olan bir insan. Kendileri de özetlediler, aynı çerçevede, aynı şey-

leri dile getirmeye çalışacağım. İki gündür birçok şey söylendi, sorular soruldu, cevaplar verildi, düşünceler dile getirildi, bundan önce Müzik Kongresinde de birçok şey dile getirilmişti, elbette eli kolu bağlı oturmaktan çok çok iyidir, bir şeyler dile getirilmelidir. Ama diyorum ki lütfen sesimizi duyun artık. Şu an burada olanlar zaten duyuyorlar ama, dile getirilen şeyler, yazılıp kitap haline dönüştürülecek o zaman duyulsun, okunsun. Lütfen sesimizi duyun, bu kadar çaba, bu kadar çırpınış boşa mı gidecek? Hep kendi içimizde mi kalacağız? Lütfen artık hareketlenelim, bir şeyler yapılınsın.

Teşekkür ederim. (Alkışlar)

BAŞKAN - Teşekkür ederiz.

Sayın Kılıççıoğlu, buyurun efendim.

KILIÇÇIOĞLU - Ben de öğrenci arkadaşımızın dile getirdiği gibi, taşradan gelen bir müzik öğretmeni olarak bu toplantıyı heyecanla izledim. Karadeniz Ereğli Türk Eğitim Derneği Özel Lisesinde çalışmaktayım. TED yöneticilerine bizi bu toplantıya çağır-dıkları için teşekkür ediyorum. Ayrıca, burada bulunan öğretmenlerime, beni iyi yetiştirdiklerini meslek hayatıma başladığımda anladığım saygıdeğer öğretmenlerime de teşekkür ediyorum.

Birkaç dileğim var. Birincisi, müzik öğretim programları yapılırken, müzik dersi kitabı yazılırken, yurdun dört bir yanına dağılmış müzik öğretmeni arkadaşlarımın engin deneyimlerinden yararlanılmalı. Programlar yapılıp uygulamaya geçildikten sonra uygulamada görülen aksaklıklar, program konusundaki eleştiriler uygulayıcılardan yani biz öğretmenlerden alınmalı, sadece Sayın Bakanlık yetkilisinin burada dile getirdiği gibi bu, sadece bir dilek olarak kalmamalı, bu tür toplantılarda söylenmiş bir söz olarak kalmamalı, uygulamaya geçilmeli. İkincisi, yine bu tür toplantılara yine ülkemizin dört bir yanına dağılmış müzik öğretmeni arkadaşlarımızın da çağrılı olarak katılabilmesi. Üçüncüsü, müzik öğretmenlerinin okul şarkı dağırcığına kazandırılacak birikimlerinin değerlendirilmesi için tedbirler alınması. Dördüncüsü, ortaöğretimin her kademesinde müzik dersi saatlerinin zorunlu

olarak en az iki ders saati olması. Çünkü sanat eğitimi derslerinin öğrencilerimize istendik davranışları kazandırmada şu anda iki ders saati olarak okutulan din kültürü ve ahlâk bilgisi derslerinden daha etkili olduğu ve olacağı kanısındayım.

Beşincisi, müzik öğretmenin denetlenmesi konusunda, denetleyicilerin de denetlenmesi. Bir denetleyici tarafından tüm zorluklara karşın gerçekleştirdiğim müzik çalışmalarımda ağır bir şekilde eleştirildim. Bunun nedeni, denetleyicinin gönlünde yatan metodun öğrencilerin önünde olmayışı idi. Okul müdürüm beni, "öğretmenimiz yetenekli, yaratıcı öğrencilerimize müziği sevdiren ve onlarla birlikte yapıcı ders dışı çalışmalarıyla okulumuzu dışarda başarı ile temsil eden bir öğretmen diyerek savunduğu zaman sayın denetleyici, "Ben öğretmeni gazinoda denetleyecek değilim" demiştir. Tüm ilçe halkının beğeni ile izlediği koro, solo ve çalgı çalışmaları gazino programları ile özdeşleştirilmiştir. Bu anlayışı kınıyorum. Denetleyicilerin bize önkoşulsuz rehberlik etmelerini bekliyorum.

Son dileğim de bu tür toplantılar sonucunda elde edilen sonuçların, verilerin, yayınların müzik öğretmenlerine ulaştırılması.

Teşekkür ederim. (Alkışlar)

BAŞKAN - Benim saptadığım arkadaşlar, konuklar arasında Sayın Emirlioğlu var, buyurun söz sırası sizin.

MEHMET EMİRALIOĞLU - Çok özet konuşmak zorundayız. Bu belki anlaşılamamayı da getirir ama, zorunluluk var. Ben de müfredat programı isminin öğretim izlencesi olarak kullanılmasını diliyorum. Mahir Dinçer Hocamız bazı önemli kitapların adlarını andılar; Köy Enstitüleri Müzik Kılavuzu, Bedri Akalı'nın eseri, anılmaya değerdir. Nitekim Saadettin Ünal Hocamızın ondan haberi olduğu sonraki konuşması ile ortaya çıktı. Müzik öğretimi nasıl geliştirilmelidir? Aziz meslektaşlarım! Mesleğimiz bir öğretimin nasıl geliştirilmesi gerektiğinin yöntemlerini, araçlarını, gereçlerini, süreçlerini belirlemiştir. Aslında konumuz, onun müzik öğretimine nasıl uygulanacağıdır. Müzik eğitimini ilgiye, ihtiyaca dayandıracaksınız. Susamayan insana su içiremeyeceğiniz

gibi, müzik gereksinimi duymayan insana "sınıfta bırakırım ha!" diyerek müzik öğretimi yaptırılmazsınız. Öyle ise müziğe halkımızın, öğrencimizin ilgisini, gereksinimini, susama derecesine getirmek gerekir. Mesleğimiz bunun nasıl getirileceğini bize öğretmiştir, bunu burada sayamam.

Diğer bir konu, "müzik öğretimi, müzik öğretimi ile yapılır!" iki üç kere tekrar edildi, bu cümle; hayır müzik öğretimi yalnız müzik öğretimi ile yapılmaz. Müzik öğretimi toplu ders, toplu öğretim diye bildiğimiz, benim açıklamama gerek yok, hepimiz öğretmeniz, toplu öğretim dediğimiz ortamda öğretilir. Tıpkı tarımda olduğu gibi eğitimde, öğretimde de etmenler var. Matematikte, estetikte, sağlık öğretiminde ve diğer öğretimlerde yeterli düzeye, yeterli öğrenime varamamış insana, müziğin öğretimi de yeterince gelişme sağlayamazsınız.

Diğer bir konu. Bakanlıkta müzik dairesi kurmak gerekemeyebilir. Örneğin, Din Eğitimi Dairesi kuruldu. Bu yanlış örnek olarak başka bir yanlış yapmaya bence gerek yok. Meseleyi mesleğimizde çok sözü edilen gibi algılama meselesine de getirmeyelim. Eğitimin bütününe algılamayıp, parçalarına sarılmamız yanlış olur. Bugün müziği önde tuttuk diye müzik dairesini ortaya çıkaralım, yarın matematik dairesi, ondan sonrasını siz düşününüz. Bunun ekonomik yönleri, yönetsel yönleri, örgütsel yönleri ne getirir? Bunları düşünmek gerekir, Bu itibarla meslekte bütünlük, öğretimde toplu öğretim!...

Saygılar sunarım. (Alkışlar)

BAŞKAN - Teşekkür ederim.

Sayın Akçakayalıoğlu, buyurun.

CIHAT AKÇAKAYALIOĞLU (Yazar) - Tarih konusunda çalıştığım görev yerine iki müzik uzman sanatçı arkadaşım geldi. "Atatürk Türk musikisini yasakladı deniyor, doğru mudur", diye sordular. Onlara verdiğim yanıtı huzurunuzdaki duruma uygun şekilde yineliyorum. Temel olarak, Atatürk Sayın Oyman'ın ifade buyurdıkları direktifi vermiş, şunları da söylemiştir: "Musikimizi çağdaş teknikle geliştirelim, onun asalet ve inceliğine uygun

davranış ve tutumlara her zaman önem verelim, gerekli eğitim ve örgütlenmeyi, kadrolaşmayı hızla uygulayalım!"

Atatürk ayrıca, sanat denilen yüce varlığın her dalına ilgi göstermiş, o yoldaki halka açık çalışmalarda çok zaman hazır bulunmuştur. "Türk Halk Müziği" adı verilen sanat dalına vakıf olduğunu bilenler, "Sanat Müziği"ne, "Batı Müziği"ne ilgisiz kalmadığına tanıklık edenler, onu her zaman takdirle anmaktadırlar.

Sırası gelmişken bir yöne değinmek istiyorum: "Türk Sanat Müziği", "Türk Halk Müziği" kavramları (terimleri) kullanılırken, sanki halk müziği sanat değilmiş gibi yanlış bir anlam ortaya çıkıyor. O da sanattır, hem de yüksek bir sanat dalıdır. Bu terimleri gözden geçirmeyi öneriyorum.

Atatürk'e yakıştırılan yasaklama konusunu açıklığa kavuşturmak için bir olayı anlatacağım. Sarayburnu Parkında müzikli bir toplantı yapılmış, buna Atatürk de katılmıştı. Önce yabancı bir topluluk, kıyafet ve davranış disiplini ve güzelliği içinde beğenilen bir program sundu. Onlardan sonra, kıyafet ve hareket birliği ve güzelliği olmayan Türk ekibi'nin çirkin hallerine kızan Ulu Önder, ne yazık ki, onları sahneden uzaklaştırtmak zorunda kaldı. Bu hali haklı veya haksız yorumlayanlar, bir de "Türk Musikisi"nin yasaklanması iddiasını ortaya attılar. Konunun kaynağı işte budur.

Gelelim benim naçiz görüş ve inanışlarıma: Halk yargısı olarak "müsiki ruhun gıdasıdır" denilmektedir. Çok yerinde bir anlatımdır bu. Bütün sanat dalları insanların görgüsünü, bilgisini artırırken ruh ve irade terbiyesini, zekânın gelişmesini sağlar. Bu nedenle, Devletin "Eğitim Politikası"nda önemli bir yer tutmalıdırlar. Özellikle müzik dalları ve alanları bakımından öğretim kurumlarında musiki'nin son plana değil, ikinci plana atılmasına bile karşı olduğumu, yetkim olsaydı gerekli tedbirleri almaktan geri kalmayaçağımı belirtmek isterim.

Toplantımızda çoğunluğu teşkil eden gençlere seslenmek istiyorum: Eğer insanlığın büyük bölümüne müzik sevgisi, o alandaki çalışmalara katkısı öğretilir ve sağlanırsa, inanınız çekişmeler, dövüşmeler, çarpışmalar, savaşlar çok azalır, belki de orta-

dan kalkar. Bu etkinin nasıl olacağını sizler bilgi ve kültürünüzle takdir edersiniz. Müzik insana incelik verir, muhayyilesini geliştirir, "doğa"ya saygı ve ilginin sağlanmasında rol oynar... Kuşların, rüzgârın, akarsuların ve daha nice doğal müzikal seslerin insan ruhuna verdiği tazelik ve zindelik unutulabilir mi? Eski ünlü hekimlerimizin bazı ruh hastalarını musiki ile tedavi ettiklerini bilirsiniz. Yine de var.

Hoş görmemiz dileğiyle, yılanları ve arslanları bile musiki ile terbiye ettiklerini anımsatmak istiyorum. Fırsat gelmişken şunu da söyleyeyim, TRT'nin müzik ve kültür yayınları genellikle övgüye değer. Başka düzenlemeler de yapılabilir. Orta ve yüksek okullar ile üniversitelerin musiki ve diğer sanat dallarındaki çalışmaları, geliştirilerek sürececek olursa, konuşageldiğimiz konular bakımından büyük hizmetler yapılmış olacaktır...

Yine Atatürk'ten örnek alalım. O, demiştir ki:

"Sanatsız kalan bir milletin hayat damarlarından biri kopmuş demektir."

"Bir millet sanat ve sanatkârdan mahrumsa, tam bir hayata malik olamaz."

Sonuç olarak şunu söylemek isterim: Bu toplantının olumlu amaç ve ilkelerine inançla katılıyorum. Halkı en çok ilgilendiren sanat dalının musiki olduğuna inanıyorum.

Sayın üyeler, beni sabırla dinlediğiniz, bazı sözlerimi desteklediğiniz için sizlere saygı, şükran ve iyi dileklerimi sunarım.

BAŞKAN - Teşekkür ederim efendim.

Sayın panel üyelerinden üç arkadaşım kendilerine sorulan sorularla ilgili çok kısa açıklama yapmayı istiyorlar, kendilerine sıra ile söz veriyorum, buyurun.

MAHIR DİNÇER - Sayın konuşmacıya o konuda beni aydınlattıkları için teşekkür ederim. O kitap bende de var, biliyorum. Yalnız sanıyorum küçük bir detay var göz ardı edilen; ben yalnızca "majör-minör" eğitim programı uygulamakla suçlanan Zugma-

yer'in, aksine, özellikle önsöz yazdığı, yalnızca halk müziği değil, çocuk tekerlemeleri ve çocuk sayıçmalarına da belirli oranda yer verilen kitaplardan örneklemeler yaptım. Tabii ki marşlar da var. Ona kalırsa bu konuda 1940'lı yıllara gitmek gerekir.

Örneğin Muzaffer Sarısözen'in 1941 yılında basılan bir kitabı var, **Seçme Köy Şarkıları** adlı. Solfej öğretiminde yararlanılan bu kitapta 73 adet tek sesli solfej parçası, aralarında "Dertli Kaval" ve "Ankara'nın Taşına Bak"ın da bulunduğu 23 adet ikisesli parça yer alır. Süre kısıtlı olduğu için yalnızca birkaç saptama yapabildim.

Sayın Gültekin haklı olarak bekliyorlar; ancak bir bölümünü bildirimde, geri kalanını da az önce gün ve sayılarını verdiğim kaynakları incelediklerinde, yanıtları bulacaklardır. Ben yalnızca kısa bir açıklama yapacağım.

14 Haziran 1971 gün ve 1661 sayılı "Tebliğler Dergisi"nde öğrencilere kazandırılacak dağarcık olarak şunlar salık veriliyor:

- a) Bölgeleri yansıtan tekerleme, sayıçma, ninni ve oyun müzikleri,
- b) Yurdun çeşitli bölgelerinden ve değişik türlerden derlenmiş, eğitsel değer taşıyan halk türküleri,
- c) Halk müziğimizin özünden ve yapısından esinlenerek yaratılmış çocuk ve gençlik şarkıları,
- d) Çağdaş sanat müziğine köprü kurabilecek çocuk ve gençlik şarkıları,
- e) Tarihsel anılara dayanan (öğrencilerin sınıflarına ve yaşlarına uygun) eski ve yeni marşlar, türküler,
- f) Başka milletlerin eğitim değeri olan çocuk, gençlik ve halk şarkılarının dilimize kusursuz olarak aktarılmış örnekleri,
- g) Türk sanat müziğinin ve evrensel sanat müziğinin, çocuklar ve gençler için uygun örnekleri.

Bir de 1986 yılında yayımlanan programa bakın; kararı siz verin.

Yine 1971'de müzik eğitimine haftada beş ders ayrılması söz konusu; iki ders zorunlu, üç ders seçmeli olarak. Günümüzde ise öğrenciye "Müzik Dersi"ne ister gel, ister gelme. Ama gelirsen fena olmaz" diyorsunuz. Bu müzik'te gerilemek değil de nedir? Bunun aksini savunabilecek birisi varsa lütfen buyursun, beni aydınlatıp ikna etsin. İnanın, içtenlikle söylüyorum; kendilerine teşekkür eder ve saygıyla ellerini öperim.

BAŞKAN - Çok teşekkür ederiz.

Konuşmacı arkadaşlarımız da zamanı iyi kullanırlarsa herhalde haksızlık olmaz.

Sayın Sezginer, buyurun.

NECDET SEZGİNER - Efendim, arkadaşlarımızdan buradaki konuşmalarla ilgili dilekler geldi, o bakımdan değinmek istedim. Burada konuşulan hususlar müzik öğretiminin gelişmesine ilişkindir. Çok değerli ve kayda değer, ciddi öneriler vardır. Bunlar teybe alınmıştır. Kısa zamanda deşifre edileceğini dünkü açılışta öğrendik. Dileğim, kısa zamanda deşifre edilip daha kitap haline getirilmeden, gereği üzerinde durulması için Millî Eğitim Bakanlığına, müzik öğretmeni yetiştiren kurumlara ve eğitim fakültesi dekanlıklarına gönderilmesidir. Tahmin ederim, bu önerimle sizlerin dileğine iştirak etmiş oluyorum.

Bu arada teftiş ve denetime değinildi, kısaca cevap vereyim. Efendim, insan olarak teftiş ve denetimden psikolojik olarak ürkeklik duyarız. Tabii farkındayım buna reaksiyonlar biraz bundan gelebilir. Ancak, müzik öğretmeni arkadaşlarımdan çok iyi bilmesini istediğim durum şudur: Bugünkü teftiş anlayışı artık değişmiştir, farklıdır. Sıcak yaklaşım içerisinde olmaya çalışıyoruz. Karşınızda değil, yanınızda olmaya çalışıyoruz. Size geldiğimiz zaman size bir şeyler getirmeye çalışıyoruz. Derslerinizde yararlı olabilemeniz, yarının Türkiye'si yavrularımıza daha çok faydalı olabilemeniz, için size bir şeyler vermeye çalışıyoruz. Teftişin mana ve maksadı budur. Bu itibarla çekinmemenizi, ürkmemenizi dileriz. Ama bu arada sizinle olan temaslarımızda dileklerimizi, tavsiyelerimizi anlatırken, eğer ufak tefek kasıtsız olarak bir iki söz-

yer'in, aksine, özellikle önsöz yazdığı, yalnızca halk müziği değil, çocuk tekerlemeleri ve çocuk sayışmalarına da belirli oranda yer verilen kitaplardan örneklemeler yaptım. Tabii ki marşlar da var. Ona kalırsa bu konuda 1940'lı yıllara gitmek gerekir.

Örneğin Muzaffer Sarısözen'in 1941 yılında basılan bir kitabı var, **Seçme Köy Şarkıları** adlı. Solfej öğretiminde yararlanılan bu kitapta 73 adet tek sesli solfej parçası, aralarında "Dertli Kaval" ve "Ankara'nın Taşına Bak"ın da bulunduğu 23 adet ikisesli parça yer alır. Süre kısıtlı olduğu için yalnızca birkaç saptama yapabildim.

Sayın Gültekin haklı olarak bekliyorlar; ancak bir bölümünü bil-dirimde, geri kalanını da az önce gün ve sayılarını verdiğim kaynakları incelediklerinde, yanıtları bulacaklardır. Ben yalnızca kısa bir açıklama yapacağım.

14 Haziran 1971 gün ve 1661 sayılı "Tebliğler Dergisi"nde öğrencilere kazandırılacak dağarcık olarak şunlar salık veriliyor:

a) Bölgeleri yansıtan tekerleme, sayışma, ninni ve oyun müzikleri,

b) Yurdun çeşitli bölgelerinden ve değişik türlerden derlenmiş, eğitsel değer taşıyan halk türküleri,

c) Halk müziğimizin özünden ve yapısından esinlenerek yaratılmış çocuk ve gençlik şarkıları,

d) Çağdaş sanat müziğine köprü kurabilecek çocuk ve gençlik şarkıları,

e) Tarihsel anılara dayanan (öğrencilerin sınıflarına ve yaşlarına uygun) eski ve yeni marşlar, türküler,

f) Başka milletlerin eğitim değeri olan çocuk, gençlik ve halk şarkılarının dilimize kusursuz olarak aktarılmış örnekleri,

g) Türk sanat müziğinin ve evrensel sanat müziğinin, çocuklar ve gençler için uygun örnekleri.

Bir de 1986 yılında yayımlanan programa bakın; kararı siz verin.

Yine 1971'de müzik eğitimine haftada beş ders ayrılması söz konusu; iki ders zorunlu, üç ders seçmeli olarak. Günümüzde ise öğrenciye "Müzik Dersi"ne ister gel, ister gelme. Ama gelersen fena olmaz" diyorsunuz. Bu müzik'te gerilemek değil de nedir? Bunun aksini savunabilecek birisi varsa lütfen buyursun, beni aydınlatıp ikna etsin. İnanın, içtenlikle söylüyorum; kendilerine teşekkür eder ve saygıyla ellerini öperim.

BAŞKAN - Çok teşekkür ederiz.

Konuşmacı arkadaşlarımız da zamanı iyi kullanırlarsa herhalde haksızlık olmaz.

Sayın Sezginer, buyurun.

NECDET SEZGİNER - Efendim, arkadaşlarımızdan buradaki konuşmalarla ilgili dilekler geldi, o bakımdan değinmek istedim. Burada konuşulan hususlar müzik öğretiminin gelişmesine ilişkindir. Çok değerli ve kayda değer, ciddi öneriler vardır. Bunlar teybe alınmıştır. Kısa zamanda deşifre edileceğini dünkü açılışta öğrendik. Dileğim, kısa zamanda deşifre edilip daha kitap haline getirilmeden, gereği üzerinde durulması için Millî Eğitim Bakanlığına, müzik öğretmeni yetiştiren kurumlara ve eğitim fakültesi dekanlıklarına gönderilmesidir. Tahmin ederim, bu önerimle sizlerin dileğine iştirak etmiş oluyorum.

Bu arada teftiş ve denetime değinildi, kısaca cevap vereyim. Efendim, insan olarak teftiş ve denetimden psikolojik olarak ürkeklik duyarız. Tabii farkındayım buna reaksiyonlar biraz bundan gelebilir. Ancak, müzik öğretmeni arkadaşlarımdan çok iyi bilmesini istediğim durum şudur: Bugünkü teftiş anlayışı artık değişmiştir, farklıdır. Sıcak yaklaşım içerisinde olmaya çalışıyoruz. Karşınızda değil, yanınızda olmaya çalışıyoruz. Size geldiğimiz zaman size bir şeyler getirmeye çalışıyoruz. Derslerinizde yararlı olabilemeniz, yarının Türkiye'si yavrularımıza daha çok faydalı olabilemeniz, için size bir şeyler vermeye çalışıyoruz. Teftişin mana ve maksadı budur. Bu itibarla çekinmemenizi, ürkmemenizi dileriz. Ama bu arada sizinle olan temaslarımızda dileklerimizi, tavsiyelerimizi anlatırken, eğer ufak tefek kasıtsız olarak bir iki söz-

cük ağızımızdan çıkmışsa bunu da maksada yorumlamamanızı, yine maksadın ve hedefin size yardımcı olmak olduğunu bilmenizi isteriz. Teşekkür ederim. (Alkışlar)

BAŞKAN - Buyurun efendim.

MUSA AKTÜRK - Efendim, zamansız söz aldım, söz verdikleri için Sayın Başkana teşekkür ederim. Ben çok uzun konuşmayacağım. TED çok güzel bir toplantı düzenlemiş, iki gündür birtakım konuşmalar yapılıyor. Efendim, müzik öğretmenleri nerede? Soruyorum, nerede müzik öğretmenleri? Şurada gördüğüm emekli birkaç müzik öğretmen arkadaşım, birkaç tane de müzik öğretmeni yetiştiren bir okulun son sınıf öğrencisi, nerede müzik öğretmenleri? Yok. Bakanlık temsilcimiz burada, Sayın müfettiş bey. Ortaöğretimde müzik sorunlarının tartışılacağı bu toplantıya müzik öğretmenleri görevlendirilip de getirilemez mi? Bu mutlaka gereken bir şeydir. Salondan içeriye girdiğimde, çok kişi göreceğimi zannettim; baktım üç, beş kişiyi görünce şaşırdım, nedir bu diye.

İkincisi, müzik sorunlarını halletmek için, birçok şey söylendi, haklıdırlar. Sayın değerli öğretmenlerim Sadettin Ünal Bey, Ali Uçan Bey, Edip Günay Bey bizim dönemimizin öğretmeni idiler, kendilerinin her zaman ellerinden öperim, saygı ile önlerinde eğilirim, bizleri iyi yetiştirdiler. Ben, dönemimim çok da iyi öğrencisi değilim. Müfredat programı ister 1971'inki ister 1975'inki olsun, ben hepsini uygulayabilecek seviyedeyim, böyle görüyorum kendimi. İnanıyorum, ama nasıl inanıyorum? Müzik öğretmeni kimdir? Eğitim camiasının bir parçasıdır. Öğretmenlerin bir parçasıdır. Yeter ki müzik öğretmenine, genelleyeceğim, öğretmene değer verin efendim, değer verin.

Öğretmenin örgütlenme hakkı yoktur, söz söyleme hakkı yoktur, derneği yoktur, öğretmenin ücreti, maaşı yeterli değildir; karnı açtır. Bana bakınız, giysilerime bakınız, ya akrabamın hediyesidir ya da eskiden aldığım şeylerdir üzerime giydikerim. Lütfen gerçekçi olalım, öğretmene siz yeterli maaşı vermeyin, özlük haklarını vermeyin, ondan sonra sık sık tekrarlanan sözcük var,

sayın öğretmenlerim, Sadettin Ünal Bey hocam sağolsunlar de-
ğindiler, fakat çok az, ucuyla değindiler, ders dışı faaliyet diyorsu-
nuz. Ne ders dışı faaliyetinden söz ediyorsunuz. Ben çoluğum-
la , çocuğumla geçireceğim dakikalar karşılıksız, bilmem nesiz na-
sıl okulda geçireceğim, neye karşılık geçireyim? Bunları söylüyo-
rum kusura bakmayın, mesleğimi çok seviyorum, branşımı çok
seviyorum ve öğrencilerimi de seviyorum.

Eğer müzik branşına iyi kaliteli öğrenci gelmesini istiyorsak,
öğretmene değer verilmelidir, ayrıca müzik öğretmenine de ayrı-
ca değer verilmelidir. Çünkü dışarıya okulu tanıtan müzik öğret-
menidir, beden eğitimi öğretmenidir. Beden eğitimi öğretmeni,
birtakım şeyler basit de olsa almaktadır, bu bir teşviktir, müzik
öğretmeni niye almasın efendim. Bunları talep ediyorum, bunları
diliyorum, inşallah yerine getirilir.

Teşekkür ederim, iyi günler. (Alkışlar)

BAŞKAN - Teşekkür ederiz.

Sayın Gönül Oyman, buyurun

GÖNÜL OYMAN - Efendim , benimkisi bir dilek. Kendimce
çok önemli görmüştüm. Öğretmenliğimin ilk yıllarında, ilk on yıla-
rında biz her sene sonunda uygulamalarımızın sonucunu, uygu-
ladığımız müfredat programının eksiklerini, aksaklıklarını, uygula-
mada karşılaştığımız güçlükleri, başarılarımızın boyutlarını samimi-
yetle ve dürüstlikle yazar, bir rapor haline getirip okul müdürüne
verirdik. Bunlar Bakanlıkta toplanır ve incelenir, ileriye gitmek için
bir öneri gibi kabul edilirdi. Sonraları hiç okunmamaya başlandı-
ğını öğrendik, daha sonrada okul müdürlükleri bunları bizden ist-
tememeye başladılar. Şimdi bunun yeniden istenilmesini ve
müfredat programının gelişmesine yardımcı olmasını diliyorum.
Görüyorum ki iki gündür müfredat programı didiklenip duruyor,
herkes o konuya değiniyor. Müfredat programında demek ki çok
huzursuzluk veren yönler var. Sayın Bakanlık temsilcimiz, müfet-
tiş arkadaşımız da burada iken, bu konunun iletilmesini diliyorum.
Böylece uygulamalarımızın en uçtaki uygulayıcıları olarak fikirle-
rimizin Bakanlığa iletilmesini diliyorum. (Alkışlar)

BAŞKAN - Teşekkür ediyorum.

Efendim, şimdi şöyle bir sorunumuz var, Sayın Uçan da yardımcı olurlarsa, biliyorsunuz hepiniz davetlisiniz, saat 20.00'de burada özel TED Kolejinin müzik gösterisi var, şimdi de çocuklar prova için bekliyorlar. Sayın Ali Uçan Bey kısa şekilde görüşlerini belirtirlerse memnun oluruz.

ALİ UÇAN - Sayın Emirlioğlu Hocamızın değindiği hususların birinden , benim konuşmamda altını çizerek belirtmeye çalıştığım bir hususun yanlış anlaşıldığı izlenimini edindim. Önce, onu düzeltmek istiyorum. Ben konuşmamda "müzik öğretimi nasıl geliştirilebilir?" sorusuna yanıt ararken önce "müzik öğretimi müzik öğretimi ile geliştirilebilir. " dedim. Bu sözlerim âdeta "müzik öğretimi sadece ve ancak müzik öğretimi ile geliştirilebilir" biçiminde anlaşılmış. Oysaki ben sözlerimi "müzik öğretimi yapılmadan, müzik öğretimi gerçekleştirilmeden geliştirilemez" anlamında söyledim. Bu bakımda sözlerim, "...sadece ve ancak onunla..." anlamına gelmez, gelmemeli; söz söylenip geçilmiş olduğundan ve belki de yeterince vurgulanmadığından yanlış anlaşıldı sanıyorum.

Özellikle Ortaokul ve Lise Müzik Dersi Programı'nda yer alan biçim ve kapsamıyla ilgili bazı çevrelerde yoğun tartışmalara neden olan "Türk müziği" kavramına öncelikle kapsam yönünden belirli bir açıklık getirmek gerektiği kanısındayım. "Türk müziği", yerel, ulusal ve evrensel boyutları, "temel", "halk" ve "sanat" müzikleri katmanları ve göreneksel, geleneksel ve modern/çağdaş yapılanmalarıyla; söz konusu boyut, katman ve yargılanmalar çerçevesinde oluşan eski ve yeni, hafif ve ciddi, tek sesli ve çoksesli tüm tür, çeşit ve ürünleriyle bir bütündür. Benzeşik ve ayrışık öğelerden oluşan bu bütün , çok yönlü, çok boyutlu, çok katmanlı , çok zengin bir bileşim özelliği gösterir. Bu nedenle, "Türk müziği" kavramını kapsam yönünden dar bir çerçeveye içine değil, tam tersine, geniş bir çerçeveye içine oturtmalı ve öyle anlamalıyız. Bu bakımdan Türk müziğini onu oluşturan çok değişik türlerden sadece birine ya da ikisine indirgemek doğru olmaz, gerçeği önemli ölçüde eksik ya da tutarsız bir biçimde sınırlan-

dırmak ve hatta bazı yönlerden saptırmak olur. Hele böyle bir durumu ortaöğretim düzeyindeki genel müzik öğretim programlarına yansıtma veya temel almak, "saptırma"nın ötesinde çok daha büyük sakıncalara neden olabilir. Çünkü genel müzik öğretimi gören bir lise öğrencisi Türk müziğini belli başlı boyut, katman ve yapılanmalarıyla, belli bir tür, çeşit ve ürünleriyle bir bütün olarak görmek, anlamak ve bunları belli düzeylerde, yaşamak ve yaşatmak durumundadır. Bu bakımdan başta eğitimciler ve müzik öğretmenleri olmak üzere hepimizin bu tür eksik ve tutarsız sınırlandırmalardan ve bundan kaynaklanabilecek saptırmalardan sakınmamız, kaçınmamız gerekir. Unutmayalım ki Türk Müziği, kendini oluşturan tüm öğeleriyle; tüm boyut, katman ve yapılanmalarıyla; tüm tür, çeşit ve ürünleriyle bir bütündür. Bu bütün, ortaöğretim kurumlarının amaç ve görevlerine, bu kurumlarda geçerli müzik öğretim programlarının temel işlevlerine uygun bir biçim ve kapsamda örneklenmelidir.

Müzik öğretmenleri ve eğitimcileri, okul yöneticileri ve öğretmenleri, öğrenciler, ana-babalar ve veliler, müzik müfettişleri, Millî Eğitim Bakanlığı merkez ve taşra örgütlerinde görevli üst düzey uzman ve yöneticiler olarak hepimiz, müzik yaşamımıza egemen olan müzik anlayışımızı ve müzik eğitimine-öğretimine ilişkin tutumlarımızı Türkiye'nin gerçekleri, olanakları ve beklentileri ile çağın ve çağdaş yaşamın gerekleri doğrultusunda, hızla değişen koşullar ve ortaya çıkan yeni gereksinimleri de göz önünde bulundurarak kararlı bir biçimde sürekli gözden geçirmeli; yerinde ve zamanında gerekli değişiklikleri yaparak sürekli geliştirmeliyiz. Bu bağlamda müziği sadece bir eğlenme, dinlenme, boşalma ve hoşça vakit geçirme aracı ve alanı olarak değil, bir düşünme, duyarlılaşma, arınma, derinleşme, yücelme değişme, gelişme ve kendini gerçekleştirme aracı ve alanı olarak da görmeliyiz. Kuşkusuz müziği yalnızca öyle görmekle kalmamalı, ondan bu yolda en etkin ve verimli bir biçimde yararlanabilmeliyiz. Bunun için de belli bir müzik türüne ya da belli türlere saplanıp kalmaktan, belli bir türün tutsağı ya da bağınaz bir yandaşı olmaktan kendimizi kurtarmalıyız. Her türlü müziksel bağınazlık, saplantı ve önyargılardan uzak durmalıyız.

Çok ölçekli, geniş çerçeveli , esnek ve hoşgörölü bir müzik anlayışımız olmalı. Şunu iyi bilmeli ve unutmamalıyız ki, her müzik türünün belli bir işlevi (işgörüsü) ve buna bağılı olarak belli bir değeri vardır. Bu açıdan bakıldığında tüm türler az ya da çok değerlidir. Yeter ki biz müzik eğitimcileri ve öbür ilgililer, onlardan müzik eğitimi için en gerekli ve uygun örnekleri bulup seçip alabilelim. Bazılarımızda her zaman, çoğumuzda sık sık, hepimizde zaman zaman gördüğümüz dar kalıplar içinde sıkışıp kalmış müzik anlayışlarımızı,müzik öğretimine ilişkin belli tutumlarımızı daha geniş kalıplara vurarak kısırlıktan kurtaralım. Çünkü böylece müzik öğretmenini geliştirme çabalarına olan katkılarımız daha da artacaktır.

Türkiyede özellikle ortaöğretim kurumlarında müzik öğretmeni geliştirme doğrultusunda atılabilecek en anlamlı adımlardan biri de müzik dersinin değerini artırma. Bu da en başta müzik derslerinde elde edilen müziksel başarıya biçilen değeri yükseltmekle olur. Bunu gerçekleştirmenin en kolay ve etkili yollarından biri, Üniversiteye giriş sınavlarında (özellikle ÖYS) kapsanacak bir "Güzel Sanatlar Testi" içinde "Müzik Testi"ne yer vererek öğrencilerin müziksel başarılarının, üniversiteye girişlerini belli ölçüde belirlemesini ya da etkilemesini sağlamaktır.Bugün programlarında müzik dersine yer verilen liselerde bu ders üniversiteye girişte puan getiren bir ders olarak değil, âdeta puan götüreren bir ders olarak algılanıyor. Çünkü öğrencilerin anaokulundan lisenin sonuna kadar gördükleri müzik derslerinde kazandıkları davranışlar, elde ettikleri başarılar "önkayıt+müzik yetenek sınavı" yoluyla öğrenci alan belli programlar dışında, üniversiteye girişlerinde hiç yoklanmadığından birçoklarına göre boşuna zaman ayrılmış, boşuna çaba gösterilmiş ve boşuna öğrenilmiş ya da boşuna elde edilmiş davranışlar ve başarılar olmaktan öteye geçmiyor. Bu görüşte olanlar, "müzik dersi yerine başka belli bir dersi alsaydık, ya da müziğe ayırdığımız zamanı veya gösterdiğimiz çabayı başka belli bir derse ayırıp gösterseydik üniversiteye giriş sınavları için daha iyi hazırlanmış ve dolayısıyla daha çok avantajlı olurduk" düşüncesini taşıyorlar. Bu görüş ve düşünceler müzik derslerini ve bu derslerde yapılan müzik

öğretimini olumsuz yönde etkiliyor. Ama üniversiteye giriş sınavlarında "Müzik Testi"ne yer verilirse, müzik dersi bu dersi alıp iyi yetişmiş öğrenciler için puan getiren, almamış ya da aldığı halde iyi yetişmemiş öğrenciler için ise puan getirmeyen ya da puan götüren bir ders haline gelecektir. Bu durum bir yandan müzik dersi okutan müzik öğretmeninin okul ve program içindeki statüsünün önemli ölçüde yükselmesine, öbür yandan okul yöneticilerinin ve öbür öğretmenlerin, müzik müfettişlerinin, MEB merkez ve taşra örgütlerinde görevli üst düzey uzman ve yöneticilerinin, ana-babaların, velilerin ve giderek toplumun müziğe, müzik dersine ve bu derste yapılan müzik öğretimine bakış açılarında ve yaklaşımlarında, kuşkusuz, olumlu değişikliklere yol açacaktır.

Türkiye'de müzik öğretimi geliştirilirken müzik terminolojisi de sürekli gözden geçirilmeli; saptanacak eksiklik, yanlışlık ve tutarsızlıklar giderilip düzeltilmelidir. Burada söz alan konuşmacılardan biri "sanat müziği-halk müziği" ayrımı üzerinde durarak terminolojik sorunlarımıza da değinmiş oldu. Gerçekten, "halk müziği-sanat müziği" ayrımı ve adlandırımı kendi içinde taşıdığı belli bir çelişkiden bir türlü arındırılmadı. Öteden beri sorulagelen "Halk müziği sanat değil midir?" ya da "Halk müziğinde sanat yok mudur?" sorusu bir ölçüde bu çelişkiden kaynaklanıyor. Küçük de olsa bir katkı ve açıklık getirsin diye belirtiyorum: Almanca "kunts" (sanat) sözcüğünden türetilme "künstlich" sıfatı "yapay, yapmacık, uydurma vb." demektir. Demek ki, sanatsal bir şeyin içinde, özünde, temelinde biraz yapaylık, yapmacıklık, uydurmacılık var. Bu özellik sanat ve halk müziklerinin hepsinde vardır; fakat "sanat" müziklerinde daha çok, "halk" müziklerinde daha az görülür. Demek ki "sanat" veya "sanatsal"lık her iki tür müzikte de var. Ancak ilkinde daha ağırlıklıdır. Bu adlandırma ve sınıflandırma bir kez yapılmış, kullanılagelmiş. Biz de alışmışız, kullanıyoruz bunu. Söz alıp, sorunu yeniden gündeme getiren sayın konuşmacının bu konudaki duyarlılığını ve endişelerini ben de paylaşıyorum. Gerçekten daha tutarlı bir adlandırma ve sınıflandırma yapılabilir, yapılmalıdır.

Teşekkür ederim, saygılar sunarım. (Alkışlar)

BAŞKAN- Çok teşekkür ederim.

Efendim, şimdi toplantımızın ve oturumumuzun son bölümüne gelmiş oluyoruz. Saptadığımız bazı hususlar ana hatlarıyla karşımızda duruyor. Birisi, müzik sanatın, aynı zamanda kültürün bir parçası olarak bazı sorunlarla karşımızda, ancak burada incelediğimiz, ortaöğretim düzeyindeki müzik öğretimi ve sorunları nelerdir çerçevesinde. Bu sorunlar arkadaşlarımız ve konuşmacılarımızın katkıları ile, soru soranların katkılarıyla çeşitli boyutlarıyla karşımızda duruyor. Bunlardan birisi, adaylıktan yetiştirilmeye ve emekliliğine kadar öğretmen sorunu, iyi öğretmen sorunu. Diğeri, öğretim programları veya izlenceleri sorunu; yöneticilerin ve deneticilerin müzik ve müzik eğitimi karşısında durumları, aynı zamanda öğrencilerin davranışları, öğrencilerin ve dolayısıyla toplumun, ailenin bazı arkadaşlarımızın da ifadesiyle çevrenin müziğe karşı tutumu; eğitim müziği sorunudur. Ayrıca, mevcut müzik eğitimi, eğitim müziği ve buna uygun koşulların getirilmesi de aynı zamanda müzik ve müzikle uğraşanların, daha doğrusu müzik kamuoyu ile müzik öğretmenlerinin hissesi diyelim, örneğin beş bin dolayında müzik öğretmeni olduğu halde acaba bu insan gücünden ne oranda yararlanıyoruz sorusu karşımıza çıktı. Millî Eğitim Bakanlığının, film, radyo, televizyon merkezi, televizyonu muz, radyomuz, Gazi Üniversitesimiz ve benzeri kuruluşların müzik potansiyeli acaba yeterince kullanılıyor mu? Öyle ise "yoz müzik"müzik", ya da "karamsar müzik" ve benzeri biçimde adlandırdığımız, alana yerleşen, alanda üstünlük kuran akımlara karşı, bizim arzu ettiğimiz yönelimler karşısında acaba bu potansiyelleri ne derece kullanıyoruz da başarısız oluyoruz.

Okulöncesi ve temel eğitimi birinci evresinde, yani ilkokul düzeyinde müziğe hazırlık yetersiz görülüyor yönünde de bir soruyla karşı karşıya bulunuyoruz. Sonuç itibarıyla süreklilik gösteren bir süreç olan müzik eğitimi ve öğretimi tüm sisteme yaygınlaştırılmak, çağdaşlık ve evrensellik boyutlarına yeterince ve gereğince oturtulmak zorunda gözüküyor. Sorunların üzerine ısrarlı ve bilinçli olarak gitmek gerekiyor.

TED Bilim Kurulu burada ne rol oynuyor? Ümit edildiği gibi bu tür toplantıların düzenleyiciliğini yapmanın ötesinde bir fonksiyonumuz yok. TED Bilim Kurulu her yıl, bir eğitim toplantısı, bir öğretim toplantısı düzenliyor. Bu yıllık faaliyetlerini içinde olağan hale gelmiş bulunuyor. Yedincisini yaptığımız bu öğretim toplantısı müzik öğretimi üzerine. Daha önceki deneyimlerimizde, fen öğretiminde şöyle bir şey ile karşılaştık. Dedik ki asıl hedefimiz fen öğretmenleri olmalıdır. Fen öğretmenlerini katmak için sadece yönetimle temas ettik, gördük ki fen öğretmenlerinde bugünkünden çok daha az, hatta hiç denecek düzeyde bir katılım oldu. Sonra dedik ki öğretmenlere doğrudan ulaşırsak acaba nasıl olur. Beden eğitimi ve öğretimi ile ilgili toplantımızda İl Millî Eğitim müdürlüğü ile temas ederek Ankara'daki öğretmenlerin isimlerini aldık. Burada oldukça başarılı bir sonuç ortaya çıktığı için aynı yöntemi bu yıl da uyguladık. İl Millî Eğitim müdürlüğünden müzik öğretmenlerinin adlarını aldık ve bu listeye göre, müzik öğretmenlerimize ismen davetiye gönderdik; ama birinci gün gördük ki gerçekten arzu ettiğimiz daha doğrusu iletişimi sağlamak için arzu ettiğimiz sayı, çeşitli nedenlerle sağlanmış değil. Ancak bu toplantımız ve benzeri toplantılar bir kongre niteliği taşımadığı için, gördüğümüz gibi bazı zamanlarda yanlış anlaşılmalarda sözkonusu olabiliyor. Sınırlı olan zaman ve sınırlı olan konu içinde gönül istiyor ki pek çok şey halledilsin, sonuçlandırılsın. Ama, amacımızın sınırlı olduğunu biz bilmekle birlikte, tabii gönül arzu ediyor ki daha geniş çerçevede sonuçlara ulaşılsın, onun için biz büyük şeyler yaptığımız kanısında değiliz, ama boşluk olan bazı konularda karınca kadeince bazı şeyleri yerine getirmek amacıyla gönüllü hizmetkârlar olarak burada karşınızdayız.

Bu toplantımıza sabırla katıldığınız için, tüm aksaklıkları görmezden geldiğiniz için ve katkılarınızla, sayın konuşmacılar, sayın soru sahipleri, katkı sahipleri, hepsi gönülden bu işe gönül vererek katıldıkları ve toplantıyı bu denli özveride sürdürmede bize yardımcı oldukları için çok teşekkür eder, hepinizi saygıyla selamlarım. (Alkışlar)

ALI UÇAN - Efendim, bir küçük dilek var, bilmiyorum toplantımız müzikle başlamış mıydı? Ben biraz geç katıldım. Arkadaşım uyardı, müzikle başlamış ve müzikle bitirebiliriz.

GÖNÜL OYMAN - Rauf Hocamıza da toplu şarkı söyleyebildiğimize bir örnek verebiliriz.

Haydi müzik öğretmeni arkadaşlarım. Bir "Dostluk"u söyleyelim.

(Dostluk şarkısı söylendi) (Alkışlar)

EK :1

**TÜRK EĞİTİM DERNEĞİ
VII. ÖĞRETİM TOPLANTISI
PROGRAMI**

**TÜRK EĞİTİM DERNEĞİ
VII. ÖĞRETİM TOPLANTISI**

**Ortaöğretim Kurumlarında
Müzik Öğretimi ve Sorunları**

**25-26 Mayıs 1989
Perşembe - Cuma**

**YER: Türk Eğitim Derneği Konferans Salonu
Ziya Gökalp Caddesi, No. : 48 Yenışehir/ANKARA**

"T.E.D Ankara Koleji Lise Kısmı Binası Yanı"

TÜRK EĞİTİM DERNEĞİ
VII. ÖĞRETİM TOPLANTISI

ORTAÖĞRETİM KURUMLARINDA MÜZİK ÖĞRETİMİ
VE SORUNLARI
25 - 26 MAYIS 1989

25 MAYIS 1989 —Perşembe

- 9.30-10.00 — **AÇILIŞ**
— Prof. Dr. **Kemal Güçlüol**
(T.E.D. Bilim kurulu Başkanı)
— Prof. Dr. **Rüştü Yüce**
(T.E.D. Genel Başkanı)
— **Avni Akyol**
(Millî Eğitim Bakanı)
- 10.00-10.30 — **BİRİNCİ OTURUM**
Başkan — Doç. Dr. **Özcan Demirel**
(T.E.D. Bilim Kurulu üyesi)
- Konuşmacı — Prof. Dr. **Ali Uçan**
(G.Ü. Gazi Eğitim Fak. Müzik Eğitimi
Bölümü Başkanı)
- Konu — Ülkemizde Müzik Öğretimine Genel Bir
Bakış
- 10.30-10.45 — **TARTIŞMA**
10.45-11.00 — **ARA-ÇAY**
- 11.00-11.30 — **İKİNCİ OTURUM**
Başkan. — Doç. Dr. **Gül Aydın**
T.E.D. Bilim Kurulu Üyesi
- Konuşmacı — Dr. **Ahmet Yürür**
(H.Ü. Devlet Konservatuvarı Öğretim
Üyesi)
- Konu — Müzik ve Kültür İlişkisi
11.30-11.45 — **TARTIŞMA**

- 11.45-12.15 — **ÜÇÜNCÜ OTURUM**
Başkan — Doç. Dr. **Nizamettin Koç**
(T.E.D. Bilim Kurulu Üyesi)
- Konuşmacı — Dr. **Erdoğan Okyay**
(Müzik Eğitimsi)
- Konu — Müzik Öğretiminde Çağdaş Yaklaşımlar
12.15-12.30 — **TARTIŞMA**
12.30-14.00 — **ÖĞLE TATİLİ**
- 14.00-15.30 — **DÖRDÜNCÜ OTURUM**
(**PANEL 1**)
- Başkan — Prof. Dr. **Bozkurt Güvenç**
(T.E.D. Bilim Kurulu Üyesi)
- Konu — Müzik Öğretiminde Başlıca Sorunlar
Katılanlar — **Salih Aydoğan**
(50. Yıl Lisesi Müzik Öğretmeni)
- Doç. Dr. **Suna Çevik**
(G.Ü. Müzik Eğitimi Bölümü Öğretim Üyesi)
- **Yaşar Doruk**
(Kültür-Turizm Bakanlığı Güzel Sanatlar Genel Müdür Yardımcısı)
- **Hülya Senin**
(G.Ü. Gazi Eğitim Fakültesi Müzik Eğitimi Bölümü Son Sınıf Öğrencisi)
- Doç. Dr. **Muammer Sun**
(H.Ü. Devlet Konservatuvarı Öğretim Üyesi)
- 15.30-15.45 — **ARA - ÇAY**
15.45-16.30 — **TARTIŞMA**
20.00. — **MÜZİK GÖSTERİSİ**
(G.Ü. Gazi Eğitim Fakültesi Müzik Eğitimi Bölümü)

- 9.30-10.00 — **BEŞİNCİ OTURUM**
Başkan — Dr. Ferhan Oğuzkan
(T.E.D. Bilim Kurulu Üyesi)
- Konuşmacı — Doç. Dr. Edip Günay
(M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Müzik
Eğitimi Bölümü Öğretim Üyesi)
- Konu — Müzik Öğretiminde Yöntem ve
Değerlendirme
- 10.00-10.15 — **TARTIŞMA**
- 10.15-10.45 — **ALTINCI OTURUM**
Başkan — Dr. Mesut Özgen
(T.E.D. Bilim Kurulu Üyesi)
- Konuşmacı — Ertuğrul Bayraktar
(H.Ü. Devlet Konservatuvarı Öğretim
Üyesi)
- Konu — Müzik Öğretimi ve Çağdaş Teknoloji
- 10.45-11.00 — **ARA - ÇAY**
- 11.00-11.30 — **YEDİNCİ OTURUM**
Başkan — Prof. Dr. Leylâ Küçükahmet
(T.E.D. Bilim Kurulu Üyesi)
- Konuşmacı — Dr. Rıdvan Süer
(G.Ü. Müzik Eğitimi Bölümü Öğretim
Üyesi)
- Konu — Müzik Öğretmenlerinin Yetiştirilmesi
- 11.30-11.45 — **TARTIŞMA**
- 11.45-14.00 — **ÖĞLE TATİLİ**
- 14.00-15.30 — **SEKİZİNCİ OTURUM**
(PANEL II)
- Başkan — Prof. Dr. Kemâl Güçlüol
(T.E.D. Bilim Kurulu Başkanı)

Konu

Katılanlar

— Müzik Öğretimi Nasıl Geliştirilebilir?

— **Mahir Dinçer**

(TRT Ankara Radyosu Çok Sesli Müzik Müdürü)

— M.E.B. Temsilcisi

— **Gönül Oyman**

(T.E.D. Ankara Koleji Vakfı Özel Lisesi Müzik Öğretmeni)

— Prof. Dr. **Ali Uçan**

(G.Ü. Gazi Eğitim Fakültesi Müzik Bölümü Başkanı)

— Doç. **Sadettin Ünal**

(G.Ü. Gazi Eğitim Fakültesi Müzik Bölümü Öğretim üyesi)

15.30-15.45

— **ARA-ÇAY**

15.45-16.30

— **TARTIŞMA**

16.30-16.45

— **GENEL DEĞERLENDİRME**

20.00 —

— **MÜZİK GÖSTERİSİ**

(T.E.D. Ankara Koleji Vakfı Özel Lisesi)

Ek :2

**YAYINA HAZIRLIK ÇALIŞMALARINDA
GEREKLİ DÜZELTMELER İÇİN
İLGİLİLERE GÖNDERİLEN
YAZI ÖRNEĞİ**

Sayın

Derneğimizce düzenlenen ve 25-26 Mayıs 1989 tarihlerinde T.E.D. Konferans Salonu'nda yapılmış bulunan "ORTA-ÖĞRETİM KURUMLARINDA MÜZİK ÖĞRETİMİ VE SORUNLARI" konulu, "TED Bilimsel Toplantısı"nda sunulan Panel ve Bildirilerin bir kitap haline getirilmesi çalışmaları sürdürülmektedir.

Bu toplantıda,
..... konulu,
BİLDİRİ/PANEL ile ilgili olarak;

- () Sunduğunuz konuşmanın,
() İzleyicilerin yöneltmiş oldukları sorulara verdiğiniz cevapların,
() İzleyici olarak, toplantının "Tartışma" kısımlarında; katkı niteliğindeki konuşmanız veya bildiri sahibine ya da panel üyelerine yönelttiğiniz soruların, ses alıcı gereçten belirlenebilen metni ekte sunulmuştur.

25 Kasım 1989 tarihine kadar ekte sunulan metinde, metnin aslına sadık kalarak yapılmasını gerekli gördüğümüz düzeltmeleri, eklemeleri ve çıkarmaları yaparak yayınlanmasını istediğiniz metnin, Derneğimize ulaştırılmasını dilemekteyiz. Bu yayınınızın kısa sürede yayınlanması planlanmaktadır. Bu bakımdan, gerekli düzenlemelerden sonra, yazınızı basıma hazır bir biçimde daktilo ile yazılmış olarak göndermenizi beklemekteyiz.

Ayrıca, halen düzeltme yapmak üzere gönderdiğimiz ekteki metinde, gerekli düzenlemeleri yaptıktan sonra, bu metnin ve toplantı sırasında verdiğiniz (şayet verdiyseniz) bildiri veya panel

konuşmanızın metninin basılmasını belirten, "basılabilir" ibaresi ile imzalı olarak göndermenizi önemle rica etmekteyiz.

Bilginizi rica eder, ilgileriniz için teşekkür ederim.

Saygılarımla,

MEHMET BAKLACI
Genel Müdür

- NOT: 1 - Ekte sunulan metnin düzeltilerek, yeniden yazılması halinde, tarafımızdan gönderilen metinle birlikte iadesi,
- 2 - Düzeltme sırasında yazım kurallarına dikkat edilmesi,
- 3 - Gereksiz gördüğünüz pragraf ve cümlelerin çıkarılması, konuşmanızın çerçevesini aşacak ekler yapılmaması ve yabancı isim ve terimlerin orijinali ile Türkçe okunuşunun belirtilmesi rica olunur.

Baskı: **SET OFSET Ltd. Şti.**
Tel: 133 20 65 - Ankara

FİYATI:

2.000.000